

1933

पृष्ठा

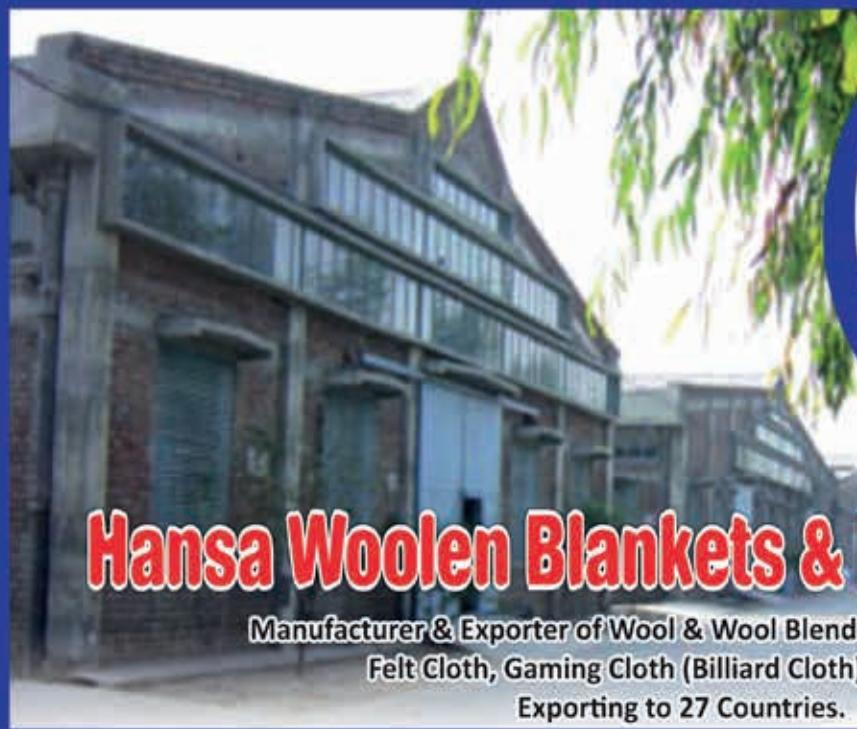
85

माला

अक्ट 7

मालादी 2018 ₹ 50

Hansa Woolen Blankets & Mink Blankets

Manufacturer & Exporter of Wool & Wool Blended Fabrics, Blankets,

Felt Cloth, Gaming Cloth (Billiard Cloth) & Shawls.

Exporting to 27 Countries.

Export Office:

Amritsar Swadeshi Textile Corp Pvt. Ltd

Key Person: Mr Rajiv Khanna

Tel: +91 92160 14406, 82830 33162

Email: Info@hansablankets.com

VPO Nag Kalan, Majitha Road, Amritsar

Please visit us at:
www.aswm.com

Snow Bear Mink Blanket

The Most Modern Plant with Korean Collaboration in
India Producing World Class Mink Blankets for
International as well as for Home Market.

FOR TRADE ENQUIRIES PLEASE CONTACT :

Mr. Sachin Khanna, Email: info@aswm.com

Mink Blankets

Felt Cloth

Gaming Cloth

Shawls & Fabrics

ਬਾਨੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ, ਨਵਤੇਜ ਸਿੰਘ
ਬਾਨੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ ਟ੍ਰਸਟ
ਪੀ.ਐਚ.ਵੈਸ਼ਨਵ

www.facebook.com/groups/preetlari
preetlarhi@gmail.com; preetlari.wordpress.com;
apnaorg.com/preetlari; apnaorg.com/audio/poonam

ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ ਨੌਜਵਾਨ ਸੰਪਾਦਕ ਸੁਮੀਤ ਸਿੰਘ
ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਵੈਸ਼ਨਵ ਦੇ ਅਨੁਠੇ
ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇਣ ਸਦਕਾ ਜਿੰਦਾ ਹੈ।

ਆਹ! ਸੁਜਾਤ ਬੁਖਾਰੀ
ਭਾਰਤ ਲਈ ਸ਼ਹੀਦ, ਭਾਰਤੀ ਪੱਤਰਕਾਰ,
ਤੈਨੂੰ ਸਲਾਮ!

ਬਾਲ ਸੁਨੇਹੜੇ 25-28

ਮੁੱਖ ਸਫ਼ਾ: ਤ੍ਰੀਮਤ ਤੇ ਉਸਦੀਆਂ ਮਦਦਗਾਰ
ਕੁਦਰਤੀ ਰੂਹਾਂ; ਕਲਾਕਾਰੀ: ਰਿਤਿਕਾ ਸਿੰਘ

ਸੰਪਾਦਕਾ ਪੂਨਮ ਸਿੰਘ
ਸੰਚਾਲਕ ਰੱਤੀ ਕੰਤ ਸਿੰਘ

ਸੰਪਾਦਕੀ	4 ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ -ਬਾਲਾਂ ਲਈ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਥਾਂ	ਪੂਨਮ ਸਿੰਘ
ਭਖਦਾ	23 ਗੈਂਗਵਾਰ ਕਾਰਨ ਮਰ ਰਹੇ ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਪੰਜਾਬੀ	ਬਲਰਾਜ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਐਸ ਪੀ
ਖਾਸ	16 1935 ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ ਦੇ ਕੁਝ ਅਸਲੀ ਸਫੇ	ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ
ਉਚੇਚਾ	7 ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਨ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਭਾਰਤੀ ਪਛਾਣ ਮੁੱਕ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਰਜਾ ਹਬੀਬ ਰਜਾ	
ਕਵਿਤਾਵਾਂ	(5) ਸੁਸ਼ਾਂਤ ਸੁਪ੍ਰੀਅ; (8) ਸੁਰਿੰਦਰ ਕਾਹਲੋਂ; (16) ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ; (18) ਮਨਦੀਪ ਕੌਰ ਰਿਆੜ; (20) ਰਾਜਿੰਦਰ ਆਤਿਸ਼; (43) ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ ਢੋਲੇਵਾਲੀਆ, ਨਵਜੀਤ ਸੰਧੂ ; (45) ਗੁਰਸੇਵਕ ਸਿੰਘ ਬੀਤ	
ਕਹਾਣੀਆਂ	9 ਜਾਤ ਬਰਾਦਰੀ 11 ਬਿੰਨੀ	ਪਰਵੀਨ ਮਲਿਕ ਸਾਬੀ ਲੁਧਿਆਣਵੀ-ਲੰਡਨ
ਸੱਚੀ ਗੱਲ	22 ਕਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅੰਗੁਠਾ ਦਿਖਾਦੇ ਲੋਕ	ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ
ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੜੀਵਾਰ	36 ਸੋਫੀ ਦੀ ਦੁਨੀਆ -ਪੋਰਾਣਿਕ ਮਿੱਥਾਂ	ਯੋਸਤੀਨ ਗੌਰਦਰ
ਗਵਾਚੀਆਂ ਗੱਲਾਂ	30	ਅਨਵਰ ਅਲੀ (ਕਾਰਟੂਨਿਸਟ), ਪਾਕ.
ਲੜੀਵਾਰ ਕਿਤਾਬ	40 ਚਿੱਤ ਚੇਤਾ	ਕਾਨਾ ਸਿੰਘ
ਦਾਰ ਜੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ	44 ਸੁਖਵੀਆਂ ਸਿਫ਼ਤਾਂ	ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ
ਆਪਾ-ਸੁਧਾਰ ਅਭਿਆਸ	29 ਤੁਸੀਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਰਾਹ-ਦਿਖਾਵਾਂ	ਇਨਸਾਨਵਾਦੀ ਲਹਿਰ
ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਅਗਵਾਈ	42 ਜੁਲਾਈ ਲਈ ਅਗਵਾਈ-ਵਾਕ	ਮੀਨਾ ਓਮ, ਪ੍ਰਣਾਮ "ਪ੍ਰਣਾਮ"

PREET LARI IN ENGLISH

ਜੁਲਾਈ 2018	
ਸਾਲ 85ਵਾਂ	ਅੰਕ 7
ਮੁੱਲ	50 ਰੁ.
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ	600 ਰੁ.
ਜੀਵਨ ਸਾਥ (ਭਾਰਤ)	25,000 ਰੁ
ਬਾਇ ਏਅਰ ਸਾਲ	3,500 ਰੁ
	(6000/-ਰੁ. ਸੰਸਥਾਵਾਂ)

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਹੈਂਡਾਫਿਸ ਪ੍ਰੀਤਨਗਰ
(ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ) 143109

ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ ਡੀਪੀਆਈ ਪੰਜਾਬ (ਚਿੰਨੀ 302
2/47-58ਬ-1277 8/3/77) ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ
ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ ਤੇ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਲਈ ਪਰਵਾਨ।

ADDRESS: Preet Lari, Village Preet Nagar (Distt Amritsar) 143109

98762 63725 (Publisher), 7347642206 (Editor); (Office) 9463226501.

Bank Draft: "PREETLARI" Pay @ any Chandigarh or Amritsar bank.

FOR BANK TO BANK TRANSFER , OUR BANK ACCOUNT : "Preet Lari Trust";

PNB (637900) 6379002100000349 IFSC: PUNB0637900; SWIFT: PUNBINBBAH

ਛਾਪਕ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਰੱਤੀ ਕੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ ਟ੍ਰਸਟ ਲਈ ਪ੍ਰਿੰਟਵੈਲ, 146 ਫੋਕਲ ਪੋਈਟ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਛਾਪਵਾਅ
ਪ੍ਰੀਤਨਗਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ।

ਸ਼ਾਹ ਬਖਤਿਆਰ ਸੂਫੀ ਪੀਰ ਦਾ ਸਾਲਾਨਾ ਮੇਲਾ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਪ੍ਰੀਤ ਨਗਰ ਦੀ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਹੋ ਕੇ ਹਟਿਆ ਹੈ। ਕਈ ਪਿਛ ਰਲ ਕੇ ਇਸ ਮਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਸਾਂਭਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕੋਈ ਛੋਟੇ ਮੌਟੇ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਬੇਗਮ ਨੂਰ ਜਹਾਂ ਆਪ ਵਿਥੇ ਸਿਜਦਾ ਕਰਨ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਲੋਹੋਂ, ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂਗੀਰ ਵੀ ਜੋ ਇਥੇ ਕੰਧਾਂ ਨਾਲ ਪਿਰੀ ਵੱਡੀ ਸਾਰੀ ਜੰਗਲੀ ਥਾਂ ਵਿਚ ਸਿਕਾਰ ਵੀ ਖੇਡਦਾ ਸੀ, ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਬਹੁ-ਮੰਜ਼ਿਲੀ ਆਰਾਮਗਹ ਵੀ ਹੈ (ਪ੍ਰੈਸ ਦਾ ਕੰਮ ਦੇਂਦੀ ਰਹੀ) ਅਤੇ ਇੱਕ ਓਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਤਾਲਾਬ ਵੀ। ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾਏ ਤਾਂ ਪ੍ਰੀਤ ਨਗਰ ਦੇ ਇਸ ਥਾਂ ਬਣਨ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ— ਸੂਫੀ ਸਾਹ ਬਖਤਿਆਰ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸੁਨੇਹਾ ਹੀ ਹੈ! ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਫੇਰ ਹੁੰਮਾਅ ਕੇ ਜਾਹੀਏ, "ਪੜ੍ਹੋ ਲਿਖੋ" ਵੀ। ਸਭ ਸੁਨੇਹੇ ਇੱਥੋਂ ਦੇਈਏ! ਹਰ ਜੀਅ ਜੋ ਇਥੇ ਹੋ ਕੇ ਆਉਣਾ ਅਪਣਾ ਹੱਕ, ਫਰਜ਼ ਅਤੇ ਰੁਹਾਨੀ ਖੁਸ਼ੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜਿਹੇ ਸੂਫੀ...ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਲੋਕ ਪਿਆਰ ਦੀ ਨੀਂਹ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਸਦਾਬਹਾਰ ਲੰਗਰ ਪੰਗਤ ਦੀ ਵੀ ਤਾਂ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੱਜ ਵੀ ਜੱਬੇਬਦ ਧਰਮਾ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਕਿ ਕਿਸ ਤੱਕਤੀ ਤੇਲਣ!

- ਪ੍ਰਨਮ ਸਿੰਘ

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਤੇਜ਼ ਸਿੰਘ ਕੇਂਦਰੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ, 17 ਸੈਕਟਰ, ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਾਹ ਹੈ ਬਚਪਨ ਤੋਂ— ਬੇਸ਼ਕ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਬੁਲੂਦਿਲੀ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਪੱਧਰ ਅਤੇ ਠੁੰਮੁੰਣੇ ਕਰਕੇ। ਸਾਈਕਲ ਚੁੱਕ ਉਥੇ ਜਦੋਂ ਮਰਜ਼ੀ ਚਲੇ ਜਾਇਦਾ ਸੀ। ਦੋ ਕਿਤਾਬਾਂ ਕਢਈਆਂ, ਇੱਕ ਉਥੇ ਹੀ ਪੜ੍ਹੋ ਛੱਡ, ਦੂਜੀ ਹੋਰ ਕਢਾ ਲਿਆਉਣੀ। ਅੱਜ ਵੀ ਬੱਚੇ ਕਰਦੇ ਹੋਣਗੇ, ਪਰ ਸਤਕਾਂ ਅਤੇ ਟੈਂਫਿਕ ਓਹੋ ਜਿਹਾ ਨਹੀਂ; ਟੀਵੀ, ਆਦਿ, ਹੈ; ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਬਜੂਦ ਮਾਪੇ ਵੀ ਚੁੱਝੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਣਗੇ, ਤੇ ਡਰਦੇ ਵੀ ਹੋਣਗੇ— ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜਣ/ਛੱਡਣ ਵੱਲੋਂ। ਪਰ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਕਿਨ੍ਹੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਥਾਂ ਹੈ! ਪੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਬੱਚੇ ਬਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ ਉਥਾਂ। ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਅਨ ਨਾਲ ਇੱਕ ਰਾਬਤਾ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਨ ਮਾਪੇ। ਇਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਨਾਲ ਇਸ ਵਾਹ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੁਕਰਗੁਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਇੱਥੇ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਨਿੱਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਕਹਾਂਕਿਲਾ ਅਤੇ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਉਸਾਰੀ ਕਾਰਜਸ਼ਾਲਾ ਲਾਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਸਵੀਕਾਰਦੀ ਰੱਹਿੰਦੀ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਲਈ ਕਈ ਕਾਰਜਸ਼ਾਲਾਵਾਂ ਤੋਂ ਸਿੰਘ ਹੋਏ ਤੋਂ ਅਧਾਰੇ ਕੋਲੋਂ ਵੀ ਇੱਕ "ਕੈਪਸੂਲ" ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਦਰਮਿਆਨੇ ਮੱਧ ਵਰਗ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਕੁਝੀਆਂ, ਤੰਦਰਸਤ, ਉੱਦਮੀ, ਰੌਸਨ ਮੂੰਹਾਂ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਤਿਆਰ ਬੈਠੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ— ਬਤਾ ਸ਼ੁਹਣਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹੋ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਂ ਬਧ ਜਾਗਰੂਕ ਅਤੇ ਉਦਮੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ...! ਛੱਡਣ ਲੈਣ ਆਉਂਦੇ, ਕਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਟਿਆਂ ਲਈ ਉਥੇ ਹੀ ਟਿਕਦੇ, ਕੁਝ ਕੁ ਕਾਰਜਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਚੁੱਪ ਕਰ ਕੇ ਜਿਹੇ ਬੈਠਦੇ...ਇੱਕ ਅੱਧ ਦਾ ਦਾਦਾ/ਨਨਾ ਵੀ... ਅਕਸਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿੱਖੀ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਮਗਰੋਂ...ਜਾਹਿਰ ਹੈ ਇਸ ਕਲਮਵਾਲੀ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਾਹ ਮਿਲਦੇ ਹਨ...। ਆਹ ਹੁਣੇ ਵੀ, ਇਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ, ਪ੍ਰੀਤ ਨਗਰੋਂ ਖਾਸ, ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਕਾਰਜਸ਼ਾਲਾ ਲਾਉਣ ਲਈ ਗਈ (ਮਹਿਨੇ ਵਿਚ ਦੋ ਸ਼ਨੀਵਾਰਾਂ ਦਾ ਹੁਣੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ)। ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਉਥੇ ਕਿਸ ਪੱਧਰ ਦਾ ਕੰਮ ਸੰਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਉਂ ਅਜਿਹੇ ਉੱਦਮਾਂ ਨਾਲ ਬੱਚਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਦਾ ਵਾਹ ਪੁਆਉਣਾ ਬਤਾ ਹੀ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਤੇ ਲਹੇਵਦ ਕਦਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਪ੍ਰੀਤ ਨਗਰ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦੇ ਸਕੂਲ ਅਜਿਹੇ ਉੱਦਮਾਂ ਤੋਂ ਖੋਡ ਜਿਹੇ ਖੇਂਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ— ਬੱਚੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਬਹੁਤ ਬੁਲੂ ਜਾਣਗੇ, ਪੰਚਗ

ਦੀ ਦੱਸੀ ਚੁੱਪੀ ਬਿਖਰ ਜਾਏਗੀ, ਸਕੂਲ ਦਾ ਪਰਦਾ ਫਲਦੁਆਰੇ ਕਿ ਜਾਏਗਾ? ਕਿ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨੇ ਮਾਪਿਆਂ ਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ, ਨਿੱਜੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ, ਹੋਰ ਵੀ ਤੰਤ ਬਿਆਲ ਬਣਾ ਇੱਤਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਜਾਹੀਦਾ ਉਲਟ ਹੈ? ਬੈਰ: ਤੁਹਾਡੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸੁਰਾਰਤ ਦੱਸੇ: ਇਸ 'ਕਸਰਤ/ਖੇਡ' ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਅਪਣੀਆਂ ਸੁਰਾਰਤਾਂ ਦੱਸੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਕੀਆਂ ਨੇ ਤਾਤੀਆਂ ਮਾਰਨੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ! ਮਕਸਦ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਬੱਚੇ ਉਸ ਸੁਰਾਰਤ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਅੰਦਰਲੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਤੇਹਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਵੀ ਲੁਕੋਣ ਵੀ ਥਾਂ, ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਬੂਲ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਬੇਝ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਗੰਗਾ ਨਹਾਤੇ!) ਅਕਸਰ ਤਾਂ ਸੁਰਾਰਤਾਂ ਨਿਕੀਆਂ ਮੌਟੀਆਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ— ਮੈਂ ਵੱਡੀ ਤੈਣ ਨੂੰ ਤੰਤ ਕਰਦੀ ਹਾਂ; ਮੈਂ ਬੈਂਡ ਕੁਡੇਦਾਨ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ ਸੀ— ਮੈਂ ਮੰਮੀ ਲਿਆਣੇ ਨਹੀਂ ਹਟਦੇ; ਮੈਂ ਸਵੇਰੇ ਉਠਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਜਦੋਂ ਦੇਰ ਨਾਲ ਸੌਂਈਂਦੇ। ਇੱਥੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਨਾਲ ਸਭ ਸੁੱਤੇ ਸੀ ਪਰ ਪਾਪ ਜਗਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਰਤਾਂ ਉਤੇ ਯੋਗ ਹਾਸ ਕੇ ਤਾਤੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ— ਤੇ ਨਾਲ ਹੈਲੂ ਦਿੱਤੀ ਸੀ.. ਗੱਕਲ ਬੁਲੂਲੀ ਗਈ ਤੇ ਕੁਝੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਮਰਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ ਨਿਕਾ ਭਰਾ ਕਿਹਿਦਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਰ ਖਾਏਗੀ ਹੀ ਖਾਣੇਗੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ! ਕਿ ਮੈਂ ਇਸਦੇ ਦੰਦ ਵੀ ਤੇਤੇ ਸੀ ਇੱਕ ਵਾਰ.. (ਕੁਝੀ ਕਹਿੰਦੀ ਅਸੀਂ ਕਰਾਏ ਸਿੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਫੇਟਾ ਹੈ..) ਸਮਝ ਆਈ ਕਿ ਮੁੰਡਾ ਹਿਸਕ ਹੈ, ਤੇ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਕੋਈ ਮਿਆਰ ਹਨ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲਾਂ ਕੁਝੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਮਰਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ ਨਿਕਾ ਭਰਾ ਕਿਹਿਦਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਰ ਖਾਏਗੀ ਹੀ ਖਾਣੇਗੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ! ਕਿ ਮੈਂ ਇਸਦੇ ਦੰਦ ਵੀ ਤੇਤੇ ਸੀ ਇੱਕ ਵਾਰ.. (ਕੁਝੀ ਕਹਿੰਦੀ ਅਸੀਂ ਕਰਾਏ ਸਿੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਫੇਟਾ ਹੈ..) ਸਮਝ ਆਈ ਕਿ ਮੁੰਡਾ ਹਿਸਕ ਹੈ, ਤੇ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਕੋਈ ਮਿਆਰ ਹਨ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲਾਂ ਕੁਝੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਮਰਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ ਨਿਕਾ ਭਰਾ ਕਿਹਿਦਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਰ ਖਾਏਗੀ ਹੀ ਖਾਣੇਗੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ! ਕਿ ਮੈਂ ਇਸਦੇ ਦੰਦ ਵੀ ਤੇਤੇ ਸੀ ਇੱਕ ਵਾਰ.. (ਕੁਝੀ ਕਹਿੰਦੀ ਅਸੀਂ ਕਰਾਏ ਸਿੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਫੇਟਾ ਹੈ..) ਸਮਝ ਆਈ ਕਿ ਮੁੰਡਾ ਹਿਸਕ ਹੈ, ਤੇ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਕੋਈ ਮਿਆਰ ਹਨ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲਾਂ ਕੁਝੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਮਰਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ ਨਿਕਾ ਭਰਾ ਕਿਹਿਦਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਰ ਖਾਏਗੀ ਹੀ ਖਾਣੇਗੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ! ਕਿ ਮੈਂ ਇਸਦੇ ਦੰਦ ਵੀ ਤੇਤੇ ਸੀ ਇੱਕ ਵਾਰ.. (ਕੁਝੀ ਕਹਿੰਦੀ ਅਸੀਂ ਕਰਾਏ ਸਿੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਫੇਟਾ ਹੈ..) ਸਮਝ ਆਈ ਕਿ ਮੁੰਡਾ ਹਿਸਕ ਹੈ, ਤੇ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਕੋਈ ਮਿਆਰ ਹਨ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲਾਂ ਕੁਝੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਮਰਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ ਨਿਕਾ ਭਰਾ ਕਿਹਿਦਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਰ ਖਾਏਗੀ ਹੀ ਖਾਣੇਗੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ! ਕਿ ਮੈਂ ਇਸਦੇ ਦੰਦ ਵੀ ਤੇਤੇ ਸੀ ਇੱਕ ਵਾਰ.. (ਕੁਝੀ ਕਹਿੰਦੀ ਅਸੀਂ ਕਰਾਏ ਸਿੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਫੇਟਾ ਹੈ..) ਸਮਝ ਆਈ ਕਿ ਮੁੰਡਾ ਹਿਸਕ ਹੈ, ਤੇ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਕੋਈ ਮਿਆਰ ਹਨ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲਾਂ ਕੁਝੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਮਰਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ ਨਿਕਾ ਭਰਾ ਕਿਹਿਦਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਰ ਖਾਏਗੀ ਹੀ ਖਾਣੇਗੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ! ਕਿ ਮੈਂ ਇਸਦੇ ਦੰਦ ਵੀ ਤੇਤੇ ਸੀ ਇੱਕ ਵਾਰ.. (ਕੁਝੀ ਕਹਿੰਦੀ ਅਸੀਂ ਕਰਾਏ ਸਿੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਫੇਟਾ ਹੈ..) ਸਮਝ ਆਈ ਕਿ ਮੁੰਡਾ ਹਿਸਕ ਹੈ, ਤੇ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਕੋਈ ਮਿਆਰ ਹਨ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲਾਂ ਕੁਝੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਮਰਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ ਨਿਕਾ ਭਰਾ ਕਿਹਿਦਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਰ ਖਾਏਗੀ ਹੀ ਖਾਣੇਗੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ! ਕਿ ਮੈਂ ਇਸਦੇ ਦੰਦ ਵੀ ਤੇਤੇ ਸੀ ਇੱਕ ਵਾਰ.. (ਕੁਝੀ ਕਹਿੰਦੀ ਅਸੀਂ ਕਰਾਏ ਸਿੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਫੇਟਾ ਹੈ..) ਸਮਝ ਆਈ ਕਿ ਮੁੰਡਾ ਹਿਸਕ ਹੈ, ਤੇ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਕੋਈ ਮਿਆਰ ਹਨ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲਾਂ ਕੁਝੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਮਰਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ ਨਿਕਾ ਭਰਾ ਕਿਹਿਦਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਰ ਖਾਏਗੀ ਹੀ ਖਾਣੇਗੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ! ਕਿ ਮੈਂ ਇਸਦੇ ਦੰਦ ਵੀ ਤੇਤੇ ਸੀ ਇੱਕ ਵਾਰ.. (ਕੁਝੀ ਕਹਿੰਦੀ ਅਸੀਂ ਕਰਾਏ ਸਿੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਫੇਟਾ ਹੈ..) ਸਮਝ ਆਈ ਕਿ ਮੁੰਡਾ ਹਿਸਕ ਹੈ, ਤੇ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਕੋਈ ਮਿਆਰ ਹਨ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲਾਂ ਕੁਝੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਮਰਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ ਨਿਕਾ ਭਰਾ ਕਿਹਿਦਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਰ ਖਾਏਗੀ ਹੀ ਖਾਣੇਗੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ! ਕਿ ਮੈਂ ਇਸਦੇ ਦੰਦ ਵੀ ਤੇਤੇ ਸੀ ਇੱਕ ਵਾਰ.. (ਕੁਝੀ ਕਹਿੰਦੀ ਅਸੀਂ ਕਰਾਏ ਸਿੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਫੇਟਾ ਹੈ..) ਸਮਝ ਆਈ ਕਿ ਮੁੰਡਾ ਹਿਸਕ ਹੈ, ਤੇ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਕੋਈ ਮਿਆਰ ਹਨ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲਾਂ ਕੁਝੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਮਰਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ ਨਿਕਾ ਭਰਾ ਕਿਹਿਦਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਰ ਖਾਏਗੀ ਹੀ ਖਾਣੇਗੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ! ਕਿ ਮੈਂ ਇਸਦੇ ਦੰਦ ਵੀ ਤੇਤੇ ਸੀ ਇੱਕ ਵਾਰ.. (ਕੁਝੀ ਕਹਿੰਦੀ ਅਸੀਂ ਕਰਾਏ ਸਿੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਫੇਟਾ ਹੈ..) ਸਮਝ ਆਈ ਕਿ ਮੁੰਡਾ ਹਿਸਕ ਹੈ, ਤੇ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਕੋਈ ਮਿਆਰ ਹਨ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲਾਂ ਕੁਝੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਮਰਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ ਨਿਕਾ ਭਰਾ ਕਿਹਿਦਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਰ ਖਾਏਗੀ ਹੀ ਖਾਣੇਗੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ! ਕਿ ਮੈਂ ਇਸਦੇ ਦੰਦ ਵੀ ਤੇਤੇ ਸੀ ਇੱਕ ਵਾਰ.. (ਕੁਝੀ ਕਹਿੰਦੀ ਅਸੀਂ ਕਰਾਏ ਸਿੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਫੇਟਾ ਹੈ..) ਸਮਝ ਆਈ ਕਿ ਮੁੰਡਾ ਹਿਸਕ ਹੈ, ਤੇ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਕੋਈ ਮਿਆਰ ਹਨ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲਾਂ ਕੁਝੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਮਰਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ ਨਿਕਾ ਭਰਾ ਕਿਹਿਦਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਰ ਖਾਏਗੀ ਹੀ ਖਾਣੇਗੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ! ਕਿ ਮੈਂ ਇਸਦੇ ਦੰਦ ਵੀ ਤੇਤੇ ਸੀ ਇੱਕ ਵਾਰ.. (ਕੁਝੀ ਕਹਿੰਦੀ ਅਸੀਂ ਕਰਾਏ ਸਿੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਫੇਟਾ ਹੈ..) ਸਮਝ ਆਈ ਕਿ ਮੁੰਡਾ ਹਿਸਕ ਹੈ, ਤੇ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਕੋਈ ਮਿਆਰ ਹਨ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲਾਂ ਕੁਝੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਮਰਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ ਨਿਕਾ ਭਰਾ ਕਿਹਿਦਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਰ ਖਾਏਗੀ ਹੀ ਖਾਣੇਗੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ! ਕਿ ਮੈਂ ਇਸਦੇ ਦੰਦ ਵੀ ਤੇਤੇ ਸੀ ਇੱਕ ਵਾਰ.. (ਕੁਝੀ ਕਹਿੰਦੀ ਅਸੀਂ ਕਰਾਏ ਸਿੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਫੇਟਾ ਹੈ..) ਸਮਝ ਆਈ ਕਿ ਮੁੰਡਾ ਹਿਸਕ ਹੈ, ਤੇ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਕੋਈ ਮਿਆਰ ਹਨ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲਾਂ ਕੁਝੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਮਰਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ ਨਿਕਾ ਭਰਾ ਕਿਹਿਦਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਰ ਖਾਏਗੀ ਹੀ ਖਾਣੇਗੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ! ਕਿ ਮੈਂ ਇਸਦੇ ਦੰਦ ਵੀ ਤੇਤੇ ਸੀ ਇੱਕ ਵਾਰ.. (ਕੁਝੀ ਕਹਿੰਦੀ ਅਸੀਂ ਕਰਾਏ ਸਿੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਫੇਟਾ ਹੈ..) ਸਮਝ ਆਈ ਕਿ ਮੁੰਡਾ ਹਿਸਕ ਹੈ, ਤੇ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਕੋਈ ਮਿਆਰ ਹਨ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲਾਂ ਕੁਝੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਮਰਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ ਨਿਕਾ ਭਰਾ ਕਿਹਿਦਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਰ ਖਾਏਗੀ ਹੀ ਖਾਣੇਗੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ! ਕਿ ਮੈਂ ਇਸਦੇ ਦੰਦ ਵੀ ਤੇਤੇ ਸੀ ਇੱਕ ਵਾਰ.. (ਕੁਝੀ ਕਹਿੰਦੀ ਅਸੀਂ ਕਰਾਏ ਸਿੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਫੇਟਾ ਹੈ..) ਸਮਝ ਆਈ ਕਿ ਮੁੰਡਾ ਹਿਸਕ ਹੈ, ਤੇ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਕੋਈ ਮਿਆਰ ਹਨ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲਾਂ ਕੁਝੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਮਰਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ ਨਿਕਾ ਭਰਾ ਕਿਹਿਦਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਰ ਖਾਏਗੀ ਹੀ ਖਾਣੇਗੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ! ਕਿ ਮੈਂ ਇਸਦੇ ਦੰਦ

ਅੰਨ ਤੇ ਖੇਤ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੈ

ਸੁਸ਼ਾਂਤ ਸੁਪ੍ਰੀਏ

ਨਵੀਂ ਕਵਿਤਾ

ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਮਾਤਾਦੀਨ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ

(ਹਗੀਸ਼ਕਰ ਪਰਸਾਈ ਦੇ ਨਾਂ)

ਜਿਸ ਦਸਵੇਂ ਜਣੇ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਹੋਈ
ਉਹ ਬੇਕਸੂਰ ਸੀ
ਉਸਦਾ ਨਾਂ ਉਸ ਨੌਵੇਂ ਜਣੇ ਵਰਗ ਸੀ
ਜਿਸ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚੱਲਿਆ ਸੀ
ਬੇਕਸੂਰ ਤਾਂ ਉਹ ਨੌਵਾਂ ਜਣਾ ਵੀ ਸੀ
ਜਿਹੜੂ ਅੱਠਵੇਂ ਦੀ ਸ਼ਨਖ਼ਤ 'ਤੇ
ਫ਼ਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ
ਉਹਨੂੰ ਸੱਤਵੇਂ ਨੇ ਫਸਾਇਆ ਸੀ
ਜੋ ਆਪ ਛੇਵੇਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਕਰਕੇ
ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ

ਛੇਵਾਂ ਵੀ ਕੀ ਕਰਦਾ
ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਉਸ ਪੰਜਵੇਂ ਦਾ ਦਬਾਅ ਸੀ
ਜੋ ਆਪ ਵੀ ਥੋੜੇ ਦਾ ਮਿਤਰ ਸੀ
ਚੌਥਾ ਵੀ ਬੇਕਸੂਰ ਸੀ
ਤੀਸਰਾ ਉਸਦਾ ਰਿਸਤੇਦਾਰ ਸੀ
ਜਿਸਦੀ ਗੱਲ ਉਹ ਟਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਿਆ
ਦੂਜਾ ਤੀਜੇ ਦਾ ਬ੍ਯਾਸ ਸੀ
ਸੇ ਉਹ ਵੀ ਉਹਨੂੰ 'ਨਾਂ' ਨਾ ਸੀ ਕਹਿ ਸਕਿਆ
ਬੇਕਸੂਰ ਤਾਂ ਦੂਜਾ ਵੀ ਸੀ
ਉਹ ਉਸ ਕਤਲ ਦਾ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਸੀ
ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਨੇ ਧਮਕਾਇਆ ਸੀ

ਪਹਿਲਾ ਜਣਾ ਹੀ ਅਸਲ ਕਾਤਲ ਸੀ
ਪਰ ਪਹਿਲੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼
ਨ ਕੋਈ ਗਵਾਹ ਸੀ, ਨਾ ਸ਼ੁਰੂ
ਏਸ ਲਈ ਉਹ ਕਾਂਡ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵੀ
ਬਿਫਰੇ ਸਾਨੂੰ ਜਿਹਾ
ਖੁਲ੍ਹਾ ਪੁੰਨਿ ਰਿਹਾ ਸੀ
ਆਜਾਦ ਭਾਰਤ ਵਿਚ....

ਕਿਹਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਇਹ

ਕਿਹਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਇਹ
ਜਦ ਹਲ ਕੋਈ ਵਾਹ ਰਿਹਾ ਹੈ
ਅੰਨ ਤੇ ਖੇਤ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੈ

ਇੱਟ-ਗਾਰਾ ਕੋਈ ਢੋਅ ਰਿਹਾ ਹੈ
ਇਮਾਰਤ ਕਿਸੇ ਦੀ ਹੈ
ਕੰਮ ਕੋਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ
ਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੈ

ਕਿਹਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਇਹ
ਜਦ ਬਧਿਆਤਾਂ ਨੇ ਹਥਿਆ
ਲਈਆਂ ਨੇ
ਸਾਰੀਆਂ ਮਸਾਲਾਂ
ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਨਿਹੱਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਾਂ

ਕਿਹਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਇਹ
ਜਦ ਸਿਖਰ ਦੁਪਹਿਰੇ ਹਨੇਰਾ ਹੈ
ਜਦ ਅੰਦਰ ਭਰਿਆ ਹੈ
ਇੱਕ ਬੇਚੈਰ ਰੋਲਾ
ਜਦ ਅਜੂਨਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਸਿਗਾਨ ਤੱਕ
ਈਰਾਕ ਤੋਂ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੱਕ
ਬੋਣੇ ਲੋਕ ਸੁੱਟ ਰਹੇ ਨੇ
ਲੰਮੇ ਪਰਛਾਵੇਂ

ਕਬੀਰ
ਇੱਕ ਦਿਨ ਤੁਸੀਂ
ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੋਗੇ
ਤੇ ਸੜਕ ਕੰਢੇ
ਛੁਟਪਾਥ ਤੇ
ਲੀਰਾਂ ਵਲ੍ਲੋਟੀ
ਬੈਠਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਬੀਰ

ਭਾਈਜਾਨ,
ਆਪ ਇਸ ਸੁਗ ਵਿਚ
ਕਿਵੇਂ?--
ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ
ਪਛਾਣ ਕੇ
ਪੁੱਛੋਗੇ ਉਸਨੂੰ
ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਇਦ
ਮੱਧ-ਕਾਲ ਵਿਚ
ਲੱਭਦੀ ਸੀ ਜੋ
ਅਜ-ਕੱਲੁ ਗੁਆਚੀ
ਉੱਜਲਾ ਹਾਸਾ ਹੱਸੇਗਾ
ਉਸਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ
ਪਿਆ ਹੋਵੇਗਾ
ਕਿਸੇ ਪਾਟੇ ਹੋਏ
ਅਖਬਾਰ ਦਾ ਟੋਟਾ

ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਚੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇਗੀ
ਇੱਕ ਬੇਹੀ ਰੋਟੀ
ਜਿਸਨੂੰ ਬਣ ਬਾਅਦ
ਉਹ ਅਖਬਾਰ ਦੇ
ਉਸੇ ਟੁਕੜੇ 'ਤੇ ਛੱਪੀ
ਦੰਗੇ-ਫਸਾਦਾਂ ਦੀਆਂ
ਦਰਦਨਾਕ ਬਖਰਾਂ ਪੜ੍ਹੇਗਾ
ਤੇ ਛੁਟ ਛੁੱਟ ਕੇ
ਰੋ ਪਏਗਾ

ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਹਲ
ਉਹਨੂੰ ਦੇਖ
ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਪਸੀਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਕਈ ਘੰਟੇ
ਮਿਟੀ ਤੇ ਰੋਤੇ-ਪੱਥਰ ਨਾਲ
ਜੁਝਣ ਦੇ ਬਾਅਦ
ਇਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਹਫ਼ਿਆ ਹੋਇਆ
ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਉਝ੍ਹ ਹੀ ਪਸਤ ਪਿਆ ਹੈ
ਜਿਵੇਂ ਦਿਨ ਭਰ ਦੀ ਕੜੀ ਮਿਹਨਤ ਬਾਅਦ
ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਨਿਛਾਲ ਹੋ ਕੇ ਪਸਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ
ਕਾਮੇ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ

ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ
ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ
ਤੇ ਅਚਾਨਕ ਉਹ
ਬੁਝੇ ਜਿਹੇ ਰੰਗ ਦਾ ਲੋਹਾ
ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ
ਕਿਸੇ ਖਿੜੇ ਸੁਹਣੇ ਛੁੱਲ ਜਿਹਾ
ਕੁਲ ਤੇ ਭੋਲਾ
ਉਸਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਸ਼ਾਕਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ
ਪੱਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਸਿੰਟੇ
ਤੇ ਉਹਦੇ ਲਈ ਮੇਰਾ ਮੋਹਰ
ਹੋਰ ਵੀ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਧੂੜ-ਘੱਟੇ ਭਰੀ
ਉਸਦੀ ਧਾਰਦਰ ਦੇਹ
ਮੈਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇਂਦੀ ਹੈ
ਪਰ ਉਸਦਾ ਦਰਦ
ਮੈਨੂੰ ਦੋਫ਼ਤ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ

ਉਸਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਹੀ ਮੈਂ ਜਾਣਿਆ
ਕਦੇ ਕਦੇ ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਲੋਹਾ ਵੀ ਰੋਂਦਾ ਹੈ

ਕਾਮੀਆਂ ਤੀਵੀਆਂ

ਕਾਮੀਆਂ ਤੀਵੀਆਂ ਦੇ
ਬਣਾਂ ਵਿਚ
ਬਬੇਰਾ ਦੁੱਧ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰਦਾ
ਮੁਰਝਾਏ ਛੁੱਲ ਜਿਹੇ
ਮਿਟੀ ਵਿਚ ਲਿਟਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੰਗੇ ਬਾਲ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਿੰਲਿਆ ਦਾ ਚੰਨ
ਝੁਲਸੀ ਰੋਟੀ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦਿਗ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ
ਭਰਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਇੱਕ ਮੁਕ ਹਾਕਾਰ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਭਗਵਾਨ
ਪੱਥਰ ਹੋ ਗਏ ਹੁੰਦੇ ਨੇ
ਚੁਪੀਤੇ ਦੀਵੇ ਵਾਂਗ ਬਲਦਾ ਹੈ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਵਾਸੀ ਤਨ-ਮਨ

ਛਲਾਈ ਓਵਰਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ
ਅਸਮਾਨ ਛੋਂਹਦੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ
ਤੱਕ ਦੇ
ਬਣਨ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਦਾ
ਹਰਾ ਪੁੰਗਰ
ਪਾਥੀ ਵਾਂਗ ਮਾਘੀਆਂ ਨੇ ਉਹ
ਆਪ ਬਾਹੋਂ-ਪੁੱਟੀਆਂ ਹੋ ਕੇ

ਹਾਲਾਂਕਿ ਟੀਵੀ ਚੈਨਲਾਂ 'ਤੇ
ਸਿੱਧਾ ਪਰਸਾਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਸਿਰਫ ਵਿਸ਼ਵ-ਸੁੰਦਰੀਆਂ ਦੀ
ਕੈਟ-ਵੱਕ ਦਾ
ਪਰ ਓਸ ਤੋਂ ਵੀ
ਕਿਤੇ ਵਧ ਸੁਹਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
ਕਾਮੀਆਂ ਤੀਵੀਆਂ ਦੀ
ਬੱਕੀ ਚਾਲ

ਆਲਾ-ਭੋਲਾਪਣ

ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਬਾਲਕੇਨੀ ਦੇ ਗਮਲੇ ਵਿਚ
ਬਾਲਗ ਅੱਖਾਂ ਬੀਜ ਦਿੱਤੀਆਂ
ਓਥੇ ਕੋਈ ਫੁੱਲ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੇ
ਪਰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦੀ
ਸਾਰੀ ਨਿੱਜਤਾ ਭੰਗ ਹੋ ਗਈ

ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਬਾਲਕੇਨੀ ਦੇ ਗਮਲੇ ਵਿਚ
ਬਾਲਗ ਹੱਥ ਬੀਜ ਦਿੱਤੇ
ਓਥੇ ਕੋਈ ਫੁੱਲ ਨਾ ਨਿਕਲੇ
ਪਰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਾਮਾਨ
ਚੌਰੀ ਹੋਣ ਲੱਗੇ

ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਬਾਲਕੇਨੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ
ਬਾਲਗ ਜੀਭ ਬੀਜ ਦਿੱਤੀ
ਓਥੇ ਕੋਈ ਫੁੱਲ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ
ਪਰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸ਼ੁਅਤੀ ਖੋ ਗਈ।

ਹਾਰ ਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਬਾਲਕੇਨੀ ਦੇ ਗਮਲੇ
ਵਿਚ ਇੱਕ ਇੱਖਾਣੇ ਦਾ ਮਨ ਬੀਜ ਦਿੱਤਾ
ਹੁਣ ਓਥੇ
ਇੱਕ ਸੁਹਣਾ ਸੁਰਜਮੁਖੀ ਖਿਤਿਆ।

ਮੈਂ

ਇਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਮੈਂ
ਆਪਣੇ ਸ਼ੁਹਿਰ ਵਿਚ
ਇੱਕ ਅਣਗੋਲੇ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਇੱਕ
ਨਿਕੇ ਜਿਹੇ ਲਫੜਾ ਵਾਂਗ ਆਇਆ ਸੀ

ਉਹ ਨਾਵਲ ਇੱਕ ਉੱਚਾ ਪਹਾੜ ਸੀ
ਜਿਸਦੀ ਵਾਦੀ ਵਿਚ ਵਸਿਆ
ਮੈਂ ਇੱਕ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਪਿੰਡ ਸੀ

ਉਹ ਨਾਵਲ ਇੱਕ ਲੰਮੀ ਨਦੀ ਸੀ
ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੈਂ
ਇੱਕ ਸੁੰਗਤਿਆ ਹੋਇਆ ਟਾਪੂ ਸੀ

ਉਹ ਨਾਵਲ ਪੁੱਜਾ ਸਮੇਂ ਵੱਜਦਾ ਇੱਕ
ਲਿਸ਼ਕਦਾ ਸੰਖ ਸੀ
ਮੈਂ ਜਿਸਦੀ ਗੁੰਜਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਲਹਿਰੀ ਦਾ
ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਸੀ

ਉਹ ਨਾਵਲ ਇੱਕ ਰੌਸ਼ਨ ਸਿਤਾਰਾ ਸੀ
ਮੈਂ ਜਿਸਦੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦਾ
ਇੱਕ ਨਿਕਚੂ ਜਿਹਾ ਨਫੁੱਡਰ ਸੀ

ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਨਾਵਲ

ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਦੀ ਲੇਖਣੀ ਵਿਚੋਂ ਜੰਮੀ
ਇੱਕ ਤਕਤੀ ਰਚਨਾ ਸੀ
ਆਲੋਚਨਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ
ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸਰਹਿਆ
ਜੀਵਨ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਉਸਦਾ
ਜਿਕਰ ਤੱਕ ਨਾ ਆਇਆ

ਆਖਿਰ ਕੀ ਵਜਹ ਹੈ ਕਿ
ਅਸੀਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਵਲਾਂ ਦੇ
ਲਫੜ ਬਣ ਕੇ
ਇਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਆਏ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਵਲਾਂ ਨੂੰ
ਕਦੇ ਕੋਈ ਇਨਾਮ ਨਾ ਮਿਲਿਆ?

ਸੂਰਜਾ, ਚਮਕ ਨਾ

ਸੂਰਜਾ, ਚਮਕ ਨਾ
ਹਨੇਰੇ ਭਰੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ
ਸੂਰਜਾ, ਚਮਕ ਨਾ
ਉਦਾਸੀਆਂ ਖੁੱਡਾਂ ਵਿਚ

ਸੂਰਜਾ ਚਮਕ, ਨਾ
ਭਰ ਭਰ ਆਈਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਤੇ
ਸੂਰਜਾ ਚਮਕ, ਨਾ
ਭਿੰਜੀਆਂ ਪਲਕਾਂ 'ਤੇ

ਸੂਰਜਾ ਚਮਕ ਨਾ,
ਬੀਮਾਰ ਸ਼ੁਹਿਰ 'ਤੇ
ਚਮਕ ਨਾ ਸੂਰਜਾ
ਸਿੱਲ੍ਹੇ ਪਹਿਰ 'ਤੇ

ਸੂਰਜਾ, ਚਮਕ ਨਾ
ਸੀਰੀਆ ਦੀ ਅਣਮੁੱਕ ਰਾਤ ਤੇ
ਚਮਕ ਨਾ, ਸੂਰਜਾ
ਬੁਝੇ ਹੋਏ ਇਰਾਕ 'ਤੇ

ਜਗਮਗਾਂਦੇ ਪਲ ਲਈ
ਲਾਲੀਆਂ ਭਰੇ ਕੱਲ੍ਹ ਲਈ
ਸੂਰਜਾ ਚਮਕ ਨਾ
ਐਂਜ

ਪਰਤਣਾ

ਵਰਿਆਂ ਬਾਅਦ ਪਰਤਿਆਂ ਹਾਂ
ਆਪਣੇ ਬਚਪਨ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ
ਜਿੱਥੇ ਵਰਿਆਂ ਪੁਰਣੇ ਕਿਸੇ
ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਿਚੋਂ ਝਾਕ ਰਿਹਾ ਹੈ

ਸਕੂਲ ਬੈਗ ਚੁੱਕੀ

ਇੱਕ ਜਾਣਿਆ ਪਛਾਣਿਆ ਬੱਚਾ
ਬਲੈਕ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਲਿਖੇ
ਧੁੰਧਲੇ ਅੱਖਰ
ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ
ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਕੇਟ ਖੇਡਦੇ
ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਫੀਜ਼ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਚਿਹਰੇ
ਫੇਰ ਤੋਂ ਜਿਉਂਦੇ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਨੇ
ਸੁਨਹਿਰੇ ਫ੍ਰੋਮ ਵਾਲੇ ਚਸ਼ਮੇ ਦੇ
ਪਿਛਿਓਂ ਦੀ
ਤੱਕ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਦੋ ਤਾਕ ਅੱਖਾਂ
ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਚੱਕ ਫੜੀ

ਆਪਣੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਜਾਲੇ ਝਾੜ
ਮੈਂ ਉੱਠ ਖੜ੍ਹ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ

ਲੋਅਨ ਵਿਚ ਉਹ ਸਰਮਾਕਲ ਦ੍ਰਖਤ
ਅਜੇ ਵੀ ਓਥੇ ਹੀ ਹੈ
ਜਿਸਦੇ ਸੱਕ 'ਤੇ
ਇੱਕ ਵਸੰਤੀ ਦਿਨ
ਦੋ ਭੋਲਿਆਂ ਨੇ ਖੁਰਚ ਦਿੱਤੇ ਸੀ
ਦਿਲ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਇਰਦ ਗਿਰਦ
ਆਪੇ ਆਪਣੇ ਬੇਚੈਨ ਨਾਮ

ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਮੀਚੀਆਂ ਮੁੱਠੀਆਂ
ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਰਹੀਆਂ ਹਨ
ਚੇਤਿਆਂ ਦੇ ਸੀਸੇ ਵਿਚ ਇੱਕ ਬੱਚਾ
ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਸੁਆਰ ਰਿਹਾ ਹੈ...

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਬਾਵਾਂ ਨੂੰ
ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਤਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ
ਉਸ ਅਖੀਰੀ ਪਰਤਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ

ਗਰੀਬ ਦਲਿਤ ਦਾ ਰਾਮਚਿਰਤਮਾਨਸ

ਗਰੀਬ ਦਲਿਤ ਦੇ ਰਾਮਚਿਰਤਮਾਨਸ ਵਿਚ
ਇਹ ਕਾਂਡ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ:

ਬਾਲ ਕਾਂਡ
ਸੁੰਦਰ ਕਾਂਡ
ਕਿਸ਼ਿਕੰਘਾ ਕਾਂਡ
ਲੰਕਾ ਕਾਂਡ
ਅਯੋਧਿਆ ਕਾਂਡ

ਖੈਰਲਾਂਜੀਕਾਂਡ
ਮਿਰਚਪੁਰ ਕਾਂਡ
ਸੱਬੀਰਪੁਰ ਕਾਂਡ...

ਛੋਹ

ਘੱਟੇ ਮਾਰੀ ਉਸ ਪੁਰਾਣੀ ਕਿਤਾਬ ਦੇ
ਉਸ ਸਫੇਂ ਤੇ
ਵਰਿਆਂ ਤੋਂ ਗੁੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦੇ ਸੁੱਤਾ

ਇਕ ਹੀਰੇ ਜਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ
ਜਦ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦੀਆਂ ਭੋਲੀਆਂ ਉਗਲਾ
ਲਾਇਸ਼ੇਰੀ ਵਿਚ ਖੋਲ੍ਹਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਸਫ਼ਾ
ਜਿਥੇ ਕਿ ਪੀਲਾ ਪੈ ਚੁੱਕ

ਬੁਕ-ਮਾਰਕ ਪਿਆ ਹੈ

ਉਸ ਨਜ਼ਕ ਛੋਹ ਦੀ
ਮੱਧਮ ਲੋਅ ਵਿਚ
ਵਰਿਆਂ ਤੋਂ ਰੁਕੀ ਪਈ

ਇੱਕ ਅਧੂਰੀ ਕਹਾਣੀ
ਫੇਰ ਤੁਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ
ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਲਈ।
ਸਫ਼ਿਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਤਰ
ਫੇਰ ਤੋਂ ਜਿਉਂਦੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ
ਆਪਣੀ ਦੇਹ ਤੇ ਉਗ ਆਏ

ਤੀਲੇ ਬੂਟੀਆਂ ਲਾਹ ਕੇ
ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਅਲੀ ਭੋਲੀ ਛੋਹ ਨਾਲ
ਮੁਕਤ-ਰਿਹਾਅ ਹੋ ਉਡਣ ਲਈ
ਫੇਰ ਤੋਂ ਜਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ
ਪੱਥਰ ਬਣੇ ਸਾਰੇ ਸਰਧੇ ਹੋਏ ਦੇਵ-ਦੂਤ

ਜਿਵੇਂ ਜਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ
ਹਰ ਕਥਾ ਦੀ ਅਹੱਲਿਆ
ਆਪਣੇ ਰਾਮ ਦੀ ਛੋਹ ਪਾ ਕੇ

ਹੈਰਾਨੀ

ਅੱਜ ਦਿਨ ਨੇ ਮੈਂਨੂੰ ਬਿਨਾ ਘਸਾਏ
ਸਬੂਤਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ

ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਧੂਰੀ ਤੇ ਘੁੰਮਦਾ
ਹੈਰਾਨ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਹਾਂ-

ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਿਆ

ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਿਆ

ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਿਆ

8512070086

sushant1968@gmail.com

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਨ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਭਾਰਤੀ ਪਛਾਣ ਮੁੱਕ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ

ਰਜ਼ਾ ਹਬੀਬ ਰਜ਼ਾ

ਭਖਦਾ

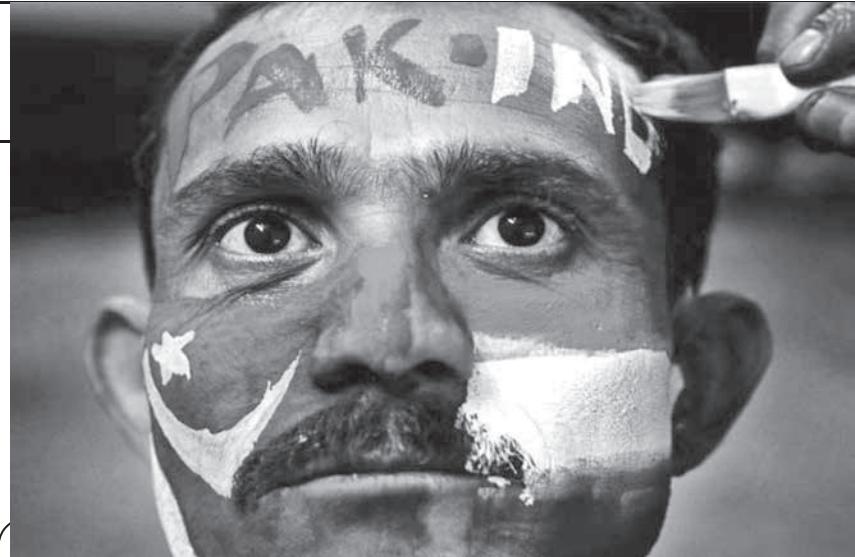
ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਗੱਲ ਅਜਿਹੀ ਹੈ ਜੋ ਅਜੋਕੇ ਦਿਨਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸਿਆਸੀ-ਰਾਜਨੀਤਕ (ਮੁਲਕੀ) ਸਰਹੱਦਾਂ ਦੇ ਪਾਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਹੈ, ਇੱਕ ਘਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਅਹਿਸਾਸ ਕਿ ਭਾਰਤ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਡੀ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਸਤੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜੋ ਬਲੋਚਸਤਾਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਜੋਕੇ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਤੱਕ ਫੈਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਸਿਆਸੀ ਜੋੜਾਂ ਤੋਡਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਾਹ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਵੇਖੋਗੇ ਤਾਂ ਦਿਸੇਗਾ ਕਿ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਇੱਕ ਸਿਆਸੀ-ਰਾਜਨੀਤਕ ਹਸਤੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ ਆਈ ਹੈ। ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਬਤੇ ਹੀ ਵੱਖਰੇ ਧਰਮਾਂ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕੇ ਵੱਡੇ ਭਾਸ਼ਾਈ ਫਰਕਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ-

ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਦਿਖਾਅ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। (ਇੱਥੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਓ ਕਿ 200 ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਗੁਆਚ ਹੀ ਗਈਆਂ ਦੱਸੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ!)।

ਇੱਕ ਅਣਖੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤ ਇਤਿਰਾਜ਼ ਹਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਕਈ ਕੁਝ ਦੇ ਬਾਰੇ, ਲੇਖਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਪਛਾਣ ਮੁੱਕ ਨਹੀਂ ਗਈ ਹੈ।

ਸਗੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਭਾਰਤੀ ਪਛਾਣ ਵੀ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਅਜੋਕੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ-ਰਾਜਨੀਤਕ/ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਹਸਤੀ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬਚਾਬਨ ਹੀ। ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਮੀਰ ਪਿੱਛੇ 'ਤੇ ਹੱਕ ਹੈ। ਆਖਿਰਕਾਰ, ਅਜੋਕੀ ਭਾਰਤੀ ਸਰਜਮੀਨ ਉੱਤੇ ਵੀ ਤਾਂ- ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਵੀ -ਕਿਈ ਸਾਰੇ ਨਿਕੋ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਮੌਜੂਦ ਹੈਨ ਹੀ ਤੇ ਜੋ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੀ ਜੀਅ ਰਹੇ ਹਨ।

ਤਸਵੀਰ: ਅਸਾਮ ਵਿਚ ਹੋਏ ਇੱਕ ਮੈਚ ਦੀ।

ਰਜ਼ਾ ਹਬੀਬ ਰਜ਼ਾ ਕੋਣ ਹਨ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਕੌਰਨੈਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਐਮ ਏ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਪੀਐਚ ਡੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ Syracuse University, Maxwell School ਤੋਂ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਇੱਕ ਨਾਮੀ ਵਿਕਾਸ-ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਵੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਖ਼ਬਰਨਵੀਸ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਿਖਿਆ Huffington Post, Dawn (ਪਾਕ.), ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ (ਪਾਕ.) ਅਤੇ Pak Tea House ਵਿਚ ਛਪ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਹ @razaraza ਨਾਂ ਹੇਠ ਟਾਈਟਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। -ਸੰ.

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਾਡੀਆਂ ਸਭ ਦੀਆਂ, ਇੱਕ ਨਹੀਂ, ਕਈ ਕਈ ਪਛਾਣਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ- ਮੁਸਲਮਾਨ, ਪੰਜਾਬੀ, ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ- ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਵੀ- ਇਹ ਸਭੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕੋ ਜਾਂ ਦੀਆਂ ਪਛਾਣਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਭਾਵੇਂ, ਸਮੇਂ ਦੇ ਉਤਾਰ ਚੜ੍ਹਾਵਾਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ, ਆਰਥਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀਆ, ਆਦਿ, ਨਾਲ, ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਕੋਈ, ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਕਈ ਪਛਾਣ ਵਧੇਰੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਦਿਸ ਸਕਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ! ਪਰ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਪਛਾਣਾਂ ਕਿਤੇ ਫੁੱਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ- ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਛਾਣਾਂ ਨੂੰ ਸਚੇਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਚੁਣੀਏ, ਭਾਵੇਂ ਨਾ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਕਈ ਭਾਰਤੀ ਦੋਸਤ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦਾ ਆਇਆਂ ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਵਿਚਲੀਆਂ ਸਾਂਝਾਂ ਵੇਖ ਵੇਖ ਕੇ। ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇ, ਸਗੋਂ ਦੱਖਣੀ

ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਹ ਸਿੱਤਰਾ ਲੇਖਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਭੈਣਾਂ ਭਾਗ ਸਮਝਦਾ ਆਇਆ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਇੱਕ ਸਾਂਝਾ ਵਿਰਸਾ ਵੇਖਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਈ ਕੁਝ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦਾ ਆਇਆ ਹਾਂ।

ਲੇਖਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਦੋ ਮੁਲਕ ਹੋ ਗਏ ਹੋਣਾ ਇੱਕ ਅਸਲੀਅਤ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਤਾਂ ਇੱਕ ਅਸਲੀਅਤ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਇੱਕੋ ਮਹਾਨ ਵਿਰਸਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਡਾ ਸਾਂਝਾ ਹੈ।

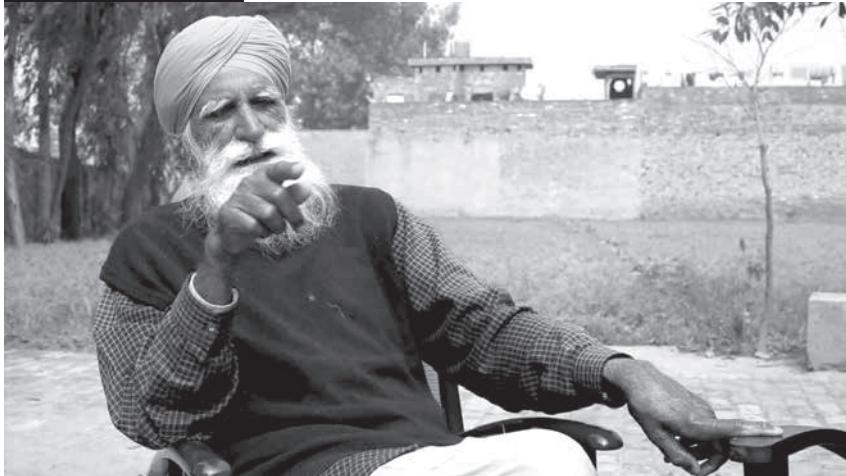
ਲੇਖਕ ਦੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਖਾਹਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਂਝਾਂ ਨੂੰ ਕਬੂਲੀਏ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੁਝਤੇਂ ਘਟਣਗੀਆਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪੋ ਆਪਣੇ 70 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਹੋਏ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਰਹਿ ਕੇ ਵੀ ਇਉਂ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੈ।

"ਦ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ", ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਛਪੇ ਤੋਂ। -ਪੁਨਮ ਸਿੰਘ

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ

ਡਾ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਕਾਹਲੋਂ

ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਚਿੱਤਰ

ਕੰਵਲ

ਬੰਦਨਾ ਮੇਰੀ ਬੰਦਨਾ!
ਜਿਸ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਬਣਿਆ
ਉਸ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਮ।
ਉਹਦੇ ਸਫਰ ਅੰਡੇਲ ਨੂੰ
ਉਹਦੀ ਸਾਧਨਾ ਨੂੰ ਸਲਾਮ॥

ਕੰਵਲ

ਕਾਵਿਕਾਰੀ ਨਿਆਰੀ
ਵਿਚਰੀ ਵਿਚਾਰੀਂ
ਪ੍ਰਗਟ ਜਗ ਜਾਹਰ
ਮੱਘਦੇ ਮੱਘਦੇ ਵਿਚਾਰ
ਜੀਵੰਤ ਜੱਗ ਦੇ ਪਾਸਾਰ॥

ਕੰਵਲ

ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਕਰਤਾ
ਅਸਲ ਰੰਗ ਭਰਤਾ
ਅਸਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਹਾਣੀ
ਬੜਾ ਗੁੜ੍ਹ ਗੰਭੀਰ ਵਿਚਰਤਾ॥

ਕੰਵਲ

ਪੁਰਾਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇ
ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਬਦ ਹਮਲਾ
ਬੋਲ ਬੋਲ ਹਮਲਾਹਾਰ
ਬੰਦ ਬੰਦ ਹਮਲਾਕਾਰ॥

ਕੰਵਲ

ਕੂੜ ਸੱਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ
ਦਾਹੋ ਦਾਹੀ ਮੋਰਚਾ

ਪੁਸਤਕ ਵਿਚਾਰੀਂ ਲੜਾਈ
ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਜੋਤਨਾ
ਬੜੀ ਜੋਸ਼ੀਲੀ ਜੰਗਤ
ਜੈਕਾਰਿਆਂ ਨਾ ਪਾਰਾਵਾਰ॥

ਕੰਵਲ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਜਾਲ ਜੰਜਾਲ
ਘੇਰ ਘੇਰ ਖਲੋਤੇ
ਪਰ ਨਾ ਘੇਰ ਸਕੇ ਵਿਕਰਾਲ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਜਾਲੀਂ ਜੰਜਾਲੀਂ
ਉਸ ਰਾਹ ਚੁਣਿਆ
ਨਵੀਨ ਤੇ ਨਵਿਆਰ॥

ਕੰਵਲ

ਸੌਚ ਸਾਰੀ ਸੌਚ ਸੰਗੀ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਬਣਤ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਣੀ ਉਜਿਆਰ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮਿਸਾਲੀ ਉਦਾਹਰਣੀ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਣੀ ਰੋਸ਼ਨਾਰ॥

ਕੰਵਲ

ਨਿਰੀ ਲਿਖਣਕਾਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ
ਏਨਿਆਂ 'ਚੋਂ ਕੋਈ ਉੱਠੇ ਸੂਰਮਾ
ਹੋਕਾ ਰਚਨਾ ਰਚਨ ਹੋਕਾ॥
ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਵੇ
ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਲਈ ਬਣੇ ਲਲਕਾਰ
ਲੋਕ ਦੇਖੀਆਂ ਲਈ
ਬਣ ਜਾਏ ਵੱਡੜੀ ਵੰਗਾਰ॥

1930 ਵਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ ਇੱਥੇ ਪਛੋ!

[http://panjabdigilib.org/webuser/searches/mainpage.jsp?](http://panjabdigilib.org/webuser/searches/mainpage.jsp?CategoryID=2&Searched=Preet&typebox=1&page=3&r)

CategoryID=2&Searched=Preet&typebox=1&page=3&r

ਕੰਵਲ

ਚੱਲਦੀ ਅੱਗੇ ਤੁਰਦੀ ਕਹਾਣੀ
ਸ਼ਹਿਰੀ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ
ਬਜ਼ਾਰਾਂ ਗਲੀਆਂ ਦੇ ਬਾਣੀਂ
ਉਸ ਮੇਡਾ ਲਾਇਆ
ਕਹਾਣੀ ਆਈ

ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚਾਣੀ।

ਹਲੀਂ ਫਾਲੀਂ

ਬਲਦੀਂ ਪਰਾਣੀਂ।
ਪੇਂਡੂ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ
ਮਿਲਿਆ ਸਬੈਧ ਅੰਕਣ
ਮਿਲਿਆ

ਵਿਸਥਾਰ ਬਰੀਕ

ਮਿਲਿਆ
ਵਿਆਖਿਆਨੀ ਵਿਸਥਾਰ॥

ਕੰਵਲ

ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਛੋਹੀ
ਉਸਾਰੀ ਅਗਲੀ ਕੜੀ
ਸੱਚ ਨੂੰ ਫਾਸੀ
ਦੱਸੀ ਰਾਤ ਹੈ ਬਾਕੀ
ਉਪਨਿਆਸ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ
ਇੱਕ ਉਸਰੱਦੀਆ ਉਭਾਰ॥

ਕੰਵਲ

ਮਾਤ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ
ਬਣਿਆ ਮੈਕਸਿਮ ਗੋਰਕੀ
ਮਾਤ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ
ਬਣਿਆ ਮੁਨਸ਼ੀ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ
ਬਣਿਆ ਗੰਧਰਭ ਗਾਬਾਕਾਰ॥

ਕੰਵਲ

ਬੰਦਨਾ ਮੇਰੀ ਬੰਦਨਾ!
ਜਿਸ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਬਣਿਆ
ਉਹਦੀ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਮ!
ਉਹਦੀ ਸਾਧਨਾ ਨੂੰ ਸਲਾਮ! 9417175846

{ਇਸਕ ਅਤੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਆਸਕ ਅਪਣੇ ਸਮਾਜਾਂ/
ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਅਗਾਹ ਤੋਂਦੇ
ਹੋਏ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਤਾਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਸੁਕਰਾਨੇ-ਗਿਲੇ-ਸ਼ਾਬਾਸ਼ੀਆਂ ਲੈਂਦੇ ਤੇ ਇਕੱਲਿਆਂ ਝੂਰਦੇ
ਵੀ? -ਕਿਸੇ ਅਗਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਮਸ਼ਾਲ ਫਤਾਵੇ, ਇਸਨੂੰ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਹਾਣ ਦੀ ਕਰਨ ਲਈ। - ਸੰ

ਜਾਤ ਬਰਾਦਰੀ

ਪਰਵੀਨ ਮਲਿਕ (18-08-1947)

> ਗੋਰੀ ਲੰਕੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਿਹੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕੀਮਤੀ ਇਨਸਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਿੰਤਬੱਧ ਕਤਲਾਂ ਨੇ ਫਾਸ਼ੀ ਰੁਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। <

ਕਹਾਣੀ

"ਹਾਏ ਨੀ ਬਾਜੀ ਅਸੀਂ ਤੇ ਪੱਟੇ ਗਏ ਨੀ ਕੱਖ ਨਾ ਰਿਹਾ ਸਾਡਾ!" ਜਮੀਲਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਇੱਝ ਕੁਰਲਾਈ ਸੇ ਕੜਛੀ ਮੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ਛਿੱਗ ਪਈ।

"ਕੀਹ ਹੋ ਗਿਆ?"

"ਹਾਏ ਹਾਏ," ਉਹਨੇ ਦੁਹੱਥਤ ਛਾਤੀ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਕਿਚਨ ਦੇ ਫਰਸ਼ ਉੱਤੇ ਬਹਿ ਗਈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਕੀਹ ਨਹੀਂ ਪਰ ਸੈਨੂੰ ਉਹਦਾ ਵਿਹਾਰ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਨਾ ਲੱਗਾ। ਮੈਂ ਫੇਰ ਖਿੜ ਕੇ ਬੋਲੀ, "ਕੁਝ ਦੱਸੋਗੀ ਜਾਂ ਐਵੇਂ ਰੌਲਾ ਪਾਈ ਜਾਵੇਗੀ।"

"ਨੀ ਬਾਜੀ, ਛੀਮੇ ਨਿਖਸਮੀ ਨੇ ਸੈਨੂੰ ਕੱਖ ਹੋਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਈ, ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਪੁੱਛ ਇਹਨੇ ਕਿਉਂ ਇੰਜ ਕੀਤਾ।"

ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਬੂਹੇ ਨਾਲ ਢੋਅ ਲਾ ਕੇ ਖੜ੍ਹੀ ਛੀਮੇ 'ਤੇ ਪਈ। ਉਹਦੇ ਸਾਂਵਲੇ ਮੂੰਹਾਂ ਧੂੜ ਉੱਡ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਾਇਦ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਲਿਆਵਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਮੀਲਾਂ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਚੰਗਾ ਕੁੱਟਿਆ ਸੀ। ਕਿਉਂ ਜੇ ਉਹਦੇ ਵਾਲ ਖਿਲਰੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਸਿਰ ਦੀ ਚੁੰਨੀ ਦਾ ਇਕ ਪੱਲਾ ਮੌਦੇ ਉੱਤੇ ਤੇ ਦੂਜਾ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮਸਾਲਾ ਸਤਨ ਦੀ ਬੋਾ ਆਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਛੀਮੇ ਵੱਲ ਮੁਢੀ।

"ਹਾਂ ਛੀਮੇ ਕੀਹ ਹੋਇਆ?"

ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਬੱਸ ਅੱਥਰੂ ਭਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਜਮੀਲਾਂ ਨੇ ਲਿੱਲ ਵਾਂਗੂੰ ਝੱਟਾ ਮਾਰ ਕੇ ਉਹਦੀ ਗੁੱਤ ਫੜੀ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਜਮੀਨ 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਕੇ ਮੂੰਜੀ ਵਾਂਗੂੰ ਕੁੱਟਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਨਾਲ ਈ ਆਖੀ ਜਾਵੇ, "ਬੋਲ, ਬੋਲ ਮੁਰਦਾਰੇ, ਬੋਲਦੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ।"

"ਕੀਹ ਕਰਨੀ ਏਂ ਜਮੀਲਾਂ। ਬੰਦਾ ਬਣ। ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।" ਮੈਂ ਝਿੜਕ ਕੇ ਜਮੀਲਾਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜੀ ਤਾਂ ਉਹ ਉੱਥੇ ਈ ਡਾਡਰੀ ਹੋ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਵੈਣ ਪਾਣ ਲੱਗ ਪਈ, "ਵੇਂ ਟੁੱਟ ਪੈਣਿਆਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਆਈ ਆਵੇ, ਤੇਰੀ ਮਾਂ ਦਾ ਕਲੇਜਾ ਬਲੇ ਵੇਂ ਗੋਰਾਂ ਜ਼ੋਗਿਆ, ਕੁੱਤੇ ਖਾਣ!" ਉਹਦੇ ਲਾਰੇ ਬਕਾਰੇ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਕੀਤਾ ਲਾਵਾਂ ਇਕ ਚੰਡ ਤੇ ਉਹਦਾ

ਮੂੰਹ ਘਤ ਲਵਾਂ। ਸਾਇਦ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਵੀ ਇਹੋ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੋਣਾ ਏ। ਰੋਦੀ ਪਿੱਟਦੀ ਜਮੀਲਾਂ ਇੱਝ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਈ ਜਿਵੇਂ ਚਾਬੀ ਵਾਲੇ ਖਿੱਡਣੇ ਦੀ ਚਾਬੀ ਮੁੱਕ ਜਾਵੇ। ਉਹਦੇ ਚੁੱਪ ਹੁੰਦਿਆਂ ਈ ਮੇਰਾ ਗੁੱਸਾ ਵਧ ਗਿਆ।

"ਸਿੱਧੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲ ਕਰ ਜਮੀਲਾਂ! ਹੋਇਆ ਕੀਹ ਏ, ਐਵੇਂ ਰੌਲਾ ਪਾਈ ਜਾਨੀ ਏਂ, ਹੁਣੇ ਈ ਗਵਾਂਢਣਾਂ ਕੰਨਸੋਆਂ ਲੈਣ ਅਪੜ ਜਾਣਗੀਆਂ।"

"ਬਾਜੀ! ਇਸ ਸੂਰਾਂ ਜੋਗੀ ਨੇ ਮੇਰਾ ਨੱਕ ਵਚਾਅ ਦਿੱਤਾ ਈ। ਵੇਖ ਇਹ ਵੇਖ ਜ਼ਰਾ।" ਉਹਨੇ ਛੀਮੇ ਦੇ ਛਿੱਡ 'ਤੇ ਲੱਤ ਮਾਰੀ ਤੇ ਮੈਂ ਗੱਲ ਸਮਝ ਕੇ ਪਲ ਭਰ ਭੁਆਂਟਣੀ ਖਾ ਗਈ। "ਛੀਮੇ ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਹੋ ਗਈ ਏ।"

ਜਮੀਲਾਂ ਮੇਰੇ ਘਰ ਕੋਈ ਦਸਾਂ ਵਰਿਉਆਂ ਤੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਛੀਮੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਕਦੀ ਧੂੜ ਛਾਫਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ, ਕਦੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੇ ਖਲੋਆ ਕੇ ਇਕ ਅੱਧ ਭਾਂਡਾ ਧੋਆ ਦੇਂਦੀ ਪਰ ਅੱਜ ਇਹ ਕਾਰਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਿਆ।

"ਇਹਦੇ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਈ? ਕੀਹ ਦੱਸਦੀ ਏ?" ਮੈਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਖਿੱਚ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਮਾਵਾਂ ਧੀਆਂ ਦੇ ਕੋਲ ਬਹਿੰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ।

"ਆਹੋ ਪੁੱਛਿਆ ਏ, ਚੌਧਰੀ ਬਰਕਤ ਦੇ ਨਿੱਕੇ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈਂਦੀ ਏ।" ਜਮੀਲਾਂ ਨੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰ ਕੇ ਦੱਸਿਆ। ਚੌਧਰੀ ਬਰਕਤ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਨਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਸੋਚੀ ਪੈ ਗਈ। ਉਹ ਆਪ ਬੜਾ ਦੀਨਦਾਰ ਬੰਦਾ, ਪੰਜ ਵਕਤਾਂ ਦਾ ਨਮਾਜ਼ੀ, ਮੁਹੱਲੇ ਦੇ ਸਾਰੇ

ਰੋਦੀ ਪਿੱਟਦੀ ਜਮੀਲਾਂ ਇੰਜ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਈ ਜਿਵੇਂ ਚਾਬੀ ਵਾਲੇ ਖਿੱਡਣੇ ਦੀ ਚਾਬੀ ਮੁੱਕ ਜਾਵੇ। ਉਹਦੇ ਚੁੱਪ ਹੁੰਦਿਆਂ ਈ ਮੇਰਾ ਗੁੱਸਾ ਵਧ ਗਿਆ।

"ਸਿੱਧੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲ ਕਰ ਜਮੀਲਾਂ! ਹੋਇਆ ਕੀਹ ਏ, ਐਵੇਂ ਰੌਲਾ ਪਾਈ ਜਾਨੀ ਏਂ, ਹੁਣੇ ਈ ਗਵਾਂਢਣਾਂ ਕੰਨਸੋਆਂ ਲੈਣ ਅਪੜ ਜਾਣਗੀਆਂ।"

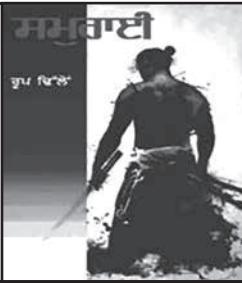
"ਬਾਜੀ! ਇਸ ਸੂਰਾਂ ਜੋਗੀ ਨੇ ਮੇਰਾ ਨੱਕ ਵਚਾਅ ਦਿੱਤਾ ਈ। ਵੇਖ ਇਹ ਵੇਖ ਜ਼ਰਾ।" ਉਹਨੇ ਛੀਮੇ ਦੇ ਛਿੱਡ ਤੇ ਲੱਤ ਮਾਰੀ ਤੇ ਮੈਂ ਗੱਲ ਸਮਝ ਕੇ ਪਲ ਭਰ ਭੁਆਂਟਣੀ ਖਾ ਗਈ।

ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ ਹੁੰਦਾ। ਪੁੱਤਰ ਉਹਦੇ ਨਾ ਤੇ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹੇ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਬਹੁਤੇ ਸੋਖ ਸਨ ਨਾ ਇੱਝ ਦੇ ਪਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਰਾਫਤ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਗਾਈਆਂ ਜਾਣ। ਬਸ ਇੱਝ ਦੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਆਮ ਬੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਕੁਝ ਪੁੱਠੀ ਬਣ ਪਈ ਸੀ। ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਦੇ

ਜਾਤ ਬਰਾਦਰੀ

ਪਰਵੀਨ ਮਲਿਕ

ਕਹਾਣੀ

[http://graciousbooks.in/
viewdetails.aspx?bookcod=31692](http://graciousbooks.in/viewdetails.aspx?bookcod=31692)
GRACIOUS BOOKS
+91 175 5007643
graciousbooks@gmail.com
www.graciousbooks.in

ਹੋਰ ਨਕਸੇ ਭਰ ਗਏ। ਭਾਵੇਂ ਜਮੀਲਾਂ ਹੋਰੀ ਬੇ-ਗੈਰਤ ਸਹੀ ਪਰ ਰੱਤ ਤੇ ਗੁਰੀਬਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਏ। ਜੇ ਉਹਦਾ ਘਰ ਵਾਲਾ ਮੌਛਰ ਪਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਕੀ ਬਣੇਗਾ?

ਜਮੀਲਾਂ ਮੇਰੇ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਦਿੱਤੇ। “ਅੱਛਾ ਕੁਝ ਸੌਚਣ ਦੇ ਨਾ, ਤੂੰ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਝੱਲਿਆਂ ਕਰ ਦਿੱਗੇਗਾ।” ਮੈਂ ਬਿੱਝ ਕੇ ਬੋਲੀ। ਸਾਇਦ ਉਹਨੂੰ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁੱਸਾ ਚਤੁੰਡਾ ਹੋਣਾ ਏ ਜਿਹੜਾ ਕੱਵਿਆ ਉਹਨੇ ਛੀਮੇ ਤੇ, ਤੇ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਚੰਡਾਂ ਉਹਨੂੰ ਲੱਗ ਗਈਆਂ। ਦੂਜੇ ਦਿਹਾੜੇ ਚੌਧਰੀ ਬਰਕਤ ਦੀ ਸਵਾਣੀ ਨਾਲ ਡਰਦਿਆਂ ਡਰਦਿਆਂ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਵਿਚਾਰੀ ਉਜ ਨਿਮਾਣੀ ਜਿਹੀ ਜਨਾਨੀ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਮੈਂ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੋਚਿਆ, “ਲੈ ਭਈ ਤੂੰ ਕਰ ਲੈ ਨਿਆਂ।” ਮਰ ਮਰ ਕੇ ਉਹਦੇ ਅੱਥਰੂ ਪੁੰਝੇ ਤੇ ਸਮਝਾਇਆ ਪਈ ਖਾਲੀ ਰੋਣ ਧੋਣ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗਾ। ਅਗਲਿਆਂ ਦੀ ਇੱਜਤ ਗਈ ਏ। ਜੇ ਗੱਲ ਨਾ ਸੰਭਾਲੀ ਗਈ ਤਾਂ ਖੋਰੇ ਉਹ ਕੀ ਕਰ ਬੈਠਣਾ। ਲਓ ਜੀ ਉਹ ਤੇ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਪਈ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਚੌਧਰੀ ਬਰਕਤ ਅਲੀ ਵੀ ਘਰ ਆਣ ਵਤ੍ਤਿਆ।

“ਬਿਸਮਿਲਾ, ਮੇਰੀ ਭੈਣ ਆਈ ਏ। ਕੋਈ ਚਾਹ ਪਾਣੀ ਵੀ ਪੁੱਛਿਆ ਈੀ? ਭਲੀਏ ਲੋਕੇ ਯਾਂ ਗੱਲਾਂ ਈ ਪਈ ਕਰਨੀ ਏਂ।”

ਉਹਨੇ ਹੱਸਦਿਆਂ ਹੱਸਦਿਆਂ ਅਪਣੀ ਸਵਾਣੀ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਉਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਅੱਥਰੂ ਵੇਖ ਕੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, ”ਕੀ ਹੋਇਆ ਏ? ਖੈਰ ਤਾਂ ਹੈ ਨਾ ਭੈਣ ਜੀ?”

ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਘਬਰਾ ਕੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪੁੱਛਿਆ। ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਰਹੀ ਪਰ ਉਹਦੀ ਸਵਾਣੀ ਛੁਸਕ ਪਈ ਤੇ ਰੋ-ਰੋ ਕੇ ਸਾਰੀ ਕਥਾ ਉਹਨੇ ਸੁਣਾਈ। ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਚੌਧਰੀ ਦਾ ਹਾਲ ਉਹ ਹੋਇਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਸੁੱਕੀ ਮੁੱਠੀ ਵਿਚ ਬਲਦੀ ਤੀਲੀ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ।

“ਮੈਂ ਉਸ ਸੂਰ ਦੇ ਤੁਖਮ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਭੰਨ ਦਿਆਂਗਾ।” ਉਹ ਅੱਗ ਦਾ ਗੋਲਾ

ਬਣਿਆ ਕੁੱਦ ਕੇ ਉਠਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਰੁਕਣ ਲਈ ਆਖਿਆ, “ਭਾ ਜੀ ਉਹਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਭੰਨਣ ਨਾਲ ਤਾਂ ਮੁਆਮਲਾ ਨਹੀਂ ਨਿਬੜ ਜਾਏਗਾ। ਜ਼ਰਾ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਬਹਿ ਕੇ ਸੋਚੋ ਬਈ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਏ।” ਏਨਾ ਆਖ ਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਟੁਰ ਆਈ। ਮੁੜ ਕੋਈ ਘੰਟੇ ਪਿੱਛੋਂ ਫੋਨ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੱਜੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਚੌਧਰੀ ਸੀ, “ਭੈਣ ਜੀ, ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਕੰਮ ਵਾਲੀ, ਕੀ ਨਾਂ ਏ ਇਹਦਾ?” “ਜਮੀਲਾਂ।” “ਹਾਂ ਜੀ, ਇਹ ਜਮੀਲਾਂ ਹੋਰੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੇਂ?”

“ਜੀ, ਹਾਂ ਹੈ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੇ, ਪਰ...!” ਅੱਗੇ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਪੁੱਛ ਨਾ ਸਕੀ ਏਸ ਸਾਰੇ ਮੁਆਮਲੇ ਨਾਲ ਜਮੀਲਾਂ ਦੇ ਮਜ਼ਹਬ ਦਾ ਕੀ ਤਾਅਲੁਕ ਏ? ਫੋਨ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਗਲੇ ਦਿਹਾੜੇ ਸੁੱਤੇ ਸਵੇਲੇ ਚੌਧਰੀ ਤੇ ਉਹਦੀ ਸਵਾਣੀ ਮੇਰੇ ਘਰ ਬੈਠੇ ਸਨ।

“ਮੈਂ ਸਿੰਦਰ ਨੂੰ ਬੜਾ ਮਾਰਿਆ ਏ। ਹਾਕੀ ਭੰਨ ਦਿੱਤੀ ਏ ਉਹਦੇ ਉਤੇ।” ਚੌਧਰੀ ਬਰਕਤ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਤਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। “ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਉਹੋ ਈ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੋਇਆ ਵੀ ਸੀ।” ਮੈਂ ਆਖਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਉਹਦੀ ਗੱਲ ਦੱਸਣ ਲਈ ਦੱਸਿਆ, “ਜਮੀਲਾਂ ਨੇ ਵੀ ਧੀ ਨੂੰ ਕੁਟ ਕੁਟ ਕੇ ਨੀਲਾ ਪੀਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਏ।”

“ਖੈਰ ਇਹ ਤੇ ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ।” ਚੌਧਰੀ ਬਤੀ ਤਸੱਲੀ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ, “ਏਸ ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ਆਏ ਅਂ ਪਈ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਸੇ ਹੋਇਆ, ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਕੀਤੀ ਦਾ ਉਪਾਅ ਏਹੋ ਈ ਏ ਪਈ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਉਹਦਾ ਨਿਕਾਹ ਪੜ੍ਹਾ ਦੇਈਏ।”

“ਜੀ?” ਮੇਰਾ ਮੂੰਹ ਬੁੱਲਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਚੌਧਰੀ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਚੰਗਾ ਮੂੰਹ ਮੱਥੇ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਤੇ ਕੁੜੀ ਵਿਚਾਰੀ ਨਿਰੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਨਾਲੇ ਮੁੰਡਾ ਐੱਡ ਏ ਪਾਸ ਤੇ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਕਾਲੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਈ ਕੋਈ ਨਾ। ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਗੋਤੇ ਖਾ ਰਹੀ ਸਾਂ ਜੇ ਚੌਧਰੀ ਫੇਰ ਬੋਲਿਆ, “ਤੁਸੀਂ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਕੁੜੀ ਦੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਲਓ।

“ਭਾ ਜੀ ਉਹਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਭੰਨਣ ਨਾਲ ਤਾਂ ਮੁਆਮਲਾ ਨਹੀਂ ਨਿਬੜ ਜਾਏਗਾ। ਜ਼ਰਾ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਬਹਿ ਕੇ ਸੋਚੋ ਬਈ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਏ।” ਏਨਾ ਆਖ ਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਟੁਰ ਆਈ।

ਬਸ ਚੁੱਪ ਚੁਪੀਤਿਆਂ ਨਿਕਾਹ ਪੜ੍ਹਾ ਲਵਾਂਗੇ। ਚੰਗਾ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਚਲਣੇ ਆਂ।”

ਉਹ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਜਦੋਂ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸਮਝ ਆਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਛੀਮੇ ਦੇ ਨਸੀਬਾਂ ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਈ। ਝੁੱਗੀ ਵਰਗੇ ਮਕਾਨ ਵਿਚ ਨਿੱਕੀਆਂ- ਨਿੱਕੀਆਂ ਕੁਰਬਲ-ਕੁਰਬਲ ਕਰਦੀਆਂ ਭੈਣਾਂ-ਭਰਾਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਰਹਿੰਦੀ ਛੀਮੇ ਕੱਲ੍ਹ ਮਹਿਲਾਂ ਦੀ ਰਾਣੀ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ। ਚੌਧਰੀ ਬਰਕਤ ਦਾ ਚੰਗਾ ਭਲਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੀ। ਮੈਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਜਮੀਲਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਉਹ ਆਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦੇਂਦਿਆਂ ਆਖਿਆ, “ਜਮੀਲਾਂ ਤੇਰੀ ਧੀ ਦੇ ਮੁਕੱਦਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਏ। ਏਡਾ ਚੰਗਾ ਘਰ ਲੱਭ ਰਹਿਆ ਸੂ।” “ਬਾ ਜੀ ਮੈਂ ਸਮਝੀ ਨਹੀਂ।” ਜਮੀਲਾਂ ਨੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ। “ਚੌਧਰੀ ਬਰਕਤ ਤੇ ਉਹਦੀ ਸਵਾਣੀ ਆਏ ਸਨ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਪਈ ਗੱਲ ਦਾ ਉਪਾਅ ਇੰਝ ਈ ਹੋ ਸਕਦਾ ਏ ਜੇ ਮੁੰਡੇ ਕੁੜੀ ਦਾ ਨਿਕਾਹ ਪੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।” ਮੇਰਾ ਇਹ ਆਖਣਾ ਸੀ ਕਿ ਜਮੀਲਾਂ ਭੱਠੀ ਪਏ ਦਾਣੇ ਵਾਂਗੂੰ ਤਿੱਤਕ ਕੇ ਬੋਲੀ, “ਨਾ ਬਾ ਜੀ ਨਾ, ਅਸੀਂ ਜਾਤ ਬਰਾਦਰੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਿਸਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਵੇ ਬੱਸ ਕੁੜੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਾ ਅ ਦੇਣਾ।” ਉਹ ਗੱਲ ਮੁਕਾਅ ਕੇ ਨਿਹਚਿੰਤ ਹੋ ਕੇ ਬਹਿ ਗਈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗ ਮੈਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਝੱਲੀ ਹੋ ਗਈ ਆਂ। (ਅਨੁ: ਮਹਿਦਰ ਬੇਦੀ, ਜੈਤੋ। “ਸ਼ਬਦ” ਤੋਂ)

ਬਿੰਨੀ

ਸਾਥੀ ਲੁਧਿਆਣਵੀ-ਲੰਡਨ

ਕਹਾਣੀ

ਸਮੀਰ ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਬਿੰਨੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਇੱਝ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਐਤਕੀਂ ਉਸਨੇ ਪੂਰੇ ਤਿੰਨਾਂ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਣਾ ਸੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਹਥਲੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਚਾਈਂ ਚਾਈਂ ਮੁਕਾਬਲਾ ਲਏ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗਿਫ਼ਟ ਰੈਪ ਕਰ ਕੇ ਤਾਂ ਪਿਛਲੇ ਕਈਆਂ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਡਿਜ਼ਨੀ ਵੱਲਡ ਦੀ ਕਾਰਟੂਨ ਫਿਲਮ 'ਦ ਜੰਗਲ ਬੁੱਕ' ਦੀ ਡੀਵੀਡੀ ਵੀ ਰੈਪ ਕਰ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ। ਧੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਨੇ 'ਪਾਸਤ' ਬਣਾਇਆ। ਬਿੰਨੀ ਨੂੰ ਕਤਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਸਵੇਰ ਸਾਰ ਉਠਾਂ ਕੇ ਦੇਸੀ ਘਿਓ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਬਦਾਮਾਂ ਤੇ ਪਿਸਤਿਆਂ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵੀ ਬਣਾਇਆ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਬਨਾਉਣ ਲੱਗਿਆਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਉਹ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਹੀ ਪਾਠ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਛੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਉਹ ਆਪਣੇ ਭਾਪ ਜੀ ਤੇ ਬੀਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਬਕਾਇਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਪਾਠ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਸਕੂਲੇ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਕਾਲਜ ਤੰਕ ਪੁਰਹਿੰਦਿਆਂ ਉਹ ਅਚੇਤ ਹੀ ਇਹ ਕੁਝ ਕਰਨੋਂ ਹਟ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਵੱਡਿਆਂ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਤੇ ਘਟਨਾਕਰਮ ਹੀ ਸੀ।

ਸੱਤਾਂ ਵਰਿਆਂ ਦੀ ਨੰਨੀ ਮੰਨੀ ਬਿੰਨੀ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਮੌਮ ਦੇ ਬੁੱਤ ਵਰਗੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਸੂਖਮ ਸੂਖਮ ਅੰਗ ਸਨ, ਗੋਰੀ ਚਿੱਟੀ ਸੀ, ਮੌਟੀਆਂ ਮੌਟੀਆਂ ਕਾਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਨ ਉਸ ਦੀਆਂ, ਸੰਗਤਰੀਏ ਪਤਲੇ ਪਤਲੇ ਬੁੱਲ੍ਹ, ਘਣੇ ਕਾਲੇ ਵਾਲ, ਥੋੜ੍ਹੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਪੁੰਗਰਾਲੇ ਜਿਹੇ ਵੀ। ਸਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਬਾਪ 'ਤੇ ਗਈ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੰਦ ਨਿਕਲ ਆਏ ਸਨ। ਫਿਰ ਇਹ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਟੁੱਟਣਗੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਉਤੇ ਨਵੇਂ ਉੱਗਣਗੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹਦੇ ਆਪਣੇ ਦੰਦ ਟੁੱਟੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਹਰ ਦੰਦ ਦੇ ਟੁੱਟਣ ਵੇਲੇ ਕਿਹਾ ਕਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਦੰਦ ਸੋਣ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਸਰ੍ਹਾਣੇ ਹੇਠ ਰੱਖ ਕੇ ਸੋਵਾਂ। ਮਾਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, "ਕਾਕੇ, ਜਦੋਂ

ਤੂੰ ਘੂੰਕ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਇਕ ਪਰੀ ਆਵੇਗੀ ਤੇ ਇਸ ਦੰਦ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪੈਸੇ ਰੱਖ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ ਤੂੰ ਚੌਕਲੇਟ ਤੇ ਸਵੀਟਾਂ ਖਰੀਦ ਸਕੋਂਗਾ। ਤੇਰਾ ਸਿਹੜਾ ਦੰਦ ਉਹ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇਗੀ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਉਤੇ ਉਹ ਪਰੀ ਰੱਬ ਨੂੰ ਆਖੇਗੀ ਕਿ ਉਹ ਤੇਰੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਕੱਚੇ ਦੁੱਧ ਵਰਗਾ ਚਿੱਟਾ ਦੰਦ ਉਗਾਵੇ।" ਉਸ ਵੇਲੇ ਛੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸਮੀਰ ਇਹੋ ਸੋਚਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਮਾਂ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਸਭ ਸੱਚ ਹੀ ਸੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਥੋੜਾ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਚੱਲਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਦੰਦ ਨੂੰ ਸਰ੍ਹਾਣੇ ਹੇਠ ਰੱਖ ਕੇ ਸੌਂ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਮਾਂ ਪੋਲੇ ਪੋਲੇ ਪੈਰੀਆ ਕੇ ਉਹ ਦੰਦ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਉਤੇ ਰੁਪਏ ਰੱਖ ਦਿੰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸਮੀਰ ਸਵੇਰੇ ਉਠਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਹੱਸਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਯਾਰਾਂ ਬੇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਪਰੀ ਨੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਪੈਸੇ ਰੱਖੇ ਸਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਚੌਕਲੇਟ ਤੇ ਸਵੀਟਾਂ ਖਾਅਂਦਾ।

ਸਮੀਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਖਦਾ ਕਿ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਉਹਦੀ ਧੀ ਬਿੰਨੀ ਦਾ ਦੰਦ ਟੁੱਟੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਉਹਨੂੰ ਇੱਝ ਹੀ ਕਹੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਦੰਦ ਆਪਣੇ ਸਰ੍ਹਾਣੇ ਹੇਠ ਰੱਖ ਕੇ ਸੌਂਵੇਂ; ਫਿਰ ਇਕ ਪਰੀ ਪੋਲੇ ਪੋਲੇ ਕਦਮੀਂ ਆਵੇਗੀ ਤੇ ਟੁੱਟਾ ਹੋਇਆ ਦੰਦ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਉਹ ਕਿੰਨੇ ਸਾਰੇ ਪੈਸੇ ਰੱਖ ਜਾਵੇਗੀ। ਫਿਰ ਬਿੰਨੀ ਜਿਥੇ ਚਾਹੇ ਉਹ ਪੈਸੇ ਖਰਚ ਕਰ ਸਕੇਗੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਨਵੇਂ ਖਿੱਡੋਹਿਆਂ ਉਤੇ ਜਾਂ ਚੌਕਲੇਟਾਂ ਉਤੇ। ਪਰ ਫਿਰ ਸਮੀਰ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁੱਤਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਦੇਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਬਿੰਨੀ ਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਮਿਲ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਮੀਰ ਆਪਣੀ ਧੀ ਬਿੰਨੀ ਨੂੰ ਹਰ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਹੀ ਦੇਖਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਉਹ ਵੀ ਉਹ ਹਰ

ਹਫ਼ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖ ਪਾ ਰਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਬਿੰਨੀ ਦੀ ਮਾਂ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਬਹਾਨਾ ਲਗਾਅ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਟਾਲ ਦਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਕਦੇ ਕਹਿ ਦਿੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਬਿੰਨੀ ਨੂੰ ਫਲੂ ਤੇ ਬੁਖਾਰ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ। ਕਦੇ ਕਹਿ ਦਿੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਸਹੇਲੀ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਹੈ ਤੇ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਉਤੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸਾਲ 'ਚ ਇਕ ਦੋ ਵੇਰ ਬਿੰਨੀ ਦੀ ਮਾਂ, ਕਮਲੇਸ਼, ਯੂਰਪ ਜਾਂ ਹੋਰ ਬਾਈਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਕੱਟਣ ਵੀ ਧੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਗਈ ਸੀ-ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਮੀਰ ਕਿਨਾਂ ਚਿਰ ਬਿੰਨੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖ ਸਕਿਆ। ਇਕ ਵੇਰ ਤਾਂ ਚਾਰ ਹਫ਼ਤੇ ਲੰਘ ਗਏ ਸਨ। ਉਹ ਵਕਲ ਕੋਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਪੈਸੇ ਖਰਾਬ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਤਲਾਕ ਦਿਆਂ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਪਿਛੇ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਹੀ ਏਨੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ। ਜੱਜ ਨੇ ਮਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਛੱਡਣਾ ਹੈ। ਪਰ ਸਮੀਰ ਨਾ ਹਟਿਆ। ਕੇਸ ਵੱਡੀ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਜਾ ਲੱਗ। ਪਰ ਉਹੋ ਹੀ ਗੱਲ ਹੋਈ। ਸੁਣਵਾਈ ਹੋਈ ਤਾਂ ਕਾਬਲ ਜੱਜ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਿਆਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਗਰ ਮਾਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝੀ ਨੂੰ ਬੁਖਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਸੱਚ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਗਰ ਮਾਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਉਤੇ ਬਿੰਨੀ ਦਾ ਬਾਕੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਹੱਸਣਾ ਖੇਡਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਮਾਤ੍ਰੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਬੱਚੇ ਲਈ ਦੂਜਿਆਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣਾ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਉਣਾ ਤਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਸਿਹਤ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਕਮਲੇਸ਼ ਦਾ ਧੀ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀਆਂ 'ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਿਜਾਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਇਹ ਉੱਕਾ ਹੀ ਕੋਈ ਗਲਤ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀਆਂ 'ਤੇ ਲਿਜਾਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਕਾਬਲ ਜੱਜ ਨੇ ਇਥੋਂ ਤੀਕ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਬਾਪ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਸਮੀਰ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਮਾਨਸਕ ਹਾਲਤ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਮਲੇਸ਼ ਦਾ

ਬਿੰਨੀ

ਸਾਬਿ ਲੁਧਿਆਣਵੀ-ਲੰਡਨ

ਕਹਾਣੀ

ਵਤੀਰਾ-ਵਿਹਾਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭੈਤਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਈ ਵੇਰ ਉਸ ਦਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਵੇ। ਉਸ ਦਾ ਗਲ ਘੁੱਟ ਦੇਵੇ ਜਾਂ ਕਾਰ ਹੋਠ ਲੈ ਕੇ ਦਰਤ ਦੇਵੇ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਅੰਰਤ ਨਿਕਲੀ। ਅਗਰ ਉਸ ਨੇ ਕੱਲਿਆਂ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਸੀ ਜਾਂ ਸਮੀਰ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਸੰਦ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਵਿਆਹ ਹੀ ਕਿਉਂ ਕਰਾਇਆ? ਫਿਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਸਦਾ ਕਿ ਉਹੋ ਹੀ ਕੁਝ ਅਕਲ ਕਰਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਉਂ ਵਲਾਇਤ ਦੇ ਚਾਅ ਵਿਚ ਇਸ ਵਿਆਹ ਲਈ ਹਾਮੀ ਭਰੀ? ਉਸਦਾ ਮਨ ਕਦੇ ਕਦੇ ਏਨਾ ਨਿਰਾਸਤਾ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਉਸਦਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਲੀਲਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵੇ।

ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੋਸਤ ਯਾਦ ਆਉਂਦੇ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣਾ ਵਿਆਹੁਤਾ ਜੀਵਨ ਬੜੀ ਖੂਸ਼ੀ ਗੁਜ਼ਾਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੀ ਖੂਸ਼ ਖੂਸ਼ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਇਕ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਦੌਰ ਵਿਚੀ ਗੁਜਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਟੁੱਟਣਾ ਆਪਣੀ ਸਿੰਦ੍ਰਗੀ ਦੀ ਹਾਰ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਲੱਗਦਾ। ਉਹ ਕਈ ਕਈ ਰਾਤਾਂ ਸੌਨਾ ਸਕਦਾ ਤੇ ਜਦੋਂ ਸੌਂਦਾ ਤਾਂ ਜਾਗਣ ਉਪਰੰਤ ਉਸਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਹਾਲਤ ਪਤਾਲੇ ਲੱਗ ਗਈ ਹੁੰਦੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਜਿਵੇਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੀ ਉਸਦੀ ਹਾਲਤ 'ਤੇ ਹੱਸ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਅਗਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਮਾਨਸਕ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਮਾਹਰ ਦਾ ਮਸ਼ਵਰਾ ਲੈਂਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਖੁਦਕੁਸ਼ ਰੁਝਾਨ (suicidal tendency) ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਇਨਸਾਨ ਆਖਦਾ।

ਨੌਂ ਕੁ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਕਮਲੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਲੁਧਿਆਣੇ ਆਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਮੈਟਰੀਮੋਨੀਅਲ ਕਾਲਮਾਂ ਵਿਚ ਇਸਤਿਹਾਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਕਿ ਸੁਹਣੀ ਸੁਨੱਖੀ, ਲੰਮੀ ਝੰਮੀ, ਵਲਾਇਤ ਦੀ ਜੰਮੀ ਪਲੀ ਸਾਡੀ ਧੀ ਲਈ ਚੰਗੀ ਲਿਆਕਤ ਵਾਲਾ, ਚੰਗੀ ਸੂਝ ਬੂਝ ਵਾਲਾ ਤੇ ਪਤਿਆ ਲਿਖਿਆ ਵਰ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ; ਇੱਝ ਲੜਕਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਸੈੱਟ ਹੋ ਸਕੇਗਾ। ਬਸ ਇਥੋਂ ਹੀ ਗੱਲ ਚੱਲ ਪਈ ਤੇ ਛੇਕੜ ਨੂੰ

ਮਾਈਗ੍ਰੇਨ ਅਤੇ ਜਨਨਾ ਹਾਰਮੋਨ- ਅੱਧੇ ਸਿਰ ਦੇ ਦਰਦ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮਰਦਾਂ ਅੰਰਤਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ: ਮਰਦਾਨਾ-ਜਨਨਾ ਹੋਣ ਵੱਲੋਂ ਰਹਿੰਦੀ (ਹਾਰਮੋਨਾਂ ਦੀ) 'ਕਸਰ'?

ਸਮੀਰ ਸਭ ਕੁਝ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸੰਦਿਆਂ ਵੀ ਰੁਲ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਉਹ ਵਧੀਆ ਸੰਗੀਤ ਸੁਣਨ ਦਾ ਸੌਂਕੀਨ ਸੀ। ਉਹ ਵਧੀਆ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ/ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਰੋਜ਼ ਅਖਬਾਰ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਸੀ ਤੇ ਫਿਰ ਹਮਖਿਆਲ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ ਉਤੇ ਬਹਿਸ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਸਮੀਰ ਸਿੰਘ ਇੰਗਲੈਂਡ ਪੁੱਜ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਾਂ ਇਥੇ ਸੈੱਟ ਹੋਣ ਵਿਚ ਬੋਡੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੋਈ ਪਰ ਲੁਧਿਆਣੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖ ਕੇ ਆਇਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲਣ ਵਿਚ ਤਾਕ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਜੌਬ ਵੀ ਛੇਤੀ ਹੀ ਮਿਲ ਗਈ। ਚਾਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਟੀਚਿੰਗ, ਆਦਿ, ਦੀ ਜੌਬ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਪਰ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਕਲਰਕੀ ਦੀ ਜੌਬ ਵੀ ਮਾੜੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਖੁਸ਼ਕਿਸਤ ਸਮਝਿਆ ਜਦੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਆਏ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਅੰਤਾਂ ਦੀ ਹੋਈ ਖੱਜਲ ਖੁਆਰੀ 'ਚੋਂ ਲੰਘਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ।

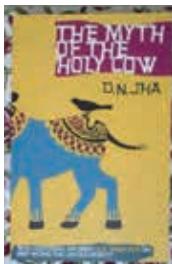
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਮੀਰ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਥੇ ਬੜੀ ਰੇਸੀਅਲ ਡਿਸਕਿਊਨੀਸ਼ਨ (ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇਬਾਜ਼ੀ) ਹੁੰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਰੱਖਦੇ। ਇਕੱਲਤਾ ਵੱਡ ਵੱਡ ਖਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਆਕਤ ਮੁਤਾਬਕ ਜੌਬਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਮਿਲਦੀਆਂ। ਉਹ ਫੈਕਟਰੀਆਂ, ਫਾਊਂਡੀਅਰਿਆਂ ਅਤੇ ਬੱਸ ਡਾਈਵਰਾਂ, ਆਦਿ, ਵਰਗੀਆਂ ਜੌਬਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਆਪੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਟੱਬਰਾਂ ਨੂੰ ਮੰਗਵਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਪਿਛਾਂਹ ਰਹਿ ਗਿਆਂ ਦੀ ਮਾਇਕ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਦੀ ਗਜ਼ਲ ਵਾਂਗ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕਈ ਮਰ ਗਏ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਅਰਥੀ ਨੂੰ ਮੌਢਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਦੇ ਸਕੇ। ਸਮੀਰ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਾ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਥੇ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਅਤੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਜਦਕਿ ਅੱਜਕੱਲੁ ਤਾਂ ਤਕਰੀਬਨ ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਲੱਗਦਾ ਹੀ ਜਲੰਧਰ ਤੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਰਗਾ ਹੈ।

ਸਮੀਰ ਜਿਉਂ ਹੀ ਕਮਲੇਸ਼ ਨਾਲ ਵਿਆਹਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਂਝ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਤਾਂ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਮਲੇਸ਼ ਐਵੇਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਹੀ ਰਹੀ ਸੀ। ਏਨੇ ਕੁ ਚਿਰ ਵਿਚ ਬੰਦੇ ਦਾ ਕੀ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਜਿਹਾ ਹੈ? ਨਵੀਂ ਨਵੀਂ ਸਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਆਏ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਰਿਸਤੇਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸੂਝ ਸਮਝ ਤਾਂ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਪਤਾ ਚੱਲਦੀ ਹੈ ਨਾ?

ਸਮੀਰ ਸਭ ਕੁਝ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਰੁਲ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਉਹ ਵਧੀਆ ਸੰਗੀਤ ਸੁਣਨ ਦਾ ਸੌਂਕੀਨ ਸੀ। ਉਹ ਵਧੀਆ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ/ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਰੋਜ਼ ਅਖਬਾਰ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਸੀ ਤੇ ਫਿਰ ਹਮਖਿਆਲ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ ਉਤੇ ਬਹਿਸ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਛੋਟੀਆਂ ਸੂਖਮ ਭਾਵੀ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵੀ ਲਿਖਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਸੂਖਮ ਸੁਰਾਂ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਇਕ ਨਜ਼ਮ ਵਰਗ ਮੰਡਾ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਮਨ ਵੇਸੇ ਹੀ ਬੜੀ ਛੇਤੀ ਝੜੀਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਸੋਣਾ ਤਕੜਾ ਜਵਾਨ ਸੀ। ਲੰਮਾ ਝੰਮਾ ਗੋਰਾ ਨਿਛੋਹ। ਉਹ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਕਟ ਅਤੇ ਹਾਕੀ ਵੀ ਖੇਡਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਏਥੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਬੋਰਿੰਗ ਜਿਹੀ ਰੁਟੀਨ ਸੀ- ਕੰਮ ਤੋਂ ਘਰ ਤੇ ਘਰ ਤੋਂ ਕੰਮ। ਉਸਦੇ ਜਿਉਣ ਦੇ ਸਾਰੇ ਚਾਅ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ।

ਵਿਆਹ ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ ਨੂੰ ਅਜੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਗੁਜਰੇ ਸਨ ਕਿ ਸਮੀਰ ਦੀ ਬੀਵੀ ਕਮਲੇਸ਼ ਪ੍ਰੈਗਨੈਂਟ ਹੋ ਗਈ। ਤਣਾਓ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਉਹ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਸਦੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਖਰੀਦਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਚੇਤਾ ਉਹ ਅਕਸਰ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ

For a free pdf of D.N. Jha's book MYTH OF THE HOLY COW, click http://www.kraktivist.org/wp-content/uploads/2017/04/The_Myth_of_Holy_Cow_-Jha_text.pdf

ਬਿੰਨੀ

ਸਾਬਦੀ ਲੁਧਿਆਣਵੀ-ਲੰਡਨ

ਕਹਾਣੀ

ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਸਮੀਰ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਅੰਚੰਭੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਲੱਗੀ ਕਿ ਕਮਲੇਸ਼ ਰਸੋਈ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਉੱਕਾ ਹੀ ਬੇਕਾਰ ਸੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਬੇਸੂਆਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤੇ ਰੋਟੀਆਂ ਅੱਧ ਪੱਕੀਆਂ ਤੇ ਵਿੱਗ ਤਤੀਗੀਆਂ। ਲੇਕਿਨ ਸਮੀਰ ਦੀ ਸੱਸ ਅਕਸਰ ਹੀ ਮਾਣ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਕੁਕਿੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ, "ਘਰ ਨੂੰ ਬੜਾ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਮੇਰੀ ਕੁੜੀ"। ਸਮੀਰ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਇਲਮ ਸੀ ਕਿ ਕਮਲੇਸ਼ ਦੀ ਮਾਂ ਝੁਠ ਬੋਲਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਧੀ 'ਨਾਂ ਦੀ ਗੀ' ਜਨਾਨੀ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਸਮੀਰ ਕਹਿ ਦਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਬਜ਼ੀ ਭਾਜੀ ਸੁਆਦੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਨਿਕਲਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਮਲੇਸ਼ ਝੀਂਈਆਂ ਲੈ ਲੈ ਪੈਂਦੀ ਤੇ ਕਈ ਦਿਨ ਰੁਸੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਉਪਰੋਂ ਦੁਖਾਂਤ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸਮੀਰ ਖੁਦ ਵੀ ਬਾਣਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਅ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਭਲਾ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਕਿਥੇ ਮੁੰਡੇ ਖੁੰਡੇ ਰੋਟੀਆਂ ਭਾਜੀਆਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ? ਫਿਰ ਸੁੱਖ ਨਾਲ ਸਮੀਰ ਹੁਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਇਕ ਨੌਕਰ ਵੀ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਰੋਟੀਆਂ, ਭਾਜੀਆਂ ਤੇ ਮੀਟ ਬਣਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਸਮੀਰ ਦੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਭੈਣਾਂ ਤਾਂ ਰਸੋਈ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਐਕਸਪਰਟ ਸਨ। ਪਰ ਇਥੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਸਮੀਰ ਨੂੰ ਛੋਆਂ ਕੁ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਇਲਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਮਲੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਧਰਨ ਵਾਲੀ। ਸਮੀਰ ਨੇ ਛੋਕਰ ਨੂੰ ਇਕ ਇੰਡੀਅਨ ਕੁੱਕ-ਖੁੱਕ ਖੜੀਦੀ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚਲੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਬਜ਼ੀ ਭਾਜੀ ਬਨਾਉਣੀ ਸਿੱਖ ਲਈ। ਉਹ ਖੁਦ ਹੀ ਬੜਾ ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਕਿ ਕੁੱਕ ਕੁ ਗਲਤੀਆਂ ਤੇ ਬਾਅਦ ਉਹ ਕਾਫ਼ੀ ਵਧੀਆ ਸਬਜ਼ੀ ਭਾਜੀ, ਮੀਟ ਬਣਾਅ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇੰਡੀਅਨ ਖਾਣਿਆਂ ਦੇ ਇਕ ਐਕਸਪਰਟ ਬੰਦੇ ਨੇ ਇਕ ਵੇਰ ਟੈਲੀਵਿਜਨ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇੰਡੀਅਨ ਖਾਣਿਆਂ ਵਿਚ ਤਜਰਬੇ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹਨ। ਅਗਰ ਬੰਦੇ ਵਿਚ ਰਤਾ ਕੁ ਭਰ ਅਕਲ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਬਰ, ਕੌਮਨਸੈਸ ਤੇ ਸੂਝ ਬੁਝ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਸੁਆਦਲੇ ਖਾਣੇ ਬਨਾਉਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਮੀਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਬਨਾਉਣ ਵਿਚ ਵਧੀਆ

ਹੋਣ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਉਸ ਦੀ ਤਕਰੀਬਨ ਡਿਊਟੀ ਹੀ ਲੱਗ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਘਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਉਗੀ ਬਣਾਵੇ। ਇਹੋ ਗੀ ਨਹੀਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਫ਼ਾਈ, ਆਦਿ, ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਕਮਲੇਸ਼ ਜਾਂ ਤਾਂ ਟੈਲੀਵਿਜਨ ਦੇ ਖਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਜਾਂ ਫੇਨ ਤੋਂ ਹੀ ਨਾ ਹਟਦੀ। ਸਮੀਰ ਹੁਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹੀ ਘਰ ਵਿਚ ਨੌਕਰ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਝ ਹੋਣ ਨਾਲ ਉਹ ਕਿਤਾਬਾਂ, ਅਖਬਾਰਾਂ ਨਾ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦਾ। ਕੁਝ ਲਿਖ ਵੀ ਨਾ ਸਕਦਾ। ਇਥੋਂ ਤੀਕ ਕਿ ਵਧੀਆ ਇੰਡੀਅਨ ਮਿਉਨਿਕ ਸੁਣਨ ਲਈ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਵੈਲੀਅਮ ਉੱਚਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਡਰ ਲੱਗ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਤੋਂ ਕਮਲੇਸ਼ ਕਿਤੇ ਖਿਡ ਨਾ ਜਾਵੇ? ਉਹ ਏਨੀ ਗ੍ਰੈਸਲ ਸੀ ਕਿ ਕਈ ਵੇਰ ਉਹ ਉਸਦਾ ਸੀਡੀ ਪਲੇਅਰ ਹੀ ਬਦ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਇਕ ਵੇਰ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਟੋਪਾਂ ਤੇ ਸੀਡੀਆਂ ਹੀ ਟਰੈਸ਼ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਉਸ ਦਿਨ ਬਹੁਤ ਲੜੇ ਸਨ। ਏਦਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਇਸ ਕਦਰ ਵਧ ਗਈਆਂ ਕਿ ਬੇਬੀ ਬਿੰਨੀ ਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਤੀਕ ਕਮਲੇਸ਼ ਅਤੇ ਸਮੀਰ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਦਿਖਾਵੇ ਲਈ ਹੀ ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ।

ਸਮੀਰ ਘਰਦਿਆਂ ਦਾ ਕੱਲਾ ਕੱਲਾ ਪੁੱਤ ਸੀ। ਮਾਂ ਬਾਪ ਉਸੇ ਵੱਲ ਵੇਖਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖੂਸ਼ੀਆਂ ਗਮੀਆਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਿੰਦੂ ਬੱਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੀ ਸੀ। ਸਮੀਰ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੁੱਖ ਸੀ ਕਿ ਕਮਲੇਸ਼ ਉਸ ਦੇ ਪਰਵਾਰ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਗੱਲ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਰਾਜੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਕਈ ਵੇਰ ਚਿਤਾਰ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਕਿ ਸਮੀਰ ਦੇ ਘਰਦਿਆਂ ਨੇ ਖੁਦ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲਈ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਉਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਜਾਂ ਗਿਫ਼ਟ ਭੇਜਣ ਦਾ ਸੁਣ ਕੇ ਲਤਦੀ ਝਗੜਦੀ। ਕਮਲੇਸ਼ ਨੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਵੀ ਫੋਨ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਰਸਮੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਤੇ ਕੁਝ ਹੀ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਫੇਨ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤ ਬਿੜੀ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ

ਕਦੇ ਗੱਲ ਕਰੇਗੀ। ਜਦੋਂ ਘਰ ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਜੀਅ ਭਾਵ ਨੰਨੀ ਮੁੰਨੀ ਗੁੜੀਆ ਆਈ ਤਾਂ ਸਮੀਰ ਨੂੰ ਆਸ ਬੱਡੀ ਕਿ ਕਮਲੇਸ਼ ਦੇ ਰਵੱਈਏ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਕੋਈ ਫਰਕ ਪਵੇਗਾ ਪਰ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਗੁੜੀਆ ਦੇ ਦਾਦਾ ਦਾਦੀ ਦੇ ਚਾਅ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਅੰਦਰ ਦਮ ਤੋੜ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਮੁੱਕਦੀ ਗੱਲ ਕਿ ਅੜੀਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਂ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਅਤੀ ਦੁਖਦਾਈ ਸ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਮਲੇਸ਼ ਅਤੇ ਸਮੀਰ ਅਲਹਿਦਾ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਖੱਜਲ ਖੁਆਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਲਾਕ ਹੋ

ਗਿਆ। ਸਮੀਰ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਇੱਕ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ। ਕੋਰਟ ਦੇ ਅੱਡਰ ਮੁਤਾਬਕ ਪਿਛ ਨੂੰ ਧੀ ਦੇ ਖਰਚ ਲਈ ਪੈਸੇ ਵੀ ਦੇਣੇ ਪੈ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਤਨਾਹਾ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਕੱਟ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।

ਅੱਜ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਦਾਸ ਅਤੇ ਉੱਖਤਿਆ ਉੱਖਤਿਆ ਸੀ। ਬਿੰਨੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆਂ ਉਹਨੂੰ ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਖੂਸ਼ ਵੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜੇ ਤੀਕ ਕਮਲੇਸ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਟੈਕਸਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ ਕਿ ਉਹ ਬਿੰਨੀ ਨੂੰ ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਵਾਂਗ ਕਈ ਖਿੱਡੋਣੇ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਖਰੀਦ ਰੱਖੀਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ "ਮਿਲਕੀ ਵੇਅ" ਬਰਾਂਡ ਦੇ ਚਾਕਲੇਟ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਕਈ ਪੈਕੇਟ ਖਰੀਦ ਲਏ ਸਨ ਖਾਸ ਕਰਕੇ "ਮਿਲਕੀ ਵੇਅ ਬਟਨ"। ਭਾਵੋਂ ਸਮੀਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਬਿੰਨੀ ਦੀ ਮਾਂ ਬਿੱਛਦੀ ਤੇ ਲੜਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਚਾਕਲੇਟ ਕਿਉਂ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਮੀਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ

ਬਿੰਨੀ

ਸਾਬਿਤ ਲੁਧਿਆਣਵੀ-ਲੰਡਨ

ਕਹਾਣੀ

ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਹੋ ਜੋ ਤੁਹਾਡੀ ਸਭ ਤੋਂ ਡੂੰਘੀ ਰੀਝ-ਇੱਛਾ ਹੈ। ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਰੀਝ-ਇੱਛਾ, ਓਹੋ ਜਿਹੀ ਹੀ ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ (ਕੁਝ ਕਰਨ ਦਾ ਚਿੱਤ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਓਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਕਾਰਜ ਤੁਸੀਂ ਕਰੋਗੇ। ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਕਾਰਜ ਤੁਸੀਂ ਕਰੋਗੇ, ਓਹੋ ਜਿਹੀ ਹੀ ਤੁਹਾਡੀ ਹੋਣੀ-ਮੰਜ਼ਿਲ ਹੋਵੇਗੀ। - ਉਪਨਿਸਦ

ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਬਹੁਤੇ ਚਾਕਲੇਟ ਖਾਣ ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਦੇ ਦੰਦ ਖਰਾਬ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ; ਉਸ ਦਾ ਪੇਟ ਵੀ ਖਰਾਬ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਕੜ ਨੂੰ ਇਹੋ ਜਿਹੋ ਮਿਠੇ ਚਾਕਲੇਟ ਖਾ ਕੇ ਸ਼ੁਗਰ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਸਮੀਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਲਡਲੀ ਧੀ ਚਾਕਲੇਟ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਅਗਰ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਬੜੀ ਨਿਰਾਸ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਉਸ ਦਾ ਉਦਾਸ ਚਿਹਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣਾ। ਉਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਕਿ ਉਹੋ ਹੀ ਚੌਕਲੇਟ ਖਰੀਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੁਗਰ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਘੱਟ ਹੋਵੇ।

ਜਦੋਂ ਦਾ ਸਮੀਰ ਕਮਲੇਸ਼ ਤੋਂ ਜੁਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉਤੇ ਇਕ ਉਦਾਸੀ ਛਾਈ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਮਾਂ ਪਿਛ ਅਤੇ ਭੈਣਾਂ ਦੇ ਫੋਨ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਤਸੱਲੀਆਂ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਘੜੀ ਮੁੜੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਵਧੇਸ਼ ਵਤਨ ਪਰਤ ਆਵੇ। ਬਾਪ ਕਹਿੰਦਾ, "ਇਥੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਨਾ ਵੀ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰੇ ਤਾਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤਰੀ ਦੀ ਆਮਦਨ ਕੋਈ ਘੱਟ ਨਹੀਂ।" ਉਹ ਸਾਰੇ ਘੜੀ ਮੁੜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਕਮਲੇਸ਼ ਦੇ ਵਰਤਾਓ ਤੋਂ ਉਹ ਨਿਰਾਸ ਤਾਂ ਸਨ ਪਰ ਅਗਰ ਉਸ ਦੀ ਇਹੋ ਇੱਛਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਮੀਰ ਤੋਂ ਤਲਾਕ ਲੈ ਲਵੇ ਤਾਂ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਇਹ ਕੁਝ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਨੁਸ਼ਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਤਲਾਕ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਕਮਲਾ ਉਸ ਨੂੰ ਕਈ ਵੇਰ ਲਿਖ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਤੇ ਫੋਨ 'ਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ, "ਤੈਨੂੰ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲੀ ਕੁੜੀ ਹਰਸ਼ਨ ਨੇ ਅਜੇ ਤੀਕ ਵੀ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਾਇਆ ਤੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਰਾਏਗੀ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਬਹੁਤ ਹਰਟ ਕੀਤਾ ਤੂੰ ਉਸ ਨੂੰ। ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਹੀ ਦਰ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਤੂੰ ਆ ਜਾ ਤੇ ਅਸੀਂ ਤੇਰਾ ਫੇਰ ਗੱਜ ਵੱਜ ਕੇ ਵਿਆਹ ਕਰਾਂਗੇ!" ਪਰ ਸਮੀਰ ਉਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਕਮਲੇਸ਼ ਨੇ ਸਮੀਰ ਦੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਅਤੇ ਭੈਣਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਰਿਸਤੇ ਨੂੰ ਪਲੁਰਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਨਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝੀ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸਨੇ ਕੋਈ

ਯਤਨ ਹੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ਹੀ। ਉਹ ਇੱਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਜੰਮ ਕੇ ਆਪਣੇ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਨੂੰ ਤਾਂ ਭੁੱਲ ਹੀ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਨੇ ਵੀ ਕਿੱਥੇ ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਸਿਖਾਇਆ ਹੋਵੇਗਾ।

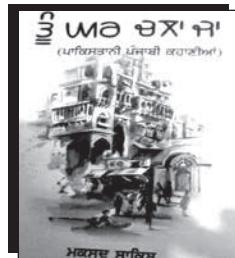
ਸਮੀਰ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਰਹੀ ਕਿ ਕਮਲੇਸ਼ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਤਿੱਠ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਧੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਹ ਉਸ ਲਈ ਨਾ-ਕਾਬਲੇ-ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਸੀ। ਉਹ ਘਰ 'ਚ ਰਹਿ ਕੇ ਅਕਸਰ ਕਦੇ ਖਾਣਾ ਵੀ ਨਾ ਬਣਾਉਂਦਾ। ਉਹ ਉਦਾਸ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਨੀਦਰਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਜੌਬ ਵੀ ਉਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਜੰਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਫੂਡ ਖਾਣ ਦਾ ਆਦੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਬਰਗਰ, ਪੀਜ਼ੇ ਅਤੇ ਆਲੂਆਂ ਦੇ ਚਿਧਸ ਖਾ ਖਾ ਕੇ ਮੋਟਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੀਕ ਦਾ ਉਹਦਾ ਚਿਹਰਾ ਕਾਫੀ ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਉਤੇ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਹੀ ਸੂਟ ਅਤੇ ਟਾਈ ਪਹਿਨਦਾ ਵਰਨਾ ਜੋ ਮਿਲਦਾ ਪਹਿਨ ਲੈਂਦਾ। ਉਸ ਦੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ 'ਚੋ ਬਾਂਕਪਨ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਲੜਕਪਨ ਅਤੇ ਚੰਚਲ ਸੁਭਾਅ ਕਿਧਰੇ ਲਾਪਤਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕ ਅਣਚਾਹਿਆ ਹਸਤਾਖਰ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਕਈ ਵੇਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਰੋਦਾ ਵੀ ਸੀ।

ਅੱਜ ਸਮੀਰ ਪੂਰੇ ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ ਬਿੰਨੀ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਈਲਿੰਗ ਪੁਹੰਚ ਕੇ ਕਮਲੇਸ਼ ਦੇ ਫੈਲੈਟ ਮੂਹਰੇ ਗੱਡੀ ਖੜੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਨਾ ਕਮਲੇਸ਼ ਹੀ ਕਦੇ ਉਹਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਕਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੁਫ਼ਤਗੁਦਾ ਜ਼ਰੀਆ ਕੇਵਲ ਟੈਕਸਟ ਮੈਸੈਜ਼ ਤੱਕ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਗੱਡੀ ਖੜੀ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਂਗ ਫੋਨ ਕੱਢਿਆ ਇਹ ਟੈਕਸਟ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਬਿੰਨੀ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦੇਵੇ। ਕਮਲੇਸ਼ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਡੋਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਓਂਦੋਂ ਹੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰਦੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਬਿੰਨੀ ਦੌੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਡੈਡੀ ਦੀਆਂ ਬਾਹਰਵਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ। ਪਰ ਅੱਜ ਆਹ ਕੀ? ਕਮਲੇਸ਼ ਨੇ ਤਾਂ ਮੈਸੈਜ ਭੇਜਿਆ

ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬਿੰਨੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਾਉਬਾਲ ਮਿਲਣ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਸੁਨੋਹਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਮੀਰ ਦਾ ਦਿਲ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਪਰ ਉਹ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਮਸਾਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਚਲਾਕੇ ਉਹ ਘਰ ਪੁੱਜਾ। ਸਗੋ ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬਿੰਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੁਰਘਟਨਾ ਦੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਕਿਵੇਂ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਬਿੰਨੀ ਲਈ ਬਣਾਏ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲ ਤੇ ਉਸ ਲਈ ਲਿਆਂਦੇ ਚੌਕਲੇਟ ਅਤੇ ਖਿੱਡੋਇਆਂ ਵਲ ਤੱਕਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਹੋਰ ਵੀ ਨਿਰਾਸਤਾ ਵਿਚ ਜਾ ਲੱਗਾ। ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਭਲਾ ਕਰ ਵੀ ਕੀ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅਗਲੇ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰੇ।

ਧੀ ਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦਾ ਚੌਥਾ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਬਿੰਨੀ ਆ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਬਾਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਘੜੀ ਮੁੜੀ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲੁ ਉਤੇ ਚੁੰਮਣ ਦਿੱਤੇ ਤੇ 'ਲਵ ਯਾ' 'ਲਵ ਯੂ' ਕਿਹਾ। ਡੈਡੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਚਾਕਲੇਟ ਤੇ ਖਿੱਡੋਣੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਆ ਕਿੱਡੀ (ਨਿੱਕੀਏ) ਦੂਰ ਤੀਕ ਡਰਾਈਵ ਕਰਨ ਚਲੀਏ।" ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਕੈਂਟ ਦੀ ਮੋਟਰਵੇਅ ਰਾਹੀਂ ਕਈ ਮੀਲ ਦੂਰ 'ਇੱਗਲਿਸ ਸੈਨਲ' ਤੀਕ ਲੈ ਗਿਆ।

ਹੁਣ ਉਹ ਡੋਵਰ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਸਮੀਰ ਅਜੀਬ ਕਿਸਮ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਈ ਵੇਰ ਇੱਝ ਵੀ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਉਹ ਜਿਵੇਂ ਬਹਿਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਕਈ ਵੇਰ ਬਿੰਨੀ ਤੋਂ ਚੋਰੀ ਅੱਖਾਂ ਵੀ ਭਰਦਾ। ਉਹ ਲਗਾਤਾਰ ਬੋਲੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਕਹੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬਿੰਨੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਿਸ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਧੀ ਕੇਵਲ ਉਸ ਕੋਲ ਹੀ ਰਹੇ। ਬਿੰਨੀ ਵੀ ਕਹੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਡੈਡੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਿਸ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰੱਬ ਕਰੇ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮੰਮੀ ਡੈਡੀ ਮੁੜ ਫੇਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਣ। ਬਿੰਨੀ ਘੜੀ ਮੁੜੀ ਆਪਣੇ ਡੈਡੀ ਦੀ ਗੱਲੁ ਉਤੇ ਚੁੰਮੀਆਂ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ 'ਲਵ ਯੂ ਡੈਡੀ' - 'ਲਵ ਯੂ ਡੈਡੀ' ਕਹੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਬਿੰਨੀ ਕੇਵਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹੀ ਜਾਣਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਵੀ ਤਾਂ ਅਕਸਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਅਗਰ ਬਿੰਨੀ ਡੈਡੀ ਕੋਲ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ

ਸਾਕਿਬ ਮਕਸੂਦ ਦੀ ਨਵੀ
ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ!

ਬਿੰਨੀ

ਸਾਥੀ ਲੁਧਿਆਣਵੀ-ਲੰਡਨ

ਕਹਾਣੀ

ਜ਼ਰੂਰ ਉਹ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹਿੰਦੀ/ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸੁਬਦ ਸਿੱਖ ਜਾਂਦੀ। ਸਮੀਰ ਦੀ ਇਹ ਇੱਛਾ ਵੀ ਸੀ।

ਡੋਵਰ ਦੀਆਂ ਉੱਚੀਆਂ ਪਹੜੀਆਂ ਦੀ ਵਲ ਖਾਂਦੀ ਸੱਤਕ ਵੱਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਇਕ ਕੈਫੇ ਵਿਚ ਰੁਕੇ। ਬਿੰਨੀ ਨੂੰ ਬੇਕਨ ਐਂਡ ਐਂਗੱਜ਼ ਅਤੇ ਰਿਪਸ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਸਨ। ਸਮੀਰ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਪਸੰਦ ਸਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੀਨਜ਼ ਅਤੇ ਸੌਮੇਜਜ਼ ਵੀ। ਬ੍ਰੋਕਫ਼ਸਟ ਨਾਲ ਬਿੰਨੀ ਨੇ ਕੋਕ ਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਡੈਡੀ ਨੇ ਚਾਹ ਦਾ ਪਿਆਲਾ। ਬਿੰਨੀ ਬੋਲੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਡੈਡੀ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਹੁੰਗਾਰਾ ਦੇਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ਸਮੀਰ ਦਾ ਮਨ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਕ ਭਿਆਨਕ ਸਕੀਮ ਘੜਨ ਵਿਚ ਲੱਗ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜੀਜਸ਼ ਕਰਾਈਸਟ ਵਾਂਗ ਇਹ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦਾ 'ਲਾਸਟ ਸਪਰ' (ਅੰਤਿਮ/ਅਖੀਰੀ ਭੋਜਨ) ਸੀ। ਉਹ ਡੋਵਰ ਦੀ ਇਕ ਉੱਚੀ ਪਹੜੀ ਜਿਹੜੀ ਆਤਮਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਤ ਤੇ ਬਹੁ-ਚਰਚਿਤ ਸੀ, ਤੋਂ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਲੀਲਾ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸਕੀਮ ਬਣਾਈ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਸੋਚ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਇਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਉਹ ਬਿੰਨੀ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸਾਬਕਾ ਬੀਵੀ ਕਮਲਸ ਉਸ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਾਣਦੀ ਰਹੇ। ਸਮੀਰ ਉਸ ਨੂੰ ਉਮਰ ਭਰ ਦਾ ਗਮ ਦੇ ਕੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਬਿੰਨੀ ਨਾਈਡ ਐਂਡ ਫੋਰਕ (ਕਾਂਟੇ ਛੁੰਗੀ) ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਖਾਣਾ ਖਾਂਦੀ ਅਟਕ ਗਈ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, "ਡੈਡੀ, ਤੁਸੀਂ ਖਾਣਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ? ਪਲੀਜ਼ ਈਟਾ!" ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਡੈਡੀ ਤੁਸੀਂ ਇੰਨੇ ਉਦਾਸ ਕਿਉਂ ਹੋ? ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹਾਂ।" ਫਿਰ ਆਪ ਹੀ ਜਵਾਬ ਦੇਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। "ਮੈਂਨੂੰ ਪਤਾ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ! ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਰਵੀ ਅੰਕਲ ਮੰਮੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ। ਮੈਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਸੰਦ ਕਰਦੀ ਉਸ ਨੂੰ। ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

ਹੁਣ ਸਮੀਰ ਕੁੜੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਪਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਬਿੰਨੀ ਹੁਣ ਏਣੀ ਛੋਟੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪਿਓ ਦੀ ਮਾਨਸਕ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਨਾ ਸਮਝ ਸਕਦੀ ਹੋਵੇ।

ਉਹ ਸਮਝਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਡੈਡੀ ਇਹ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ ਕਿ ਬਿੰਨੀ ਦੀ ਮਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਬਿੰਨੀ ਲਈ ਉਸਦੇ ਬਾਧ ਵਾਲਾ ਰੋਲ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬੰਦਾ ਅਦਾਅ ਕਰੇ। ਬਿੰਨੀ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਏਨੀ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਇਸ ਲਈ ਕਈ ਵੇਰ ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸਦੇ ਪਿਆਰੇ ਡੈਡੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਬਹੁਤਾ ਮਿਲਣ ਦੇਵੇ।

"ਡੈਡੀ! ਡੈਡੀ! ਸੁਣੋ!" ਬਿੰਨੀ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਲਾਡ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, "ਡੈਡੀ ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸਮਝਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਉਦਾਸ ਹੋ? ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਅ ਲਵੇ। ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੰਮੀ ਵੀ ਰਵੀ ਅੰਕਲ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਅ ਲਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ। ਰੀਅਲੀ ਡੈਡੀ। ਆਈ ਲਵ ਯੂ।" ਕੁੜੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੂਣ ਕੇ ਸਮੀਰ ਦੇ ਆਪਮਹਾਰੇ ਹੀ ਹੰਡੂ ਵਹਿਣ ਲੱਗੇ। ਉਸ ਨੇ ਧੀ ਨੂੰ ਘੁੱਟ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸੀਨੇ ਨਾਲ ਲਗ ਲਿਆ। "ਬਿੰਨੀ ਡਾਰਲਿੰਗ, ਕੀ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਸੱਚੁੰਚ ਏਨਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ? ਕੀ ਤੂੰ ਸੱਚੀ ਮੁੱਚੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਸਾਥੀ ਚੁਣ ਲਵਾਂ?"

"ਅਫ ਕੋਰਸ ਡੈਡੀ," ਕੁੜੀ ਨੇ ਪਿਉ ਦੀ ਗੱਲੂ ਉਤੇ ਪੱਧੀ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਮੰਮ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਤੇ ਸੱਚਾ ਸੁੱਚਾ ਪਿਆਰ ਕਰਾਂਗੀ। ਮੈਂ ਇਕ ਨਾ ਇਕ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਅਤੇ ਦਾਦੀ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲਾਂਗੀ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਸਾਰੇ ਮੁੰਡੇ ਕੁੜੀਆਂ ਆਪਣੇ ਗਰੈਂਡਪੇਰੈਂਟਸ ਬਾਰੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਪਿਆਰੀਆਂ ਪਿਆਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।"

ਹੁਣ ਪਿਓ ਧੀ ਵਾਪਸ ਘਰ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੋਟਰਵੇਅ ਉਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੀ ਐਮ ਡਬਲਯੂਡੀ ਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਹੱਸ ਰਹੇ ਸਨ। ਗਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਨਿਹਾਇਤ ਖੁਸ਼ ਸਨ। ਸਮੀਰ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਕੁੜੀ ਕਿੰਨੀਆਂ ਸਿਆਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਿੰਨੀ ਦੁੱਖ ਦੀ ਸੀ, "ਡੈਡੀ ਇਹ ਤਲਾਕ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੇ ਕਈ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਇਹੋ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।"

ਹੁਣ ਸਮੀਰ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਇਹ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਧੀ ਨੇ ਕਿਥੋਂ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸਿੱਖਿਆ ਸੀ? ਅੱਜ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੂਜੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ।

ਹੁਣ ਸਮੀਰ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਇਹ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਧੀ ਨੇ ਕਿਥੋਂ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸਿੱਖਿਆ ਸੀ? ਅੱਜ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੂਜੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ। ਬਿੰਨੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪਰਵਾਰਾਂ ਦੀ ਟੁੱਟ ਭੱਜ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇਸ ਵਿਚ ਇਕ ਆਮ ਜਿਹਾ ਵੀ ਵਰਤਾਰਾ ਸੀ।

ਮੋਟਰਵੇਅ ਦੀਆਂ ਸਰਵਿਸਜ਼ 'ਤੇ ਰੁਕ ਕੇ ਸਮੀਰ ਨੇ ਕੌਂਕੀ ਪੀਤੀ ਅਤੇ ਬਿੰਨੀ ਨੇ ਕੋਕ। ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਸਮੀਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੋਬਾਈਲ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਕਮਲ ਦਾ ਨੰਬਰ ਲਗਾਇਆ, "ਹੈਲੋ ਕਮਲ। ਮੈਂ ਛੋਤੀ ਹੀ ਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਹਰਮਨ ਨੂੰ ਕਹਿਓ ਕਿ ਮੇਰੀ ਉਡੀਕ ਕਰੋ।"

ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਬਿੰਨੀ ਨੂੰ ਲਾਡ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਮੇਰੀਏ ਸਹਿਜਾਦੀਏ, ਮੈਂ ਤੇ ਤੇਰੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਭਾਰਤ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਮੇਰੀਏ ਧੀਏ, ਮੈਂ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਯਕੀਨ ਦੁਆਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਨਵੀਂ ਮਾਂ ਤੈਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪਿਆਰ ਕਰੇਗੀ।"

ਉਦੋਂ ਤੀਕ ਸ਼ਾਮ ਪੈ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਅਸੂਲ ਅਤੇ ਕਠੂਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮੀਰ ਬਿੰਨੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਕੋਲ ਛੱਡ ਆਇਆ।

ਸਵੇਰੇ ਉਹ ਜਿਸ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਘਰੋਂ ਟੁਰਿਆ ਸੀ, ਹੁਣ ਉਸ ਤੋਂ ਸਭ ਕੁਝ ਉਲਟ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਭ ਬਿੰਨੀ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਕਾਰਨ ਹੀ ਇਕ ਅੱਤਿ ਦੁਖਦਾਈ ਘਟਨਾ ਹੋਣੋਂ ਟਲ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਉਸ ਨੂੰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਧੂਰ ਅੰਦਰ ਅਜੇ ਵੀ ਕੰਬੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

drsathee@hotmail.co.uk

ਪ੍ਰੀਤ-ਲੜੀ

ਕਿਸੇ ਵਿਲ ਸਾਂਝੇ ਦੀ ਧੜਕਣ, ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੀਤ-ਗੀਤ ਦੀ ਲੈਜ,
ਪਤੇ ਪ੍ਰੀਤ-ਲੜੀ ਦੇ ਦੱਸਣ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰੂਤੀ ਸੱਭੇ ਹੋ।

ਜ਼ਿਲਦ 3 }

ਦਸੰਬਰ ੧੯੩੫—ਮੱਘਰ ਤੇ ਪੋਹ

ੴ ਨੰਬਰ ੪

ਰਸਤਿਆਂ ਦਾ ਨਖੇਤ੍ਰ

1 ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਬਦਲ ਜਾਣਗੇ ਇਹ 10 ਲਿਕਮ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਜਾਣੋ— <https://punjabihindustantimes.com/india/>
ਜੁਲਾਈ 2018 ਤੋਂ ਕਈ ਲਿਕਮ ਬਦਲਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਤੁਹਾਡੀ ਰੋਜ਼ਮੌਰਾ ਦੀ ਜ਼ਿਖਵੀ ਨਾਲ ਚੁਡੇ ਹਨ, ਜੋ ਸਿੱਧਾ
ਤੁਹਾਡੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨਗੇ। ਆਉ ਜਾਣੋ ਕਿ ਉਹ ਕਿਉਂ ਨਿਯਮ ਹੈ, ਜੋ ਬਦਲਣ ਵਾਲੇ ਹਨ:

ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿਧਾਂਤਕ, ਮਕੈ-
ਨੀਕਲ (ਮਸ਼ੀਨੀ) ਮਜ਼ੂਬ ਨਾਲ ਮੇਰਾ
ਬੁਨਿਆਦੀ ਮਤ ਭੇਦ ਹੈ, ਪਰ ਮੇਰੀ ਇੱਛਾ
ਸੀ ਕਿ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਇਸ ਮਜ਼ਹਬ ਤੇ ਮਨੁਖਤਾ
ਦੇ ਰਾਹ ਇਕਠੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਮਜ਼ਹਬੀ
ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਤੁਰਿਆ ਜਾਵਾਂ!
ਪਰ ਇਤਿਹਾਸ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਧਾਂਤਕ
ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਧਾਂਤ ਮਤਿ ਭੇਦ
ਨਾਲ ਘਿਟਣਾ ਤੇ ਦੂਜਾ ਕਰੋਧ ਹੈ। ਮਜ਼ਹਬ
ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦਾ ਅਕੀਦਾ
ਸੌਲਾਂ ਆਨੇ ਸ਼ਰਹ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ,
ਓਹ ਕਾਫਰ ਹੈ, (ਭਾਵੇਂ ਓਹ ਖੁਦਾ ਆਪ
ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਲੋਕ ਖੁਦਾ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ,
ਓਹਨਾਂ ਸਭਣਾਂ ਨਾਲ ਕਾਫਰਾਂ ਵਰਗਾ
ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਸੂਲੀ ਉਤੇ ਚਾੜੀ
ਗਏ ਹਨ, ਸਿਰ ਉਤਾਰੇ ਗਏ ਹਨ, ਟੋਟੇ
(ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ) ਇਸ ਲਈ ਸਾਂਝੀ ਜ਼ਮੀਨ
ਉਤੇ ਵੀ ਓਹਦਾ ਸਾਬ ਸਹਾਰਿਆ ਨਹੀਂ

ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ ਬਾਰੇ ਕਾਫਰ ਕੁਸ਼ੀ ਦੀ ਸਦਾ
ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਚੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁਕੀ ਹੈ।
ਪਰ ਇਦੋਂ ਸ਼ੈਦ ਏਸ ਨੂੰ ਏਡੀ ਖੜਨਾਕ
ਨਾ ਸਮਝ ਕੇ ਦਰਗੁਜ਼ਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ,
ਜਾਂ ਸ਼ੈਦ ਇਦੋਂ ਮੁਖਾਲਫਤ ਲਈ ਜਥੇਬੰਦੀ
ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਸਰ ਸੀ। ਹੁਣ ਵਧੇਰੇ ਜ਼ਿਮੇ-
ਵਾਰ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰੀਤ-ਲੜੀ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਪੰਥ
ਦੀ ਮਿਲਵੀਂ ਆਵਾਜ਼ ਉਚੀ ਕਰਨ ਲਈ
ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਮੈਂ ਇਸ ਮੁਖਾਲਫਤ ਲਈ ਖਸ਼ ਹਾਂ,
ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਚਾਂਹਦਾ ਕਿ ਕੋਈ
ਪੰਥ, ਸਿਖ, ਹਿੰਦੂ, ਮਸ਼ਿਲਮ, ਈਸਾਈ,
ਪ੍ਰੀਤ-ਲੜੀ ਬਾਬਤ ਕਿਸੇ ਭੁਲੇਖ ਵਿਚ ਰਹੇ
ਪਹਿਲੀਆਂ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਨਰਮੀ
ਤੇ ਆਦਰ ਤੋਂ ਚੁਤਰਫ਼ੀ ਭੁਲੇਖਾ ਖਿਲਰਦਾ
ਜਾਪ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਰ ਇਕ ਅਖਬਾਰ ਨੇ
ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਲੇਖ ਮੰਗਣੇ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤ-ਲੜੀ ਚੋਂ
ਕਢਕੇ ਛਾਪਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਸਿਖ

ਮਨੁਖ, ਮਹਾਸਾਗਰ ਤੇ ਬੱਤਖ

ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ

ਟਿਕੀ ਰਾਤਖ.
ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਦਾ ਚੰਨਖ.
ਪ੍ਰਸਾਂਤ ਮਹਾਸਾਗਰ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂਖ.

ਲਹਿਰਾਂ 'ਤੇ
ਕਲੋਲਾਂ ਕਰਦੀ ਸੀਤਲ ਚਾਨਣੀਖ.
ਫਿਜ਼ਾ ਸਾਂਤ

ਬੇਹੱਦ
ਸਾਂਤ !!

ਸਾਗਰ ਦੇ ਐਨ ਵਿਚਕਾਰ
ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਰੈਸਤੇਰਾਂ ;
ਰੈਸਤੇਰਾਂ ਵਿਚ

ਜੋਸ਼ੀਲਾ ਸੰਗੀਤ
ਵਿਸਕੀ,

ਵਾਈਨ,

ਮਸਤੀ :

ਫਰਸ਼ ਤੇ ਨੱਚਦੇ ਲੋਕ
ਇਕ ਅਜੀਬ ਲੋਰ
ਅੰਨ੍ਹਾਂ ਜੋਰ
ਬੇਹੱਦ ਸੋਰ !!

ਰੈਸਤੇਰਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ
ਸਾਗਰ ਸਾਂਤ ;
ਮਸਤ ਵਹਿੰਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂਖ..
ਲਹਿਰਾਂ ਦਾ ਅਗੰਮੀ ਨਾਦ,
ਇਕ ਮਧੁਰ ਸੰਗੀਤ,
ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਮੁਕ ਗੀਤ;
ਸਾਗਰ ਅਤੇ ਚੰਦ ਦੀ
ਕੋਈ
ਰਹੱਸਮਈ

Managing anger by responding not reacting
<https://www.facebook.com/168045923617234/posts/426761711078986/>

ਜਨਮ ਉਤਸ਼ਵ ਉਤੇ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਕਈ ਪਾਠਕਾਂ
ਮੈਨੂੰ ਲਗ ਭਗ ਹਰ ਰਸਾਲੇ ਅਖਬਾਰ ਨੇ ਏਸ ਗਲ ਲਈ ਨਿਰਾਸਤਾ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ
ਲੇਖ ਲਿਖਣ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਤੇ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਮੇਰਾ ਲੇਖ ਓਹਨਾਂ ਸਭਣਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ
ਛਿਪਿਆ ਵੀ ਸੀ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਕਾਪੀ
ਟੈਕਟਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ
ਸਿੰਘ ਸਭਾਵਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨਾਂ ਨੇ ਮੁੱਲ ਲੈ
ਕੇ ਵੰਡੀ ਸੀ, ਇਕ ਦੇ ਧਾਰਮਕ ਬਾਵਾਂ
ਉਤੇ ਓਹ ਲੇਖ ਵਖਿਆਨ ਦੇ ਤੌਰ ਉਤੇ
ਵੀ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਸ਼ਾਲ
ਭਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਓਹਦੇ ਉਤੇ ਨੁਕਤਾ ਚੀਜ਼ਾਂ
ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ, ਤੇ ਉਦੇ ਬਾਅਦ ਆਉਣ
ਵਾਲੇ ਕਲਗੀਪਰ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ
ਲਈ ਵੀ ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ
ਗਈ। ਪਰ ਏਸ ਮੌਕੇ ਉਤੇ ਜਿਹੜਾ
ਲੇਖ ਮੈਂ ਲਿਖਿਆ, ਓਹਦੀ ਕੁਝ ਭਰਾਵਾਂ
ਨੇ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕੁਝ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ
ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕੀਤੀ, ਤੇ ਮਾਮਲਾ ਅਖਬਾਰੀ ਚਰਚਾ
ਬਣ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਵੀਰ ਦਾ ਦਿਲ
ਦੁਆਣ ਦੀ ਖਿਮਾਂ ਮੰਗਦਿਆਂ ਹੋਇਆ
ਇਹ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਜਿਹੀ ਕਰ ਲਈ ਕਿ
ਅਗੋਂ ਧਾਰਮਕ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਉਤੇ ਨਾ ਕੁਝ
ਲਿਖਨਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਲੈਕਚਰ ਦੇਣਾ ਹੈ।
ਚਨਾਂਚਿ ਮੈਂ ਏਸ ਵਾਰੀ ਕਿਸੇ ਸਮਕਾਲੀ
ਦੇ ਲੇਖ ਲਈ ਆਗਿਆ ਦਾ ਪਾਲਨ
ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਬਾਂ ਵਖਿਆਨ
ਦਿਤਾ ਹੈ, ਨਾ ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ ਵਿਚ ਹੀ ਕੋਈ

ਪਰ ਪੰਜੇ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂਗਜ਼ੀਨ ਨੇ ਪ੍ਰੀਤ-
ਲੜੀ ਵਿਚੋਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪੈਮਫਲਿਟ ਵਿਚੋਂ
ਮੇਰਾ ਪੁਰਾਨਾ ਮਜ਼ਮਨ “ਜਗਤ-ਗੁਰੂ,”
ਜਿਦ੍ਹਾ ਵਰਨਣ ਮੈਂ ਉਪਰ ਕੀਤਾ ਹੈ,
ਛਾਪ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਕਸੂਰ
ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਚਰਚਾ ਪ੍ਰੀਤ-ਲੜੀ
ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਮੇਰਾ
ਵਿਸ਼ਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਬੇਜ, ਸਦਾਚਾਰ, ਤੇ
ਕੌਮੀ ਤੇ ਜ਼ਾਤੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਹੈ,
ਜਿਹੜੀ ਨੁਕਤਾ ਚੀਜ਼ੀ ਏਸ ਸੰਬੰਧੀ ਮੈਂ
ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਓਹ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮਜ਼ਬੂਤ ਜਾਂ
ਪੰਥ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ
ਸਮਾਂ-ਲੋਚਕ ਹਾਂ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ
ਸਾਰੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ, ਭਾਵੇਂ ਓਹ ਹੰਦੂ, ਭਾਵੇਂ
ਮੁਸਲਿਮ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਸਿਖ ਵਸੀਲਿਆਂ
ਕਰਕੇ ਹੋਣ, —ਮੇਰੀ ਸਮਾਲੋਚਨਾ ਦਾ
ਮਜ਼ਮਨ ਹਨ।

ਇੱਸ ਮਜ਼ਮਨ ਸੰਬੰਧੀ ਜਿਹੜਾ ਵਰ੍ਗ
ਹੋਇਆ ਛਿਪਿਆ ਸੀ, ਖਾਲਸਾ ਸੇਵਕ
“ਸਿਖੀ ਵਿਰੁਧ ਹੋ ਰਹੀ ਸਾਜ਼ਖ ਦੀ
ਜੜ੍ਹੂ ਕਵੇ” ਦੇ ਸਿਰ ਲੇਖ ਹੇਠਾਂ ਮੇਰੇ
ਮਜ਼ਮਨ ਸਿਖੀ ਪਰ ਸਿਧਾ ਕਹਾਂਦਾ ਦਸ
ਕੇ ਮੇਰੀ ਬਾਬਤ ਇਹ ਰਾਇ ਦੇਂਦਾ ਹੈ:

ਸ: ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਐਡੀਟਰ ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ

ਲਿਖਾਰੀ ਸ: ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਐਡੀਟਰ ਕਿ ਸ: ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਪਰ
ਪ੍ਰੀਤ-ਲੜੀ ਦਾ ਜਾਤੀ ਤੌਰ ਪਰ ਜਾਂਨੂੰ ਛੇਤੀ ਅਸਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਮਨ ਲਿਖਣ
ਨਹੀਂ, ਹਾਂ ਇਤਨੀ ਵਾਕਫੀਅਤ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਦੇ ਮਾਹਰ ਹਨ, ਤੇ ਕਈ ਵੇਰੀ ਉ

ਤੈਨੂੰ ਚੇਤੇ
ਮਨਦੀਪ ਕੌਰ ਰਿਆਤ

ਜਦੋਂ ਸੂਰਜ ਆਪਣੀ
ਤਪਸ ਸਮੇਟ ਕੇ
ਪਿੰਡ ਦੀ ਫਿਰਨੀ ਤੋ

ਪਰਤ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਏ ,
ਉਦੋਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਚੇਤੇ
ਕਰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹਾਂ;
ਜਦੋਂ ਚੰਨ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ
ਧਰਤੀ ਤੇ ਪੋਲੇ-ਪੋਲੇ ਪੱਬ
ਧਰਨ ਲਈ ਆਕੜਾਂ ਲੈ

ਰਹੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ,
ਉਦੋਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਚੇਤੇ
ਕਰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹਾਂ;
ਜਦੋਂ ਘਾਹ ਦੀਆਂ
ਸੁਸਤਾਈਆਂ
ਹੋਈਆਂ ਤਿੜਾਂ ਇੱਕ

ਆਪਣੇ ਮਜ਼ਮੂਨ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਲਈ ਸ਼ਰਧਾ, ਸਿਖੀ ਰਹਿਤ ਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗ੍ਰਾਲਤੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਭੀ ਸੰਕੇਚ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਉੜਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਤਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਪਰ ਜੇ ਸ: ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਇਤਨੀ ਹੀ ਕਮੀ ਹੋਵੇ ਪਿਛੇ ਕੋਈ ਗਲ ਅਜੇਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਪੰਥਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਿਹਾ ਤਦ ਭੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਇਨਸਾਫ਼ੀ ਕਮੀ ਸਮਝਕੇ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦੇਈਏ ਇਥੇ ਗਲ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਸ: ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਿਸਾਲੇ ਪ੍ਰੀਤ-ਲੜੀ ਵਿਚ ਸੀਂਗ ਗੁਰ ਰੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਬਾਰੇ ਇਕ ਅਤੀ ਇਤਗ਼ਾਜ਼ ਯੋਗ ਮਜ਼ਮੂਨ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਸਬੰਧੀ ਫਿਰ ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭੁਲ ਨੂੰ ਭੀ ਮੰਨ ਲਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿਚ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸ ਮਜ਼ਮੂਨ ਤੋਂ ਭੀ ਵਧੇਰੇ ਇਤਗ਼ਾਜ਼ ਯੋਗ ਮਜ਼ਮੂਨ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜੇ ਸਿਖੀ ਪਰ ਸਿੱਧਾ ਕੁਹਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਮਜ਼ਮੂਨ ਤੋਂ ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਸ: ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਮਜ਼ਮੂਨ ਸੁਤੇ ਸਿਧ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ, ਇਹ ਮਜ਼ਮੂਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਜ਼ਖ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਸਿਖੀ ਵਿਰੁਧ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਤੇ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਰਹੇ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿਚ ਇਹ ਇਹ ਮਜ਼ਮੂਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਦਾ ਕੁਝ ਟਿੱਸਾ ਭੀ ਸਿਖੀ ਵਿਰੁਧ ਸਾਜ਼ਖ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਰਧਾ, ਸਿਖੀ ਰਹਿਤ, ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਜੋ ਕਿ ਜਥੇਬੰਦੀ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਹਨ, ਹੀ ਪੰਥਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇ ਸਿਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚੋਂ

ਪਿਛੇ ਕੋਈ ਗਲ ਅਜੇਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਪੰਥਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇ ਤੇ ਸ: ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ 'ਪ੍ਰੀਤ-ਲੜੀ' ਨੇ ਸਿਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਕਤ ਤਿੰਨੇ ਗਲਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਉੜੋਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਟੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਸਤਰਾਂ ਲਿਖਕੇ, ਬੱਜਰ ਪੰਥਕ ਗੁਨ੍ਹਾ ਕੌਤਾ ਹੈ, ਜੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਕਿਸੇਤੂਂ ਭੀ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਫ਼ਾ ਪਪ ਕਾਲਮ ੨ ਸਤਰ ਸੋਲਵੀਂ—“ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਇਕ ਅਧ ਸਵਾ ਰੁਪਿਆ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਲਈ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਇਹ ਸਵਾ ਰੁਪਿਆ ਤੁਹਾਡੇ ਬਚਿਆਂ ਦੇ ਕਪੜਿਆਂ ਲਈ ਦੇਕੇ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਣਗੇ, ਪਰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਤਦ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਰਸੀਦ ਲਿਆਕੇ ਯਕੀਨ ਕਰਵਾ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਹੂ ਵੀਟਕੇ ਕਮਾਇਆ ਸਵਾ ਰੁਪਿਆ ਮਾਝੇ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਧੜੇ ਪਿਟਣ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ।”

ਸਫ਼ਾ ਪ੭ ਕਾਲਮ ੧ ਪੈਰਾ ੩—“ਪੰਜ ਕਕਾਰ ਭਾਵੇਂ ਮੰਪਰਦਾਇਕ ਵਰਦੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ, ਪਰ ਸਿਰਫ ਪੰਜ ਕਕਾਰ ਰਖ ਲੈਣ ਨਾਲ ਸਿਖ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।”

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਮਜ਼ਮੂਨ ਵਿਚ ਉਪਰੋਕਤ ਸਤਰਾਂ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਇਤਗ਼ਾਜ਼ ਯੋਗ ਸਤਰਾਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਸਿਧ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦਾਰ

12 ways to lower your cancer risk -- slides
<https://www.webmd.com/cancer/ss/slideshow-lower-risk-cancer>

ਗੁਰਬਖਸ਼ਸਿੰਘ ਜੀਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਹਾਂ ਸਭਾਵਾਂ, ਅੰਜਮਨਾਂ ਦੀ।

ਗਰਧਾਂਮਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਉਡੋਣ ਤੇ ਪੰਜ ਕਕਾਤਾਂ ਨੂੰ ਬੇਲੋੜੇ ਦਸਣ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਜ਼ੌਰ ਲਗਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਅਸਾਡੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਿਖੀ ਵਿਰੁਧ ਲਿਖਣ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਲਿਖਣ ਯੋਗ ਮਾਮਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਜੇ ਇਹ ਮਜ਼ਮੂਨ ਕਿਸੇ ਆਮ ਲਿਖਾਰੀ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਗੱਲ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੀ। ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਪ੍ਰੀਤ-ਲੜੀ' ਪਹਿਲੋਂ ਭੀ ਇਕ ਵੇਰ ਸਿਖੀ ਰਹਿਤ ਪਰ ਕਰਦਾ ਵਾਰ, ਕਰ ਚੁਕੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਜ਼ਮੂਨ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਧਾਰਨ ਹੂਲ ਸਮਝਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ।

ਪੰਥ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਸ: ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਵਿਟੁਧ ਯੋਗ ਕਾਰਰਵਾਈ ਕਰੇ ਤੇ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕਰੇ ਕਿ ਕਿਉਂ ਸ: ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਿਖੀ ਵਿਰੁਧ ਮਜ਼ਮੂਨ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਇਆ। (ਪਚਾ ੨੯ ਨਵੰਬਰ)

ਉਪਰਲਾ ਜੋਸ਼ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਅਖਣਾ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਰਖੇਗਾ, ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਿਰੋਧੀ ਘਰ ਤੋਂ ਘਰ ਅਖਬਾਰੀ ਲੇਖਨੀ ਦੇ ਅਫੂਲਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਨਾ ਕਰਨ। ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਪੂਰਨ ਹਕ ਹੈ ਕਿ ਓਹ ਪ੍ਰੀਤ-ਲੜੀ ਦੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਦੇਹਾਂ ਦੋਂ ਇਕੋ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੀ ਰਹਿ ਸਕੇਗੀ, ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ ਦੀ ਜਾਂ ਸ਼ਹਰ ਦੇ ਸ਼ਿਕੰਜੇ ਵਿਚ ਜਮੀਰ ਨੂੰ ਜਕੜ ਕੇ ਸਵਾਰਬ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ, ਸਭਾਵਾਂ,

ਪਰ ਲੜਾਈ ਮਜ਼ਬੂਦ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹਥਿਆਰ ਹੈ, ਮੁਤਬਰਕ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ ਤੇ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਵਰਤਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕਿਸੇ ਉਤੇ ਲਾਈ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ-ਹੀਨ ਹਮਲੇ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠਾਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਧਰਮ ਬਾਂਦੀ ਦੀ ਰਖਿਆ ਜਾਤੀ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਹਰ ਮੁਸੀਬਤ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ, ਤੇ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਨਿੰਦਿਆ ਦਾ, ਕ੍ਰੋਧ ਦਾ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਜਾਇਗਾ, ਪਰ ਮੈਂ ਇਹ ਦਸ ਦੇਣਾ ਚਾਂਹਦਾ ਹਾਂ, ਕਿ ਕੋਝੀ ਮੁਖਾਲਫਤ ਤੁਹਾਡੇ ਆਸੇ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪੁਚਾਇਗੀ, ਤੁਸੀਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਏਸ ਕਠੋਰਤਾਈ ਤੇ ਬੇਦਿਨਸਾਫ਼ੀ ਨਾਲ ਧਰਮ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਧਿਰਣਤ ਕਰ ਲਵੇਗੇ।

ਅਜ ਇਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪੈ ਦੀ ਜਾਗੀਰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਹਥ ਵਿਚ ਹੈ ਇਹ ਸਾਰਾ ਰੁਪਈਆ ਤੇ ਏਦੂੰ ਅਧਾ ਹੋਰ ਵੀ ਸਿਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਉਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਭੁਲਦੇ ਹੋ ਜੇ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਕਿ ਸਿਖੀ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਾ ਸਿਖ ਹੋਰਨਾਂ ਵਾਂਗ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵਧ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਸਿਖ-ਸਿਫ਼ਤਾਂ ਵਿਚ। ਦੱਜਿਆਂ ਵਿਚ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਿਤੇ ਰਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਮੁਠ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਨਹੀਂ ਰਖ ਸਕਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਮਖੋਲ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਫਿਲਸਫਾ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਉਹ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ, ਸਭਾਵਾਂ, ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣੇ ਫਿਲਸਫੇ ਦੇ

ਸਮੇਂ ਨੂੰ

ਰਾਜਿੰਦਰ ਆਤਿਸ਼

ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਰਾਜਿੰਦਰ ਆਤਿਸ਼
ਬੀਤ ਰਹੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਕਹੋ
ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ ਬੀਤੇ

ਖੋਲਏ ਸਾਬੋਂ ਸਾਡੀ ਦੇ ਪਲ ਜੀ
ਸਕਣ

ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼
ਮਰੁੰਡ ਲਏ ਸਿਰ ਤੋਂ
ਉੱਡੇ ਬੱਦਲਾਂ ਦੀਆਂ ਛਾਵਾਂ
ਤਲੀ ਤੇ ਨੱਚਦੇ ਹਾਦਸੇ ਵੀ ਤਾਂ
ਸਰਮਸਾਰ ਹਨ

ਸਮੇਂ ਦੀ ਬੇ-ਰੁਖੀ ਤੋਂ
ਸਮਾਂ- ਇੱਕ ਅੱਯਾਸ਼ ਜੁਆਰੀ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਬਿਸਾਤ ਵਿਛਾਅ
ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗੋਟਾਂ ਲਾਉਂਦਾ
ਚਾਰੇ ਕੰਨੀਆਂ ਝਾੜ ਅੱਗੇ ਵਧ
ਜਾਂਦਾ।
ਸਮੇਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਵੀ ਕੀ

੨੨੨

ਪ੍ਰੀਤ-ਲੜੀ

ਪੈਰੇ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਲੰਡਨ ਵਿਚ, ਬਰਲਿਨ ਵਿਚ ਤੇ ਹੋਰ ਵਰਗੀਆਂ ਰਾਜਧਾਨੀਆਂ ਵਿਚ ਚੰਗੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਮਸਜ਼ਦਾਂ ਹਨ। ਲੰਦਨ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡਾ ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ, ਜਿਦੀ ਹਾਲਤ ਐਸੀ ਹੈ, ਕਿ ਉਥੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਮੁੰਡੇ ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪਤਾ ਦੇਣੋਂ ਸ਼ਰਮਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਸਦ ਕੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਝੁਬੀਆਂ ਦਸਣੀਆਂ ਤੇ ਕਿਤੇ ਰਹੀਆਂ, ਲੰਡਨ ਦੇ ਸਿਖ ਮੁੰਡਿਆਂ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ।

ਜੇ ਸਿਖੀ ਦਾ ਵਾਧਾ ਸਚੇ ਦਿਲੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨੋਰਥ ਹੈ, ਤਾਂ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਤੋਂ ਬੇ ਧਿਆਨ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਮੰਜ਼ਾ ਸੌਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਨਾਪ ਦਾ ਬਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਕਦ ਦੇ ਸੌਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਵਰਟ ਟੁਕ ਕੇ ਇਕੋ ਨਾਪ ਦੇ ਮੰਜੇ ਬਰਾਬਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦੇ ਹੋ। ਏਸੇ ਲਈ ਤੁਹਾਡੇ ਗ੍ਰੌਹਿ ਮਹਿਮਾਨ ਘਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਜੇ, ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖੀ ਨਾਲ ਇਹ ਏ-ਇਨਸਾਫ਼ੀ ਨਾ ਕਰੋ।

ਨੌਜਵਾਨ ਤੇ ਖਿਆਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਨਤਾ ਕਿਉਂ ਧਰਮ ਦੋਂ ਲਾ-ਤ੍ਰਵਾਹ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ? ਏਸ ਲਈ ਕਿ ਸਿਆਣੇ ਅੰਸਰ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਪਿਛ੍ਹਾਂ ਬਿਠਾ ਕੇ ਰਖਦੇ ਹੋ ਤੇ ਧਕੜ-ਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਹਥ ਧਰਮ ਦੀ ਵਾਗ ਫੇਰ ਫੜਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਾ ਨੁਕਤਾ ਚੀਨੀ ਵਿਚ ਤੇ ਨਾ ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਗਟਤਾ ਵਿਚ ਸ਼ਿਆਲਪ ਹੈ। ਬਾਵਾ ਹਰ-ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਤੇ ਪ੍ਰੈਫੈਸਰ ਜੋਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਗੁਰਪੁਰਬ ਉਤੇ ਦੇ ਨਹੀਂ ਤੇ ਇਹਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੋੜੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਅਨੁਕਰਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇਗੀ, ਛਣਕ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਲੈਕਚਰ ਦਿਤੇ ਸਨ। ਆਪਣੇ ਪਖ ਨੂੰ ਓਡੀ ਝੁਬੀ ਤੇ ਸਿਆਲਪ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਈ ਪ੍ਰੀਤ-ਲੜੀ ਦੀ ਸੁਤੰਤ੍ਰਤਾ ਦੇ ਅਸਰ ਨੇ ਆਏ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਤ-ਲੜੀ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਉਤੇ ਸੰਕਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਬੇ-ਮੋਚੀ, ਆਦਰ-ਹੀਨ ਪਕੇ-ਸ਼ਾਹੀ ਫੇਰ ਮੂੰਹ ਫੇਜ਼ ਦੇਂਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰੀਤ-ਲੜੀ ਵੀ ਜ਼ਿਦਗੀ ਲਈ ਇਕ ਸਕੀਮ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਓਹਦੀ ਸਮਾ-ਲੋਚਨਾ ਕਰੋ, ਓਹਦਾ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਜਮ ਜਮ ਫੌਲੇ, ਹਥਲੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਨਾਲ ਓਹਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰੋ, ਨਾ ਜਚੇ ਰਦ ਕਰ ਦਿਓ, ਓਹਦੇ ਪਰਚਾਰ ਨੂੰ ਜੇ ਮਨੁਖਤਾ ਲਈ ਖੜ੍ਹਨਾਕ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਓ, ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਵਰਤਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਨਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਤਨ ਧਾਰਮਕ ਹੈ, ਓਹਨਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰ ਸੰਕੋਚ ਕਰੋ।

ਪ੍ਰੀਤ-ਲੜੀ ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਸਿਖ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਨਾ ਲਿਖਿਆ ਜਾਇਗਾ। ਇਹਦਾ ਰੇਸ ਸਾਰੇ ਜ਼ਜੂਬਾਂ ਦੀ ਪਿਛ੍ਹਾਂ ਖਿਚ੍ਹ ਰੁਚੀ ਨਾਲ ਹੈ, ਤੇ ਮਨੁਖਤਾ ਦਾ ਸਚਾ ਦਰਦੀ ਹੋਣ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ ਹਰ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਰੁਕਾਵਟ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਇਹਦਾ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਲਾ ਦਿਤਾ ਜਾਇਗਾ।

ਜਿਹੜਾ ਚੈਲੰਜ ਪ੍ਰੀਤ-ਲੜੀ ਅਗੇ ਸ਼ੁਟਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਓਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਹਿਆਈ ਦੇ ਮੁਤਲਾਸ਼ੀਆਂ ਤੇ ਜ਼ਮੀਰ ਦੀ ਸੁਤੰਤ੍ਰਤਾ ਦੇ ਵਾਹਵਾਨਾਂ ਲਈ ਹੈ, ਜੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਆਏ ਵਿਚ ਲੂਣ ਜਿਨੀ ਹੋ ਹੈ, ਤਾਂ ਪ੍ਰੀਤ-ਲੜੀ ਆਪੇ ਚੁਪ ਹੋ ਜਾਇਗੀ, ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਮਨੁਖ ਦੀ ਆਤਮਾ ਦੁਆਲੇ ਸੰਗਲ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਅਨੁਕਰਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇਗੀ, ਛਣਕ ਰਹੇ ਹਨ।

ਤਲਾਕਸੁਦਾ ਪਤਨੀ ਦੀਆਂ
ਯਾਦਾਂ

ਮੋਈ ਮਾਂ ਦੀ ਮਮਤਾ ਦਾ ਨਿੱਘ
ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਮੁਰਕੀਆਂ
ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਛੁੱਲੇ
ਕੱਚ ਦੇ ਗਲਾਸ ਵਿਚ ਨੱਚਦਾ

ਪਾਗਲ ਪਾਣੀ

ਬੇਤਰਤੀਬ ਘਰਾਂ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ
ਕੈਬਰੇ ਡਾਂਸਰ ਧੀ ਦੀ
ਜ਼ਲਾਲਤ ਦੀ ਨਮੋਸ਼ੀ
ਤੇ ਸ਼ਰਮਸਾਰੀ
ਬੀਤ ਰਹੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਕਹੋ
ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ ਬੀਤੇ।

ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਗੋਰਖੀ
ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਪਤਾ:
201 ਏ, ਸਿਵਾਲਿਕ
ਵਿਹਾਰ, ਜੀਰਖਪੁਰ
(ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੁਹਾਲੀ),
140603

Ahmed Faraz
ਉਸਤੇ ਹੁਏ ਲੋਗੋਂ ਮੈਂ ਵਢਾ ਕੇ ਮੌਤੀ ਯੋਂ ਖੜਾਨੇ ਤੁੱਹੇ,
ਮੁਮਕਿਨ ਹੈ, ਖਰਾਬੀ ਮੈਂ

ਕਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅੰਗੁਠਾ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਲੋਕ

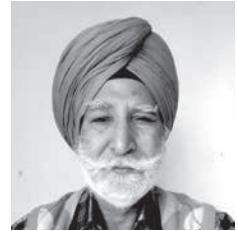
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ

ਸੱਚੀ ਘਟਨਾ

ਫੋਟੋ ਹੁੰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸੂਣਦੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਨੂੰਨ ਦੇ ਹੱਥ ਬਹੁਤ ਲੰਬੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਬੁਗਿਣਡੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਚੋਰ ਮੌਜੀ ਦਾ ਸਹਾਰ ਲੈ ਕੇ ਕਨੂੰਨ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕਰੀ ਜਾਣਾ, ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਆਮ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਚਲਾਕ ਅਤੇ ਮੌਕਾਪ੍ਰਸਤ ਬੰਦਿਆਂ ਅੱਗੇ ਕਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਖੇ ਅਤੇ ਕਨੂੰਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਬੇਬੇਸ ਜਾਪਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਦੇਸ ਦਾ ਹਰ ਵੱਡਾ ਛੋਟਾ ਵਿਅਕਤੀ ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਨੂੰਨ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਪਾਈ ਫਿਰਾ ਹੈ।

ਦੇਸ ਵਿਚ ਹਰੇਕ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਉਪਰਲੇ ਅਤੇ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਢਾਰਾਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪ੍ਰਲੀਸ ਦਾ ਕਰਮਚਾਰੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਫਸਰ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਕੁਝਹੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਸੂਰਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਤੁੱਤ ਕਿਸੇ ਫੋਟੋ, ਵੱਡੇ ਲੀਡਰ ਜਾਂ ਅਫਸਰ ਦਾ ਨੰਬਰ ਮਿਲਾਅ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਡਿਊਟੀ ਕਰ ਰਹੇ ਕਈ ਕਰਮਚਾਰੀ 'ਰੱਬ ਨੇਤੇ ਕਿ ਘੁੰਮਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਮੰਨਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਨੂੰਨ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਦ ਹੀ ਛੋਟਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਨਵੀਂ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ, ਉਥੇ ਦੇ ਕਨੂੰਨ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਉਥੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਕੋਈ ਗਲਤ ਹਰਕਤ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਮੁਸ਼ੀਬਤ ਵਿੱਚ ਪਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਨੂੰਨ ਨੂੰ ਟਿੱਚ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਅਜਿਹੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਅਕਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੀ ਟਿਕਾਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਹ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਗਲਤ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਲੋਭ ਲਾਲਚ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਅਫਸਰ, ਕਰਮਚਾਰੀ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਹੀ ਜੁਆਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਖਸ ਨਾਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਪਠਕਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਸੱਚੀ ਘਟਨਾ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਹਾਂ ਜੋ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਿੱਧ ਕਰਦੀ ਦਿਸੇਗੀ।

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਗੋਆ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਅਸੀਂ ਜਿਸ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਠਹਿਰੇ ਸੀ, ਉਸ ਹੋਟਲ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੇ ਯਤਨ ਦੁਆਰਾ, ਗੋਆ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਦੀ ਬੱਸ ਰਾਹੀਂ, ਗੋਆ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਬਾਵਾਂ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਸਫਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਗਾਈਡ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਕ ਗੱਲ ਕਈ ਵਾਰ ਦੁਹਰਾਈ ਸੀ ਕਿ ਚਲਦੀ ਬੱਸ ਵਿੱਚੋਂ ਖਾਲੀ ਬੰਤਲ, ਲਿਫਾਵਾ ਜਾਂ ਕੁੜਾ ਅਤੇ ਬੁੱਕ ਬਾਹਰ ਨਾ ਸੁਟਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਬੱਸ ਵਿਚ ਰੱਖੀ ਕਚਰਾ ਪੇਟੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਗਾਈਡ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੋਡੇ ਬੋਡੇ ਫਾਸਲੇ 'ਤੇ ਕੈਮਰੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ

ਸਮਝਾਉਣ ਤੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਦੀ ਕਿਸੇ ਸਵਾਰੀ ਨੇ ਪਾਨ ਵਾਲਾ ਬੁੱਕ ਚੱਲਦੀ ਬੱਸ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਸੁਟਿਆ ਜੋ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਅਤੇ ਜੈਕਿਟ ਉੱਪਰ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਸਵਾਰੀ ਉੱਪਰ ਹੱਥ ਚੁੱਕਣ ਲੱਗ ਤਾਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਵਾਰੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕਸੂਰਵਾਰ ਮੰਨ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਉਸਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸਨੇ ਜਿਸ ਸੀਸੇ ਰਾਹੀਂ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਬੁੱਕਿਆਂ, ਉਸ ਸੀਸੇ ਦੀ ਮੈਂ ਪਿਛਿਉਂ ਗਿਣਤੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਇਸਦਾ ਚਿਹਰਾ ਅਤੇ ਕ੍ਰਮਜ਼ਦਾ ਰੰਗ ਮੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਭੁੱਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਿਹੜੇ ਸਮੇਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੀ ਧਮਕੀ ਵੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨ ਦੀ ਨਜ਼ਾਕਤ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਕਸੂਰਵਾਰ ਸਵਾਰੀ ਨੂੰ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਲੱਖ ਸਮਝਾਉਣ 'ਤੇ ਵੀ ਬਾਹਰ ਬੁੱਕਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਜੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਰੁਮਾਲ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਉਸ ਪੀੜਤ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਅਤੇ ਜੈਕਿਟ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਅਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਵਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਲਤ ਹਰਕਤ ਲਈ ਖਿਮਾਂ ਮੰਗਦਿਆਂ ਉਸਨੂੰ ਸਾਂਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਮੁਸਾਫਿਰ ਤੇ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਫਿਟ-ਲਾਨੂਤਾਂ ਦੀ ਝੜੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਐਨੀ ਕੁਝੋਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਈ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਉਸਦੇ ਦਿੱਲ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗ ਅੰਦਰ ਖੋਰੂ ਜ਼ਰੂਰ ਪਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਸੁਰਮਦ ਦਾ ਮਾਰਿਆਂ ਉਹ ਅਗਲੇ ਦੇਖਣਯੋਗ ਸਥਾਨ ਤੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਨਸੀਹਤ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੂਅਾਲੇ, ਆਪਣੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਬੇਗਾਨੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਕਿਸੀ ਵੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਾਲੀ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣਾ ਸਹਿਯੋਗ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅੰਗੁਠਾ ਦਿਖਾਉਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਗੈਂਗਵਾਰ ਕਾਰਨ ਮਰ ਰਹੇ ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨ

ਬਲਰਾਜ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਐਸ.ਪੀ.

ਭਖਦਾ

ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਹਰ ਦੂਸਰੇ ਚੌਬੇ ਹਫ਼ਤੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨ ਦੇ ਗੈਂਗਵਾਰ ਵਿੱਚ ਮਰਨ ਦੀ ਖਬਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। 6 ਜੂਨ ਨੂੰ ਸੱਗੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ 16 ਅਤੇ 17 ਸਾਲ ਦੇ ਦੋ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਭਰਾ ਮਾਰੁ ਜੰਗ ਕਾਰਨ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੰਜਾਬੀ ਅੱਤਵਾਦ ਦੋਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਮਰੇ ਸਨ, ਦੂਸਰੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਫਿਲੀਪੀਨਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਿਆਜ 'ਤੇ ਪੈਸਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਰੇ ਤੇ ਤੀਸਰੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਨਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਹਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਤੱਕ 200 ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨ ਮੌਤ ਦੇ ਮੁੰਹ ਵਿੱਚ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਹ ਮੌਤਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਗੈਂਗ (ਜੁਰਮ-ਕਰੂ ਟੋਲੀਆਂ-ਸੰ.) ਹਿਸਾ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁਲ ਮੌਤਾਂ ਦਾ 26% (ਇੱਕ ਚੌਬਾਈ ਤੋਂ ਵੱਧ) ਹਨ।

ਪੰਜਾਬੀ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ ਕੋਈ 100 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵਸਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਥੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਭਾਰੀ ਤਰ੍ਹਕੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਵਪਾਰ, ਖੇਤੀਬਾਤੀ, ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਸਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਕਮਾਲ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਟਰੂਡੋ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ 18 ਐਸ.ਪੀ. ਤੇ 4 ਪੰਜਾਬੀ ਕੈਬਿਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨਾ ਵੀ ਇੱਕ ਚਮਤਕਾਰ ਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅੱਤ ਦਰਜੇ ਦੀਆਂ ਬੁਰੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵੀ ਘਰ ਕਰ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਅੱਜ ਤੋਂ 35-40 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਨਸ਼ੇ ਵੇਚਣ (ਡਰੋਗਜ਼) ਵਰਗੇ ਮਨੁਹਸ ਧੰਦੇ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਕਿਧਰੇ ਨਾਮੋਂ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਹ ਕੰਮ ਚੀਨੇ, ਗੋਰੇ ਅਤੇ ਅਫ਼ਰੀਕਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। 1980ਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਇਸ ਕੰਮ 'ਚ ਅਜਿਹਾ ਕਦਮ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਇਸ ਅਰਬਾਂ ਖਰਬਾਂ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਾਂ ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗੈਂਗ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ।....ਪੰਜਾਬ ਤੱਕ ਫੈਲ ਗਿਆ ਹੈ।...ਡਰੋਗਜ਼, ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਲੀਂਗ, ਡਾਕੇ, ਸੁਪਾਰੀ ਕਿਲੰਗ, ਫਰਾਡ, ਹਵਾਲਾ, ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ, ਫਿਰੋਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜੂਏ ਦੇ ਧੰਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਗੈਂਗ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸੰਗਠਿਤ ਅਪਰਾਧ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਤੀਸਰੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੋਟਰਸਾਇਕਲ ਕਲੱਬ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਚੀਨੀ-ਵੀਅਤਨਾਮੀ ਗੈਂਗ ਹਨ। ਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਵੇਂ ਨੌਜਵਾਨ ਇਸ ਧੰਦੇ ਵਿੱਚ ਕੁਦ ਰਹੇ ਹਨ, ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਪੰਜਾਬੀ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਭ ਨੂੰ ਪਛਾੜ ਦੇਣਗੇ।' ਪੰਜਾਬੀ ਗੈਂਗ ਸ਼ੁਰੂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਮਾਤ੍ਰ ਮੇਟੇ ਅਪਰਾਧ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪਰ 1980ਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੈਨੇਡਾ-ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਆਏ ਨਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹੜ੍ਹ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹੱਥ ਰੰਗਣ ਲਈ ਲਲਚਾਅ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੈਸਾ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਅੰਬੇ ਲੈ ਕੇ ਆਉਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਹੋਇਆ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਕਬਜ਼ੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਝਗੜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਗੱਲ ਮਾਰ ਕਾਟ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਜੋ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਮੀਡੀਆ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹਵਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਡਰੋਗ ਗੈਂਗਾਂ ਵਿੱਚ ਕਤਲੇ ਗਾਰਡ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਨ ਦੋਸਾਂਝ ਭਰਾ, ਰਣਜੀਤ (ਰੋਨ) ਦੋਸਾਂਝ ਅਤੇ ਜਮਸੇਰ ਸਿੰਘ (ਜਿੰਮੀ) ਦੋਸਾਂਝ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਗੈਂਗਸਟਰ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਬਿੰਦੀ ਜੋਹਲ) ਭਰਾ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗੈਂਗਸਟਰ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਿੰਦੀ ਜੋਹਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੀ ਗੈਂਗ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਦੋਸਾਂਝ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜੇਲ੍ਹ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਇੱਧਰ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਤੱਕ ਫੈਲ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਮੱਗਲੀਂਗ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟਰੱਕ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਡਰੋਗਜ਼, ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਲੀਂਗ, ਡਾਕੇ, ਸੁਪਾਰੀ ਕਿਲੰਗ, ਫਰਾਡ, ਹਵਾਲਾ, ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ, ਫਿਰੋਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜੂਏ ਦੇ ਧੰਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਗੈਂਗ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸੰਗਠਿਤ ਅਪਰਾਧ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਤੀਸਰੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੋਟਰਸਾਇਕਲ ਕਲੱਬ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਚੀਨੀ-ਵੀਅਤਨਾਮੀ ਗੈਂਗ ਹਨ। ਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਵੇਂ ਨੌਜਵਾਨ ਇਸ ਧੰਦੇ ਵਿੱਚ ਕੁਦ ਰਹੇ ਹਨ, ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਪੰਜਾਬੀ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਭ ਨੂੰ ਪਛਾੜ ਦੇਣਗੇ।' ਪੰਜਾਬੀ ਗੈਂਗ ਸ਼ੁਰੂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਮਾਤ੍ਰ ਮੇਟੇ ਅਪਰਾਧ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪਰ 1980ਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੈਨੇਡਾ-ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਆਏ ਨਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹੜ੍ਹ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹੱਥ ਰੰਗਣ ਲਈ ਲਲਚਾਅ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੈਸਾ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਅੰਬੇ ਲੈ ਕੇ ਆਉਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਹੋਇਆ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਕਬਜ਼ੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਝਗੜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਗੱਲ ਮਾਰ ਕਾਟ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਜੋ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਮੀਡੀਆ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹਵਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਡਰੋਗ ਗੈਂਗਾਂ ਵਿੱਚ ਕਤਲੇ ਗਾਰਡ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਨ ਦੋਸਾਂਝ ਭਰਾ, ਰਣਜੀਤ (ਰੋਨ) ਦੋਸਾਂਝ ਅਤੇ ਜਮਸੇਰ ਸਿੰਘ (ਜਿੰਮੀ) ਦੋਸਾਂਝ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਗੈਂਗਸਟਰ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਬਿੰਦੀ ਜੋਹਲ) ਭਰਾ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗੈਂਗਸਟਰ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਿੰਦੀ ਜੋਹਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੀ ਗੈਂਗ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਦੋਸਾਂਝ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜੇਲ੍ਹ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਇੱਧਰ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਤੱਕ ਫੈਲ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅੱਤ ਦਰਜੇ ਦੀਆਂ ਬੁਰੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵੀ ਘਰ ਕਰ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਅੱਜ ਤੋਂ 35-40 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਨਸ਼ੇ ਵੇਚਣ (ਡਰੋਗਜ਼) ਵਰਗੇ ਮਨੁਹਸ ਧੰਦੇ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਕਿਧਰੇ ਨਾਮੋਂ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਹ ਕੰਮ ਚੀਨੇ, ਗੋਰੇ ਅਤੇ ਅਫ਼ਰੀਕਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। 1980ਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਇਸ ਕੰਮ 'ਚ ਅਜਿਹਾ ਕਦਮ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਇਸ ਅਰਬਾਂ ਖਰਬਾਂ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਾਂ ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗੈਂਗ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ।....ਪੰਜਾਬ ਤੱਕ ਫੈਲ ਗਿਆ ਹੈ।...ਡਰੋਗਜ਼, ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਲੀਂਗ, ਡਾਕੇ, ਸੁਪਾਰੀ ਕਿਲੰਗ, ਫਰਾਡ, ਹਵਾਲਾ, ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ, ਫਿਰੋਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜੂਏ ਦੇ ਧੰਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਗੈਂਗ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸੰਗਠਿਤ ਅਪਰਾਧ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਤੀਸਰੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਹਨ।...ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਮੀਡੀਆ ਇਸ ਕੰਮ 'ਚ ਅਜਿਹਾ ਕਦਮ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਇਸ ਅਰਬਾਂ ਖਰਬਾਂ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਾਂ ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗੈਂਗ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ।....ਪੰਜਾਬ ਤੱਕ ਫੈਲ ਗਿਆ ਹੈ।...ਡਰੋਗਜ਼, ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਲੀਂਗ, ਡਾਕੇ, ਸੁਪਾਰੀ ਕਿਲੰਗ, ਫਰਾਡ, ਹਵਾਲਾ, ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ, ਫਿਰੋਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜੂਏ ਦੇ ਧੰਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਗੈਂਗ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸੰਗਠਿਤ ਅਪਰਾਧ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਤੀਸਰੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਹਨ।...ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਡਰੋਗ ਗੈਂਗਸਟਰ ਵੀ 'ਜੱਤਵਾਦ' ਦੇ ਡੰਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਅਨੇਕਾਂ ਭਾਰਤੀ ਵੱਸਦੇ ਹਨ ਪਰ 90% ਗੈਂਗਸਟਰ ਕਿਸਾਨ ਪਿਛੇਕੜ ਦੇ ਹਨ।

ਗੈਂਗਵਾਰ ਕਾਰਨ ਮਰ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬੀ
ਬਲਰਾਜ ਸਿੱਧੂ ਐਸ ਪੀ

ਭਖਦਾ

ਤਾਂ ਬਿੰਦੀ ਜੋਹਲ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਡਰੱਗਜ਼ ਧੰਦੇ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਜਮਾਅ ਲਿਆ। ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਜਦੋਂ ਦੋਸਾਂਝ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਬਿੰਦੀ ਨੂੰ ਮਰਵਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਲਟ ਬਿੰਦੀ ਜੋਹਲ ਨੇ ਭਾਡੇ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਫਰਵਰੀ 1994 ਨੂੰ ਜਿੰਮੀ ਦੋਸਾਂਝ ਅਤੇ ਅਪਰੈਲ 1994 ਵਿੱਚ ਰਣਜੀਤ ਦੋਸਾਂਝ ਨੂੰ ਹੀ ਕਤਲ ਕਰਵਾਅ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਿੰਦੀ ਜੋਹਲ ਡਰੱਗਜ਼ ਦੇ ਧੰਦੇ 'ਤੇ ਛਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਸ਼ਾਹੀ ਰਿਹਣ ਸਹਿਣ ਅਤੇ ਟੋਹਰ ਟਪਕੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸੈਂਕਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੇਜਵਾਨ ਇਸ ਧੰਦੇ ਵਿੱਚ ਕੁੱਦ ਪਏ। ਪਰ ਬੁਰੇ ਕੰਮ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਵੀ ਆਖਰ ਬੁਰਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 20 ਦਸੰਬਰ 1998 ਨੂੰ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਇੱਕ ਨਾਈਟ ਕਲੱਬ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਭਾਡੇ ਦੇ ਕਾਤਲ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਨੇ ਬਿੰਦੀ ਜੋਹਲ ਦੀ ਖੇਡ ਵੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਗੈਂਗਾਂ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਆ ਗਿਆ। ਰੋਜ਼ ਨਵੇਂ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਗੈਂਗ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੋਹਲ, ਆਦੀਵਾਲ, ਚੀਮਾ, ਬੁਟਰ, ਢੱਕ, ਦੂਹਤੇ ਅਤੇ ਗਰੇਵਾਲ, ਆਦਿ, ਦਰਜਨਾਂ ਗੈਂਗ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੈਂਗ ਕੈਨੇਡਾ ਪੁਲਿਸ ਲਈ ਵੱਡੀ ਸਿਰਦਰਦੀ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਵੈਸੇ ਪੁਲਿਸ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਕਤਲਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬਹੁਤੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੀ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਗੈਂਗਸਟਰ ਜਿਆਦਾ ਅੱਤ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇੱਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ 'ਤੇ ਖੂਨੀ ਹਮਲਾ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ, ਜੋ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖੇਗਾ, ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਜਾਨੀ ਮਾਲੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਗੈਂਗਸਟਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਚਾਈਲਡ ਵੈਲਡੇਅਰ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜ ਲਈ ਸਿਰਦਰਦੀ ਬਣੇ ਹੋਏ ਇਹ ਲੋਕ ਆਪਸੀ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਗੈਂਗਸਟਰਾਂ ਦੇ ਕਤਲਾਂ ਦੇ 100 ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੋਸ ਅਣਸੂਲੜੇ ਪਏ ਹਨ।

ਕੈਨੇਡਾ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਡਰੱਗਜ਼ ਦੇ ਧੰਦੇ ਵਿੱਚ ਬੋਹੁਦ ਪੈਸਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਪਰਿਵਾਰ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੈਂਬਰ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਮਾਰੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ

Adam LAKATOS
Age 20

Derrick BEQUETTE
Age 33

Chadanjot GILL
Age 18

Tirath TAGGAR
Age 25

Shakiel BASRA
Age 20

Sukhpreet PANSAL
Age 25

Sukhraj CHAHAL
Age 24

Charandeep TIWANA
Age 23

ਫਿਰ ਵੀ ਡਰੱਗਜ਼ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਗੈਂਗਸਟਰ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੇ ਰਿਸ਼ਟੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਹੈਰੋਇਨ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਭੋਲਾ ਡਰੱਗ ਕੋਸ ਵਿੱਚ ਕਈ ਪੰਜਾਬੀ ਸਲਾਖਾਂ ਪਿੱਛੇ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਕੋਕੀਨ ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਕੋਲੰਬੀਆ, ਆਦਿ, ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਮੈਕਸੀਕੋ ਰਾਹੀਂ ਅਮਰੀਕਾ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਗੈਂਗਸਟਰ ਇਸ ਨੂੰ ਵੈਨਕੂਵਰ, ਆਦਿ, ਸਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਟਰੱਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮੰਗਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਵੈਨਕੂਵਰ, ਅਮਰੀਕਨ ਸਰਹੱਦ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਜ਼ਦੀਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਇਹ ਮਾਲ ਸਾਰੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਫੈਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਕੈਨੇਡਾ-ਅਮਰੀਕਾ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪੰਜਾਬੀ 15 ਕਰੋੜ ਅਮਰੀਕਨ ਡਾਲਰ (ਕਰੀਬ 10 ਅਰਬ ਰੁਪਏ) ਦੀ ਕੋਕੀਨ ਸਮੇਤ ਪਕਤਿਆਂ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਨਿਊਯਾਰਕ ਸਟੇਟ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਟਰੱਕ ਚਾਲਕ ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਕਾਰਨ ਅਨੇਕ ਬਦਨਾਮ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਹੁਣ ਕੈਨੇਡਾ-ਅਮਰੀਕਾ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਸਪੇਸ਼ਲ ਸਕੈਨਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਖ਼ਤ ਚੈਕਿੰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਡਰੱਗ ਗੈਂਗਸਟਰ ਵੀ 'ਜੱਟਵਾਦ' ਦੇ ਡੰਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਾਂ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਵੱਸਦੇ ਹਨ ਪਰ 90% ਗੈਂਗਸਟਰ ਕਿਸਾਨ ਪਿਛੋਕੜ ਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਿਆਦਾ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਜੰਮ ਪਲ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਆਈਲਸ ਕਰ ਕੇ ਗਏ ਬੱਚੇ ਇਹਨਾਂ ਗੈਂਗਾਂ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਫਸਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੱਕੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਕੋਢੇ ਜਾਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਘੱਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਗੈਂਗਸਟਰ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਮਾਰ ਕਾਟ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨਾਲ ਮਤਲਬ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ

ਸੱਗੀ, ਐਬਸਫੋਰਡ ਅਤੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਮਾਰ ਕਾਟ ਐਨਾ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਐਬੂਲੈਂਸਾਂ ਦੇ ਵੱਜਦੇ ਹੂਟਰ ਸੁਣ ਕੇ ਮਾਪੇ ਉੱਠ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਤੇ ਸਾਡੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨਾ ਆਉਂਦੀ ਹੋਵੇ।...

90% ਗੈਂਗਸਟਰ ਕਿਸਾਨ ਪਿਛੋਕੜ ਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਿਆਦਾ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਜੰਮ ਪਲ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਆਈਲਸ ਕਰ ਕੇ ਗਏ ਬੱਚੇ ਇਹਨਾਂ ਗੈਂਗਾਂ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਫਸਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਗਾਹਕ ਖਿੱਚਣ, ਇਲਾਕੇ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਜਮਾਉਣ, ਆਕੜ ਅਤੇ ਫੋਕੀ ਹੈਂਕਟਬਾਜ਼ੀ ਕਾਰਨ ਕਤਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜਕ ਸਰਮਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮਾਪੇ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਕਿ ਸਾਡਾ ਬੱਚਾ ਗੈਂਗਸਟਰ ਸੀ ਜਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕਤਲ ਫਲਾਣੇ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸੱਗੀ, ਐਬਸਫੋਰਡ ਅਤੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਮਾਰ ਕਾਟ ਐਨਾ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਐਬੂਲੈਂਸਾਂ ਦੇ ਵੱਜਦੇ ਹੂਟਰ ਸੁਣ ਕੇ ਮਾਪੇ ਉੱਠ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਤੇ ਸਾਡੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨਾ ਆਉਂਦੀ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਆਪ ਹੀ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਲਾਹਨਤ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਪੰਡੋਰੀ ਸਿੱਧਵਾਂ 9501100062

ਬਾਲ ਸੁਨੋਹੜੇ

ਆਓ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿਚ ਨਹਾਈਏ

ਪ੍ਰਤਾਪ ਪਾਰਸ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀ

ਕਵਿਤਾ

ਆਓ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿਚ ਨਹਾਈਏ
 ਨੱਚੀਏ ਗਾਈਏ ਮੌਜ ਮਣਾਈਏ
 ਨੀਮੂ, ਤੰਨੂ, ਅੱਬੀ, ਸਾਈਨਾ
 ਹੈਰੀ, ਸੰਜੂ ਕਿਸੇ ਨਹੀਂ ਬਹਿਣਾ
 ਕਿੰਨਾ ਸੁਹਣਾ ਮੌਸਮ ਹੋਇਆ
 ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅੰਬਰਾਂ 'ਚੋਂ ਹੈ ਚੋਇਆ
 ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਹੀ ਨੁੰਰਾ ਛਾਇਆ
 ਸੂਰਜ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿਚ ਲੁਕਾਇਆ
 ਤਿੱਪ ਤਿੱਪ ਕਣੀਆਂ ਹੱਥ 'ਚ ਫੜ-ਲੋ
 ਸਾਫ਼ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹ-ਲੋ
 ਵਰ੍ਹਦੇ ਮੀਂਹ ਵਿਚ ਖੇਡੀ ਜਾਓ
 ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਹ ਗੀਤ ਵੀ ਗਾਓ:
 ਰੱਬਾ ਰੱਬਾ ਮੀਂਹ ਵਰਸਾਅ
 ਸਭ ਦੀ ਕੋਠੀ ਦਾਣੇ ਪਾ
 "ਪਾਰਸ" ਅੰਕਲ ਖੜ੍ਹੇ ਚੁਬਾਰੇ
 ਵੇਖ ਰਹੇ ਸੀ ਸਭ ਨਜ਼ਾਰੇ
 ਸਾਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਗੀਤ ਬਣਾਇਆ
 "ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ" ਵਿਚ ਛੱਪ ਕੇ ਆਇਆ
 ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ ਅਸੀਂ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਫਿਰਦੇ
 ਸਭ ਥਾਂ ਟੌਹਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਫਿਰਦੇ।

{9988811681}

ਪਿਤਾ ਦਾ ਦਿਨ

ਮੈਡੀਸਨ ਟੇਅਲਰ

ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਸਹੀ ਹੀ ਸਿੱਖ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਾਵਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਨਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਪਰ ਪਿਤਾਵਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭੁਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਪਿਤਾ ਜੋ ਹਾਜ਼ਿਰ ਸਨ ਸਾਡੇ ਲਈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹਾਜ਼ਿਰ, ਪਿਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਲਈ ਪੈਸਾ ਕਮਾਅ ਕੇ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂ ਨਾ ਲਿਆ ਸਕੇ, ਪਿਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂ ਸਾਨੂੰ ਅਣਗੋਲਿਆਂ ਕੀਤਾ, ਪਿਤਾ ਜੋ ਸਾਡੇ ਆਦਰਸ਼ ਸਨ ਜਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰ ਬਗ਼ਾਵਤ ਬਾਰੇ ਹੀ ਸਿੱਖਿਆ ਕਿ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਕਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਸਾਡੇ ਲਈ ਤੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਵੀ ਸੀ ਹੁੰਦੇ ਸਾਡੇ ਲਈ। ਸਾਡੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਵਸੀ ਇੱਕ ਆਦਰਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਅਸਲ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਮਿਲਾਅ ਮਿਲਾਅ ਕੇ ਦੇਖਣ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਕਲਪਨਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਬੂਟੇ ਨੂੰ ਵਧਣ ਫੁੱਲਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੇ ਜ਼ਿੱਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਅਕਸਰ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਹਰੇਕ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਉਤੇ ਆਪਣਾ ਇੱਕ ਅਸਰ ਪਾਏਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿਵਹਾਰ-ਵਤੀਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤੇ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਵਤੀਰਾ ਤੇ ਸੋਚਣੀ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੀ।

ਕੁਝ ਹੁਨਰ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਹਨ ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਪਾਸਉਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੱਕ ਆਏ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਕੁਝ ਨਿਜੀ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਆਈਆਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਵਾਰਿਸ ਹੋ। ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਬਣਾਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਾਰੇ ਸਮਝ ਵਧੇਗੀ।

ਮਾਤਾ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਦੋਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਿਹਤਮੰਦ ਇਨਸਾਨ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਪਿਤਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਣ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਈ ਵਿਚਾਰ ਬਦਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਵਧੇਰੇ ਅੱਜੋਕੇ ਹੋ ਗਏ ਮਾਪੇਪੁਣਿਆਂ ਦੇ ਸਟਾਈਲਿਂ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਨਰਾਂ ਨਾਰਾਂ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਕੰਮਾਂ ਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸੁਲੱਝੇ ਹੋਏ ਹੋ ਜਾਣ ਕਰਕੇ। ਅੱਜ ਅੱਗੇ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਨਰ ਮਾਦਾ-ਤਾਕਤ ਦਾ ਵੀ ਰੂਪ ਬਣੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਨਾਰਾਂ ਨਰ-ਦਮਖਮ ਦੇ ਪਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਆਪਣੇ ਬਾਲਾਂ ਨੂੰ। ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਅਸੀਂ ਸਭ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਤੋਂ ਛਾਇਦਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਬਣੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅੱਜ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਤੁਰਦੇ ਹਾਂ ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਉਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਅਸਰ ਹੈ। ਆਓ ਚੇਤੇ ਰੱਖੀਏ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਦੇਣਾ।

ਸੋਨ੍ਹ ਦੀ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ, ਪਿੰਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਆ ਕੇ ਕਿਹਣ ਲੱਗੀ, "ਸੋਨ੍ਹ ਇਹ ਕੀ ਤੇਰੀ ਬੇਵਕੂਫੀ ਐ, ਜੇ ਤੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੇਂਗਾ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਇੱਹੋ ਜਿਹੜੀ ਥੋੜੀ ਬਹੁਤੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਰੁਚੀ ਹੈਗੀ ਵੀ ਹੈ ਨਾ, ਇਹ ਵੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏਗੀ, ਸਮਝਿਆ?"

ਪਰ ਸੋਨ੍ਹ ਨੇ ਉਸਦੀ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਣੀ, ਸਗੋਂ ਅੱਗੋਂ ਉਸਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਤੂੰ ਤਦੇ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਗੁੱਸੇ ਹੁੰਨੀ ਪਈ ਹੈਨਾ, ਮੈਨੂੰ ਜੇ ਤੇਰਾ ਕਲੱਸ ਵਿਚ ਫੱਸਟ ਆਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ।" ਏਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਉਹ ਦੌੜ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋ ਤਿੰਨ ਮਿਟ ਪਿੰਕੀ ਉਸੇ ਥਾਂ ਅਪਣਾ ਸਿਰ ਫੜ ਕੇ ਖੜ੍ਹੀ ਰਹੀ, ਅਖੀਰ ਅਪਣੇ ਮਨ 'ਚ ਉਸਨੂੰ 'ਬੇਸਮਤ ਜਿਹਾ' ਕਹਿ ਕੇ ਉਹ ਅਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਈ।

ਘਰ ਜਾ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਮੰਮੀ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ। ਪਿੰਕੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸਦੇ ਮੰਮੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਹੱਸਣ ਲੱਗ ਪਏ, ਫਿਰ ਕੁਝ ਪਲ ਸੋਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਿੰਕੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ, "ਦੇਖ, ਬੇਟੀ, ਤੂੰ ਅਤੇ ਮੈਂ, ਇਸ ਮਸਲੇ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਹੁਣ ਉਸ ਤੇਰੇ ਹਮਜ਼ਾਮਾਤੀ ਮੁੰਡੇ, ਸੋਨ੍ਹ, ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਬੈਠ ਚੁੱਕੀ ਐ।"

"ਫਿਰ ਮੰਮੀ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਦੱਸੋ ਭਲਾ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝਾਵਾਂ ਕਿ ਭਰਾਵਾ, ਇੱਝ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ!"

"ਤੂੰ ਇਉਂ ਕਰ, ਉਸਨੂੰ ਖੁਦ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਇਹ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਅਪਣੇ

ਇਨਚਾਰਜ ਸਰ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਚੱਸ ਦਿੰਦੀ, ਤੇਰੇ ਸਰ ਬਹੁਤ ਸੁਲੱਝੇ ਹੋਏ ਇਨਸਾਨ ਹਨ, ਉਹ ਅਪੇ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝਾ ਦੇਣਗੇ। ਇਹ ਗੱਲ ਤੂੰ ਸਵੇਰੇ ਸੋਨ੍ਹ ਦੇ ਸਕੂਲ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪਣੇ ਸਰ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਚੱਸ ਸਕਦੀ ਹੈਂ।"

"ਇਹ ਗੱਲ ਤੁਹਾਡੀ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ, ਮੰਮੀ ਜੀ, ਪਰ.."

"ਪਰ ਸੋਨ੍ਹ ਕਿਤੇ ਇਹ ਨਾ ਸਮਝੇ ਕਿ ਪਿੰਕੀ ਨੇ ਮੇਰੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।"

"ਬੇਟੀ ਜੀ, ਇਹੀ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਗਲਤਫ਼ਹਿਮੀ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਉਸਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਹੋਵੇਗੀ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਏਸ ਭੁਲੇਖੇ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਛੱਡ ਬੈਠੇਗਾ। ਤੂੰ ਸਵੇਰੇ ਸਕੂਲ ਟਾਈਮ ਤੋਂ ਦਸ ਮਿਨਟ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾ ਕੇ ਅਪਣੇ ਸਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਲਵੀਂ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਜਾ ਕੇ ਆਰਾਮ ਕਰ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਤੇਰੇ ਉੱਠਣ ਦੇ ਟਾਈਮ ਤੋਂ ਦਸ ਮਿਨਟ ਪਹਿਲਾਂ ਜਗਾਅ ਦੇਵਾਂਗੀ।"

"ਠੀਕ ਹੈ, ਮੰਮੀ ਜੀ," ਕਹਿ ਕੇ ਪਿੰਕੀ ਸੋਣ ਚਲੀ ਗਈ।

ਸਵੇਰੇ ਸਾਝਰੇ ਹੀ ਪਿੰਕੀ ਦੀ ਮੰਮੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਜਗਾਅ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਟਾਈਮ ਤੋਂ ਦਸ-ਪੰਦਰਾਂ ਮਿਟ ਉਸਨੂੰ ਸਕੂਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।

ਪਿੰਕੀ ਦੇ ਸਕੂਲ ਪੁੱਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਸਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਸਕੂਲ ਪੁੱਜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਪਿੰਕੀ ਨੇ ਅਪਣੇ ਅਧਿਆਪਕ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਝਿਜਕ ਹੋ ਕੇ ਦੋ ਚਾਰ ਮਿਨਟਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਸੁਣ ਕੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਵੀ ਹਾਸ਼ੀ ਨਿਕਲ ਗਈ, ਪਰ ਫੇਰ ਉਹ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ, "ਬੇਟੀ, ਤੂੰ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ, ਮੈਂ ਅਪੇ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੱਲ ਲੱਭ ਲਵਾਂਗਾ, ਤੂੰ ਬੇਫ਼ਿਕਰ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਚਲੀ ਜਾ।"

ਪਿੰਕੀ ਆਪਣੇ ਮਨ ਤੋਂ ਭਾਰ ਲਾਹ ਕੇ, ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਬਸਤਾ ਰੱਖਣ ਚਲੇ ਗਈ।

ਬੋੜੀ ਦੇਰ ਦੇ ਬਾਅਦ ਬਾਕੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਆਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਕੂਲ ਲੱਗਣ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੱਜ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਫੇਰ ਪ੍ਰਾਰਥਣ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਸਭ ਕਲਾਸਾਂ ਅਪੋ ਆਪਣੇ ਕਲਾਸ-ਹੁਮਾਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਇਨਚਾਰਜ ਅਧਿਆਪਕ ਪਿੰਕੀ ਤੇ ਸੋਨ੍ਹ ਦੀ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰ ਨੇ ਕਿਹਾ,

"ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ, ਅੱਜ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਿਕੀ ਜਿਹੀ ਕਹਾਈ ਸੁਨਾਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ 'ਭਲੇਖਾ'। ਦੱਸੋ, ਤੁਸੀਂ ਸਣੀਂ ਚਾਹੋਗੇ?

ਉਸੇ ਵਕਤ ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ "ਹਾਂ" ਕਰ ਦਿੱਤਾ! ਅਧਿਆਪਕ ਜੀ ਨੇ ਕਹਾਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ- "ਇੱਕ ਸਕੂਲ ਦੇ ਦੋ ਬੱਚੇ ਮੈਨੂੰ ਅੱਤੇ ਸਿੰਮੀ, ਦੋਵੇਂ, ਪਹਿਲੀ ਕਲਾਸ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਵੀਂ

ਕਲਾਸ ਤੱਕ ਇਕੱਠੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਹਿਲੀ ਹੀ ਕਲਾਸ ਵਿਚੋਂ ਸਿੰਮੀ ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ 'ਤੇ ਪਾਸ ਹੋਈ ਸੀ, ਫੇਰ ਦੂਜੀ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਫੱਸਟ ਆਈ। ਤੀਜੀ ਤੇ ਚੌਬੀ ਵਿਚ ਵੀ ਉਸਦੀ ਪਹਿਲੀ ਹੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਰਹੀ। ਉਸਨੂੰ ਹਰੇਕ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਫੱਸਟ ਆਉਂਦੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ, ਮੈਨੂੰ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਮਨੋ ਮਨ ਬੀਰਖਾ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਸਿੰਮੀ ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਰੜਕਣ ਲੱਗੀ।

"ਆਖਰ ਇਹ ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਫੱਸਟ ਕਿਵੇਂ ਆਉਂਦੀ ਐ? ਅਸੀਂ ਫੱਸਟ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ?"

ਇਹੀ ਸੋਚਾਂ ਸੋਚਦੇ ਸੋਚਦੇ ਉਸਦਾ ਧਿਆਨ ਹੀ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੋਂ ਉੱਖੜ ਜਾਂਦਾ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਸਨੇ ਅਪਣੇ ਅਜਿਹੇ ਇੱਕ ਦੋਸਤ ਨਾਲ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਸਿੰਮੀ ਹੁਰਾਂ ਦਾ ਗੁਆਂਢੀ ਵੀ ਸੀ।

ਉਸਨੇ ਅਪਣੇ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿੰਮੀ ਕਿਨਾ ਕੁ ਚਿਰ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ, ਤੇ ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਫੱਸਟ ਕਿਵੇਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।"

ਉਸਦਾ ਦੋਸਤ ਝੱਟ ਮੰਨ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ, "ਤੂੰ ਸਕੂਲਾਂ ਸਿਧਾ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆ ਜਾਵੀਂ।" ਛੁੱਟੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਅਪਣਾ ਬਸਤਾ ਰੱਖ, ਕੁਝ ਖਾ ਪੀ, ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਦੇ ਘਰ ਚਲ ਗਿਆ।

ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਦੋਸਤ ਕੋਠੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ, ਲੱਗੇ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਸਿੰਮੀ ਦੇ ਘਰ ਵੱਲ ਵੇਖਣ!

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸਿੰਮੀ ਦੀ ਮੰਮੀ ਘਰ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਫਲਾਂ ਅਤੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਬੁਟਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਚਾਨਕ ਸਿੰਮੀ ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਕਲੀ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੰਮੀ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕੀਤੀ-ਜਿਹੜੀ ਕੋਠੇ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਮੈਨੂੰ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਣੀ। ਸਿੰਮੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ, ਉਸਦੇ ਮੰਮੀ ਨੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਿੰਮੀ ਦਾ ਸਿਰ ਪਲੋਸਿਆ, ਫੇਰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਿੰਮੀ ਦਾ ਸਿਰ ਪਲੋਸਿਆ, ਉਹ ਫੇਰ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਈ ਸੀ

ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮੰਮੀ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਫੇਰ ਪਾਣੀ
ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ।

ਇਹ ਸਾਰਾ ਸੀਨ ਦੇਖ ਕੇ ਮੌਨ੍ਹ ਦੇ ਦਿਮਾਗ
ਵਿਚ ਇਹ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਸਿੰਮੀ ਦੀ
ਮੰਮੀ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ, ਭਾਵ
ਉਹ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਤੇ
ਬੂਟਿਆਂ ਤੋਂ ਜਿਹੜਾ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੰਮੀ ਨੂੰ ਦੈ
ਦਿੱਤਾ ਸੀ- ਬੱਸ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਸਿੰਮੀ
ਦੇ ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਫੁੱਸਟ ਆਉਣ ਦਾ। ਮੌਨ੍ਹ
ਅਪਣੇ ਦੋਸਤ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰ ਕੇ, ਭੱਜ ਕੈ
ਅਪਣੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਘਰ ਆ ਕੇ ਉਸਨੇ
ਬਖੇਡਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ "ਅੜ ਹੀ ਅਪਣੇ
ਘਰ ਬੂਟੇ ਲਿਆ ਕੇ ਲਾਓ, ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ
ਪਤਾ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਲਿਆਓ।"

ਉਸਦੇ ਮੰਮੀ ਪਾਪਾ 'ਚ ਭਾਵੇਂ ਏਨੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼
ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੂਟੇ ਲਿਆਉਣ,
ਫੇਰ ਵੀ ਉਸਦੀ ਜਿੱਦ ਅੱਗੇ ਜਦ ਉਸਦੇ ਪਾਪਾ
ਮੰਨ ਗਏ ਇਕ ਦੋ ਬੂਟੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਤਾਂ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੌਨ੍ਹ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, "ਆਖਰ ਗੱਲ ਕੀ
ਹੈ, ਕੁਝ ਦੱਸੋਗਾ ਵੀ!"

"ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਮੰਮੀ ਜੀ ਰੋਜ਼ ਪਾਣੀ
ਦਿਆ ਕਰਨਗੇ ਨਾ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ
ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿਆ ਕਰਨਗੇ, ਤੇ ਫੇਰ
ਮੈਂ ਵੀ ਸਿੰਮੀ ਵਾਂਗ ਅਪਣੀ ਸਾਰੀ ਕਲਾਸ 'ਚੋਂ
ਫੁੱਸਟ ਆਇਆ ਕਰਾਂਗਾ। ਅੱਜ ਮੈਂ ਸਿੰਮੀ ਦੇ
ਘਰ ਉਸਨੂੰ ਇਉਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਖੁਦ ਦੇਖ ਕੇ
ਆਇਆ ਹਾਂ।"

ਮੌਨ੍ਹ ਦੇ ਮੰਮੀ ਪਾਪਾ ਨੂੰ ਏਨੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸੀ
ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਤਰਕ-ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਸਮਝਾ
ਸਕਦੇ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ, ਘਰ ਵਿਚ ਬੂਟੇ
ਆ ਗਏ ਜਦੋਂ-ਮੌਨ੍ਹ ਇਸ ਭੁਲੇਖੇ 'ਚ ਪੜ੍ਹਾਈ
ਪੜ੍ਹਨੀ ਛੱਡ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਫੁੱਸਟ ਹੀ
ਆਉਣਾ ਹੈ ਉਸਨੇ! ਪਰ ਉਸ ਸਾਲ ਨਤੀਜਾ
ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਰੀ ਕਲਾਸ ਵਿਚੋਂ ਸਭ
ਤੋਂ ਘੱਟ ਨੰਬਰ ਲੈ, ਮਸਾਂ ਹੀ ਪਾਸ ਹੋਇਆ।"

ਸਾਰੀ ਕਲਾਸ ਚੁਪ ਬੈਠੀ ਅਧਿਆਪਕ ਵੱਲ
ਸੁਣਾਈ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣ ਰਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਪਿੰਕੀ ਦੇ
ਮਨ 'ਚ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦੌੜ ਰਹੀ ਸੀ, ਕਿ
ਸਾਡੇ ਸਰ ਨੇ ਸਹੀ ਮੌਕਾ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ ਹੈ।

ਫਿਰ ਸਰ ਬੋਲੇ, ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ, ਘਰਾਂ
ਵਿਚ ਬੂਟੇ ਲਾਉਣੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ,
ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਕੇ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਵਿਚ

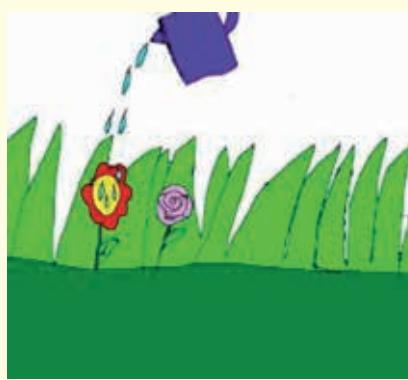
ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਹੋਰ ਹੁੰਦੀਆਂ
ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਟੁੱਲ, ਫਲ, ਪੱਤੇ, ਅੱਕਸੀਜਨ,
ਸੁਧ ਹਵਾ, ਠੰਡੀਆਂ ਛਾਵਾਂ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਖੇਰਾ
ਕੁਝ- ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਕਦੇ
ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਬੱਚੇ ਅਪਣੀ
ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੜ੍ਹਨੀ ਛੱਡ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਲਾਸ ਵਿਚੋਂ
ਫੁੱਸਟ ਆਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਰੱਖਣ। ਫੁੱਸਟ
ਅਉਣ ਲਈ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਮਿਹਨਤ
ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ- ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਜਾ ਕੇ ਫੁੱਸਟ
ਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਬੱਚਿਓ, ਇਸ ਸੀ ਮੇਰੀ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ
ਕਹਾਣੀ "ਭੁਲੇਖਾ" ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਨਿੱਕਲਦਾ
ਸਿੱਟਾ।"

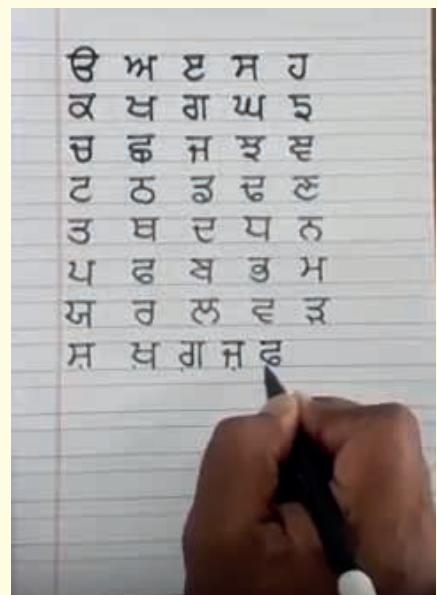
ਏਨੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤਾਜੀਆਂ
ਮਾਰ ਦਿੱਤਾਂ।

ਪਰ ਸੌਨ੍ਹ ਅਪਣੀ ਬੈਚ ਤੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ
ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਅਪਣੇ ਸਰ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ,
"ਸਰ ਜੀ, ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਮੇਰਾ ਭੁਲੇਖਾ ਦੂਰ
ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਜੋ ਮੈਂ ਅਪਣੀ
ਸਮਝ ਮੁਤਾਬਕ ਸਮਝ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਹ ਮੇਰਾ
ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਭੁਲੇਖਾ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ
ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਅ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।
ਅੱਜ ਤੋਂ ਮੈਂ ਵੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਾਂਗਾ, ਤੇ ਹਰੇਕ
ਸਾਲ ਫੁੱਸਟ ਆਉਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਲਗਨ ਨਾਲ
ਪੜ੍ਹਾਂਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਬਕ ਦੇਣ ਲਈ, ਸਰ,
ਤੁਹਾਡਾ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦ!"

"ਸਾਬਾਸੇ ਬਈ ਤੇਰੇ ਸੌਨ੍ਹ! ਤੂੰ ਅਪਣੇ ਏਸ
ਭੁਲੇਖੇ ਨੂੰ ਏਨੀ ਛੇਤੀ ਦੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ!" -
ਸਰ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸੌਨ੍ਹ ਨੂੰ ਸਾਬਾਸੀ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਸਾਰੀ
ਕਲਾਸ ਸੌਨ੍ਹ ਵੱਲ ਹੈਰਾਨੀ ਭਰੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ
ਨਾਲ ਦੇਖਣ ਲੱਗੀ ਪਰ ਸੌਨ੍ਹ ਅਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀ
ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਅਪਣੇ ਬੈਚ 'ਤੇ ਕਿਤਾਬ
ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। { 93162 88955 }

African children dance
<https://www.facebook.com/664910953/posts/10155638809650954/>

<https://youtu.be/n3nCru4HHHc>
ਪੜ੍ਹੋ ਪੰਜਾਬ ਪੜਾਓ ਪੰਜਾਬ ਜਿਲ੍ਹਾ
ਮੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੰਜਾਬੀ ਕੈਲੀਗਰਾਫੀ ਟਰੇਨਿੰਗ।
Devinder Kumar

ਆਉ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਬਾਰੇ ਜਾਣੀਏ

ਸਰੀਰ/ਕਾਇਆ/ਜਿਸਮ/ਬਦਨ-2
Body {Truncus}

ਪ੍ਰੇਮ ਅਵਤਾਰ ਰੈਣਾ

ਇੱਕ ਵਾਰ ਮੈਂ ਇੱਕ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਂ, ਤਦ ਓਥੋਂ ਦਾ ਮੌਸਮ ਬਹੁਤ ਠੰਡਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਓਥੇ ਬੱਦਲ ਛਾ ਗਏ ਅਤੇ ਠੰਡੀ ਯਥ ਹਵਾ ਚੱਲਣ ਲੱਗੀ। ਅਤੇ ਫੇਰ ਕਦੀ ਕਦੀ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਲੱਗ ਤੇ ਠੰਡ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਈ।

ਮੈਂ ਜਿੱਥੇ ਠਹਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਂ ਓਥੇ ਸਕਾਊਟਾਂ ਜਾਂ ਕੈਡਿਟਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਕੈਪ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਓਥੇ ਬੱਚੇ ਤੰਬੂਆਂ ਵਿਚ ਸੌਂਦੇ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਖੇਡਦੇ ਅਤੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਘੁੰਮ ਫਿਰ ਕੇ ਗੁਜਾਰਦੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਕਾਮਰੇ ਵਿਚ ਸਵੈਟਰ ਪਾਈ, ਗੁੱਛ ਮੁੱਛ ਬੈਠਾ ਰਹਿੰਦਾ, ਜਦਕਿ ਉਹ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਖੇਡਦੇ ਮੱਲਦੇ, ਨਾਲ ਵਗਦੀ ਨਦੀ ਵਿਚ ਤਾਰੀਆਂ ਲਾਉਂਦੇ, ਘਾਹ 'ਤੇ ਵੱਲੀਬੱਲ ਖੇਡਦੇ, ਭੈੜੇ ਮੌਸਮ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ। ਉਹ ਸਾਰਾ ਮਹੀਨਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੀ ਛਿੱਕ (ਨਿੱਛ) ਮਾਰਨ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਣੀ।

"ਪੱਕੀ ਗੱਲ ਏ, ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਡਰ!" ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਛਾਈਆਂ ਵਾਲੇ ਨੇ ਬੜੇ ਦਮ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।

"ਅਸੀਂ ਤਕੜੇ ਲੋਕ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਮੀਂਹ ਅਤੇ ਹਨੇਰੀ ਦੇ ਆਦੀ ਹਾਂ! ਓਹ ਲੋਕ ਹੀ ਬੀਮਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਦੜੇ (ਲੁਕੇ) ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਲਾਗੇ ਬੈਠਦੇ ਹਨ।

ਉਹ ਠੀਕ ਹੀ ਆਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਯੋਗਤਾ-ਕਾਬਲੀਅਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਅੱਤਿ ਔਖੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ, ਸਿਆਲ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਅਤੇ ਨੱਕ, ਜਦੋਂ ਤਾਪਮਾਨ ਸਿਰਫ਼ ਸਿਫਰ (ਜੀਰੋ) ਤੋਂ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਡਿਗਰੀ ਘੱਟ ਹੁੰਦੈ, ਠੰਡੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ, ਜਦੋਂ ਤਾਪਮਾਨ ਪੰਦਰਾਂ ਡਿਗਰੀ ਨੀਵਾਂ ਹੁੰਦੈ, ਉਹ ਬਰਫ ਦੇ ਗੋਲੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਖੇਡ ਖੇਡਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤਾਪਮਾਨ ਏਨਾ ਘੱਟ ਹੋਵੇ ਹੀ ਨਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਠੰਡ ਦੇ ਆਦੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਉੱਤਰੀ ਧੂਵ ਦੀਆਂ ਬਰਫਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਭਾਲੂਆਂ (ਪੇਲਰ ਬੀਅਰਜ਼) ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਤਰਦੇ ਹਨ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚ, ਹੁਨਾਲ ਰੁੱਤੇ ਤੇ ਸਿਆਲ ਰੁੱਤੇ। ਸਿਆਲਾਂ ਵਿਚ ਬਰਫ ਵਿਚਲੇ ਮਘੋਰਿਆਂ (ਮੋਰਿਆਂ) ਵਿਚ। ਪਾਣੀ 'ਚੋਂ ਭਾਫ਼ ਉੱਠਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਬਰਫ ਵਿਚ ਤੈਰਦੇ ਹਨ, ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹੋਏ। ਅਤੇ ਫੇਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਉੱਪਰ ਬਰਫ ਨਾਲ ਮਾਲਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਇਕਦਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੀਸ ਨਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਣਾ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੁਕਾਮ ਹੋ ਸਕਦੈ, ਤੁਸੀਂ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਨਾਲ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ, ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ, ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ਾਲੀ ਬਨਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦੈ।

ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਸਾਨੂੰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਹਰੇਕ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਬਿਤਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਕੁਝ ਬੱਚੇ ਤੇ ਖਾਸਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਵਾਂ, ਏਦਾਂ ਦੀ ਸੱਚ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਠੰਡ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਰਮ ਕੱਪੜੇ ਜਿਨ੍ਹੇ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਣ ਪਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਬੀਮਾਰੀ ਸਹੇਤਨ ਦਾ ਇਹ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸਵੈਟਰਾਂ ਅਤੇ ਗਰਮ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਪਸੀਨੇ ਨਾਲ ਵਾਹਵਾ ਗੜ੍ਹਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਫੇਰ ਉਹ ਠੰਡ ਕਾਰਨ ਜੁਕਾਮ, ਅਦਿ, ਲੱਗਣ ਨਾਲ

ਬੀਮਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਠੰਡੀਆਂ (ਸਰਦ) ਬਾਵਾਂ 'ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਕਿ ਤਾਪਮਾਨ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦੈ ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁੰਨ ਕਰ ਦਿੱਦੇ, ਓਥੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਡਰ ਕੇ ਠੰਡ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਨਿੱਕਰਾਂ-ਕਛਹਿਰੇ ਪਹਿਨ ਕੇ ਹੀ ਹੁਨਾਲ-ਸਿਆਲ ਦੇ ਸਵੇਰ ਸਮੇਂ ਵਰਜਸ (ਕਸਰਤ) ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਠੰਡ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੋਗੇ, ਪਰ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਏਸ ਦੇ ਆਦੀ ਹੋ ਜਾਓਗੇ।

ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਤਾਂ ਬੰਦੇ ਬਾਹਰ ਨਿੱਕਰ, ਬੋਤੇ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨ ਕੇ ਖੇਡ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਏਦਾਂ ਹੀ ਸਿਆਲ ਵਿਚ ਜੌਗਿੰਗ ਸੁਟ, ਜਾਂ ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ ਜੈਕੱਟ ਪਹਿਨ ਕੇ।

ਸਿਆਲ ਵਿਚ ਜੇ ਬਹੁਤ ਠੰਡ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੁਲਬੰਦ ਅਤੇ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਜੈਕੱਟ ਹੇਠ ਕੱਈ ਵਾਧੂ ਸਵੈਟਰ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ।

-ਚੰਲਦਾ

ਇਨਸਾਨਵਾਦੀ ਅਭਿਆਸ

("Humanist Movement" was started in Latin America by the late "Silo".)

ਮੌਜੂਦਾ ਛਿਣ ਵਿਚ ਟਿਕਣ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਤੁਸੀਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਅਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਰਾਹ-ਦਿਸੇਰਾਈ

ਆਪਾ-ਸੁਧਾਰ

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲਿਆਂਹਾਂ, ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਇਨਸਾਨ ਮਿਲਿਆਂਹਾਂ/ਜਜਬਾਤ ਵੱਲੋਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਕਰਦਾਂਹਾਂ। ਮੈਂ ਉਹ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਹੈਲੋ ਕਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਤੁਰਦੀ/ ਰਹਿ ਸਕਾਂ, ਪਰ ਉਹ ਇਨਸਾਨ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਬਾਹੋਂ ਤੋਂ ਪਕਤਦਾਂਹਾਂ ਹੈ, ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਬੱਚ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦਾਂਹਾਂ ਹੈ ਜੋ ਬਿਲਕੁਲ ਨੇੜੇ ਹੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਬਾਰ ਵਿਚ ਵਡੇ ਹਾਂ।

ਅਸੀਂ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਤੇ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਦਿਸਦੇ ਕਾਰਨ ਦੇ, ਉਹ ਇਨਸਾਨ ਮੇਰੀ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾਂਹਾਂ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਘ ਬਾਰੇ ਜੋ ਮੇਰੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਨਿੰਜੀ ਹਨ। (॥)

ਪਲ ਵਿਚ ਹੀ, ਉਹ ਇਨਸਾਨ ਔਖਾ ਹੋਣ ਲੱਗ ਦਾਂਹਾਂ ਹੈ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਅਤੇ, ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਬੋਲਦਾਂਹਾਂ, ਸਿੱਧਾ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਰਿਹਾਂਹਾਂ ਹੈ। ਆਲੇ ਢੁਆਲੇ, ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਕਈ ਲੋਕ ਵਿਖੇ ਪਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾਂਹਾਂ ਹਾਂ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਗੁੰਨ ਨਾਲ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ, ਤੇ ਉਹ ਮੇਰੇ ਇਸ ਇੱਲਜ਼ਾਮ-ਲਾਵੇ ਦੇ ਇਹ ਚੇਤ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬੋਲ ਸੁਣ ਰਹੇ ਹਨ। (॥)

ਮੈਂ ਉੱਠ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਸ਼ਖਸ ਮੇਰੇ ਮੌਦੇ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਫੜ ਲਿਆ ਹੈ, ਤੇ ਮਿਹਾਂ 'ਤੇ ਮਿਹਾਂ ਮਾਰੀ ਜਾ ਰਿਹਾਂਹਾਂ। ਇਹ ਸ਼ਖਸ ਸਰੋਆਮ ਮੇਰੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾਂਹਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਧਮਕਾ ਰਿਹਾਂਹਾਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤਬਾਹ ਕਰੇਗਾ। ਬਦਤਮੀਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਮਖੌਲ ਉਡਾ ਰਿਹਾਂਹਾਂ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਮੈਂ ਕਰਾਂ, ਇਸ ਸ਼ਖਸ ਨੇ ਉਸੇ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਵਰਤ ਮੈਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੀ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਹੈ। (॥)

ਇਹ ਸਭ ਏਨਾ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਚੱਲੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਕਿ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲੇ ਮੈਂ ਦਿਲ ਵਿਚ ਆਈ ਕਰ ਰਹੀ ਲੈਣੀ ਹੈ।

ਪਰ ਓਦੋਂ ਹੀ ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾਂਹਾਂ ਰਾਹ ਦਿਸੇਰਾਂਹਾਂ ਚੇਤੇ ਆਇਆਂਹਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਕਿਹਾ ਹੈ, "ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉੱਤੇ ਕਾਬੂ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।" ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ, "ਇਸੇ ਸ਼ਖਸ

ਤੋਂ ਸਲਾਹ ਮੰਗ!"

ਤਾਂ, ਮੈਂ ਉਸ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ, ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਰਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਸਲਾਹ ਦੇਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਉਸ ਦਾ ਦਿਲ ਛੋਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਸ਼ਖਸ ਵਿਚ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਜਿਹੀ ਹੈਂਕਤ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਮੇਰੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਪਾਠ ਪਤਾਉਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਉਸਦੀਆਂ ਨੀਜੀ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਐਕਤ੍ਰੀ ਦੱਸੀਆਂ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਹਨ, ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਹ ਬਹੁਤ ਪੀਵੀ ਜਾ ਰਿਹਾਂਹਾਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਚੁਪੀ ਨਾਲ ਉਸ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਤਰਸਯੋਗ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵੀ। (॥)

ਮੈਂ ਉੱਠ ਕੇ ਮੋਹ ਨਾਲ ਵਿਦਾ ਲਈ ਹੈ ਤੇ ਉਥੋਂ ਆ ਗਈ। ਓਹ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਸੇ ਵਿਚ, ਹੋਰ ਵਾਕਫ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਛੇਤੀ ਮਹੱਤਵ, ਮੈਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਬੜਾ ਤਰਸ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ 'ਤੇ, ਉਸ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਸਿਰ ਸੁੱਟ ਲਿਆ ਹੈ।

ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਗਲੀ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆਂਹਾਂ, ਆਪਣੇ ਫੇਫ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਤਜ਼ਾ ਅਤੇ ਦਸਖਮ ਦੇ ਰਹੀ ਹਵਾ ਨਾਲ ਭਰ ਰਿਹਾਂਹਾਂ ਹਾਂ।

ਮਾਇਆ ਵੱਲੋਂ ਜੂਝ ਰਹੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ-ਹਿਤ ਪਿਆਰੇ ਲੇਖਕ ਦੋਸਤੇ,

'ਤਾਰੇ ਭਲਕ ਦੇ ਬਾਲ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਮੰਚ,
ਪਟਿਆਲਾ' ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਪਰਾਲੇ ਤਹਿਤ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੂਝ ਰਹੇ
ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਖਰਚੇ
ਦੇ ਛਾਪਣ ਦੀ ਨਿਸਾਈ ਜਿਹੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਜਾ
ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਉਪਰਾਲੇ ਤਹਿਤ ਹਰੇਕ ਲੇਖਕ
ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਦੀਆਂ 70-70 ਕਾਪੀਆਂ
'ਧੰਨਵਾਦ' ਵਜੋਂ ਭੇਂਟ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।
ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰਤਮੰਦ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਉੱਕਾ-ਪੁੱਕਾ
ਮਿਹਨਤਾਨਾਂ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਕ
ਲੇਖਕ ਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਪੁਸਤਕ ਹੀ ਛਾਪੀ
ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ 'ਮੰਚ' ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸਾਰੇ
ਨਵੇਂ-ਪੁਰਾਣੇ ਲੇਖਕਾਂ, ਜੋ ਕਿ 35 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ

ਉਮਰ ਦੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤੰਤੀ ਨਾਲ ਜੂਝ
ਰਹੇ ਹੋਣ, ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਛਾਪਣ
ਲਈ ਖਰਤੇ ਭੇਜਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।
ਪੁਸਤਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਧਾ ਵਿਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ,
ਜਿਵੇਂ ਕਿ- ਕਵਿਤਾ (ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਵਿ-ਰੂਪ),
ਗਲਘ (ਨਾਵਲ, ਕਹਾਣੀ, ਨਾਟਕ, ਆਦਿ),
ਵਾਰਤਕ (ਕੋਈ ਵੀ ਵਾਰਤਕ ਰੂਪ), ਬਾਲ
ਸਾਹਿਤ (ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਧਾ) ਜਾਂ ਖੋਜ ਆਦਿ, ਪਰ
ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਪੰਜਾਬੀ ਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ
ਹੈ। ਕਿਸੇ ਬਹੁਤ ਲੋੜਵੰਦ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ 35
ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਵੀ
'ਵਿਚਾਰਿਆ' ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ
'ਇਕੋ ਵਾਰੀ' ਦਾ 'ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਪਰਾਲਾ' ਹੈ,
ਇਸ ਲਈ ਆਪਣੇ ਜ਼ਰੂਰਤਮੰਦ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ
ਪੁਸਤਕ-ਖਰਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰ ਕੇ ਜ਼ਰੂਰ
ਭਿਜਵਾਏ ਜਾਣ। ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਖਰਤੇ ਹੱਥਿੰ

ਜਾਂ ਡਾਕ/ਕੋਰੀਅਰ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਅਤੇ
ਟਾਈਪਸ਼ੁਦਾ ਖਰਤੇ ਈਮੇਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਖਰਤੇ
ਭੇਜਣ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਤੀਸਰਾ ਢੰਗ (ਜਿਵੇਂ
ਕਿ ਵਟਸਐਪ, ਮੈਸੈਂਜਰ ਵਗੈਰਾ) ਮਨਜ਼ੂਰ
ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਖਰਤੇ 31 ਅਗਸਤ,
2018 ਤੱਕ ਹੇਠਲੇ ਪਤਿਆਂ 'ਤੇ ਜਾਂ ਈ-
ਮੇਲ 'ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।
ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਮਿਆਰ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਦੀ ਪਾਤਰਤਾ
ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।
ਨਾ-ਚੁਣੈ ਗਏ ਖਰਤਿਆਂ ਨੂੰ, ਸਹੀ-ਸਲਾਮਤ,
ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਧੰਨਵਾਦ!
ਸਤਪਾਲ ਭੀਖੀ ;
ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਜਗਰਾਚਿ
84270-44011
78140-29039
-tarebhalakdemanch@gmail.com

ਗਵਾਚੀਆਂ ਗੱਲਾਂ

ਅਨਵਰ ਅਲੀ, ਕਾਰਟੂਨਿਸਟ

ਨਵੀਂ ਕਿਤਾਬ- ਲੜੀਵਾਰ

-24-

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਮਨਮੋਹਨ ਮੈਨੂੰ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਮੈਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋਣਾ ਈ ਸੀ। ਨਾਲੋਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਨਾ ਆਵੇ ਕਿ ਇਕ ਸਿੱਖ ਕਿਵੈਂ ਏਨੀ ਅੱਛੀ ਉਰਦੂ ਲਿਖ ਸਕਦਾ। ਅੱਧੀ ਛੁੱਟੀ ਵੇਲੇ ਵੀ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਈ ਬੈਠਾ ਰਹਿੰਦਾ, ਕੋਈ ਬੋਰ ਜੇਹੀ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਦਾ। ਬੋਲਦਾ ਘੱਟ ਸੀ, ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਹੌਲੀ। ਏਸੇ ਲਈ ਓਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਹਬ ਸਲਾਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਮਗਰੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਓਹਦਾ ਬਾਪੂ ਜੀ ਐਡਵੋਕੇਟ ਏ, ਪਲੀਡਰ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਵਕੀਲ ਹੁੰਦਾ। ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲੜਦਾ। ਜਦ ਓਹਦਾ ਬਾਪੂ ਜੀ ਲਾਹੌਰ ਕਿਸੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਮਨਮੋਹਨ ਲਈ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੀ ਲੈਂਦਾ ਆਂਦਾ। ਸਕੂਲ ਦੀ ਅੱਧੀ ਛੁੱਟੀ ਵੇਲੇ ਓਹ ਏਹ ਕਹਾਣੀਆਂ ਈ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੋਂਦਾ। ਮਗਰੋਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਦੇਣ ਲੱਗਾ। ਦੂਜੀ ਜਮਾਇਤ ਤੋਂ ਈ ਰਸਾਲਾ "ਛੂਲ" ਲਾਹੌਰੋਂ ਓਹਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਆਂਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ "ਛੂਲ" ਰਸਾਲਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਓਹਦੇ ਘਰ ਵੇਖਿਆ। ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਘਰ ਹੇਲੀ ਜਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਅੱਗੇ ਦਾ ਵੇਹਤਾ ਮਿਸ਼ਨ ਸਕੂਲ ਦੀ ਫੁੱਟਬਾਲ ਗਰਾਊਂਡ ਜਿੰਡਾ। ਅੰਦਰ ਕੰਧਾਂ 'ਤੇ ਸੇਰਾਂ ਰਿੱਛਾਂ ਦੀਆਂ ਖਲਾਂ ਲਟਕਦੀਆਂ ਤੇ ਸਿਰ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਜਿਊਂਦਿਆਂ ਵਰਗੇ ਲੱਗਦੇ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਤੇ ਮੈਂ ਡਰ ਈ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਾਲੋਂ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਮਿਠਾਈ ਹੋਂਦੀ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਆਉਣ ਤੇ ਮੰਗਵਾਉਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਂਦੀ। ਏਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਮਨਮੋਹਨ ਨੂੰ ਓਹਦੀ ਖੁਸ਼ਖਤੀ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਪਰ ਮੇਰਾ ਨਹੀਂ ਖ਼ਿਆਲ ਓਹਨੂੰ ਏਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਹੋਵੇ। ਓਹਦੇ ਖੁਸ਼ ਨਾਰਾਂ ਹੋਣ ਦਾ ਕਦੀ ਪਤਾ ਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਦਾ। ਮੈਂ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਕੇ ਲਿਧਿਆਣੇ ਆਇਆ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਨਮੋਹਨ ਨੇ ਇਕ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਹਨੇ ਏਹ ਗੱਲ ਕਿਵੈਂ ਕੀਤੀ। ਨਾਲੋਂ ਏਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵੀ (ਬੰਦਾ ਮਾਰਨ ਨੂੰ) ਦੋ ਕੁ ਵਰ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਹੁਣ ਮਨਮੋਹਨ ਇੰਗਲੈਂਡ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਓਹ ਤੇ ਜ਼ਿਆ ਅਲਵੀ ਤੇ ਕੰਵਰ ਤਿੰਨੋਂ ਕੱਠੇ ਈ

ਲਿਪੀ ਬਦਲੀ:
ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੱਖ ਮੀਸਾ (ਡਾ.)

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਸੱਚਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ,
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (175 ਰੁ)
9501944119; 9988453725

ਇੰਗਲੈਂਡ ਗਏ ਸਨ ਹੋਰ ਪੜਾਈ ਕਰਨ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਮਨਮੋਹਨ ਦੀ ਬੰਦਾ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਦਾ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਂਦਾ। ਓਹ ਕਦੀ ਉੱਚਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੋਲਿਆ ਕਿਸੇ ਨਾਲ। ਜ਼ਿਆ ਤੇ ਓਹ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਇੰਗਲੈਂਡ ਇਕ ਘਰ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਜ਼ਿਆ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਓਹਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਗੁਸ਼ਾ ਆਂਦਿਆਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ। ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਏ ਓਹਨੇ ਪਿਆਰ ਵੀ ਬੜੀ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਮਗਰੋਂ ਕੀਤਾ ਹੋਣਾ। ਜ਼ਿਆ ਤੇ ਕੰਵਰ ਨੇ ਮੇਮਾਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਏ ਪਰ ਮਨਮੋਹਨ ਇਕੱਲਾ ਈ ਬਾਹਾਂ ਹਿਲਾਂਦਾ ਹਿੰਦੇਸਤਾਨ ਆਇਆ, ਓਦੋਂ ਹਿੰਦੇਸਤਾਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣ ਗਏ ਸਨ। ਏਥੇ ਆ ਕੇ ਈ ਓਹਨੇ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ (ਕਿਸੇ ਸਿੱਖਣੀ ਨਾਲ)। ਹੁਣ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋ ਕੇ ਕਸੌਲੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਏ ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਬੋਲਦਾ ਏ। ਸੁਣਦਾ ਜੋ ਘੱਟ ਏ। ਚਾਰ ਕੁ ਸਾਲ ਹੋਏ ਜ਼ਿਆ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਿਆ। ਜ਼ਿਆ ਕਹਿੰਦਾ, ਕੰਨ ਵਿੱਚ ਓਹਨੇ ਇਕ ਟੂਟਲੀ ਲਾਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਉੱਚਾ ਸੁਣਨ ਵਾਲੀ ਪਰ ਵਰਤਦਾ ਓਹਨੂੰ ਘੱਟ ਈ ਏ। ਕਹਿੰਦਾ "ਏਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਬੱਦਲਾਂ, ਬਿਜਲੀ ਦੀਆਂ 'ਵਾਜ਼ਾਂ ਆਂਦੀਆਂ।" ਮੈਂ ਮਨਮੋਹਨ ਦੀ ਏਹ ਬੰਦਾ ਮਾਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਏਧਰੋਂ ਓਧਰੋਂ ਤੇ ਓਹਨਾਂ ਕੋਲੋਂ ਵੀ ਪੁੱਛਿਆ, ਜੇਹੜੇ ਓਹਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਾਰ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਕੋਈ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੇ। ਏਹ ਕਹਿਣ, ਹਿਰਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਗਏ ਸਨ, ਓਥੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਮੋਹਨ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਬੰਦਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਇਕ ਜ਼ਹੂਰਾ ਸੀ, ਜੇਹਤਾ ਲਾਂਭਦੀਆਂ ਮਾਰਦਿਆਂ ਹਰ ਦੋ ਕੁ

ਮਿਟ ਮਗਰੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਤਾਨ ਤੋਤਦਾ: "ਬਾਬੀ ਜੇ ਜੱਜ ਕਰਮਦੀਨ ਇਕ ਘੰਟਾ ਦੇਰ ਨਾ ਕਰ ਦੈਂਦਾ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਣਾ ਈ ਨਹੀਂ ਸੀ।" ਜ਼ਹੂਰਾ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ।

ਜ਼ਹੂਰਾ ਢਲਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਪੇਚ, ਬਟਨ, ਬੱਕਸ, ਚੰਦ ਤਾਰੇ, ਫੌਜ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸੌਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੈਵਾਵਾਂ ਢਾਲਦਾ ਤੇ ਤਾਜੇ ਪਾਲਸੀਏ ਤੋਂ ਨਿੱਕਲ ਪਾਲਿਸ਼ ਕਰਵਾਅ ਕੇ ਮੀਆਂ ਸੁਲਤਾਨ ਅਹਿਮਦ ਨੂੰ ਦੇ ਆਂਦਾ। ਜਾਂਦਿਆਂ ਆਪਣਾ ਹੁੱਕਾ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ। ਮੀਆਂ ਸੁਲਤਾਨ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਦੱਬਦਾ ਤੇ ਡੋਗਰ ਵਾਲ ਤੇ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਦੀਆਂ ਮੁਰਗਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਯਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਛੇਤ ਲੈਂਦਾ, ਫੇਰ ਮੀਆਂ ਸੁਲਤਾਨ ਚੱਲ ਸੌ ਚੱਲ। ਮੀਆਂ ਹਿਰਨਾਂ ਦੇ ਫੇਰ ਲਾ ਦੈਂਦਾ ਤੇ ਮੁਰਗਾਬੀਆਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੰਡ ਆਂਦਾ। ਕੌਣ ਏਨੀਆਂ ਚੱਕਦਾ।

ਮੀਆਂ ਸੁਲਤਾਨ ਅਹਿਮਦ, ਇਕਬਾਲ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ। ਇਕਬਾਲ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ ਆਰਮੀ ਸਪਲਾਇਰਜ਼ ਐਂਡ ਗੋਰਮਿੰਟ ਕੌਨਟਰੈਕਟਰਜ਼, ਵਰਦੀਆਂ, ਬੂਟ, ਪੱਗਾਂ, ਕੁੱਲੇ, ਹੋਰ ਏਦਾਂ ਦੀਆਂ ਸੈਵਾਵਾਂ ਫੌਜ ਨੂੰ ਸਪਲਾਈ ਕਰਦੇ। ਮੀਆਂ ਇਕਬਾਲ, ਮੀਆਂ ਸੁਲਤਾਨ ਦਾ ਪਤਦਾਦਾ ਯਾ ਹੋਰ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਡਕਾ ਹੋਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤੋਂ ਆਇਆ ਦੱਸਦੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵੇਲੇ। ਸਤਲੁਜ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ। ਏਸ ਸਿੱਖਸ਼ਾਸ਼ੀ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆਏ ਲੋਕ ਸਤਲੁਜ ਪਾਰ ਕਰ ਕੇ ਲਿਧਿਆਣੇ ਆ ਵੱਸਦੇ। ਬਹੁਤੇ ਹੱਥ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ਆਪਣੇ ਸੰਦਾਂ ਦੀ ਗਠੜੀ ਬਣਾਅ ਸਿਰ ਤੇ ਰੱਖੀ ਤੇ ਦਰਿਆ ਪਾਰ ਕਰ

ਗੁਸੇ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਦੇ ਲਈ, ਹੁੰਗਾਰੇ ਸੋਚ ਕੇ ਭਰੋ ਨਾ ਕਿ ਤੱਤਖੱਤ! 6 ਮਾਨਸਿਕ ਆਦਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜੋ ਆਪਣੇ ਵਲਵਲਿਆਂ ਉਤੇ ਕਮਾਲ ਦਾ ਕਾਬੂ ਰੱਖਦੇ ਹਨ

[https://www.facebook.com/168045923617234/
posts/426761711078986](https://www.facebook.com/168045923617234/posts/426761711078986)

ਗਵਾਚੀਆਂ ਗੱਲਾਂ

ਅਨਵਰ ਅਲੀ, ਕਾਰਟੂਨਿਸਟ

ਨਵੀਂ ਕਿਤਾਬ- ਲੜੀਵਾਰ

ਆਏ। ਏਥੇ ਕਿਲੇ ਤੇ ਸਹਿਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਝੁੱਗੀ ਬਣਾਅ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ। ਲੁਧਿਆਣੇ ਦਾ ਕਿਲਾ ਕਹਿੰਦੇ ਲੋਧੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦਾ ਬਣਿਆ। ਲੋਧੀ ਆਣਾ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਹੁਣ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਅੰਗਰੈਜ਼ਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਰਹਿੰਦੀ। ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਏਹਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਦਰਿਆ ਦੇ ਓਸ ਪਾਰ ਆਪਣਾ ਕਿਲਾ ਬਣਾਅ ਲਿਆ। ਫੌਜ਼ੇ ਦਾ ਕਿਲਾ।

ਅੰਗਰੈਜ਼ਾਂ ਵੇਲੇ ਫੌਜ਼ੇ ਦੇ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਪੋਲੀਸ ਦਾ ਟਰੇਨਿੰਗ ਸਕੂਲ ਸੀ। ਕਿਲਾ ਸੰਮੇਰਾਤ ਦੇ ਸੰਮੇਰਾਤ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ, ਕਿਲੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਇਕ ਮਜ਼ਾਰ ਉੱਤੇ ਦੀਵੇ ਬਾਣ, ਫਾਠਿਗ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ। ਮਜ਼ਾਰ ਤੇ ਹੋਰ ਮਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਮੀਨ ਤੇ ਬਣਿਆ ਪਰ ਏਹਦਾ ਬਜ਼ੁਰਗ ਕੰਧ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ। ਏਸ ਕੰਧ ਦੇ ਕਾਲੇ ਬੋਰਡਾਂ ਉੱਤੇ ਚਿੰਟੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਦ ਏਹ ਕੰਧ ਬੰਦੇ ਜਿਨੀ ਉੱਚੀ ਉਸਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਛਿੱਗ ਪੈਂਦੀ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਹਾਂਚ ਹੋ ਕੇ ਅਰਜ ਕੀਤਾ, "ਮਹਾਰਾਜਾ ਏਹ ਕੰਧ ਬੰਦਾ ਮੰਗਦੀ। ਮੈਨੂੰ ਏਹਦੇ ਵਿਚ ਚਿਣ ਦਿਓ।" ਫੇਰ ਏਹ ਕੰਧ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਛਿੱਗੀ। ਏਸ ਕਾਲੇ ਬੋਰਡ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਏਸ ਬਜ਼ੁਰਗ ਤੇ ਕੰਧ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਰਾਹੀਂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਕੰਧ ਵਿਚ ਚਿਣ ਦਿੱਤਾ। ਉਹਦੇ ਰੌਲਾ ਪਾਂਦਿਆਂ, ਤਰਲੇ ਮਿਨਤਾਂ ਕਰਦਿਆਂ। ਕੰਧ ਵਿਚ ਜਦ ਉਹਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਆਕਸੀਜਨ ਮੁੱਕ ਗਈ ਤੇ ਉਹਦਾ ਸਾਹ ਤੇ ਰੌਲਾ ਵੀ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹਦੇ ਬੀਵੀ ਬੱਚੇ ਉਹਨੂੰ ਉਡੀਕਦੇ ਉਡੀਕਦੇ ਸਬਰ ਸੂਕਰ ਕਰ ਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ। ਜੇ ਹੋਰ ਰੌਲਾ ਪਾਂਦੇ ਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੰਧ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦੈਂਦੇ ਤੇ ਹੁਣ ਇਕ ਦੀ ਥਾਂ ਪੰਜ ਸੱਤ ਮਜ਼ਾਰ ਹੋਦੇ।

ਕਿਨਾ ਹਨੇਰ ਸੀ। ਅੱਜ ਇਲਮ ਦੇ ਚਾਨ੍ਹ ਦੇ ਏਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਏਹੀ ਕੰਮ ਕਾਲੇ ਬੱਕਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਰ ਲੈਂਦੇ ਅਂ। ਏਹਨਾਂ ਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਈ ਆਪਣੇ ਕੋਠੇ ਕੋਠੀਆਂ ਦੀਆਂ ਨੀਂਹਾਂ ਪੱਕੀਆਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਅਂ। ਮੇਰੇ ਇਕ ਬੇਲੀ ਦੀ ਕੋਠੀ ਵੀ (ਉਹਦੇ ਬਾਪ ਨੇ ਬਣਾਈ ਸੀ) ਤੇ ਨਵੀਂ ਮਾਲਕਣ ਏਸ ਕੋਠੀ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਦੇ ਦਵਾਲੇ ਤੀਹ

ਬੱਕਰਿਆਂ ਦਾ ਖੂਨ ਪਾਇਆ। ਪੰਡੀ ਮੰਗਵਾਏ ਸਨ। ਘੱਟ ਪੈ ਗਏ ਤੇ ਖਤੁਆਂ ਖਤੁਆਂ ਪੰਜ ਹੋਰ ਲੈ ਆਂਦੇ, ਇਕ ਸੁਜੂਕੀ ਵੈਨ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਕੇ। ਨਵੀਂ ਮਾਲਕਣ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੋਠੀ ਬਣਨ ਵੇਲਿਆਂ ਖੂਨ ਪਾਇਆ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਨਾਲ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਮਗਰੋਂ ਤੇ ਸਿਓਂਕ ਦੀ ਦਵਾਈ ਦਾ ਅਸਰ ਵੀ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦਾ। ਏਹ ਕੋਠੀ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲੋਂ ਦੀ ਬਣੀ ਸੀ।

ਸਿੱਖਾਂ ਵੇਲੇ ਲੋਕ ਸਤਲੁਜ ਪਾਰ ਕਰ ਕੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਆ ਜਾਂਦੇ। ਆਪਣੇ ਸੰਦ ਐੱਜ਼ਾਰ ਨਾਲ ਲੈ ਆਂਦੇ। ਲੋਹਾਰ, ਤਰਖਾਣ, ਮੋਚੀ, ਜੁਲਾਹੇ ਹਰ ਕੰਮ ਦੇ ਮਜ਼ਾਦੂਰ, ਹੱਥੀਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਂਦੇ ਤੇ ਖਾਲੀ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਝੁੱਗੀਆਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ। ਜਮੀਨਾਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਆ ਕੇ ਭੁੱਖਿਆਂ ਮਰਨਾ ਸੀ। ਜਦ ਅੰਗਰੈਜ਼ਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ 'ਤੇ ਵੀ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਸਰਹੋਦ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵੱਲ ਜਾਣ ਲੱਗੀਆਂ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫੌਜੀਆਂ ਲਈ ਬੂਟਾਂ, ਵਰਦੀਆਂ ਪੇਟੀਆਂ, ਪੱਗਾਂ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਪੈਣ ਲੱਗੀ।

ਏਹ ਸੈਵਾਂ ਉਹ ਏਹਨਾਂ ਝੁੱਗੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਈ ਬਣਵਾਣ ਲੱਗੇ। ਕਾਰੀਗਰ ਲੋਕ। ਬਹੁਤੇ ਮੇਹਨਤੀ ਖਾਂਦੇ ਪੀਂਦੇ ਹੋ ਗਏ। ਬਹੁਤੇ ਖਾਂਦੇ ਪੀਂਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਬਣ ਗਏ। ਹੋਸ਼ਿਆਰਪੁਰੋਂ ਆਇਆ ਮੁਹੰਮਦ ਇਕਬਾਲ ਵੀ ਠੇਕੇਦਾਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਉਹਦਾ ਪਤਧੋਤਾ ਇਕਬਾਲ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ ਆਰਮੀ ਸਪਲਾਇਰਜ਼ ਗੌਰਮੰਟ ਕੋਨਟਰੈਕਟਰਜ਼ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣਿਆ। ਸੁਲਤਾਨ ਅਹਿਮਦ ਆਪਣੀ ਦੇ ਘੋੜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਬੱਥੀ ਉੱਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਬਾ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਨ ਜਾਂਦਾ। ਸ਼ਾਮੀਂ ਆਪਣੀ ਹਵੇਲੀ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਥੜ੍ਹੇ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਹੁੱਕਾ ਪੀਂਦਾ। ਜੁਹੂਰਾ ਉਹਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਦੱਬਦਾ ਤੇ ਮੀਆਂ ਸਾਹਬ ਤੋਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਦਾ ਤੇ ਅਗਲੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਮੀਆਂ ਸਾਹਬ ਨਾਲ ਪੱਕਿਆਂ ਕਰਦਾ। ਜਿਦਣ ਕਹਿੰਦੇ ਮਨਮੋਹਨ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਪਿੱਡ ਦਾ ਬੰਦਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਓਸ ਦਿਨ ਸ਼ਿਕਾਰ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਜੁਹੂਰੇ ਤੇ ਹੋਣਾ ਵੀ ਸੀ। ਮਨਮੋਹਨ ਤੇ ਮੀਆਂ ਸੁਲਤਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਤੀਜਾ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਜੱਜ ਕਰਮਦੀਨ ਸੀ।

ਜੱਜ ਕਰਮਦੀਨ ਜੱਜ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦਾ ਰੀਡਰ ਸੀ। ਲੋਕੀ ਉਹਨੂੰ ਐਵੈਂ ਈ ਜੱਜ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇ ਉਹਨੇ ਏਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕਦੀ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ। ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੋਂ ਈ ਜੱਜ ਕਹਾਂਦਾ ਆਇਆ ਸੀ। ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਇਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੀ ਉਹਨੇ ਬੜੀ ਖਿਦਮਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਐਤਵਾਰ ਹੋਵੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਛੁੱਟੀ ਉਹਨੇ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੋਠੀ ਜਾ ਅੱਪੜਣਾ ਤੇ ਸਾਰੀ ਦਿਹਤੀ ਉਥੇ ਲਾਣੀ। ਅੱਪੜਦਿਆਂ ਹੀ ਆਰਮੀ ਖਾਨਸਮੇ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇਣਾ, "ਸਾਹਬ ਨੂੰ ਇਤਿਲਾਹ ਕਰ ਦੇਵੀਂ ਰੀਡਰ ਕਰਮਦੀਨ ਹਾਂਚ ਏ।" ਕੋਈ ਕੰਮ ਹੋਏ ਨਾ ਹੋਏ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਤੇ ਆ ਜਾਣਾ। ਕਦੀ ਬੇ ਮ ਸਾਹਬ ਲੰਘਦਿਆਂ ਪੁੱਛ ਲੈਣਾ:

"ਕਰਮਦੀਨ ਕੈਸਾ ਹੈ? ਅੱਛਾ ਹੈ?" ਜਾਣ ਲੱਗਿਆਂ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਰੀਡਰ ਕਰਮਦੀਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਬੰਦੂਕ ਦਾ ਲਾਇਸੰਸ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਏਹ ਏਸੇ ਜੱਜ ਕਰਮਦੀਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜੁਹੂਰਾ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ:

"ਬਾਈ ਜੀ ਜੱਜ ਕਰਮਦੀਨ ਇਕ ਘੰਟਾ ਦੇਰ ਨਾ ਕਰ ਦੈਂਦਾ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਣਾ ਈ ਨਹੀਂ ਸੀ।"

ਏਸ ਸ਼ਿਕਾਰ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਮੋਹਨ ਜਗਰਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਪੁਲ ਤੇ ਅੱਪਤਿਆ। ਦੋ ਬੈਲੇ ਤੇ ਇਕ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕੁੱਪੀ ਮੋਹਿਆਂ ਤੋਂ ਲਟਕਾਈ ਤੇ ਬੰਦੂਕ ਹੱਥ ਵਿਚ। ਉੱਤਰਦਿਆਂ ਈ ਬਾਪੂ ਜੀ ਦੀ ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਛੁੱਟ ਵਾਲੀ ਕਾਰ ਘਰ ਮੌਜੂਦਿੱਤੀ। ਮਗਰੋਂ ਮੀਆਂ ਸੁਲਤਾਨ ਅਹਿਮਦ ਆਪਣੀ ਦੇ

ਗਵਾਚੀਆਂ ਗੱਲਾਂ

ਅਨਵਰ ਅਲੀ, ਕਾਰਟੂਨਿਸਟ

ਨਵੀਂ ਕਿਤਾਬ- ਲੜੀਵਾਰ

"A mind needs books as a sword needs a whetstone, if it is to keep its edge."

- George

ਘੋੜਾ ਬੱਧੀ ਤੇ ਆਇਆ। ਦੋ ਖਿਦਮਤਗਾਰ, ਜ਼ਹੂਰੇ ਤੇ ਦਿੱਤੇ, ਨਾਲ। ਜ਼ਹੂਰੇ ਦਾ ਕਹਿਣਾ: "ਜੱਜ ਕਰਮਦੀਨ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਮਗਰੋਂ ਆਇਆ।"

ਓਹਦੇ ਅਹਿਲਮਦ ਨੇ ਤਾਂਗੇ ਤੋਂ ਗੱਠੜੀਆਂ ਨਿਕ ਸੁਕ ਲਾਹ ਕੇ ਪੁਲ ਦੀ ਕੰਧ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਜੱਜ ਕਰਮਦੀਨ ਦੇ ਨਿੱਕੇ ਪੁੱਤਰ ਨਈਮਦੀਨ ਨੇ ਕਹਿਆ,

"ਅੱਥਾ ਜੀ, ਰੋਗਨੀ ਨਾਨਾਂ ਤੇ ਚਾਪਾਂ ਦੀ ਟੋਕਰੀ ਕਿੱਥੇ?"

ਅਹਿਲਮਦ ਰਮਜ਼ਾਨ "ਓਆ" ਕਹਿ ਕੇ ਮੁੜ ਤਾਂਗੇ ਤੇ ਛਾਲ ਮਾਰੀ ਤੇ ਕੋਚਵਾਨ ਨੇ ਘੋੜਾ ਹਵਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਪਿੱਛੇ ਜ਼ਹੂਰਾ ਕਹਿੰਦਾ, "ਬਾਈ ਜੀ ਰੋਲਾ ਈ ਪਾਂਦਾ ਰਹਿ ਗਿਆ।"

"ਮੁੜ ਆ ਬਾਈ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਕ ਪੂਰੀ ਜੰਝ ਜਿੰਨੀ ਰੋਟੀ ਏ।"

ਮੁੜ ਆ ਬਾਈ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਕ ਪੂਰੀ ਜੰਝ ਜਿੰਨੀ ਰੋਟੀ ਏ।"

ਪਰ ਅਹਿਲਮਦ ਰਮਜ਼ਾਨ ਰੋਗਨੀ ਨਾਨਾਂ ਤੇ ਚਾਪਾਂ ਦੀ ਟੋਕਰੀ ਲਿਆਂਦਿਆਂ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਹੋਰ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਿਕਾਰ ਪਾਰਟੀ ਘੰਟਾ ਦੇਰ ਨਾਲ ਚੱਲੀ ਤੇ ਚਤੁਰੇ ਵੱਲ ਦਰਖਤਾਂ ਪਿੱਛੇ ਅਸਮਾਨ ਲਾਲ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ।

ਜ਼ਹੂਰਾ ਕਹਿੰਦਾ: "ਬਾਈ, ਜੇ ਜੱਜ ਕਰਮਦੀਨ ਇਕ ਘੰਟਾ ਦੇਰ ਨਾ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਤੇ ਹੋਣਾ ਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ।"

ਸ਼ਿਕਾਰ ਪਾਰਟੀ ਸੀਤਾ ਰਾਮ ਦੇ ਬਾਗ ਕੋਲੋਂ ਕੱਚੇ 'ਤੇ ਉੱਤਰ ਗਈ। ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਕੁ ਸਹੇ ਉੱਠੇ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਬੰਦੂਕ ਨਾ ਚੱਕੀ। ਦੁਪਹਿਰ ਵੇਲੇ ਤੀਕਰ ਪਾਰਟੀ ਬੱਕੀ ਹਾਰੀ ਇਕ ਖੂਹ ਤੇ ਅੱਪਤੀ ਤੇ ਏਹਦੇ ਤੂਤ ਹੇਠ ਅਪਣਾ ਅਪਣਾ ਭਾਰ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਰੋਸਟ ਮੁਰਗਾ, ਰੋਗਨੀ ਨਾਨਾਂ, ਪਰਾਠਿਆਂ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਮੋਹਨ ਦੀਆਂ ਸੈਂਡਵਿੱਚਾਂ ਖਾ ਕੇ ਚੱਲਣ ਲੱਗੇ ਤੇ ਜੱਜ ਕਰਮਦੀਨ ਨੇ ਪੇਸ਼ੀਨਗੇਈ ਕੀਤੀ: (ਹਿਰਨ ਮਾਰਾਂਗੇ? ਕੁਝ ਲਫਜ਼ ਗਾਇਬ ਹਨ ਇੱਥੇ -ਸੰ)। ਜ਼ਹੂਰੇ ਨੇ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਤੂਤ ਦਾ ਇਕ ਟਾਹਣ ਤੌਤ ਲਿਆ। ਸਰਦਾਰ ਮੋਹਨ ਕਹਿਆ:

"ਜ਼ਹੂਰਿਆ ਤੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।" ਜ਼ਹੂਰੇ ਕਹਿਆ: "ਹਿਰਨ ਚਿਕਣ(ਘੇਰ ਕੇ ਤੋਰਨ-ਸੰ)

ਦੇ ਕੰਮ ਆਵੇਗਾ।" ਏਨੇ ਵਿੱਚ ਇਕ ਜੱਟ ਕਿਤਿਉਂ ਆ ਕੇ ਜ਼ਹੂਰੇ ਨਾਲ ਖਿਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਫੇਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਰਮਜ਼ਾਨ ਵੀ ਝਗੜੇ ਵਿੱਚ ਆ ਰਲੇ। ਜ਼ਹੂਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ: "ਸਰਦਾਰਾ ਕੀ ਹੋਇਆ ਇਕ ਟਾਹਣੀ ਦਾ। ਸਾਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਚੱਲ ਤੈਨੂੰ ਐਦਾਂ ਦੇ ਦੱਸ ਟਾਹਣ ਦੇ ਦਿਆਂ।" ਪਰ ਖੂਹ ਵਾਲਾ ਸਿੱਖ ਗੰਦ ਬੋਲਦਾ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਸ਼ਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਫਰਲਾਂਗ ਕੂ ਗਈ ਹੋਣੀ ਜਦ ਖੂਹ ਵਾਲੇ ਮੱਟ ਪਿੰਡ ਕੱਠਾ ਕਰ ਕੇ ਏਹਨਾਂ ਨੂੰ ਢੂਰੋਂ ਈ ਲਲਕਰਾ ਮਾਰਿਆ। ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਜਿਧਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਓਪਰ ਨਠ ਉੱਠੇ। ਜ਼ਹੂਰਾ ਕਹਿੰਦਾ: "ਬਾਈ, ਮੈਂ ਜਿਸ ਕਰਮਦ ਵਿੱਚ ਵਤਿਆ ਓਹ ਏਨਾ ਸੰਘਣਾ, ਕਸਮ ਦਵਾ ਲਓ ਕਿ ਕੁਝ ਨਜ਼ਰ ਅਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਈ ਅਂਦੀਆਂ। ਸਰਦਾਰ ਮੋਹਨ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਫੇਰ ਕੁਝ ਡਾਂਗਾਂ ਖਡਕੀਆਂ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਮੋਹਨ ਦਬਕਾ ਮਾਰਿਆ। ਫੇਰ ਘੜੀ ਕੂ ਮਗਰੋਂ ਫਾਇਰ ਦੀ ਆਵਾਂ ਆਈ ਤੇ ਬਾਈ ਮੈਂ ਤੇ ਕੰਨ ਬੰਦ ਕਰ ਲਏ ਤੇ ਸਿਰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਖੋਭ ਲਿਆ ਪਰ ਬਾਈ ਮੈਂ ਹੁਣ ਵੀ ਕਹਿਨਾਂ ਜੇ ਜੱਜ ਕਰਮਦੀਨ ਇਕ ਘੰਟਾ ਦੇਰ ਨਾ ਕਰ ਦੈਂਦਾ ਤੇ ਹੋਣਾ ਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਨਾ ਖੂਹ ਵਾਲਾ ਜੱਟ ਹੋਂਦਾ ਨਾ ਏਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋਂਦਾ।

ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਲਤਾਈਆਂ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰੀਗਰ। ਓਹਨਾਂ ਆਪਣਾ ਬੰਦਾ ਚੱਕ ਸਿੱਧੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਾਣੇ ਜਾ ਰਪਟ ਲਿਖਵਾਈ। ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਆਧਾਂ ਆਧਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਤਕ 'ਤੇ ਧੈਂਦੇ ਗਏ। ਸ਼ਹਿਰ ਕੋਲ ਪੋਲੀਸ ਨੇ ਨਾਕਾ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ, ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਅੱਪੜਦਾ ਫੜ ਕੇ ਬਠਾਅ ਲੈਂਦੇ। ਜਦ ਸਾਰੇ ਕੱਠੇ ਕਰ ਲਏ ਨਿਆਣਿਆਂ ਸਿਆਣਿਆਂ ਸਣੇ ਤੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ: "ਓਹ ਸਿੱਖ ਮੁੰਡਾ ਕਿੱਥੇ?"

ਮਨਮੋਹਨ ਵਲ ਪਾ ਕੇ ਨਾਕੇ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਜਾ ਅੱਪਤਿਆ। ਓਹਦੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣਣ ਮਗਰੋਂ ਕਹਿਆ:

"ਮੋਹਨ, ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੀਂ, ਪੋਲੀਸ ਆਵੇਗੀ ਤੈਨੂੰ ਲੈ ਜਾਵੇਗੀ। ਅਸੀਂ ਵਾਹ ਲਾ ਦਿਆਂਗੇ, ਤੂੰ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੀਂ।"

ਸ਼ਨਾਖਤੀ ਪਰੇਡ ਹੋਈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਮਨਮੋਹਨ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਗਏ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ

ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾ ਪਛਾਣ ਸਕੇ। ਓਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮਾਨਤਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤੇ ਮਨਮੋਹਨ ਅੰਦਰ ਦਾ ਅੰਦਰ ਪਰ ਮੈਂ ਜੋ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮਨਮੋਹਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵੀ ਈਹੀ ਗੱਲ ਕਹੀ। ਜੱਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਪਿੰਡੇ 'ਤੇ ਡਾਂਗਾਂ ਦੇ ਜਖਮ ਤੇ ਮਕਤੁਲ ਨੂੰ ਜਿੰਨੀ ਨੇਤੇ ਤੋਂ ਗੋਲੀ ਵੱਜੀ ਏਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਨੇ ਕਿ ਮਨਮੋਹਨ ਨੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਏ। ਜਦ ਮਨਮੋਹਨ ਬਹੀ ਹੋ ਕੇ ਘਰ ਆਇਆ ਤੇ ਦੁਪਹਿਰ ਸੀ। ਫੇਰ ਵੀ ਓਹਦੇ ਭਾਈਆਂ ਨੇ ਘਿਓ ਦੇ ਦੀਵੇ ਬਾਲੇ ਤੇ ਜ਼ਹੂਰਾ ਕਹਿੰਦਾ : "ਬਾਈ ਜੇ ਜੱਜ ਕਰਮਦੀਨ ਇਕ ਘੰਟਾ ਦੇਰ ਨਾ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਣਾ ਈ ਨਹੀਂ ਸੀ।

-25-

ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੇ ਛਾਉਣੀ ਮਹੱਲੇ ਤੇ ਬੁੱਢੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਰਤਾ ਮਹਾਜ਼ਰ ਕੈਂਪ ਬਣਿਆ, ਮਹੱਲੇ ਸਣੇ। ਬੁੱਢੇ ਦਰਿਆ ਤੀਕਰ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਚੀ ਨੀਵੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਕਦੀ ਏਥੇ ਸਤਲੁਜ ਵਗਦਾ ਸੀ। ਦਰਿਆ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਉੱਪਰ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ, ਇਤਨੀ ਪੁਰਾਣੀ ਥਾਂ ਬੁੱਢਾ ਦਰਿਆ ਛੱਡ ਗਿਆ। ਛਾਉਣੀ ਮਹੱਲੇ ਤੋਂ ਬੁੱਢੇ ਦਰਿਆ ਤੀਕਰ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਚੀ ਨੀਵੀ। ਕੈਂਪ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਰਾਤ ਏਸੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਟੋਹਿਆਂ ਟਿੱਲਿਆਂ ਬੰਦੇ ਪੱਧਰੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਅਮੀਰ ਗਰੀਬ, ਅਨਪੜ੍ਹ ਆਲਮ। ਦੰਗਲਾਂ ਦੀ ਮੁਨਾਦੀ ਵਾਲਾ ਤੇ ਇਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਖਬਾਰ ਦਾ ਕਾਰਟੂਨਿਸਟ ਸਭ। "ਬਾਊ, ਬਾਊ, ਬਾਊ, ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਪਾਨ ਦਾ ਕੋਈ ਟੋਟਾ ਤੇ ਨਹੀਂ।" ਆਵਾਜ਼ ਬਤੀ ਦੂਰੋਂ ਅਂਦੀ ਲੱਗਦੀ, ਜਿੱਥੇ ਨੀਂਦ ਤੇ ਸੁਰਤ ਦੇ ਬੰਨੇ ਮਿਲਦੇ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਿਟੀ ਦੇ ਡਲੇ ਤੋਂ ਸਿਰ ਚੱਕਿਆ। ਓਹ "ਸੁਣ ਲੀਜੀਏ" ਈ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਮਿਟੀ ਦੇ ਡਲੇ ਤੇ ਸਿਰ ਰੱਖੀ। ਓਹਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਹੇਠ ਪਰਨਾ ਗੋਲ ਕਰ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪਰਨਾ ਵੀ ਨਾ, ਬਾਬੂ ਜੋ ਹੋਇਆ।

ਨਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਓਹਦਾ ਕੀ ਸੀ ਪਰ ਸਭ ਉਹਨੂੰ "ਸੁਣ ਲੀਜੀਏ" ਈ ਕਹਿੰਦੇ। ਲੁਧਿਆਣੇ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਤੇ ਮਹਿੰਗਾ ਮਨਾਦੀ ਵਾਲਾ। ਸਸਤੇ ਵੇਲਿਆਂ ਵੀ ਮਨਾਦੀ ਦਾ ਇਕ ਰੁਪਏ

ਲੋਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲੱਭਣ ਦੀਆਂ ਥਾਹਾਂ ਲੱਭਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਕੰਢੇ, ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ...ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਸ਼ਾਂਤ ਅਤੇ ਬੇ-ਗਮ ਥਾਂ ਹੈ ਉਸ ਜਿਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਲੱਭ ਸਕਦਾ।....ਏਸ ਲਈ ਲਗਤਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ਾਂਤ-ਬਾਂ ਦਿਓ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਵਿਆਉਨਦੇ ਰਹੋ।

- Marcus Aurelius

ਗਵਾਚੀਆਂ ਗੱਲਾਂ

ਅਨਵਰ ਅਲੀ, ਕਾਰਟੂਨਿਸਟ

ਨਵੀਂ ਕਿਤਾਬ- ਲੜੀਵਾਰ

ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੈਂਦਾ ਤੇ ਹੁਣ ਤਾਂ ਪੰਜ ਦੱਸ ਲੈਂਦਾ ਹੋਣਾ ਯਾ ਓਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ। ਨਾਲੋਂ ਹੁਣ ਓਹ ਹਮਾ ਤੁਮਾ ਦੀ ਮਨਾਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੈਂਦਾ। ਸਿਰਫ ਦੰਗਲਾਂ ਦੀ ਮਨਾਦੀ ਕਰਦਾ, ਨਾਲ ਘਟੋਂ ਘੱਟ ਦੋ ਫੌਲ ਤੇ ਇਕ ਟੱਲ ਵਾਲਾ। ਓਹਦੇ ਆਪਣੇ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਰੁਕੇ ਹੁੰਦੇ। ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਬਟੇਰਾ ਫਤਿਆ ਹੋਂਦਾ ਤੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਦੀ ਹਥੇਲੀ ਉੱਤੇ ਓਹਨੂੰ ਬੈਠਕਾਂ ਕਢਾਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਤੇ ਖੱਬੀ ਕੱਛੇ ਬਟੇਰੇ ਦੀ ਖਾਲੀ ਜਾਲੀ ਦੱਬੀ ਹੋਂਦੀ। ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾਨ, ਜਿਹਨੂੰ ਓਹਦੀ ਜੀਭ ਇਕ ਪਲ ਇਕ ਥਾਂ ਟਿਕਣ ਨਾ ਦੇਂਦੀ। ਦੋਵੇਂ ਫੌਲੀ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਫੌਲਾਂ ਨੂੰ ਡੱਗੇ ਮਾਰਦੇ ਤੇ ਟੱਲ ਵਾਲਾ ਤਾਲ ਮਿਲਾਅ ਕੇ ਆਪਣਾ ਟੱਲ ਘੁਮਾਂਦਾ। ਬੜੇ ਉੱਚਿਆਂ ਜਾ ਕੇ ਕਿਤੇ ਤਾਨ ਤੱਤਦੇ ਤੇ "ਸੁਣ ਲੀਜੀਏ" ਸੁਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਇਕ ਲੰਮੀ ਚੁੱਪ ਦੇਣ ਮਗਰੋਂ ਆਪਣੀ ਮਨਾਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ:

"ਸੁਣ ਲੀਜੀਏ ਜਨਥੇ ਵਾਲਾ!"

"ਕਿਆ ਕਹਿਤਾ ਹੈ ਮਨਾਦੀ ਵਾਲਾ।"

"ਜੇ ਢੋਲੋਂ ਕੀ ਢੈ ਢੈ ਢੈ ਤੇ ਸਿਰਫ ਦੰਗਲ ਕੇ ਲੀਏ ਹੈ ਔਰ" (ਵਕਫਾ) "ਦੰਗਲ ਹੈ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਕਾ" "ਐਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਕਾ" (ਵਕਫਾ) "ਪਹਿਲਾ ਜੋੜ ਹੈ" (ਫੌਲਾਂ ਦੇ ਅੱਠ ਦੱਸ ਡੱਗੇ ਤੇ ਟੱਲ) "ਅਲਾਉ ਪਹਿਲਵਾਨ ਪੱਠਾ ਆਮ ਬਖਸ਼ ਪਹਿਲਵਾਨ ਰੁਸਤਮੋਂ ਹਿੰਦ" (ਵਕਫਾ) "ਹਮਰਾਹ" (ਡੱਗੇ ਤੇ ਟੱਲ) "ਜੀਜਾ ਪਹਿਲਵਾਨ ਪੱਠਾ ਮੌਜਾ ਪਹਿਲਵਾਨ ਪੱਥਰ ਭੰਨ" (ਵਕਫਾ) "ਦੂਸਰਾ ਜੋੜ... ..."

ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋੜਾਂ, ਡੱਗਿਆਂ ਤੇ ਵਕਫਿਆਂ ਦੀ ਤਰਜ ਬਣਾਂਦਾ "ਸੁਣ ਲੀਜੀਏ" ਚੌਕ ਚੌਕ ਮਨਾਦੀ ਕਰਦਾ ਜਾਂਦਾ, ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਵੇਹਲੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਜਲੂਸ ਲਾਈ, ਜਿਹਤਾ "ਸੁਣ ਲੀਜੀਏ" ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਮਹੱਲੇ ਦੇ ਵੇਹਲੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰ ਕੇ ਈ ਮੁੜਦਾ। ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਚ ਦੰਗਲ ਜਿਵੇਂ ਰੋਜ ਈ ਹੋਦੇ। ਕੋਈ ਚੁੰਮਾ ਖਾਲੀ ਨਾ ਜਾਂਦਾ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਆਇਆ ਕੋਈ ਏਹੀ ਸਮਝੇ ਏਹ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਏ। ਕੁਸ਼ਤੀ ਲੜਨ ਵਾਲੇ, ਕੁਸ਼ਤੀ ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਈ ਏਥੇ ਰਹਿੰਦੇ।

ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਉੱਤੇ ਪਿਛਲੇ ਪੋਸਟਰ

ਹਾਲੇ ਮੈਲੇ ਨਾ ਹੋਂਦੇ ਉੱਤੇ ਨਵੇਂ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਤੇ "ਸੁਣ ਲੀਜੀਏ" ਅਗਲੀ ਮਨਾਦੀ ਦਾ ਜਲੂਸ ਕੱਢੀ ਫਿਲਦਾ।

ਪਹਿਲਵਾਨ ਤੇ ਦੰਗਲ ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਸਭ ਮੁਸਲਮਾਨ ਈ ਹੋਂਦੇ ਤੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਵੀ ਪਰ ਠੇਕੇਦਾਰ ਕਦੀ ਕਦੀ ਵੱਧ ਟਿਕਟ ਵੇਚਣ ਲਈ ਏਹਨੂੰ ਇਸਲਾਮੀ ਰੰਗ ਵੀ ਦੇ ਦੋਂਦੇ ਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਯਾ ਸਿੱਖ ਪਹਿਲਵਾਨ ਲਿਆ ਕੇ ਦੰਗਲ ਵਿੱਚ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਪਰ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ ਪਹਿਲਵਾਨ ਦੇ ਰੇਟ ਉੱਚੇ ਹੋਂਦੇ। ਓਹਨਾਂ ਹਾਰ ਕੇ ਜੂ ਜਾਣ ਹੋਂਦਾ। ਬਹੁਤਾ ਈ ਹੋਇਆ ਬਰਾਬਰ ਛੁਡਾਅ ਦਿੱਤਾ। ਓਹਨੂੰ ਜਿਤਾ ਕੇ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫਸਾਦ ਕਰਾਣਾ ਸੀ? ਪਰ ਕਾਟੇਦਾਰ ਕੁਸ਼ਤੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੀ ਈ ਹੋਂਦੀ।

ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੇ ਹਾਰ ਤੇ ਕਦੀ ਮੰਨਣੀ ਈ ਨਾ। ਨਾ ਈ ਬਰਾਬਰੀ। ਬਰਾਬਰੀ ਤੇ ਵੀ ਕਹਿਣਾ:

"ਸਾਡਾ ਪਹਿਲਵਾਨ ਜਿੰਤਦਾ ਸੀ ਜਦ ਬਰਾਬਰ ਛੁਡਾਅ ਦਿੱਤਾ।"

ਕਿਸੇ ਨੇ ਤੇ ਹਾਰਨਾ ਹੋਇਆ ਯਾ ਬਰਾਬਰ ਰਹਿਣਾ, ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਮੁਨਸਫ਼ ਨੂੰ "ਬਈਮਾਨ" ਕਹਿਣਾ। ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਵਾਰ ਮੁਨਸਫ਼ "ਬਈਮਾਨ" ਫੇਰ ਵੀ ਹਰ ਦੰਗਲ ਤੇ ਮੁਨਸਫ਼ ਵੀ ਓਹੀ ਦੋ ਹੁੰਦੇ।

ਇਕ ਦਾ ਨਾਂ ਮੈਂ ਭੁੱਲਦਾਂ, ਦੂਜਾ ਹੋਂਦਾ ਸੀ "ਖਵਾਜਾ ਮੁਹੰਮਦ ਆਜ਼ਮ, ਰਈਸ ਆਜ਼ਮ ਲੁਧਿਆਣਾ।" "ਰਈਸ ਆਜ਼ਮ" ਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਵਜ਼ਨ ਮਿਲਾਣ ਲਈ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਹੋਦਾ।

ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਚ ਬਤੇ ਬਤੇ ਰਈਸ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤੇ ਹੋਜ਼ਰੀ, ਕੱਪੜੇ ਦੇ ਕਾਰਥਾਨੇ, ਲੱਖਪਤੀ ਢਾਈ ਆਨੇ ਗਜ ਵਾਲੇ ਕੁਰਤੇ ਧੋਤੀਆਂ ਪਾਈ ਲਗੇ ਫਿਰਦੇ ਪਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲਈ ਖਵਾਜਾ ਈ ਰਈਸ ਆਜ਼ਮ।

ਏਹਨਾਂ ਕੋਲ ਇਕ ਕਾਰ ਵੀ ਸੀ, ਜਿਹਦੇ ਉੱਤੇ 47 ਵਿੱਚ ਅਹਿਰਾਰੀ ਮੌਲਵੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਝੰਡਾ ਲਈ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਦੇ ਫਿਰਦੇ:

"ਖੁਦਾ ਦਾ ਲੱਖ ਲੱਖ ਸੁਕਰ ਏ ਲੁਧਿਆਣਾ ਹਿੰਦੇਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ ਏ। ਹੁਣ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਡਰ ਖੋਂਦ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।"

ਪਹਿਲਵਾਨ ਤੇ ਦੰਗਲ ਵੇਖਣ
 ਵਾਲੇ ਸਭ ਮੁਸਲਮਾਨ ਈ ਹੋਂਦੇ ਤੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਵੀ। ਪਰ ਠੇਕੇਦਾਰ ਕਦੀ ਕਦੀ ਵੱਧ ਟਿਕਟ ਵੇਚਣ ਲਈ ਏਹਨੂੰ ਇਸਲਾਮੀ ਰੰਗ ਵੀ ਦੇ ਦੋਂਦੇ ਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਯਾ ਸਿੱਖ ਪਹਿਲਵਾਨ ਲਿਆ ਕੇ ਦੰਗਲ ਵਿੱਚ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਪਰ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ ਪਹਿਲਵਾਨ ਦੇ ਰੇਟ ਉੱਚੇ ਹੋਂਦੇ। ਓਹਨਾਂ ਹਾਰ ਕੇ ਜੂ ਜਾਣ ਹੋਂਦਾ। ਬਹੁਤਾ ਈ ਹੋਇਆ ਬਰਾਬਰ ਛੁਡਾਅ ਦਿੱਤਾ। ਓਹਨੂੰ ਜਿਤਾ ਕੇ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫਸਾਦ ਕਰਾਣਾ ਸੀ? "

ਛੀਲ ਗੰਜ ਤੇ ਹਮਲਾ ਹੋਣ ਮਹੱਤ੍ਰਾਂ ਏਸ ਕਾਰ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮੁਹੱਲਿਆਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਲਾਣੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਈ ਯਾ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ। ਮੌਲਿਪੁਰੇ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਪਸੇ ਮੌਲਵੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਸਨ। ਜਦ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਟਾਂ ਆਣ ਲੱਗੀਆਂ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਮੌਲਾਣਾ ਹਬੀਬ ਅਲ ਰਹਿਮਾਨ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਘੱਲਿਆ। ਮੌਲਾਨਾ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਅੰਜਮਨ ਅਹਿਰਾਰ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਸਦਰ ਸੀ। ਇਕ ਹਿੰਦੇਸਤਾਨ ਦਾ ਹਾਮੀ ਤੇ ਕਾਇਦੇ ਆਜ਼ਮ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ਰ ਆਜ਼ਮ ਕਹਿੰਦਾ। ਮੌਲਾਨਾ ਨੇ ਕਹਿਆ:

"ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਝੰਡੇ ਲਗਾ ਲਓ।"

ਓਹਨਾਂ ਕਿਹਾ: "ਓਹ ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਈ ਲਾਏ ਹੋਏ ਨੇ।"

ਫਰਮਾਇਆ: "ਹੋਰ ਲਾ ਲਓ।"
 "ਤੇ ਇੱਟਾਂ ਪਹਿਲੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ। ਖਵਾਜ਼ ਸਭ ਅਹਿਰਾਰੀ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਭਾਈਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਭਾਈ ਖਵਾਜ਼ ਆਜ਼ਮ ਤੇ ਖਵਾਜ਼ ਯੂਸਫ ਵੱਧ ਮਸ਼ਹੂਰ। ਖਵਾਜ਼ ਆਜ਼ਮ

ਗਵਾਚੀਆਂ ਗੱਲਾਂ

ਅਨਵਰ ਅਲੀ, ਕਾਰਟੂਨਿਸਟ

ਨਵੀਂ ਕਿਤਾਬ- ਲੜੀਵਾਰ

ਅਵਾਮੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਲੀਡਰ ਸੀ। ਦੰਗਲਾਂ ਤੇ ਮੁਨਸਫ਼ੀ ਕਰਨਾ, ਬਟੇਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਤੇ ਕਬੂਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਤਾਂ ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨਾ। ਖਵਾਜਾ ਯੂਸਫ਼ ਅਲੀਗ ਸੀ ਤੇ ਉੱਚਾ ਸਿਆਸਤਦਾਨ। ਮਜ਼ਲਿਸ ਅਹਿਰਾਰ ਇਸਲਾਮ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੋਵਾਂ ਨਾਲ ਹਮ ਖਿਆਲ। ਇਕ ਵਾਰ ਪੰਡਤ ਨਹਿਰੂ ਲੁਧਿਆਣੇ ਆਇਆ ਤੇ ਖਵਾਜਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਠਹਿਰਨਾ ਸੀ ਓਹਨੇ ਪਰ ਲੀਗੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤੇ ਓਹ ਖਵਾਜਿਆਂ ਦੀ ਕੋਠੀ ਅੱਗੇ ਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਨਾਅਰੇ ਲਾਣ ਲੱਗ ਪਏ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਨਹਿਰੂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼। ਪੋਲੀਸ ਆ ਗਈ, ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਨਾ ਮੰਨਣ ਤੇ ਭੀ ਸੀ ਢਾਂਚਾ 144 ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਫੇਰ ਘਰੀਂ ਘਰੀਂ ਚਲੇ ਗਏ। ਖਵਾਜਾ ਯੂਸਫ਼ ਅਲੀਗ ਇਕ ਵਾਰ ਪੰਜਾਬ ਅਸੰਬਲੀ ਲਈ ਵੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਪਰ ਮੀਆਂ ਅਬਦੂਲ ਹਾਅਈ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਹਾਰ ਗਿਆ। ਅਹਿਰਾਰੀਆਂ ਕਹਿਆ "ਬਈਮਾਨੀ" ਹੋਈ ਏ।

ਖਵਾਜਾ ਮੌਨਸ ਕਹਿੰਦਾ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਨਣ ਤੇ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਬਤਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਆ ਜਾਓ ਮੇਰੇ ਘਰ ਰਹੋ ਪਰ ਅੱਥਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ।

ਫੈਜ਼ਲ ਹਸਨ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਬਣਿਆ ਸਾਨੂੰ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਮਰਾਜੀਆਂ ਦੇ ਏਜੰਟ ਕਹਿੰਦਾ ਫਿਰਦਾ। ਹੁਣ ਲੰਡਨ ਤੋਂ ਆਂਦਾ ਏ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਏ: "ਅਨਵਰ ਚੰਗ ਹੋਇਆ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣ ਗਿਆ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਸਾਡਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਹਾਲ ਹੋਂਦਾ।"

ਫੈਜ਼ਲ ਹਸਨ ਦਾ ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਘਰ ਏ। ਇਕ ਕੋਠੀ ਓਹਨੇ ਲਾਹੌਰ ਕੈਨਾਲ ਵਿਖੁ ਵਿੱਚ ਬਣਾਈ ਏ ਤੇ ਹੇਠਲਾ ਹਿੱਸਾ ਲਾਹੌਰ ਸਰਦੀਆਂ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਏ।

-26-

ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਫੈਜ਼ਲ ਹਸਨ, ਸਾਹਿਰ ਤੇ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਟੋਲੀ ਵਾਲੇ ਬਾਕੀ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਾਮਰਾਜੀਆਂ ਦੇ ਏਜੰਟ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇ ਏਧਰ ਉਧਰ ਇਨਕਲਾਬ ਨੂੰ ਉਡੀਕਰੇ ਰਹਿੰਦੇ।

ਕਾਲਜ ਦੇ ਹੋਰਾਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨਿਸਾਨੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ। ਸੁਜਾਅ ਨੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਤ ਬਣਨਾ ਸੀ। ਸਫ਼ੀਹ ਕਹਿੰਦਾ: "ਸੈਸ਼ਨ

ਜੱਤ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਫਾਰੇ ਤੇ ਲਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਗੋਲੀ ਚਲਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ।" ਏਸ ਲਈ ਸਫ਼ੀਹ ਨੇ ਆਈ.ਸੀ.ਐਸ ਬਣਨਾ ਸੀ। ਸਫ਼ੀਹ ਆਈ.ਸੀ.ਐਸ. ਤੇ ਨਾ ਬਣਿਆਂ ਪਰ ਓਹਦਾ ਨਾਂ ਆਈ.ਸੀ.ਐਸ. ਜ਼ਰੂਰ ਪੈ ਗਿਆ। ਏਹਦੇ ਲਈ ਓਹਨੇ ਆਪ ਵੀ ਬੜੀ ਮੇਹਨਤ ਕੀਤੀ। ਤੇਰੇ ਘਰ ਗਿਆ, ਤੂੰ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਸੁਨੇਹਾ ਛੱਡ ਆਇਆ: "ਓਹਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਸਫ਼ੀਹ ਆਈ.ਸੀ.ਐਸ ਆਇਆ ਸੀ।" ਯਾ "ਅੱਜ ਰਸੀਦ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਬਤਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਂਦਾ ਰਹਿਆ ਕਿ ਆਈ.ਸੀ.ਐਸ, ਚੱਲ ਫਿਲਮ ਦੇਖ ਆਈਏ।" ਸਫ਼ੀਹ ਆਈ.ਸੀ.ਐਸ. ਤੇ ਨਾ ਬਣਿਆ, ਪੀ.ਸੀ.ਐਸ ਹੋ ਕੇ ਸਿਵਲ ਜੱਤ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਤ ਹੋ ਕੇ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਹਰ ਕੋਈ ਓਹਨੂੰ ਆਈ.ਸੀ.ਐਸ. ਈ ਕਹਿੰਦਾ ਰਹਿਆ। ਦੋ ਕੁ ਸਾਲ ਹੋਏ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਦੱਸਿਆ:

"ਅੱਜ ਕਰਨਲ ਅਨਵਰ ਦਾ ਫੋਨ ਆਇਆ ਸੀ, ਕਹਿੰਦਾ: ਸਫ਼ੀਹ ਆਈ.ਸੀ.ਐਸ ਦਾ ਇੰਤਕਾਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਨਜ਼ਾ ਦੋ ਬਜੇ ਚੱਕਣਗੇ।"

ਹੁਣ ਵੀ ਜਦ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਏ ਓਹਦੀ ਤੇ "ਅੱਲਾ ਬਖਸ਼ੇ ਆਈ.ਸੀ.ਐਸ" ਕਹਿ ਕੇ।

ਮੈਂ ਜਦ ਕਾਲਜ ਫਲਟ ਈਅਰ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਗਿਆ ਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਪਹਿਲੇ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਏਧਰਲੇ ਉਧਰਲੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਦੇ ਰਹੇ ਫੇਰ ਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ ਮੇਰੇ ਫਾਰਮ ਤੇ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰ ਕੇ ਕਹਿਆ: "ਅਨਵਰ, ਤੈਨੂੰ ਡਾਕਖਾਨੇ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਏ?"

ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਨਹੁਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਜਿਹੜੇ ਮੈਂ ਹਾਲੇ ਕੱਲ੍ਹੇ ਈ ਕਤਰੇ ਸਨ। ਕਿਵੇਂ ਕਹਿੰਦਾ ਫਾਰਮ ਮੇਰੇ ਅੱਥਰੇ ਨੇ ਭਰਿਆ ਏ। ਏਸ ਗੱਲੋਂ ਮੈਨੂੰ ਫੇਲ੍ਹ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਕਿ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੈ ਤੇ ਫਲਟ ਡਵੀਜ਼ਨ ਪਰ ਆਪਣਾ ਫਾਰਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭਰ ਸਕਦਾ। ਦਾਖਲ ਤੇ ਓਹਨਾਂ ਮਹਿਸੂਦ ਨੂੰ ਵੀ ਕਰ ਲਿਆ, ਜਿਹੜੇ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨੰਬਰ ਸਨ। ਓਸ 1938 ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਦੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ

ਨੰਬਰ ਸੋਮਨਾਥ ਦੇ ਆਏ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਮਹਿਸੂਦ ਦੇ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲੀਡਰ ਜਲਸਿਆਂ ਜ਼ਲਸਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਕੀ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬੇਸ਼ਰਮ, ਬੇਗੈਰਤ ਕਹਿੰਦੇ:

"ਸਰਮ ਕਰੋ ਮੁਸਲਮਾਨੋ! ਤੁਹਾਡਾ ਗੈਰਤ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਏ। ਮੁਸਲਮਾਨੋ, ਇਕ ਵਕਤ ਸੀ ਜਦ ਸੋਮਨਾਥ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਸੀ ਤੇ ਅੱਜ, ਮੁਹੰਮਦ ਸੋਮਨਾਥ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਹੋਠ।" "ਨਾਰਾਏ ਏ ਏ ਤਕਬੀਰ।" "ਅੱਲੂ ਅਕਬਰ।"

ਲੁਧਿਆਣੇ ਦਾ "ਨਾਰਾ ਏ ਤਕਬੀਰ" ਕੁਰਦ (ਕੌਮ ਦਾ ਨਾਂ-ਸੰ.) ਸੀ। ਏਨੀ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਤੇ ਏਨਾ ਲੰਮਾ ਨਾਅਰਾ ਲਾਂਦਾ, ਹਵਾ ਬਿਰਕਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ। ਕੁਰਦ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਬਾਬ ਲਾਂਦਾ ਸੀ। ਸੋਮਨਾਥ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸ ਸਹਿਰ ਦਾ ਸੀ ਓਹਨੂੰ ਵਜੀਬਾ ਤੇ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਤੇ ਮਿਲ ਈ ਗਿਆ ਹੋਣਾ। ਮੁਹੰਮਦ ਨੂੰ ਵੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਗੈਰਮੰਟ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਐਵੇਂ ਈ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿੱਚੋਂ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਣ ਤੋਂ ਭਰਦਾ ਰਹਿਆ। ਮੇਰਾ ਅੱਥਰ ਡਾਕਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਕਲਰਕ ਸੀ। ਏਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਓਹਨੇ ਆਪਣੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਕਦੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੋਚਿਆ। ਇਕ ਵਾਰ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰੀ ਕਰਦਾ ਰਹਿਆ। ਫੇਟੇ ਮਾਮੇ ਦੇ ਘਰੋਂ ਅੰਗੂੰਰੀ ਗਲੋਬ ਵਾਲਾ ਲੈਪ ਮੰਗਵਾਅ ਕੇ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤੀਕਰ ਪਤ੍ਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ।

ਰਾਤ ਦਾ ਦੁੱਧ ਘਟਾਅ ਕੇ ਪਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਡੇਢ ਪਾਅ ਨਾਲ ਫੇਲ੍ਹੀ ਨੀਦ ਆਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਏ। ਓਦੋਂ ਹਾਲੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਬਿਜਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ ਤੇ ਲੋਕੀ ਲਾਲਟੈਨਾਂ ਤੇ ਦੀਵੇ ਬਾਲ ਕੇ ਈ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ। ਸਾਈ ਵਿਆਹ 'ਤੇ ਸਫ਼ੀਹ ਗੈਸ ਵਰਕਸ ਤੋਂ ਕਰਾਏ 'ਤੇ ਗੈਸ ਲੈ ਆਂਦੇ। ਜਦ ਜ਼ੋਗਿੰਦਰ ਨਗਰ ਦੀ ਬਿਜਲੀ ਆਈ 'ਤੇ ਮੇਰੇ ਮਾਮੇ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਬਿਜਲੀ ਲਵਾਈ। ਓਹਦੇ ਮਗਰੋਂ ਡੋਟੇ ਮਾਮੇ ਦੇ ਘਰ ਲੱਗੀ। ਸਾਡੇ ਕੁਚੇ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਬਤੇ ਮਾਮੇ ਦੇ ਘਰ ਨਵੀਂ ਸੈਅ ਆਂਦੀ। ਓਹਦੇ ਦੋ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਮਗਰੋਂ ਡੋਟੇ ਮਾਮੇ ਦੇ

ਅਮਰੀਕੀ ਅਭਿਨੇਤਰੀ ਜੱਡ ਐਸ਼ਲੇ 'ਮੀ ਟੂ' (ਮੈਂ ਵੀ ਸਿਕਾਰ) ਲਹਿਰ ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ। ਦੱਖਣੀ ਸੂਡਾਨ ਦੇਸ ਜਾ, ਆਪਸੀ ਹਿੰਸਾ ਨਾਲ ਭੰਨੇ, ਜਿਥੇ ਬਲਾਤਕਾਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਦੇਸਵਿਆਪੀ ਮੁਸੀਬਤ ਹੈ- ਇੱਕ ਜੱਚਾ ਬੱਚਾ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਸਿਕਾਰ ਤ੍ਰੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ: "ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਵਿਖ ਰਹੀਆਂ ਹੋ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਹਾਸ਼ਿਰ ਹਾਂ।" ਉਹ ਯੂ ਐਨ ਦੂਤ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ: "ਅਸੀਂ ਸਾਰੀਆਂ ਤੀਵੀਆਂ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੀਆਂ ਇੱਕੋ ਹਾਂ।"

ਘਰ ਵੀ ਓਹੀ ਸੈਅ ਪਈ ਹੋਈ, ਵੱਡੇ ਮਾਮੇ ਨੇ ਰੈਲੇ ਦਾ ਸਾਈਕਲ ਖਰੀਦਿਆ ਤੇ ਓਹਦੇ ਚਾਰ ਦਿਨ ਮਗਰੋਂ ਛੋਟਾ ਮਾਮਾ ਆਪਣਾ ਨਵਾਂ ਸਾਈਕਲ ਚਲਾਣਾ ਸਿੱਖਦਾ ਛਿੱਗ ਕੇ ਗੋਡੇ ਛਿਲਾਅ ਬੈਠਾ। ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਰੇਡੀਓ ਯੂਏਂਗ ਕ੍ਰਿਸਚਨ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਇਕ ਦਿਨ ਸਕੂਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਹਾਲ ਵਿਚ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਕੇ ਰੇਡੀਓ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਮਾਸਟਰ ਦੁਆ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਾਇਸ 'ਤੇ ਬੈਠੇ। ਰੇਡੀਓ ਵਿੱਚੋਂ ਬਿਜਲੀ, ਬੱਦਲ ਗਰਜਣ ਤੇ ਸੀਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਆਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਅਸੀਂ ਬੜਾ ਚਿਰ ਸਮਝਦੇ ਰਹੇ ਰੇਡੀਓ ਈ ਕਰਦਾ ਏ। ਦੂਜੀ ਵੱਡੀ ਜੰਗ 'ਤੇ ਰਾਤੀਂ ਲੋਕ ਬੜੇ ਮਾਮੇ ਦੇ ਘਰ ਆਂਦੇ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬੂਹੇ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਬਰਲਿਨ ਰੇਡੀਓ ਸੁਣਦੇ। ਆਪਣੀ ਨੀਦ ਗਵਾਅ ਕੇ ਤੇ ਆਪਣਾ ਤੇਲ ਬਾਲ ਕੇ ਜਦ ਮਹਿਕਮੇ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਨੇਤੇ ਆਇਆ ਤੇ ਪੀ.ਐਮ.ਜੀ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਾਲਿਆਂ ਅੱਥੇ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਏਹ ਲਿਖਕੇ ਮੌਤ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦਾ ਤਾਲੀਮੀ ਮਿਆਰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਅੰਗੁਰੀ ਗਲੋਬ ਵਾਲਾ ਲੈਪ ਮਾਮੇ ਦੇ ਘਰ ਮੌਤ ਆਇਆ ਪਰ ਬੀਬੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਸੀ ਏਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਣਾ ਕਿਉਂ। ਤੇ ਅੱਥੇ ਨੇ ਮੁੜ ਆਪਣਾ ਢੁਧ ਵਧਾਅ ਕੇ ਢੇਢ ਪਾਅ ਕਰ ਲਿੱਤਾ।

ਹੁਣ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾਂ ਅੱਥੇ ਨੇ ਮੇਰਾ ਦਾਖਲੇ ਦਾ ਫ਼ਾਰਮ ਭਰਿਦਿਆਂ ਸੋਚਿਆ ਹੋਣਾ, ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਬੀ ਏ ਤੇ ਕਰਵਾਅ ਲਵਾਂ ਕੋਈ ਏਹਦੀ ਦਰਖਵਾਸਤ ਤੇ ਏਹ ਨਾ ਲਿਖ ਸਕੇ ਏਹਦਾ ਤਾਲੀਮੀ ਮਿਆਰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ। ਬੀ.ਏ. ਕਰ ਕੇ ਡਾਕਖਾਨੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਉੱਚੀ ਨੌਕਰੀ ਤੇ ਮਿਲ ਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਤਰੱਕੀ ਕਰਦਾ, ਕੀ ਕਮੀ ਰੱਬ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਪੋਸਟ ਮਾਸਟਰ ਜਨਰਲ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤੇ ਲੋਕੀ ਕਹਿਣ:

"ਦੇਖੋ ਜੀ ਕਿਨੀ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤਾ ਏ ਡਾਕਖਾਨੇ ਦੇ ਕਲਰਕ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਪੀ.ਐਮ.ਜੀ. ਲੱਗ ਗਿਆ ਏ।" ਤੇ ਅੱਥੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣ:

"ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ ਨੇ, ਜੀ।" ਓਸ ਵੇਲੇ ਗੈਰਮੈਟ ਕਾਲਜ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਸਟਾਫ ਰੂਮ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ

ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਰੇਡੀਓ ਯੂਏਂਗ ਕ੍ਰਿਸਚਨ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਇਕ ਦਿਨ ਸਕੂਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਹਾਲ ਵਿਚ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਕੇ ਰੇਡੀਓ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਮਾਸਟਰ ਦੁਆ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਾਇਸ 'ਤੇ ਬੈਠੇ। ਰੇਡੀਓ ਵਿੱਚੋਂ ਬਿਜਲੀ, ਬੱਦਲ ਗਰਜਣ ਤੇ ਸੀਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਆਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਅਸੀਂ ਬੜਾ ਚਿਰ ਸਮਝਦੇ ਰਹੇ ਰੇਡੀਓ ਈ ਕਰਦਾ ਏ। ਦੂਜੀ ਵੱਡੀ ਜੰਗ 'ਤੇ ਰਾਤੀਂ ਲੋਕ ਬੜੇ ਮਾਮੇ ਦੇ ਘਰ ਆਂਦੇ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬੂਹੇ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਬਰਲਿਨ ਰੇਡੀਓ ਸੁਣਦੇ। ਆਪਣੀ ਨੀਦ ਗਵਾਅ ਕੇ ਤੇ ਆਪਣਾ ਤੇਲ ਬਾਲ ਕੇ ਜਦ ਮਹਿਕਮੇ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਨੇਤੇ ਆਇਆ ਤੇ ਪੀ.ਐਮ.ਜੀ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਾਲਿਆਂ ਅੱਥੇ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਏਹ ਲਿਖਕੇ ਮੌਤ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦਾ ਤਾਲੀਮੀ ਮਿਆਰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਅੰਗੁਰੀ ਗਲੋਬ ਵਾਲਾ ਲੈਪ ਮਾਮੇ ਦੇ ਘਰ ਮੌਤ ਆਇਆ ਪਰ ਬੀਬੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਸੀ ਏਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਣਾ ਕਿਉਂ। ਤੇ ਅੱਥੇ ਨੇ ਮੁੜ ਆਪਣਾ ਢੁਧ ਵਧਾਅ ਕੇ ਢੇਢ ਪਾਅ ਕਰ ਲਿੱਤਾ।

ਉਂਗਲਾਂ ਦੇ ਪਟਾਖੇ ਕੱਢ ਰਹਿਆ ਸੀ। ਏਨੇ ਵਿਚ ਇਕ ਕੁਰਸੀ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਬਾਰੀਕ ਜੇਹੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ ਕਹਿਆ:

"ਮੇਰਾ ਖ਼ਿਆਲ ਏ ਡਾਕਖਾਨਾ ਜਿੰਨੀ ਪਬਲਿਕ ਦੀ ਖਿਦਮਤ ਕਰਦਾ ਏ ਅਸੀਂ ਉਹਦੀ ਉਨੀਂ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।" ਏਹਦੇ ਤੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਬੜੇ ਜੋਰ ਨਾਲ, "ਬੇਸ਼ੱਕ ਬੇਸ਼ੱਕ" ਕਹਿਆ ਤੇ ਮੇਰਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਗੈਰਮੈਂਟ ਕਾਲਜ ਦੇ ਫ਼ਸਟ ਈਅਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਹੋ ਗਿਆ।

{-18-ਦਾ ਕੁਝ ਬਾਕੀ }

ਸਾਹਿਰ ਦੇ ਪੂਰ ਬਾਰੇ ਹੋਰ!

(ਪਰਕਾਸ਼ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਕਾਰ ਵਿਚ ਆਂਦਾ... ਫੇਰ ਅੱਧ ਘੰਟਾ ਲੰਮੀ ਡਰਾਇਵਰ ਨਾਲ ਗੱਲ। ਪੈਰ ਗੱਡੀ ਦੇ ਛੁੱਟਬੋਰਡ ਤੇ।.. ਅੱਜ ਕੁਝੀਆਂ ਮਰ ਗਈਆਂ। "ਬੈਡ ਲੱਕ, ਬਡੀ।"

"ਹੁਣ ਇਸ ਗੱਡ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਕਰ ਦਿਉ।"

"ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਰੋ ਨਵੀਂ .."

"ਅਬੀਆ ਦੀ ਸੁਵੀ ਬੜੀ ਪਿਆਰੀ ਏ।"

"ਛੋਰਡ ਬੜੀ ਨਿੰਗਰ ਗੱਡੀ ਏ। ਕਈਚੇ ਵਿਚ ਨਠਾਈ ਫਿਰੋ।"

ਸਿੱਖ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੱਗਾਂ ਜਿਵੇਂ ਗੁਲਸ਼ਨ ਵਿਚ ਬਹਾਰ ਆਈ। ਵਲਾਇਤੀ ਸੂਟ, ਮੇਡ

ਇਨ ਇੰਗਲੈਂਡ... ਬੁਣਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ, "ਇਸਮਾਇਲ ਖਾਨਦਾਨੀ ਟੇਲਰ ਏ।"

"ਪਿਟਮੈਨ ਤੇ ਰੇਨਕੋਨ ਵਿਚ ਉੱਨੀ ਵੀਹ ਦਾ ਫਰਕ।" "ਰੇਨਕੋਨ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਲ ਪਹਿਲੋਂ ਆਰਡਰ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ।"

"ਜੇ ਇਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਬੰਦਾ ਮਰ ਜਾਵੇ?"

ਨਜ਼ਮ ਦਾ ਉਨਵਾਨ ਏ: "ਮਰਘਟ ਕੀ ਰਾਖ ਸੇ।" ਸਾਹਿਰ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਹਾਲ ਦੀ ਛੱਡ ਪਾਰ ਕਰ ਕੇ ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਕੁਝ ਤੱਕਦੀਆਂ ਇੰਦਰ ਦੀ ਸਭਾ। ਇੰਦਰ ਰਾਜਾ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ? ਸਹਿਗਲ ਦੇ ਗਣੇ, ਅੱਡੀਆਂ ਚੱਕ ਤਕਰੀਰਾਂ। ਕਈ ਐਵੇਂ ਅੱਖਾਂ ਨਸ਼ਈ ਕਰੀ ਫਿਰਦੇ। ਜਿਹੜੇ ਕੁਝ ਨਾ ਕਰਦੇ, ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ।

"ਗੁਮਨਾਮ ਕੁਝੀਆਂ ਲਈ ਕਾਰਟੂਨ ਬਣਾਂਦਾ।" ਕੌਣ ਕੀ ਕੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ।

ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਘਰ ਦਾ ਖੱਦਰ ਪਾਇਆ। ਕੁਝਤਾ ਪਜਾਮਾ ਗੋਡਿਆਂ ਵਾਲਾ, ਮੋਟਿਆਂ ਸ਼ੀਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਐਨਕਾ। ਖੱਦਰ ਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਇੱਕ ਪਾਣ ਨਹੀਂ ਕੱਢਦੀ। ਹਰ ਵਾਰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਸੈਂਕਤਿਆਂ ਸੂਟ ਚਾਹੀਦੇ।

ਕਾਂਗਰਸੀ ਲੀਡਰ, ਮੀਆਂ ਇਫ਼ਾਇਕਾਰ ਉਲੀਨ, ਗ਼ਾਰੀਬ ਆਦਮੀ ਲੀਡਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਫੌਸਟ ਯੀਅਰ ਦੇ ਪਜਾਮਿਆਂ ਵਾਲੇ ਗਰਮੀਆਂ ਮਗਰੋਂ ਆਂਦੇ ਤੇ ਵਲਾਇਤੀ ਸੂਟ ਪਾ ਕੇ, ਪਛਾਣੇ ਨਾ ਜਾਂਦੇ। ਅੱਗੇ ਵਧ ਵਧ ਕੇ ਹੱਥ ਮਿਲਾਂਦੇ, ਹਰ ਇਕ ਨਾਲ ਕੁਝ ਆਂਦੇ ਈ ਨਾ। ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਵੀ ਆਇਆ। ਮੈਂ ਉਹਦਾ ਨਾ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ। ਅਨਵਰ ਅਲੀ ਗੁਮਨਾਮ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕੀ ਬੁਗਾਈ ਸੀ। ਅਬਦਾਲੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਸਾਹਿਰ ਲਾ ਲਿਆ। ਅਬਦਾਲੀ ਸਾਹਿਰ। ਏ. ਐਚ. ਸਾਹਿਰ, ਸਾਹਿਰ ਲੁਧਿਆਣਵੀ। ਸਰਜੂਲ ਹੱਕ ਹਾਫਜ਼ ਲੁਧਿਆਣਵੀ ਬਣ ਗਿਆ, ਸਾਹਿਰ ਨਾਲ ਫਿਰ ਫਿਰ ਕੇ। ਰੁਬਾਈ ਅਰਜ ਏ: "ਭਈਆ ਸਾਹਿਰ ਦੀ ਨਜ਼ਮ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ।"

ਜ਼ਿਆਉਲ ਹੱਕ ਦੇ ਵੇਲੇ ਨਾਅਤਾਂ ਲਿਖਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਘੋਟਿਆ ਸਿਰ, ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਵਰਗੀ ਦਾਤੀ, ਗਿੱਟਿਆਂ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਸਲਵਾਰ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪਰਾਇਡ ਆਫ ਪਰਫਾਰਮੈਂਸ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਲੱਖ ਤੋਂ ਘੱਟ ਰਕਮ ਨਹੀਂ ਗਿਣੀ ਜਾਂਦੀ।

ਸੋਫ਼ੀ ਦੀ ਦੁਨੀਆ

ਯੋਸਤੇਨ ਗੌਰਦਰ

ਬੈਂਸਟਸੈਲਰ (ਦਾਰਮਨਿਕ ਨਾਵਲ) -ਲੜੀਵਾਰ

ਪੌਰਾਣਿਕ ਮਿੱਥਾਂ

ਚੰਗਿਆਈ ਤੇ ਬੁਰਿਆਈ ਦੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅਣਟਿਕਵਾਂ ਸਮਤੋਲ-ਤਵਾਜ਼ਨ...

ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਸੋਫ਼ੀ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਖਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੁੱਕ ਹੀ ਨਾ ਰਹੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਉਹ ਸਾਰਾ ਵੇਲਾ ਬੋਰ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਰਿਸੈਂਸ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਜੋਆਨਾ ਨਾਲ ਮੁਤ ਦੋਸਤੀ ਗੰਢਣ ਵੱਲ ਉਚੇਚਾ ਧਿਆਨ ਕੀਤਾ। ਘਰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ ਕਿ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਮਿੰਟੀ ਸੁੱਕ ਜਾਏਗੀ ਤਾਂ ਉਹ ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਟੈਂਟ ਲਾ ਕੇ ਰਹਿਣਗੀਆਂ।

ਕੁਝ ਚਿਰ ਬਾਅਦ, ਜੋ ਅਣ-ਅੰਤ ਕਾਲ ਜਿਹਾ ਲੰਮਾ ਜਾਪ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਲੈਟਰ-ਬੱਕਸੇ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਨੇ ਉਹ ਖਤ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਸਿਸ ਉਤੇ ਮੈਕਸਿਕੋ ਮੁਲਕ ਦੀ ਡਾਕ-ਮੁਹਰ ਲੱਗੀ ਸੀ। ਇਹ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਜਾਣ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਕਾਹਲ ਪਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਚੀਫ਼ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਸ਼ਤਰੰਜ ਵਿਚ ਹਰਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਸਭ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਕਰੀਬਨ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਸਰਦੀਆਂ ਦੀ ਛੁੱਟੀਆਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਲੈ ਆਏ ਸਨ।

ਤੇ ਹੋਰ, ਉਥੇ ਪਿਆ ਸੀ- ਉਹ ਭੂਰਾ ਲਿਫਾਫਾ ਜਿਸ ਉਤੇ ਉਸਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਸਕੂਲੀ ਬਸਤੇ ਤੇ ਬਾਕੀ ਡਾਕ ਨੂੰ ਘਰ ਸੁੱਟ-ਸੱਟ, ਸੋਫ਼ੀ ਸਿੰਧੀ ਆਪਣੀ ਗੁਫਾ ਵੱਲ ਨੂੰ ਭੱਜੀ। ਲਿਫਾਫੇ 'ਚੋਂ ਉਸਨੇ ਟਾਈਪ ਕੀਤੇ ਸਫੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢੇ ਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਸੁਰੂ ਕੀਤਾ:

ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਪੌਰਾਣਿਕ ਕਥਾ-ਤਸਵੀਰ

ਹੈਲੋ, ਸੋਫ਼ੀ! ਅਸੀਂ ਬੜਾ-ਕੁਝ ਮੁਕਾਉਣਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਆ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਦੇਰ ਦੇ ਸੁਰੂ ਕਰੀਏ।

ਦਰਸ਼ਨ-ਸਾਸਤਰ (ਫਲਸਫੇ) ਤੋਂ ਸਡਾ ਮਤਲਬ ਸੋਚਣ ਦੇ ਉਸ ਕੁੱਝੇ ਨਵੇਂ ਤਰੀਕੇ ਤੋਂ ਹੈ ਜੋ ਇਸਾ ਤੋਂ ਛੇ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਯੂਨਾਨ ਵਿਚ ਵਿਗਸਿਆ-ਵਧਿਆ। ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਲੋਕਾਂ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਸੁਆਲਾਂ ਦੇ ਜੁਆਬ ਆਪਣੇ ਵੱਖੋਂ ਵੱਖਰੇ ਧਰਮਾਂ ਤੋਂ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪੌਰਾਣਿਕ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ-ਖੁਲਾਸੇ-ਸਮਝਾਉਣੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਰ

{ਇਹ ਪੱਛਮੀ ਜਗਤ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਕਥਾ ਹੈ : ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੇ 19 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਬਣਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਬਾਲਾਂ ਲਈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਕਮਾਲ ਦੀ ਸਫ਼ਲਤਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰਾ ਵੇਲਾ ਲੇਖਕ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਇਨਾਮ ਮਿਲੇ ਹਨ। 13 ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਬਾਲ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।}

ਬੋਰ

ਸਰਾਰਤੀ ਦੇਵਤਾ ਲੋਕੀ

ਪੀੜ੍ਹੀ ਪੌਰਾਣਿਕ ਕਥਾਵਾਂ-ਮਿੱਥਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਪੌਰਾਣਿਕ ਕਥਾ (ਮਿੱਥਾ) ਦੇਵਤਿਆਂ ਬਾਰੇ ਅਜਿਹੀ ਕਹਾਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਸਾਫ਼ ਕਰੇ ਜਾਂ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੰਦਗੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸ਼ਕਲ ਓਂ ਸੁਰਤ ਦੀ ਵਜ਼ਾ ਕੀ ਹੈ।

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਰਿਅਤਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਫਲਸਫਾਨਾ ਸੁਆਲਾਂ ਦੇ ਪੌਰਾਣਿਕ ਕਹਾਣੀਆਂ ਯਾਨੀ ਮਿੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜਵਾਬਾਂ ਦਾ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਵਾਹਵਾ ਫੈਲਾਅ ਹੋਇਆ। ਯਨਨੀ ਫਲਸਫ਼ੇਈਆਂ ਨੇ ਇਹ ਸਾਬਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਿੱਥਾਂ-ਸਮਝਾਉਣੀਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਇਹ ਸਮਝਣ ਲਈ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਫਲਸਫ਼ੇਈਆਂ ਨੇ ਸੋਚਣ-ਵਿਚਾਰਨ ਦੇ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਅਧਾਰਿਆ, ਇਹ ਜੁਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀਏ ਕਿ ਸਾਡੀ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਪੌਰਾਣਿਕ ਕਥਾ-ਤਸਵੀਰ ਹੈ ਕੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਲਈ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਨਰਾਡਿਕ (ਨਰਵੇ, ਸਵੀਡਨ, ਡੈਨਮਾਰਕ, ਫਿਨਲੈਂਡ, ਆਦਿ, ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦੀਆਂ-ਸੰ.) ਪੌਰਾਣਿਕ-ਕਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। (ਲੇਖਕ ਦਾ ਆਪਣਾ ਖਿਤਾ -ਸੰ.)।

ਤੂੰ ਸਾਇਦ ਬੋਰ ਤੇ ਉਸਦੇ ਹਥੋਤੇ (ਕੀ ਹਥੋਤਾ ਸੁਬਦ ਬੋਰ ਨਾਲ ਜੁਡਿਆ ਹੈ?-ਸੰ.) ਬੋਰ ਸੁਣਿਆ ਹੋਏ। ਨਰਵੇ ਵਿਚ ਇਸਾਈ ਧਰਮ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕ ਮੰਨਦੇ ਸੀ ਕਿ ਬੋਰ ਦੇ ਬੱਕਰਿਆਂ ਵੱਲੋਂ

ਖਿੜੇ ਰਥ ਵਿਚ ਬਾਹਿ ਕੇ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਮਾਰਨ ਲਈ ਆਪਣਾ ਹਥੋਤਾ ਉਤੇ ਚੁੱਕਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿਚ ਗਰਜ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਕੜਕਦੀ ਸੀ। ਨਾਰਵੇ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਬੰਡਰ (Thunder) -Thor-Don ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਬੋਰ ਦੀ ਗਰਜ-ਦਹੜਾ। ਸਵੀਡਨ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਬੰਡਰ (Thunder) ਅਸਕਾ (aska) ਅਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਮੂਲ ਹੈ ਆਸ-ਅਕਾ (as-aka) ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ 'ਦੇਵਤੇ ਦੀ ਯਾਤਰਾ' ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਬੱਦਲ ਗੱਜਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਕੜਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੀਂਹ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਵਾਈਕਿੰਗ (ਸਕੈਂਡੀਨੀਵੀਆਈ ਦੇਸਾਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਲੁਟੇਰੇ ਅਤੇ ਵਪਰੀ ਜੋ 8-11 ਵੀਂ ਸਦੀ ਤੱਕ ਉਤੇਰੀ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਵਸ-ਵਸਾਅ ਗਏ-ਸੰ.) ਕਿਸਾਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜੁਰੂਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਬੋਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਉਪਜਾਊਪੁਣੇ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।

ਅਤੇ ਮੀਂਹ ਦੇ ਬਾਰੇ ਪੌਰਾਣਿਕ-ਕਥਾਵਾਲ (ਮਿੱਥਕੀ) ਸਮਝਾਉਣੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਬੋਰ ਅਪਣਾ ਘੁਮਾਅ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੇ ਜਦੋਂ ਮੀਂਹ ਪੈਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਦਾਣ ਪ੍ਰਗਤਾ ਹੈ ਤੇ ਖੁਸ਼ਗਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਖੇਤ ਵਿਚ ਬੂਟੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉੱਗਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫਸਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ- ਇਹ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ। ਪਰ ਇਹ ਸਾਫ਼ ਹੀ ਮੀਂਹ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁਡਿਆ ਹੈ?-ਸੰ.) ਬੋਰ ਸੁਣਿਆ ਹੋਏ। ਨਰਵੇ ਨਾਰਵੇ ਦੀ ਜੁਡਿਆ ਸੀ। ਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਕੋਈ ਮੰਨਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੀਂਹ ਦਾ ਬੋਰ ਨਾਲ ਕੁਝ ਨਾਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਬੋਰ ਨੋਂ ਨੋਰਸ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ

<https://www.livehistoryindia.com/herstory/2018/06/27/gauhar-jaan-the-gramophone-queen-of-india>

Jostine Gaarder
ਜਨਮ: 8 ਅਗਸਤ 1952

ਪ੍ਰੋ. ਸੱਤਯਪਾਲ ਗੌਤਮ ਦੇ ਸ਼ਬਦ:

ਦਰਸ਼ਨ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਉੱਤੇ ਇਸ ਪੱਤਰ-ਪਾਠਕੰਮ ਨੂੰ ਚਲਾਅ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇੱਕ ਅਜੀਬ ਬੁਝਾਰਤੀ ਅਧਿਆਪਕ ਜਿਸਦ ਨਾਮ ਏਲਬਰਟੋ ਨੋਕਸ ਹੈ। ਇਸ ਅਜੀਬ ਚਿੱਠੀ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਪੜ੍ਹਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਪਥਕ੍ਰਮ ਵਿਚ ਪੁਰਾਤਨ ਯੂਨਾਨੀ ਦਾਸ਼ਨਿਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸੁਆਲ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਯੁਕਤੀਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਸੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕਾਂ ਤੱਕ ਵੱਲੋਂ ਵਿਚਾਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਐਕੜਾਂ ਅਤੇ ਕਾਇਮ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਿਧਾਤਾਂ ਅਤੇ ਤਰਕਾਂ-ਦਲੀਲਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸਾਫ਼ ਸਮਝ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਵੇਚਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਹਿੱਦੀ ਬੋਲਦੇ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਵਿਦਿਧੀਆਂ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਪੱਛਮੀ ਦਰਸ਼ਨ-ਫਲਸਫੇ ਦਾ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦਿਲਚਸਪ ਅਤੇ ਅਹਿਮ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਸੁਆਲਾਂ ਅਤੇ ਤਰਕਾਂ ਦੇ ਸਮੇਤ ਇੱਕ ਆਲੂ ਵਾਕਫੀ ਲੈਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਿੱਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਪੱਛਮੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਉਪਰ ਸੌਖੀਆਂ ਪਰ ਵਿਚਾਰ ਜਗਾਉਂਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆਂ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਇੱਕ ਲਾਸਾਨੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੇਂਦੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਤਿਆਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

{ਉਪਜਾਉਪਣੇ ਤੇ ਰਖਵਾਲੀ ਦੀ ਦੇਵੀ ਫੇਜਾ

ਅਹਿਮ ਬਣ ਗਿਆ।*

ਬੌਰ ਦੇ ਅਹਿਮ ਹੋਣ ਦੀ ਇੱਕ ਵਜ਼ਾ ਹੋਰ ਵੀ ਸੀ, ਕਿ ਉਹੋ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਇੱਤਜ਼ਾਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਵਾਈਕਿੰਗ ਲੋਕ ਮੰਨਦੇ ਸੀ ਕਿ ਵੱਸੀ ਹੋਈ ਦੁਨੀਆ ਇੱਕ ਟਾਪੂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰੋਂ ਖਤਰੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਉਹ ਮਿਡਗਾਰਡ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਵਿਚ ਵਾਲਾ ਰਾਜ। ਮਿਡਗਾਰਡ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕਰਕੇ ਸੀ ਅਸਗਾਰਡ, ਯਾਨੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਾਲੀ ਥਾਂ।

ਮਿਡਗਾਰਡ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹੈ ਸੀ ਉਤਗਾਰਡਸ ਦਾ ਰਾਜ, ਯਾਨੀ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਦੈਤਾਂ ਦਾ ਰਾਜ, ਜੋ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸਤਿਆਨਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਵੇਲੇ ਚਾਲਾਂ ਚੱਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬੁਰਿਆਈ ਦੇ ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਮ ਤੌਰ 'ਤੇ "ਅਫ਼ਰਾ ਤਫ਼ਰੀ ਵਾਲੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ" ਵੀ ਸੱਦਿਆ ਜਾਂਦਾ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਨੌਰਸ ਦੀਆਂ ਪੋਰਾਇਕ ਕਬਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸਗੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੀਆਂ ਸਭਿਆਤਾਵਾਂ ਵਿਚ, ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲੱਭਾਂ ਕਿ ਚੰਗਿਆਈ ਤੇ ਬੁਰਿਆਈ ਦੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਇੱਕ ਨਜ਼ੂਕ ਸਮਤਲ-ਤਵਾਜ਼ਨ ਹੈ।

ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਕੋਲ ਮਿਡਗਾਰਡ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਪਜਾਉਪਣੇ ਦੀ ਦੇਵੀ ਫੇਜਾ ਨੂੰ ਉਧਾਲ ਲੈਣਾ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ ਤੇ ਫੇਰ ਨਾਰਾਂ ਦੇ ਵੀ ਬਾਲ ਨਹੀਂ ਜੰਮਣਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਤੇ ਕਾਬੂ ਰੱਖਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ।

ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਬੌਰ ਇੱਕ ਅਹਿਮ ਪਤਰ ਸੀ। ਬੌਰ ਦਾ ਹੋਂਡਾ ਮੀਂਹ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵੀ ਬੜਾ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ; ਉਹ ਅਫ਼ਰਾ ਤਫ਼ਰੀ ਦੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਹਥਿਆਰ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਤਕਰੀਬਨ ਅਣਮੁੱਕ ਤਾਕਤ ਮਿਲਦੀ ਸੀ। ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਲਈ, ਬੌਰ ਇਸਨੂੰ ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਤੇ ਸੁੱਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਇਸਦੇ ਗੁਆਚ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਵਾਪਿਸ ਉਸ ਕੋਲ ਆ ਜਾਂਦਾ, ਬੂਮ-ਰੇਂਗ

*ਭਾਰਤੀ ਪੋਰਾਇਕ ਕਬਾਵਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਦੇਵਰਾਜ ਇੰਦ ਦਾ ਪਤਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਸ਼ਾਇਦ ਬੌਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੀ

ਪਰ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਸਮਝਾਉਣੀਆਂ ਦਾ ਹੈ ਸੁਆਲ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਪਲੇਗ ਜਾਂ ਅਕਾਲ ਪੈਣ ਜਿਹੀਆਂ ਆਫ਼ਤਾਂ ਆਉਣ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਹੱਥ ਤੇ ਹੱਥ ਧਰ ਵਿਹਲੇ ਨਹੀਂ ਬਹਿ ਸਕਦੇ ਸੀ, ਨਾ ਹੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਦਖਲ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਰਿਆਈ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਕੰਮ ਤਾਂ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪੈਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਵੱਖੋਂ ਵੱਖਰੇ ਧਰਮਕ-ਮਜ਼ਹਬੀ ਸੰਸਕਰ ਜਾਂ ਉਪਾਖ ਕਰ ਕੇ ਯਾਨੀ ਕਰਮਕਾਂਡ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ।

ਨੌਰਸ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਧਰਮਕ ਕਰਮਕਾਂਡ ਸੀ ਭੇਟ (ਚੜ੍ਹਾਵਾ)। ਕਿਸੇ ਦੇਵਤੇ ਨੂੰ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦੇਵਤੇ ਦੀ ਤਾਕਤ ਵਧਾ ਰਹੇ ਹੋ (ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਅਪਣੇ ਵੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ-ਸੰ.)। ਯਾਨੀ, ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਵਧਾਉਣੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੇਟ ਦੇਣੀ-ਚੜ੍ਹਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ ਤਾਂ

ਸੋਫ਼ੀ ਦੀ ਦੁਨੀਆ

ਯੋਸਤੇਨ ਗੌਰਦਰ

ਬੈਂਸਟੈਲਰ (ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਨਾਵਲ) - ਲੜੀਵਾਰ

ਚਿੰਟੇ ਦੇ ਅਰਥ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨਰਬ ਹੋ ਗਏ, ਜ਼ਹਿਰ ਕੀਕਣ ਘੁਣ ਗਿਆ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਪਾਣੀਆਂ, ਪਾਏਗਾ ਕੋਈ ਬਾਤ ਜਦ ਮੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ, ਦਹਿਲ ਜਾਣੀਆਂ ਸਭ ਕੰਜਕਾਂ, ਧੀ ਧਿਆਣੀਆਂ...

-ਰਮਨਦੀਪ ਵਿਰਕ

ਕਿ ਉਹ ਅਫਰਾ ਤਫ਼ਰੀ ਦੀਆਂ ਤਕਤਾਂ ਉਤੇ ਜਿਤ ਗਿਸਿਲ ਕਰ ਸਕਣਾ। ਉਹ ਦੇਵਤੇ ਨੂੰ ਜਾਨਵਰ ਦੀ ਬਲੀ ਚੜ੍ਹਾ ਆਪਣੇ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਾ। ਬੌਰ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਬੱਕਰੇ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹਾਈ ਜਾਂਦੀ। ਓਡਿਨ ਨੂੰ ਭੇਟਾਂ ਕਦੇ ਕਦੇ ਇਨਸਾਨ-ਬਲੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਲੈ ਲੈਂਦੀਆਂ।

ਨੌਰਡਿਕ ਦੇਸਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪੋਰਾਣਿਕ ਕਥਾ ਹੈ 'ਦ ਲੇਅ ਅਫ ਸਿਮ' ਨਾਂ ਦਾ ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ। ਇਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦ ਬੌਰ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਉਠਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸਦਾ ਹੱਥੋੜਾ ਗਾਇਬਹੁਕੁਮ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਏਨਾ ਗੁੱਸਾ ਆਇਆ ਕਿ ਉਸਦੀ ਦਾੜੀ ਹਿੱਲ ਲੱਗੀ ਤੇ ਵੱਡ ਚੜੁਨ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਕੰਬਣ ਲੱਗੇ। ਆਪਣੇ ਇੱਕ ਪੱਕੇ ਸਰਧਾਲੂ ਦੇਵਤੇ ਲੱਕੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਉਹ ਛੇਜ਼ਾ ਕੋਲ ਗਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੀਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਖੱਭ ਲੱਕੀ ਨੂੰ ਉਧਾਰੇ ਦੇ ਦੇਵੇਗੀ, ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਜੈਤਨਹੈਮ ... ਯਾਨੀ ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦੇਸ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲਾ ਸਕੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੌਰ ਦਾ ਹੱਥੋੜਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕ ਲਿਆਂਦਾ।

ਜੋਤਨਹੈਮ ਪਹੁੰਚ ਲੋਕੀ ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਿਮ ਰਜੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਾਕਈ ਬੱਡੇ ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਸੇਖੀ ਮਾਰਦੇ ਕਿ ਉਸ ਹੱਥੋੜਾ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕੀ ਮੀਲ ਹੇਠਾਂ ਲੁਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੱਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥੋੜਾ ਓਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਛੇਜ਼ਾ ਉਸਦੀ ਦੁਲਹਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪ ਦਿੱਦਾ।

ਕੀ ਤੂੰ ਇਸ ਸਭ ਦੀ ਮਨ ਵਿੱਚ ਤਸਵੀਰ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕਲਪਨਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਸੋਫ਼ੀ? ਅਚਾਨਕ, ਚੰਗੇ ਦੇਵਤਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰ-ਆਸਰੇ ਵਿੱਚ ਦੱਬੇ ਹੋਏ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਲਹੌਰੰਦ, ਆਪਣੀ ਰਾਖੀ ਕਰ ਸਕਣ ਦੇ ਹਿੱਥਾਰ ਉਤੇ ਕਥਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਹਾਲਤ ਉਕਾ ਹੀ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਜਦੋਂ ਤੀਕ ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਕੋਲ ਬੌਰ ਦਾ ਹੱਥੋੜਾ ਹੈ, ਓਦੋਂ ਤੀਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੇਵਤਿਆਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਉਤੇ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਚੱਲਦਾ ਹੈ। ਹੱਥੋੜੇ ਦੇ ਬਦਲੇ ਉਹ ਛੇਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੰਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਨਾਲ ਕਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੇ ਹੱਥੋੜੇ ਦੀ ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ- ਦੇਵੀ, ਜੋ ਸਾਰੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰਖਵਾਲਣ ਹੈ- ਤਾਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਨਸਪਤੀ ਯਾਨੀ ਹਰਿਆਲੀ ਗਾਇਬ

ਹੋ ਜਾਏਗੀ ਤੇ ਸਾਰੇ ਦੇਵਤੇ ਤੇ ਜੀਵ ਮਰ ਜਾਣਗੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਮਾਰੂ ਕਿੱਕੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਤਕਰੀਬਨ ਕੋਈ ਰਹ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੋਰਾਣਿਕ ਕਥਾ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕੀ "ਅਸਗਾਰਡ" ਵਾਪਿਸ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਛੇਜ਼ਾ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਉਹ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ (ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ) ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਦੇ ਰਜੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਛੇਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸਾ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਇੱਕ ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਹਾਗਿਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬਿਲਕੁਲ ਪਾਗਲ ਹੈ।

ਉੱਦੋਂ ਹੈਮਡਲ ਨਾਂ ਦੇ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੌਰ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਵਹੁਟੀ ਵਾਲੇ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨ ਲਈ। ਸਿਰ 'ਤੇ ਵਾਲ ਲਾ ਕੇ, ਆਪਣੀ ਚੌਲੀ ਵਿੱਚ ਦੋ ਪੱਥਰ ਰੱਖ ਲਏ ਤਾਂ ਜੋ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾਰੀ ਲੱਗੇ। ਜ਼ਹਿਰ ਸੀ, ਬੌਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਹ ਸਭ ਕਰਨ ਦਾ, ਪਰ ਅਖੀਰ ਉਹ ਮੰਨ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹੀ ਤਰੀਕ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਹੱਥੋੜਾ ਉਸਨੂੰ ਵਾਪਿਸ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੌਰ ਨਵੀਂ ਵਹੁਟੀ ਵਾਲੀ ਪੋਸ਼ਾਕ ਪਹਿਨ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਲੋਕੀ ਉਸਦੀ ਸੇਵਿਕਾ ਦੀ ਪੋਸ਼ਾਕ ਪਹਿਨ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਜੇ ਇਸਨੂੰ ਅਜੋਕੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਹਿੇ, ਤਾਂ ਬੌਰ ਤੇ ਲੋਕੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ 'ਦਹਿਸਤਗਰਦੀ ਖਿਲਾਫ਼ ਦਾਸਤਾ' ਹੈ। ਨਾਰੀ ਵਾਂਗ ਬਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਦੇ ਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸੰਨ੍ਹ ਲਾਉਣਾ ਹੈ ਤੇ ਬੌਰ ਦੇ ਹੱਥੋੜੇ ਨੂੰ ਵਾਪਿਸ ਹਾਗਿਸਲ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਇਹ ਦੇਵਤਾ ਤੇ ਲੋਕੀ ਜੋਤਨਹੈਮ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਸਾਦੀ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਦਾਵਤ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਲੜੀ-(ਯਾਨੀ ਬੌਰ)- ਪੂਰਾ ਇੱਕ ਬਲਦ ਅਤੇ ਅੱਠ ਸਾਲਮਨ ਮੱਛੀਆਂ ਖਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਤਿੰਨ ਢੋਲ ਬੀਅਰ ਦੇ ਪੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸਤੇ ਸਿਮ ਨੂੰ ਅਚੰਭਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 'ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਮਾਂਡੋਆਂ ਦਾ ਅਸਲੀ ਰੂਪ ਤਕਰੀਬਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੰਗਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਪਰ ਲੋਕੀ ਇਹ ਕਹਿ ਬਹੁਤ ਰੋਹੀ ਨੂੰ ਟਲਵਾਅ ਦੇਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਛੇਜ਼ਾ ਜੋਤਨਹੈਮ ਆਉਣ ਨੂੰ ਏਨੀ ਕਾਹਲੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਪਿਛਲਾ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਖਾਧਾ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਚੁੰਮਣ ਲਈ ਸਿਮ ਲੜੀ

ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਪੂੰਡ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਬੌਰ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਰਗ ਉਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵੇਖ ਬੌਂਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਲੋਕੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਦੀ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਇਸਨੂੰ ਏਨਾ ਝੱਲ ਸੀ ਕਿ ਲੜੀ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਤੋਂ ਸੁੱਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤੇ ਸਿਮ ਹੁਕਮ ਦਿੱਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੱਥੋੜਾ ਹੁਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਏ ਤੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਰਸਮ ਵੇਲੇ ਲੜੀ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਏ।

ਜਦੋਂ ਬੌਰ ਨੂੰ ਹੱਥੋੜਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਠਹਕਾ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਹੱਥੋੜੇ ਨਾਲ ਸਿਮ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸਤੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰ ਦਿੱਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਪਿਨਾਉਣਾ ਬੰਧਕ ਨਾਟਕ ਸੁਖਾਵੇਂ ਅੰਤ ਨਾਲ ਮੁਕਦਾ ਹੈ। ਬੌਰ- ਜੋ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਬੈਟਮੈਨ ਜਾਂ ਜੇਮਜ਼ ਬਾਡ ਹੈ- ਇੱਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਬੁਰਿਆਈ ਦੀਆਂ ਤਕਤਾਂ ਤੇ ਜਿਤ ਪਾਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਪੋਰਾਣਿਕ ਕਥਾ-ਕਹਾਣੀ ਬਾਰੇ ਏਨਾ ਹੀ, ਸੋਫ਼ੀ। ਪਰ ਇਸਦੇ ਪਿੰਡੇ ਸੱਚਾ ਮਤਲਬ ਕੀ ਹੈ? ਇਹ ਕਥਾਵਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਦਿਲ ਲਾਉਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਪੋਰਾਣਿਕ ਕਥਾ ਕੁਝ ਸਮਝਾਉਣੀ ਵੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ:

ਜਦੋਂ ਅਕਾਲ ਪੈਂਦਾ ਤਾਂ ਲੋਕ ਇਹ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਮੀਂਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਕਿਤੇ ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਬੌਰ ਦਾ ਹੱਥੋੜਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੁਕਾ ਲਿਆ?

ਸ਼ਾਇਦ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪੋਰਾਣਿਕ ਕਥਾਵਾਂ ਇਹ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸਨ ਕਿ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਮੌਸਮ ਕਿਵੇਂ ਬਦਲਦੇ ਹਨ। ਸਰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬੌਰ ਦਾ ਹੱਥੋੜਾ ਜੋਤਨਹੈਮ ਵਿੱਚ ਹੈ (ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦੇਸ-ਸੰ.)। ਪਰ ਵਸੰਤ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿੱਚ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਵਾਪਿਸ ਲੈ ਆਉਣ ਵਿੱਚ ਸਫ਼ਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਪੋਰਾਣਿਕ ਕਥਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੌਸਮ ਦੀ ਉਸ ਤਬਦੀਲੀ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਸਫ਼ਾਈ ਦੱਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਸੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ।

ਪਰ ਮਿੱਥਕ ਕੋਈ ਆਮ ਸਫ਼ਾਈ ਨਹੀਂ ਸਨ ਦੇ ਰਹੇ। ਲੋਕ ਮਿਬਕਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਧਾਰਮਕ-ਮਜ਼ਹਬੀ ਸੰਸਕਰਾਂ ਵਿੱਚ ਧੋਨੀ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਤਸੱਵਰ-ਕਲਲਪਨਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਕਾਲ ਪੈਂਦੇ ਜਾਂ ਫਸਲ ਸੁੱਕ ਜਾਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਕਿਸਮ

ਤੂੰ ਇਕ ਵਾਨੀ ਸੂਲੀ ਚਤੁਆ ਸੈ,
ਮੈਂ ਨਿਤ ਨਿਤ ਸੂਲੀ ਚੜ੍ਹੀ ਆਂ ਵੇ।
ਤੇਰੇ ਹੱਥੀ ਕਿਲਾਂ ਠੁੱਕੀਆ ਸਨ,
ਮੇਰੀ ਸੰਚਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪੁੜੀ ਆਂ ਵੇ।

— ਸਲਤਾਨਾ ਬੇਗਮ

— سُلْطَانَ بِرْگام

ਮੋਢੀ ਦੀ ਦਨੀਆ

ਯੋਸਤੇਨ ਗੋਰਦਾਰ

ਬੈਸਟਸੈਲਰ (ਦਾਰਮਨਿਕ ਨਾਵਲ) - ਲੜੀਵਾਰ

ਦੀ ਹਾਗਕਾਰ ਹੋਵੇਗੀ; ਉਹ ਪੌਰਾਣਿਕ ਕਥਾਵਾਂ
ਵਿਚ ਦੱਸੀਆਂ ਮਨੁੰਈਆਂ ਦੇ ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਕੁਝ
ਨਾਟਕ ਬ੍ਰਾਂਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਪਿੰਡ ਦਾ ਇੱਕ ਜਣਾ
ਦੂਲਹਨ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨ ਲੈਂਦਾ ਹੋਏ- ਛਾਤੀਆਂ
ਦੀ ਥਾਂ ਪੱਥਰ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹੋਏ- ਤਾਂ ਕਿ ਰਾਖਸ਼ਾਂ
ਤੋਂ ਹੋਂਦਾ ਵਾਪਿਸ ਜਿਤਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਉਂ ਕਰ
ਕੇ, ਲੋਕ ਮੀਂਹ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਕੋਈ ਹੀਲੇ ਕਰ ਰਹੇ
ਸਨ ਤਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਆਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਫ਼ਸਲਾਂ ਪੈਦਾ
ਹੋ ਸਕਣ।

ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਤੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੋਰ
ਕਈ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਹਨ ਜੋ ਦੱਸਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਲੋਕਾਂ
ਨੇ ਮੌਸਮਾਂ ਨਾਲ ਸੂਝੀਆਂ ਪ੍ਰੋਗਾਇਕ ਕਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਟਕੀ ਰੂਪ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਕੁਦਰਤ ਦਿਆਂ ਕੰਮਾਂ
ਨੂੰ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਹੁਣ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਨੈਰਸ ਪੋਰਾਇਕ ਕਥਾਵਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਝਤੀ ਵੇਖੀ ਹੈ। ਪਰ ਬੋਰ ਤੇ ਓਡਿਨ, ਫ੍ਰੋਜ਼ਰ ਤੇ ਫ੍ਰੋਜ਼ਾ, ਹੋਡਰ ਤੇ ਬਾਲਡਰ ਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਬਾਰੇ ਅਣਗਿਣਤ ਪੋਰਾਇਕ ਕਥਾਵਾਂ ਹੈਨਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੋਰਾਇਕ ਕਥਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਫੁਰਨੇ ਸਹੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਆਮ, ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਫਲਸ਼ਟਾਈਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੰਨ ਤੋੜ ਚਾਲ ਕੀਤੀ।

ਪੇਰਾਇਕ ਕਬਾਵਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਤਸਵੀਰ ਉਸ
ਵੇਲੇ ਯੁਨਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਹਾਜ਼ਿਰ ਸੀ ਜਦੋਂ ਫਲਮਾਡਾ ਓਥੇ
ਬਣਨ-ਵਧਣ ਲੱਗ ਸੀ। ਯੁਨਾਨੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ
ਕਹਾਣੀਆਂ ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਰ ਪੀੜ੍ਹੀ ਲੋਕਾਂ
ਤੱਕ ਪੰਚਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਜੇ ਬੋਡੂ ਸਿਰੇ
ਹੀ ਯੁਨਾਨੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਵਾਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ
ਸ਼ਿਆਸ ਤੇ ਅਪੋਲੋ, ਹੇਰਾ ਤੇ ਏਥੇਨਾ, ਡਾਫਨੀਸ ਤੇ
ਏਸਲੋਪੀਆਸ, ਹਿਰੇਕਲੀਜ਼ ਤੇ ਹੈਫੇਸਟੋਸ ਦੇ ਨਾਂ ਵੱਡੇ
ਕਰੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਈਸਾ ਤੋਂ 700 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ, ਯੂਨਾਨ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਪੌਰਾਣਿਕ ਕਥਾਵਾਂ ਹੋਮਰ ਤੇ ਹੀਸ਼ਿਆਡ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੀਆਂ ਜਾ ਚੁਕੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵੀਂ ਹਾਲਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ। ਹਣ ਕਿਉਂਕਿ ਪੌਰਾਣਿਕ ਕਥਾਵਾਂ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਤੁਪ ਵਿਚ ਲੱਭਦੀਆਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ।

ਸੁਰੂ ਸੁਰੂ ਦੇ ਯੁਨਾਨੀ ਫਲਸਫੇਈਆਂ ਨੇ ਹੋਮਰ ਦੀਆਂ ਪੌਰਾਣਿਕ ਕਥਾਵਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੇਵਤੇ ਆਮ ਛਾਨੀ

ਇਨਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਮਿਲਦੇ ਜੂਲੇ (ਕਿਉਂ) ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹੰਕਾਰੀ ਤੇ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ੀ ਵੀ (ਕਿਉਂ) ਸਨ। (ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਾਧੇ ਨਾਲ ਆਈਆਂ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਤੁਥਰੀਲੀਆਂ ਕਰਕੇ ਵਿਚਾਰਾਂ-ਅਚਰਣ ਨੂੰ ਉੱਚਾ-ਭਰੋਸੇਯੋਗ-ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਦੀ ਸਮਝ ਪੈ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਨੀ ਕਮਜ਼ੂਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਵੇਖਣ-ਵਿਖਾਉਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਹੋਵੇਗਾ ਸਾਬਿ ਇਨਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਸਕਣਾ ਤੇ ਸਮਝ ਸਕਣਾ, ਡੋਰ ਦੇਣੀ.. ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇਵਤੇ ਦੀਆਂ ਆਪਮਹੁੰਦਰੀਆਂ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਇਨਸਾਨ ਉਹ ਕੁਝ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ... ਪਰ ਨਵੇਂ ਸਮਾਜਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਸਹਿਣਸ਼ਕਤੀ ਘਟਦੀ ਹੀ ਗਈ ਸ਼ਾਇਦ? -ਸੰ.) ਇਸ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਰ ਇਹ ਨੁਕਤਾਚਿੰਨੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਪੌਰਾਣਿਕ ਕਥਾਵਾਂ ਨਿਰੇ ਇਨਸਾਨਾਂ ਦੇ ਫੁਰਨੇ ਹੀ ਤਾਂ ਹਨ।

ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਫਲੱਸਫ਼ੇਈ ਜੋਨੋਪ੍ਰੇਨਸ ਸੀ, ਈਸਾ ਤੋਂ 570 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਇਆ ਉਸ ਕਿਹਾ, ਮਨੁਖਾਂ ਨੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਅਪੇਣੇ ਹੀ ਪਰਤਾਵੇ-ਬਿਬਿਥ-ਅਕਸ ਵਾਂਗ ਢਾਲਿਆ ਹੈ। ਉਸਦ ਮੰਨਣਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਦੇਵਤੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸਾਡੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਤਾਲਮੇਲ ਲਈ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਪਹਿਣਣ ਲਈ ਕੱਪੜੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਥਿਓਪੀਆ ਦੇਸ (ਪੁਰਬੀ ਅੰਧਰੀਕਾ-ਸੰ.) ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੌ ਕਿ ਦੇਵਤੇ ਕਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੱਕ ਚਪੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬ੍ਰੇਸ਼ੀਆ ਵਾਸੀਆਂ (ਸਵੀਡਨ ਆਦਿ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪੁਰਖਿਆਂ-ਸੰ.) ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਮੁਟਾਬਕ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੀਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਲ ਸੁਨਹਿਰੇ। ਜੇ ਬਲਦ, ਘੋੜੇ ਤੇ ਸੇਰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਬਲਦਾਂ, ਘੋੜਿਆਂ ਤੇ ਸੇਤਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਵੇਖਦੇ ਸਿੱਤਨਤਦੇ।

ਇਹੋ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਯੁਨਾਨਵਾਸੀਆਂ
ਕਈ ਨਗਰ-ਗਜ਼ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ, ਯੁਨਾਨ ਅਤੇ
ਯੁਨਾਨ ਦੀਆਂ ਬਸਤੀਆਂ ਦੱਖਣੀ ਇਟਲੀ ਤੇ ਏਸ਼ੀਆ-
ਮਾਈਨਰ (ਬਹੁਤਾ ਕਰਕੇ ਤੁਰਕੀ, ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ-
ਸੰ.) ਜਿਥੇ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਹੱਥੀ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਕੰਮ
ਗੁਲਮ ਹੀ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਤੇ ਨਗਰਵਾਸੀ ਆਪਣਾ
ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ
ਲਾਉਣ ਲਈ ਵਿਹਲੇ ਸਨ। (ਨਾ ਭੁੱਲੀਏ ਕਿ ਪੰਜਾਬ
ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਯੁਨਾਨੀਆਂ ਹੇਠ ਕਈ ਸੰਦੀਆਂ ਰਿਹਾ)

ਸੁਰੂ ਸੁਰੂ ਦੇ ਯੂਨਾਨੀ
ਫੁਲਸਫੁਲੀਆਂ ਹੋਮਰ ਦੀਆਂ
ਪੌਰਾਣਿਕ ਕਥਾਵਾਂ ਦੀ
ਪੜਚੋਲ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੀਤੀ
ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੇਵਤੇ ਆਮ
ਛਾਨੀ ਇਨਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ
ਮਿਲਦੇ ਜੁਲਦੇ (ਕਿਉਂ)
ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਂਗ
ਹੀ ਹੰਕਾਰੀ ਤੇ ਧੱਖੇਬਾਜ਼
ਵੀ (ਕਿਉਂ) ਸਨ। ਇਸ
ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਹ
ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕੀਤੀ ਗਈ
ਕਿ ਪੌਰਾਣਿਕ ਕਥਾਵਾਂ ਨਿਰੇ
ਇਨਸਾਨਾਂ ਦੇ ਫਰਨੇ ਹੀ ਹਨ।

१८५

ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਮੌਲਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕ ਪੂਰੀ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੋਚਣ ਲੱਗੇ! ਭਾਵੇਂ ਸਿਰਫ਼
ਆਪਣੀ ਖ਼ਾਤਿਰ ਹੀ, ਕੋਈ ਵੀ ਨਗਰਵਾਸੀ (ਦਾਸ
ਨਹੀਂ-ਸੰ.) ਸੁਆਲ ਪੁੱਛ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਮਾਜ
ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਉਤਿਆ ਜਾਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਨ
ਪੁਰਾਤਨ ਪੌਰਾਣਿਕ ਕਥਾਵਾਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲਿਆਂ
ਨਗਰਵਾਸੀ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ-ਫਲੱਸਫ਼ਾਨਾ ਸੁਆਲ ਪੁੱਛ
ਸਕਦੇ ਸਨ।

ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਧੇ-ਤੁਰ੍ਕੀ ਨੂੰ ਪੋਰਾਣਿਕ
ਕਬਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਿਥਕੀ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਸੋਚਣ ਨੂੰ
ਤਿਆਗ, ਤਜਰਬੇ ਅਤੇ ਤਰਕ-ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਟਿਕੀ
ਸੋਚ-ਚਿੰਤਨ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਕਹਿ
ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਮੁੱਢਲੇ ਪੁਨਾਨੀ ਫਲਸ਼ਹਈਆਂ ਦਾ ਮੁੱਖ
ਨਿਸ਼ਾਨ ਸੀ ਕੁਦਰਤੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ, ਨਾ
ਕਿ ਗੈਬੀ/ਦੀਨੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਵਖਾਣ ਲੱਭਣੇ।

ਸੋਫ਼ੀ ਅਪਣੀ ਗੁਫਾ ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਈ ਤੇ ਬਾਗ
ਵਿਚ ਏਧਰ ਉਧਰ ਟਹਿਲਦੀ ਰਹੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਕੂਲੋਂ
ਮਿਲੀ ਸਿਖਿਆ, ਖਾਸਕਰ ਜਮਤ ਵਿਚ ਸਿਖਿਆ
ਵਿਗਿਆਨ, ਭੁਲ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ।
ਜੇ ਉਹ ਇਸ ਬਾਤ ਵਿਚ ਕਸਤੂਰ ਬਣੇ ਕੁਝ

ਮ ਛੁਹ ਇਸ ਬਾਗ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤ ਬਾਹ ਲੁਝ

ਸੋਝੀ ਦੀ ਦੁਨੀਆ

ਯੋਸਤੇਨ ਗੌਰਦਰ

ਬੈਂਸਟਮੈਲਰ (ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਨਾਵਲ) - ਲੜੀਵਾਰ

ਵਾਹ ਭਾਅ ਜੀ

ਕਾਨਾ ਸਿੰਘ

ਲੜੀਵਾਰ ਕਿਤਾਬ

ਵੀ ਜਾਣੇ ਬਿਨਾ ਵੱਡੀ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਵਸੰਤ ਦੀ ਰੁੱਤ
ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਉਸ ਲਈ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ?

ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਅਚਾਨਕ ਮੀਂਹ ਕਿਛਿ ਪੈਣ ਲੱਗਦਾ
ਹੈ? ਕੀ ਉਹ ਇਸ ਵਿਸੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ
ਜਵਾਬ-ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ?
ਕੀ ਉਹ ਕੋਈ ਫੰਤਾਸੀ (ਜਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਮਨਚਿਦਾ
ਸੁਫ਼ਨਮਈ ਨਜ਼ਾਰਾ ਬੁਣਨਾ-ਸੰ.) ਬੁਣਦੀ ਕਿ ਪਹਾੜਾਂ
ਦੀ ਬਰਫ ਕਿਥੇ ਚਲੀ ਗਈ ਤੇ ਸੂਰਜ ਸਵੇਰੇ ਕਿਉਂ
ਨਿਕਲਿਆ?

ਹਾਂ, ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਫੰਤਾਸੀ ਬਣਾਏਗੀ। ਉਸਨੇ
ਇਕ ਕਹਾਣੀ ਘੜਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਸਰਦੀ ਨੇ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਅਪਣੀ ਬਰਫ਼ਾਨੀ
ਪਕਤ ਵਿਚ ਇਸ ਲਈ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ
ਸੈਤਾਨ ਮੁਰੀਅਤ ਨੇ ਸੁੰਦਰ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਸਿਕਿਤਾ
ਨੂੰ ਠੰਡੇ ਕੈਦਖਾਨੇ ਵਿਚ ਬੰਦੀ ਬਣਾ ਕੇ ਕੈਦ ਕਰ
ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਕ ਦਿਨ ਬਹਾਦਰ ਰਾਜਕੁਮਾਰ
ਬ੍ਰੇਵੇਟੋ ਆਇਆ ਤੇ ਉਸਨੇ ਉਹਨੂੰ ਛਡਾ ਲਿਆਂਦਾ।
ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸਿਕਿਤਾ ਏਨੀ ਕੁਸ਼ ਹੋਈ ਕਿ ਉਹ
ਘਾਂਘ ਦੇ ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਿਚ ਨੱਚਣ ਲੱਗੀ ਤੇ ਉਹ ਗੀਤ
ਗਉਣ ਲੱਗੀ ਜੋ ਉਸਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬਣਾਇਆ ਸੀ।
ਧਰਤੀ ਤੇ ਦ੍ਰਖਤ ਉਸ ਨਾਲ ਏਨੇ ਟੁੰਬੇ ਗਏ ਕਿ ਸਾਰੀ
ਬਰਫ ਹੰਡੂਆਂ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਈ। ਪਟ ਉਦੋਂ ਹੀ
ਸੂਰਜ ਆਇਆ ਤੇ ਉਸਨੇ ਸਾਰੇ ਹੰਡੂ ਪੂੜ ਦਿੱਤੇ।
ਪੈਂਛਿਆਂ ਨੇ ਸਿਕਿਤਾ ਦੇ ਗੀਤ ਦੀ ਨਕਲ ਕੀਤੀ, ਤੇ
ਜਦ ਸੁੰਦਰ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੁਨਹਿਰੇ ਵਾਲਾਂ ਦੇ
ਲੱਛੇ ਖੋਲ੍ਹੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਲੱਛੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਡਿੱਗ
ਪਏਤੇ ਉਹ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਨਰਗਿਸ ਦੇ ਢੁੱਲ ਬਣ ਗਏ।

ਸੋਝੀ ਨੂੰ ਅਪਣੀ ਸੋਹਣੀ ਕਹਾਣੀ ਪੰਜਦਾਈ
ਜੇ ਬਦਲਦੇ ਮੌਸਮਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ
ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਅਖੀਰ ਉਹ
ਅਪਣੀ ਹੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰ ਲੈਂਦਾ।

ਉਸਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ
ਹੀ ਕਦਰਤ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਸਮਝਣ
ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ
ਸ਼ਾਇਦ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਮਝਾਂ ਬਨਾਉਣ ਬਿਨਾ ਰਹਿ
ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਸੀ। ਤੇ ਇਹ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪੁਰਖਿਆਂ
ਨੇ ਵਿਗਿਆਨ ਨਾਂ ਦੀ ਤਜਰਬੇ ਕਰ ਕਰ ਵੇਖਣ
(ਪ੍ਰਯੋਗ-ਐਕਸਪੈਰੈਮੈਂਟ) ਦੇ ਢੰਗ ਦੇ ਹੋਂਦ ਵਿਚ
ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਈ ਪੋਰਾਇਕ
ਕਥਾਵਾਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। (ਚੱਲਦਾ

ਬੇਸ਼ਕ ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ
ਐਮ.ਏ. ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ
ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਮੈਂ ਵਾਕਫ਼ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸਾਂ, ਪਰ
ਪੰਜਾਬੀ ਤਾਂ ਕੀ ਕਿਸੇ ਹਿੱਦੀ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਵੀ ਹਾਲਾਂ
ਤੱਕ ਰੰਗਮੰਚ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖਿਆ। ਮੁੰਬਈ
ਵਿਚ ਸਸੀ ਕਪੂਰ ਤੇ ਜੈਨੀਫਰ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀ
ਬੀਏਟਰ ਦੀ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ
ਨਾਟਕ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀ।

ਉੱਨੀਂ ਸੌ ਅੱਸੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਿਥਵੀ
ਬੀਏਟਰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕਾਅਬਾ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ।

ਨਾਟਕ ਵੇਖਣ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਏਨੀ ਵਾਧ ਗਈ
ਕਿ ਹਰ ਬੁੱਧਵਾਰ ਅਤੇ ਐਤਵਾਰ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ
ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬਿਉਟੀ ਪਾਰਲਰ ਨੂੰ ਬੰਦ ਰੱਖਣ ਦੀ
ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਾਮਾਂ ਮੈਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀ
ਬੀਏਟਰ ਜਾ ਪੁੱਜਦੀ।

ਨਿਕੇ ਜਿਹੇ ਨਾਟਕਘਰ ਵਿਚ ਸੀਮਿਤ ਹੀ
ਸੀਟਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਮੁਹਰੇ ਪਹਿਲੀ ਕਤਾਰ
ਵਿਚ ਹੀ ਬਹਿਣਾ, ਮੇਰੀ ਲੋੜ। ਉਥੇ ਇਕ
ਵੀ ਟਿਕਟ ਕਾਂਧਲੀਮੈਟਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ।
ਅਭਿਨੇਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸਕਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਟਿਕਟ ਖਰੀਦਣੀ
ਹੀ ਪੈਂਦੀ। ਸ਼ਬਾਨਾ ਆਜ਼ਾਮੀ (ਸਫੇਦ ਕੁੰਡਲੀ),
ਅਮਰੀਸ ਪੁਰੀ (ਆਧੇ ਅਧੂਰੇ) ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ
ਬਹੁਤੇ ਫਿਲਮ ਐਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਮੰਚ ਉਤੇ ਵੇਖ ਵੇਖ
ਮੈਂ ਨਿਹਾਲ ਹੁੰਦੀ।

ਪਤੀ ਮੇਰੇ ਫਿਲਮ ਇੰਡਸਟਰੀ ਦੇ ਚਹੇਤੇ
ਡਾਕਟਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ ਤੇ ਦਿਨੋਸ ਠਾਕੁਰ ਦੇ ਅੰਕ

ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨਜ਼ ਦੇ ਮੈਬਰਾਂ ਦੇ ਖਾਸ ਮਿੱਤਰ।

ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਮਰਾਠੀ, ਗੁਜਰਾਤੀ ਅਤੇ ਅੰ-
ਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਰੂਪਾਂਤਰਿਤ ਸ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨਾਟਕ ਵੇਖਣ
ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ। ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਜ਼ਾਰ ਵਰਗੇ ਫਿਲਮ
ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਅਤੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਐਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ
ਨੇਤੀਓਂ ਤੱਕਣ-ਮਿਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ। ਨਵੀਂ
ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰ ਰਾਕੇਸ ਬੇਦੀ, ਰਾਜੇਸ ਪੁਰੀ,
ਨਰੇਸ ਸੂਰੀ ਅਤੇ ਲਿੱਲੀਪੁਤ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਪਰਿਵਾਰ
ਦੇ ਮੈਬਰ ਹੀ ਹੋਣ।

ਨਾਟਕਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਨਾਟਕ ਦੀਆਂ ਭਿੰਨ
ਭਿੰਨ ਵਿਧੀਆਂ, ਕਲਾਵਾਂ, ਵੇਸ਼ਭੂਸ਼ਾ, ਮੇਕਅੱਪ,
ਰੰਗਮੰਚ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਉਤੇ ਅਕਸਰ ਗੱਲਾਂ
ਹੁੰਦੀਆਂ।

ਸੰਨ ਅੱਸੀ-ਪੱਚਾਸੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਕਫ਼ੇ ਦੌਰਾਨ
ਮੈਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਇਕ ਤੇ ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਇਕ
ਨਾਟਕ ਹੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਬੀਏਟਰ ਦੀ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਵੇਖਣ
ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਨਿਰਮਾਤਾ ਜਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦਾ ਨਾਂ
ਯਾਦ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਜੇ ਮੈਂ ਭੁੱਲਦੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਾਟਕ
ਦਾ ਨਾਂ ਸੀ 'ਬੰਬਈ ਦੀ ਹਵਾ' ਕਰ ਗਈ ਤਬਾਹ।

ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਲੱਚਰਪੁਣਾ ਸੀ, ਦੂਹਰੇ
ਅਰਥਾਂ ਵਾਲੇ ਡਾਇਲਾਗ ਸਨ। ਇਹ ਨਾਟਕ
ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਬੀਏਟਰ ਦੀ ਪੱਧਰ 'ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਨੀਵਾਂ ਸੀ।

ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਉਹ ਤਾਂ
ਉੱਝ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਲੱਚਰ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ
ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਗੰਵਾਰਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਆਖ ਆਖ
ਮੇਰਾ ਕਲੇਜਾ ਵਿੱਨ੍ਹਦੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ

ਬੁਲਿਆ ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖ ਲੈ ਰੱਬ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਮੌਰੀ
ਇਹਨਾਂ ਪਾਂਧਿਆਂ ਤੇ ਮੁਲਾਹਿਆਂ ਤੋਂ ਜੋ ਲੰਘਿਆ ਸੀ ਚੋਰੀ!

ਲੜੀਵਾਰ ਕਿਤਾਬ

ਪੱਖ ਪੂਰਨ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਸਰਮ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਪਾਣੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸਾਂ। ਅਸੀਂ ਅੱਧ ਵਿਚਕਾਰੋਂ ਹੀ ਘਰ ਪਰਤ ਆਏ।

ਸਾਡਾ ਨਾਟਕ ਏਨਾ ਪਿੱਛੇ ਹੈ, ਮਨ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਜਿਹਾ ਲੱਗਾ। ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਆਪੇ ਸੋਚਦੀ ਤੇ ਆਪੇ ਨਿਰਣਾ ਕੱਢਦੀ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸ਼ਾਇਦ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਉਪਰ ਗੁਰਸੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਮੂਰਤੀਵਾਦ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਜੋ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨਾਂ ਦੇ ਨਾਟਕੀਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦਾ। ਏਸੇ ਲਈ ਏਥੇ ਨਾਟਕ ਨਹੀਂ ਪੁੰਗਰਿਆ ਹੋਣਾ।

ਮੇਰੇ ਜੇਠੇ ਤੇ ਕਿਸੋਰ ਪੁੱਤਰ ਸੰਨੀ ਉਪਰ ਪੂਰਬੀ ਸਾਂਤਾਕਰੂਜ਼ ਵਿਚ ਅੱਖੋਤੀ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਿਕਾਂ ਵਲੋਂ ਹਮਲਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਸਿਵਾਜੀ ਨਗਰ ਵਰਗੀ ਬਸਤੀ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਸਮੇਤ ਕੇਵਲ ਇਕ ਦੋ ਹੀ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ ਆਤੰਕ ਦੇ ਸਾਏ ਹੇਠਾਂ ਜੀਅ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਸਾਡੇ ਫਲੈਟਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਉਪਰ ਸਿੱਖ-ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਦੇ ਪੋਸਟਰ ਲੱਗ ਗਏ ਸਨ। ਕਦੇ ਵੀ, ਕੁਝ ਵੀ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਸੰਸੇ ਨਾਲ ਸਾਹ ਲੈ ਰਹੇ ਸਾਂ।

ਸੰਨ ਪਚਾਸੀ ਵਿਚ ਨਿਕੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀਪੀ ਦੇ ਬਾਰੁਵੀਂ ਦੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਤੋਂ ਫਾਰਗ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਅਸਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੌਰੇ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਕਿਵੇਂ ਜੀਵਾਂਗੀ ਪਰਦੇਸ ਵਿਚ (ਇੰਧਰਲਾ ਪੰਜਾਬ ਮੇਰੇ ਲਈ ਪਰਦੇਸ ਹੀ ਸੀ। ਨਾ ਮੈਂ ਇਥੇ ਜੰਮੀ, ਨਾ ਪਲੀ।) ਮੁੰਬਈ ਵਿਚਲਾ ਬਿਊਟੀ ਪਾਰਲਰ ਸਮੇਟ ਆਈ ਸਾਂ ਤੇ ਇਥੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਇਥੇ ਤਾਂ ਚਲ ਰਹੇ ਪਾਰਲਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ ਧਮਕੀਆਂ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

ਕਿਵੇਂ ਕਮਾਵਾਂਗੀ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ?

ਕੀਕੂੰ ਟਿਕਾਂਗੀ ਆਤੰਕ ਦੇ ਸਾਏ ਹੇਠ, ਘਰੋਂ ਬੇਘਰ, ਟੁੱਟੀ-ਵੰਡੀ ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ ਨਾਲ?

ਦੋ ਦਲਿੱਕੀਆਂ ਵਿਚ ਗੀਟੇ ਗਾਲਦੀ, ਕਦੇ ਕੋਈ ਮਕਾਨ ਵੇਖਦੀ ਤੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਰੱਦ ਕਰਦੀ, ਕੁਝ ਦਿਨ ਭੈਣ ਕੋਲ ਆ ਟਿਕੀ ਸਾਂ - ਪਟਿਆਲੇ।

-ਚਲ ਮਾਸੀ ਅੱਜ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਯੂਨੀ-ਵਰਸਿਟੀ ਵਿਖਾਅ ਲਿਆਈਏ ਨਾਲੇ ਉਥੇ ਨਾਟਕ ਵੀ ਹੋਣੇ ਨੇ'

ਭਣੇਵੀਆਂ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ

ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਐਮ.ਏ. ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

-ਨਾਟਕ? ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ? ਉਹ ਕੀ ਹੋਣਾ ਹੈ?' ਅਧਮੰਨੀ ਜੇਗੀ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਤੁਰ ਪਈ, ਸਣੇ ਬੇਟੇ ਦੇ। ਜੇ ਏਥੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਏਥੇਂ ਦੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਤੋਂ ਵੀ ਵਾਕਫ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਏਨੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਏਨੀ ਅਦਭੂਤ ਤੇ ਏਨਾ ਵਧੀਆ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮਾਂ ਦੰਗ ਰਹਿ ਗਈ।

ਹਮ-ਉਮਰ ਨੱਫਿਆਂ-ਨੱਫਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਟਕਦਿਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਦੀਪੀ ਵੀ ਗਦਗਦ।

ਨਾਟਕ ਵੇਖੋ, ਪਹਿਲਾਂ 'ਬਾਬਾ ਬੋਲਦਾ ਹੈ' ਤੇ ਫੇਰ 'ਟੋਆ'।

ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਜੋਸ਼ੀਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਤੇ ਖਤਕਦੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਸਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਰਫ਼ ਭਾਜੀ ਉਰਫ਼ ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ। ਨਾ ਕੋਈ ਸਟੇਜ ਸੈਟਿੰਗ, ਨਾ ਕਾਸਟਿਊਮ, ਨਾ ਮੇਕ-ਅੱਪ। ਬਸ ਮੋਢੇ ਉਤੇ ਇਕ ਝੋਲਾ ਅਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਲਪਿਤ ਟੋਆ ਪਰ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਕਾਰ। ਏਨਾ ਸਰਲ ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਸੰਚਾਰ ਤੇ ਦਰਸ਼ਕ ਕੀਲੇ ਹੋਏ।

ਏਦਾਂ ਵੀ ਨਾਟਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਧੂਰ ਤੱਕ ਹਲ੍ਹਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ।

ਦੀਪੀ, ਆਪਣੇ ਸਕੂਲ-ਸਟੇਜ ਉਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਭਾਗ ਲੈ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਤੇ 'ਮਿਸਟਰ ਸੈਂਟ ਐਂਬਨੀਜ਼' (ਸਕੂਲ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ) ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਵੀ ਲੈ ਚੁੱਕਾ ਸੀ।

'ਮਾਮਾ, ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਰਹਿ ਪਾਂਗੇ, ਪੰਜਾਬ। ਛੇਤੀ ਚਲੋ ਮੁੰਬਈ ਫਲੈਟ ਵੇਚਣ।'

ਕਿਨੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਸਹੂ ਤੱਟ, ਮੱਚ ਟਾਪੂ, ਕਨਹੋਰੀ ਗੁਫਾਵਾਂ, ਐਲੀਫ਼ੋਂਟਾ ਕੇਵਜ਼, ਚੌਪਾਟੀ ਤੇ ਨੈਰੀਮਨ ਪੋਆਇੰਟ, ਉਰਨ ਟਾਪੂਆਂ ਤੇ ਖੰਡਲਾ ਔਰ ਲੋਨਾਵਲਾ ਦੀਆਂ ਸੁਹਾਵਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਂਦਾ ਅਤੇ 'ਮਾਮਾ ਕੀ ਅਸੀਂ ਮੁੰਬਈ ਛੱਡ ਦਿਆਂਗੇ ਸਦਾ ਲਈ?' ਪੁੱਛਦਾ ਦੀਪੀ ਅੱਜ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਹੋਣ ਬੋਲ ਉਠਿਆ ਸੀ।

ਮੈਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਸਾਹ ਆ ਗਿਆ, ਸੁੱਖ ਦਾ ਸਾਹ!

ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਡਰ ਸੰਕੇ ਤੱਖਲੇ ਨਿਰਜੀਵ ਲੱਗੇ।

ਲਗਭਗ ਪੰਜੀ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਪੰਜਾਬ

ਨਾਟਕ ਵੇਖੋ, ਪਹਿਲਾਂ 'ਬਾਬਾ ਬੋਲਦਾ ਹੈ' ਤੇ ਫੇਰ 'ਟੋਆ'।

ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਜੋਸ਼ੀਲੀ

ਆਵਾਜ਼ ਤੇ ਖਤਕਦੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਸਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਰਫ਼ ਭਾਜੀ ਉਰਫ਼ ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ। ਨਾ ਕੋਈ ਸਟੇਜ ਸੈਟਿੰਗ, ਨਾ ਕਾਸਟਿਊਮ, ਨਾ ਮੇਕ-ਅੱਪ। ਬਸ ਮੋਢੇ ਉਤੇ ਇਕ ਝੋਲਾ ਅਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਲਪਿਤ ਟੋਆ ਪਰ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਕਾਰ। ਏਨਾ ਸਰਲ ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਸੰਚਾਰ ਤੇ ਦਰਸ਼ਕ ਕੀਲੇ ਹੋਏ।

ਰਹਿੰਦਿਆਂ। ਭਾਵੇਂ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਮੈਂ ਮੁੜ ਇਕ ਨਿਕਾ ਜਿਹਾ ਫਲੈਟ ਲੈ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਦਸ ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬੰਦ ਹੀ ਪਿਆ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਉਡੀਕਦਾ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਾਹਿਤ ਜਗਤ ਤੇ ਨਾਟਕਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਟਕਕਾਰ ਭਾਜੀ ਦਾ ਮੋਹ ਹੁਣ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਬਿਏਟਰ ਦੀ ਧੂਮ ਉਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋ ਗਿਆ।

ਵਕਤ ਪਾ ਕੇ ਗੁਰਸਰਨ ਭਾਜੀ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਜਾਣ ਜਾਣਗੇ, ਮੇਰੀ ਕਹਾਣੀ 'ਝੂਗਾ' ਨੂੰ ਮੰਚੀਕਰਣ ਲਈ ਮੰਗਣਗੇ, ਮੇਰੀ ਪੁਸਤਕ 'ਰੂਹ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ' ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪ ਅੱਗੇ ਵਧਕੇ ਸਮਾਗਮ ਰਚਣਗੇ ਤੇ ਮੇਰੀ ਕਹਾਣੀ 'ਖੁਸ਼ਬੁ' ਦੀ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਸਾਹਿਤ ਚਿੱਤਨ ਦੇ ਮੰਚ ਤੋਂ ਲੋਕਾਰਪਣ ਕਰਨਗੇ, ਆਪਣੇ ਹਰ ਨਾਟਕ ਲਈ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਕਾਰਡ ਲਿਖ ਕੇ, ਮੈਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇਣ-ਗੇ...?' ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਬਾਂਹ 'ਤੇ ਚੁੰਡੀ ਮਾਰਦੀ 'ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਨਾ...?' ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੱਦ ਬੜਾ ਉੱਚਾ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ - ਸੁਰੂ ਤੋਂ ਵੀ ਉਚੇਰਾ ਤੇ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਹੀ ਮੇਰੇ ਹੋਣ ਫਰਕ ਉਠਦੇ :

ਵਾਹ ਭਾਜੀ, ਸੁਬਹਾਨ ਅੱਲਾਹ।

{ ਮੋਹਾਲੀ 0172-2228275

ਓਸ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ

ਮੀਣਾ ਓਸ

ਜੁਲਾਈ ਲਈ ਤਾਰੀਖਵਾਰ
ਨਿਜੀ ਅਗਵਾਈ

1- ਜੁਲਾਈ- ਸਰਵਉੱਚ ਬੁਧੀਮਾਣਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਤਰਜੀਹਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਇਨਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਤਰਜੀਹਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਰੇ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਸਿਰਫ਼ ਤਾਂ ਹੀ ਉਹ ਸਰਬ-ਵਿਆਪੀ ਸੁਚੇਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕਸੁਰ ਹੋ ਸਕਣਗੇ। 2- ਵਧਣ-ਵਿਗਸਣ ਤੇ ਕਾਇਆਕਲਪ ਦੇ ਇਸ ਉੱਚੇ ਸੁੱਚੇ ਸਫਰ ਦੇ ਸੱਚਮੁਚ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣ ਲਈ ਦੁਆ ਕਰੋ, ਸੱਚਾਈ ਨਾਲ, ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਨਸਾਨੀ ਦਿਮਾਗਾ ਦੇ ਘੜੇ ਸੁਝਾਵਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। 3- ਦਰਦ ਤੇ ਤਕਲੀਫ਼ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਇਨਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨੁੱਕਰੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ-ਮਾਧਿਅਮ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਈ ਗਲਤ ਮਲਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਜਹਾਲਤ ਦੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਇੱਕ ਚਿਰ-ਉਡੀਕੀ ਤਬਦੀਲੀ ਵੱਲ ਲਿਜਾਣ ਦੇ ਲਈ। 4- ਹਰ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਓਸੇ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਮਦਦ ਕਰੇ ...ਪਰ ਅਮਲ ਕੌਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਸ 'ਤੇ! ਉੱਚੀਆਂ-ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਤੁਹਾਂ-ਆਤਮਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇੱਤੇ ਗਿਆਨ ਜਾਂ ਦਿਖਾਏ ਗਾਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਘਾਟ ਨਹੀਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲਣਾ ਹੀ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਬੱਸ। 5- ਪਿਆਰ ਦੀ ਤਾਕਤ ਮੌਤ ਤੱਕ ਨੂੰ ਢਾਅ ਸਕਦੀ ਹੈ- ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੈਵੀ-ਗੈਬੀ ਅਨੁਭਵ-ਤਜਰਬੇ ਵਿਚ ਬਦਲ ਕੇ। ਧਰਤੀ ਦੇ ਨਛੰਤਰ 'ਤੇ ਪਿਆਰ ਹੀ ਦੈਵੀ-ਇਲਾਹੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ-ਅਹਿਸਾਸਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਦ ਮੁਖਤਿਆਰ-ਆਜ਼ਾਦ ਬਣਾਈ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। 6- ਚਾਨਣਾ-ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੋਵੇ ਬੱਸ। ਜਣੋਂ ਨੂੰ ਚਾਨਣ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦੇ, ਚਾਨਣ ਜਾਏ, ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਚਾਨਣ ਦੇ। 7- ਸਹਿਜਤਾ ਵਿਚ ਜੀਵੇ। ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਹਾਰ ਕਰੋ, ਆਪ ਮੁਹਾਰਾ- ਨਾ ਕਿ ਕੁਸ਼ਤੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣਾ ਕਿ ਕੋਈ ਅਖੋਤੀ ਗਲਤੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਸਹੀ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਜ਼ਤ ਪਈ ਹੋਈ ਹੋਵੇ- ਬੱਸ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਖਾਲਸ ਚਾਨਣ ਅਤੇ ਹੁੱਲਸ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਭਰ ਜਾਏ। 8- ਸਭ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਲਈ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਚਿਆ ਜਾਏ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਲਾਇਆ ਜਾਏ। ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ-ਸੂਚਨਾਵਾਂ-ਇਤਲਾਹਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ, ਤੁਹਾਡੇ ਬਿਹਤਰ ਹੋ ਜਾਣ ਅਤੇ ਵਧਣ-ਵਿਗਸਣ ਲਈ ਉਹ ਅਸਲੀ ਮੰਚ-ਬੜੇ ਹਨ ਕਿ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ

ਆਪਣੇ ਖੁਦ ਦੇ ਆਪੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧ ਜਾਓ। 9- ਆਤਮਕਤਾ-ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਇਨਸਾਨੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਸੱਚ ਹੈ। ਹਰ ਪਲ ਨੂੰ ਅਸਲੀ ਜੋਸ਼-ਸਪਿਰਿਟ ਨਾਲ ਜੀਣਾ ਜਿਵੇਂ ਜਿਉਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਇਹ- ਬਿਨਾ ਹੰਕਾਰ ਜਾਂ ਪਹਿਲੋਂ ਪੱਕੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਤੇ ਗੈਰ ਕੁਦਰਤੀ ਢੰਗਾਂ-ਸਿਲਸਿਲਿਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਬੋਝ ਨੂੰ ਢੋਇਆਂ। 10- ਉਹ ਜੋ ਸੱਚਮੁਚ ਵਧਣ-ਵਿਗਸਣ ਲਈ ਰੀਝ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਲੱਭ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਉਸਦੇ ਆਭਾੰਡਲ (ਚਾਨਣਘੇਰੇ) ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਲਈ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੇਰੇ ਵਧਣ-ਵਿਗਸਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸੂਹ ਦੇ ਸਕੇਗਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਸੂਨੇਹੇ ਜਾਂ ਤਾਕਤ। 11- ਸਿਆਣਪ ਇਸ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਦਗੀ ਦੀ ਵਾਟ-ਰਾਹ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਦੋ-ਗੱਲੇ ਹੋਇਆਂ, ਬਿਨਾ ਸੱਕ ਕਰੀ ਗਿਆਂ ਤੇ ਬਿਨਾ ਝਗੜਿਆਂ ਦੇ ਪਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਏ। ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਭਤਕ ਕੇ ਨਹੀਂ, ਸੋਚ ਕੇ ਕਦਮ ਪੁੱਟੋ ਜਾਂ ਕਾਰਜ ਕਰੋ। 12- ਆਪ ਹੀ ਆਪਣਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ (ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਸਰਬਲੋਕ) ਬਣੋ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੀ ਹੀ ਇੱਕ ਇਨ ਬਿਨ ਨਕਲ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦਾ ਇੱਕ ਕੋਸ਼ (ਸੈਲ) ਹੋ। 13- ਅਸੀਂ ਇੱਥੋਂ ਸਰਵਉੱਚ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ, ਇੱਕਸੁਰ ਹੋਣ ਰਾਹੀਂ ਇਸਦੇ ਅੱਗੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਛੱਡਣ ਲਈ ਹਾਂ, ਨਾ ਕਿ ਆਪਣੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਪਾਰ ਕਰ ਉਸ ਅਮੁੱਕ, ਹਮੇਸ਼, ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ-ਫੈਲ ਰਹੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਦੱਖਲ ਦੇਣ ਲਈ। 14- ਸਾਰੇ ਆਪ-ਬੋਪੇ ਰੂਪਾਂ, ਬਿੱਬਾਂ-ਅਕਸਾਂ, ਹੱਦਾਂ-ਬੰਨਿਆਂ ਅਤੇ ਇਨਸਾਨਾਂ-ਘੜੇ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਰਹੋ। 15- ਇੱਕ ਕਮਾਲ ਦਾ ਇਨਸਾਨ ਖਾਲਸ ਪਿਆਰ ਦਾ ਮੁਜ਼ਸਮਾ-ਸਰੀਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖਾਲਸ ਪਿਆਰ ਸਾਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਸੋਝੀਆਂ ਵਾਲੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਬੋਝਾਂ ਅਤੇ ਬੰਦਿਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 16- ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਾਂਗ ਕਾਰਜ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ, ਕੁਦਰਤ ਵਾਂਗ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਕੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ-ਸਰਬਵਿਆਪੀ ਬਣ ਸਕਣ। 17-ਬੇਅੰਤ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੱਚ ਦੇ ਵੱਲ ਸਫਰ ਇੱਥੋਂ ਸ੍ਰੁਤੁ ਹੁੰਦਾ ਹੈ- ਮੁਕੰਮਲ

ਇਮਾਨਦਾਰੀ; ਮੁਕੰਮਲ ਖੱਲ੍ਹਾਪਣ; ਹਮੇਸ਼ਾ ਜਾਗਦੇ ਹੋਣਾ; ਪੂਰੀ ਨਿਮਰਤਾ; ਦੈਵੀ-ਕੁਦਰਤੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅੱਗੇ ਪੂਰਾ ਸਮਰਪਣ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਸਾਂਤੀ ਦੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਹੋਣਾ। 18- ਜਿੰਦਗੀ ਇੱਕ ਖੱਲ੍ਹੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਹੈ, ਸਚੇਤਾ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਸਰਵਉੱਚ ਨੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲੈਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਇਹ ਪੱਕਿਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਸਤਰਕ ਅਤੇ ਜਾਗਦਾ ਰਹੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਇਨਸਾਨੀ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਨਾ ਹੋ ਜਾਏ ਜੋ ਉਸਦੇ ਵਾਧੇ-ਵਿਗਸਣ ਲਈ ਸਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। 19- ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਹੈ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਸਾਈਸਦਾਨ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਹੈ ਉਸਦੀ ਅਜਮਾਊ-ਲੈਬ। ਸਭੋਂ ਸੈਅਂ, ਸਮੇਤ ਇਨਸਾਨਾਂ ਦੇ, ਜੋ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਨੇ ਬਣਾਈਆਂ ਹਨ ਇਹ ਉਸਦੇ ਹੀ ਕਲਪੁਰਜ਼-ਮਸੀਨਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਅਗਲੇਰੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਕੜੇ-ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਇਕੱਤਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। 20- ਜਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਪਿਆ ਰੋਲਘੱਚੇਲਾ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇੱਕ ਸਿਲਸਿਲੇਵਾਰਤਾ ਦੇ ਵਿਚ, ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਅਨੁਸਾਸਨ ਅਪਨਾ ਕਾ। ਦਿਲ ਨੂੰ ਸੱਟ ਤੋਂ ਜਾਂ ਤਾਗੀਫ਼ਾਂ ਤੋਂ ਅਸਰ ਨਾ ਲਓ; ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੱਕ ਹੀ ਨਾ ਰੱਖੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ....ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਵਉੱਚ ਵੱਲ ਤੋਰ ਦਿਓ। 21- ਖੂਬਸੁਰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਗਵਾਹ ਹੋਣਾ ਇਸਦਾ ਕਿ ਨਾਂਹ-ਵਾਦੀ ਸੋਚਾਂ ਬਾਹਰ ਉੱਠ ਕੇ ਆ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਵਾਦਾ ਕਰਨਾ ਕਿ ਵਧੇਰੇ ਹਾਂ-ਵਾਦੀ ਹੋ ਜਾਓਗੇ....ਇਹ ਛੁਡਾਊ ਅਤੇ ਬਣਾਊ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 22- ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਵਧ ਰਹੀ ਬੇਚੈਨੀ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਵਜ਼ਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਉਲੰਘਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਅਫਰਾ ਤਫ਼ਰੀ ਮਚ ਜਾਏਗੀ। ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਕੁਦਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੰਮਲ ਅਫਰਾ ਤਫ਼ਰੀ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਨਿਕਲਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇੱਕ ਮੁਕੰਮਲ ਅਮਨ-ਸਾਂਤੀ। 23- ਪਾਸਿਓਂ ਦੀ ਲੰਘ ਜਾਓ ਬੇਲੋੜੀ ਤਫਸੀਲ-ਵਿਸਤਾਰ, ਜ਼ੋਰ ਦੇਈ ਜਾਣ, ਵਿਚਿਤੰਣ, ਧੱਕਣ, ਟੇਢੀ ਉਂਗਲ ਘਿਓ ਕੱਢਣ, ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧਕੇ ਤਾਂ, ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਪੱਠੋ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਬਾਜ਼ੀ ਮਾਰਨ ਜਾਂ ਲੱਤ ਉੱਚੀ ਰੱਖਣ ਲਈ

ਪਰਮਿੰਦਰ ਸੋਚੀ ਦੀ ਨਵੀਂ
ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ!

P sodhi newbook
<https://www.facebook.com/386813054739850/posts/849180825169735/>

ਮਾਂ ਰੱਬ ਦਾ ਰੂਪ

ਨਵਜੀਤ ਸੰਧੂ, ਸਿਡਨੀ

ਹੀ। 24- ਕਾਇਆਕਲਪ ਓਦੋਂ ਸ੍ਰੂਹੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਾਰਾ ਵਜੂਦ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਹੀ ਪਰਗਟਾਵਾ ਅਤੇ ਫੈਲਾਅ ਬਣ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਚੌਂਤੇਰੀ ਸੁਚੇਤੀ ਰਾਹੀਂ ਕੰਮਕਾਰ ਕਰਨੇ ਓਸ ਸਰਵਉੱਚ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ, ਇਹੋ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 25- ਬ੍ਰਹਮਿੰਡ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮਿੰਡ ਵਿਚੋਂ ਬ੍ਰਹਮਿੰਡ, ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਸੁਹਜ ਸੁਆਦ ਦੇ ਲਈ। ਇਨਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਿੰਡ ਤੋਂ ਇਹ ਸਬਕ ਸਿੱਖਣਾ ਪਏਗਾ। 26- ਹਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਚੀਰਫਾੜ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰੋ! ਫ਼ਜੂਲ ਦੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਰੋਲੇ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖੋ। ਮਨ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜਾਂ ਬਾਰੇ, ਨਫਰਤਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਪੱਕੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜਾਗਦੇ ਰਹੋ। 27- ਇੱਕ ਚੀਜ਼ ਚੁੱਕੋ ਤੇ ਉਸਦੇ ਵਹਾਅ ਨਾਲ ਵਹੋ, ਲਗਾਤਾਰਤਾ ਰੱਖੋ। ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰੀ ਜਾਣ ਨਾਲ ਸਿਰਫ਼ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਤੁਹਾਡੀ ਉਹਜਾ-ਦਮਖਮ ਹੀ ਘਟਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ....ਆਪਣੀਆਂ ਤਰਜੀਹਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਣੋ। 28- ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚੀ ਖੁਬਸੂਰਤੀ ਨਾਲ ਤਰ ਨਿਕਲਣ ਲਈ, ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੈ ਸਰਵਉੱਚ ਮਿਹਰ ਜੋ ਸੱਚੀ ਦੁਆ/ਮੰਗ-ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਪੁੱਜ ਸਕਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਹੈ ਵਾਰੇ ਵਾਰੇ ਜਾਣ ਦੀ ਇੱਕ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਹਿਣੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿ ਲੋਅ/ਰੱਸਨੀ/ਅਗ ਮਿਲਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸੱਚਾਈ ਵਾਲੀ ਸੁਚੇਤੀ ਦੀ ਦੀਵੇ-ਬੱਤੀ ਹੈ। 29- ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਤਾਕਤ ਸਾਦਗੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਹੀ ਵਸੀ ਹੈ। ਸੁਰਮੇਲਤਾ ਵੀ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਤਿ ਦੀ ਸਾਦਗੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ। 30- ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਣਾ ਅੰਬਰ ਜਾਂ ਅਕਸ/ਬਿੱਬ ਬੰਨ੍ਹਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪਹੁੰਚ-ਵਤੀਰਾ, ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਖੇਤੇ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਦਾ ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਹੋਵੋ, ਕਿਸੇ ਫੁੱਲ ਵਾਂਗ ਹੀ ਜੋ ਬਿਨਾ ਰੋਲੇ ਗੱਲੇ ਜਾਂ ਧਿਆਨ-ਖਿਚੁ ਹਰਕਤਾਂ ਦੇ ਖੁਬਸੂਰਤੀ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਬੋਲ ਫੈਲਾਅ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ ਢੋਲੇਵਾਲੀਆ

ਵਾਟਾਂ ਲੰਬੀਆਂ ਮੰਜ਼ਿਲ ਹਾਲੇ ਦੂਰ ਕਿਤੇ ਹੁਣ ਆਸਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਪੈਂਦਾ ਦਿਸਦਾ ਬੂਰ ਕਿਤੇ।

ਹਾਲੇ ਤੀਕਰ ਸੋਕਾ ਏ ਮਨ ਦੀ ਸਰਦਲ ਤੇ ਨਾ ਚਤੁਨ ਘਟਾਵਾਂ ਨਾ ਹੀ ਪੈਂਦੀ ਭੂਰ ਕਿਤੇ।

ਮੈਂ ਲਾਤਾ ਬਣਕੇ ਐਵੇਂ ਸੁਪਨੇ ਸਾਜੇ ਨੇ ਦਿਸਦੀ ਨਾ ਮੇਰੇ ਖਾਬਾਂ ਵਾਲੀ ਹੁਰ ਕਿਤੇ।

ਸੋਚਾਂ ਪਾਰੇ ਵਾਂਗੂੰ ਹਾਲੇ ਡੋਲ ਰਹੀਆਂ ਮਨ ਗੁਰਬਤ ਵਿਚ ਭਿਜਾ ਤੇ ਮਗ਼ਾਰੂਰ ਕਿਤੇ।

ਜੇ ਦਿਲ ਟੁੱਟਿਆ ਤਾਂ ਟੋਟੇ ਵੀ ਗਿਣ ਹੋਣੇ ਨਹੀਂ ਇਹ ਖੇਡ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਹੋ ਨ ਜਾਵੀਂ ਚੁਰ ਕਿਤੇ।

ਮਨ ਨੀਵਾਂ ਤੇ ਮਤ ਉਥੀ ਹਰਦਾਮ ਰੱਖਿਆ ਕਰ ਅਧੇ ਈ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵੇਗਾ ਇੱਕ ਦਿਨ ਨੂਰ ਕਿਤੇ।

ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਮਨ ਦੀਆਂ ਤਰਬਾਂ ਖੋਲੀ ਚੱਲ ਜਗਦੀਪ ਸਿਆਂ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਿਤੇ।

9592594788

Hatred against Hindus is taught at Pakistani schools and then promoted through media, State-backed jihadists, even TV shows. Hurting the sentiments of Pakistani Hindus using vile slogans is considered 'normal'. Hindu MNA Lal Chand Malhi speaks on the issue. SEE VIDEO at <https://twitter.com/bilalfqi/status/978041865009319936>

ਦੁਆਵਾਂ 'ਚ ਲਪੇਟ, ਮੇਰੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਰੱਖਦੀ ਓਹਦੇ ਬਿਨਾ ਲੋਕੇ

ਮੇਰੀ ਹੋਂਦ ਨਹੀਓ ਕੱਖ ਦੀ ਜੀਹਦੀ ਜਿੰਦ ਜਾਨ,

ਮੇਰੀ ਸੁੱਖ ਸਾਂਦ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਏ ਰੱਬ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ,

ਦੁਨੀਆਂ ਮਾਂ ਓਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਏ

ਮੇਰੀ ਹਰ ਸੈਅ ਜਿਵੇਂ ਓਹਦੇ ਲਈ ਲੱਖ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਂਭ-ਸਾਂਭ ਰੱਖਦੀ ਚੰਨੀ ਦੇ ਪੱਲੇ ਨਾਲ ਫੋਟੇ ਸਾਡ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਰੱਬ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ,

ਦੁਨੀਆਂ ਮਾਂ ਓਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਏ

ਪੁੱਤ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕਿਹ ਹੋਸਲੇ ਦਿਵਾਉਂਦੀ ਜੋ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਘਰੋਂ ਮੈਨੂੰ, ਦੁਨੀਆਂ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਜੋ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਹਾਏ

ਕਿਨਾ ਕੁਝ ਸਹਿੰਦੀ ਏ

ਰੱਬ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ

ਦੁਨੀਆਂ ਮਾਂ ਓਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਏ ਆਪ ਥੱਲੇ ਖੜ੍ਹ,

ਮੈਨੂੰ ਪੱਤੀਆਂ ਚੜਾਉਂਦੀ ਰਹੀ ਪਤ੍ਰ ਲਿਖ ਅੱਗੇ ਵੱਧ,

ਸਦਾ ਇਹੀ ਦੁਹਰਾਉਂਦੀ ਰਹੀ

ਸੱਤ ਸਮੁੰਦਰ ਪਾਰ

ਓਹ ਓਸੇ ਵਿਹੜੇ ਅਜੇ ਰਹਿੰਦੀ ਏ

ਰੱਬ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ

ਦੁਨੀਆਂ ਮਾਂ ਓਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਏ

ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਦੀ ਉਹ ਨਾਰਾਜ਼ ਵੀ ਨਾ ਹੋਈ ਓਹਦੇ ਜਿੰਨੀ ਪਰਵਾਹ, ਕਰ ਸਕਦਾ ਨਾ ਕੋਈ ਬਿਨਾਂ ਥੋੜੇ ਦਿਲ ਵਾਲੀ ਬਾਤ ਥੁੱਕ ਲੈਂਦੀ ਏ ਰੱਬ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ

ਦੁਨੀਆਂ ਮਾਂ ਓਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਏ

ਜੀਹਦੀ ਜਿੰਦ ਜਾਨ,

ਮੇਰੀ ਸੁੱਖ ਸਾਂਦ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਏ

ਰੱਬ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਦੁਨੀਆਂ ਮਾਂ ਓਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਏ

{ਅਸਟ੍ਰੇਲੀਆ}

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਕੀ ਹੈ?

ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਦੋ ਭਾਗ ਸਮੇਂ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ:
(1) ਸਿਸ਼ਟੀ ਰਚਣ ਵਾਲੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੀ ਮਨੋਰਥ ਹੈ?

(2) ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਕੀ ਮਨੋਰਥ ਸਮੇਂ? ਅਰਥਾਤ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਜਾਂ ਸਿੱਟਿਆਂ ਲਈ ਉੱਦਮ ਕਰੇ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਸੱਲੀ ਮਿਲ ਸਕੇ?

(1) ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਦੀ ਬਾਬਤ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨਤੀਜੇ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਿਆ। ਕਦੇ ਮੈਂ ਸੌਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮੰਤਵ ਜਾਂ ਆਦਰਸ਼ ਏ। ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਆਦਰਸ਼, ਵਰਤਮਾਨ ਅਪੂਰਨਤਾ ਦਾ ਸੁਚਕ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਅਪੂਰਨ ਰਚਣਸ਼ਕਤੀ ਪੂਰਨ ਹੋਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਨੂੰ ਅਧੂਰੇ ਤੋਂ ਪੂਰਾ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਲੱਛਣ ਕਿਸੇ ਪੂਰਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਤਾਂ ਵੀ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਦੀ ਅਪੂਰਵ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਤੇ ਤਰੀਬ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਪੂਰਨ ਹੋਣ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਉਣਿਆਂ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਜੋ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ; ਜਿਸ ਮੰਜਲ ਤੋਂ ਅੱਜ ਦੂਰੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਣਾ।

ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ, ਸਵਾਲ ਦੇ ਇਸ ਭਾਗ ਦਾ ਤਸੱਲੀਦਾਇਕ ਉੱਤਰ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕੇ ਤੇ ਮੇਰਾ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਸੀਮਤ ਮਨੁੱਖੀ ਬੁੱਧੀ ਕਦਾਚਿਤ ਇਸ ਦਾ ਉੱਤਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੇਗੀ। ਹਿਮਾਲੀਆ ਪਰਬਤ ਦੇ ਪੱਥਰ ਦੀ ਅੱਖ ਭਾਵੇਂ ਕੇਡੀ ਹੀ ਰੋਸ਼ਨ ਤੇ ਢਿੱਖੀ ਹੋ ਜਾਏ, ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਸਾਰੇ ਪਰਬਤ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਰਹੁੰਸ ਦੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ

ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ

ਦਾਰ ਜੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ

ਦੇ ਆਕਾਰ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਸਕਦਾ, ਨਾ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਅਨੁਮਾਨ ਅਸਲੀਅਤ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੇਤੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਵਾਲ ਮਨੁੱਖ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਕੋਈ ਗੁੰਝਲ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਿੰਨੇ ਹੱਲ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ। ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਨੂੰ ਅਮਿਤ, ਅਤੇਲ, ਅਗੰਮ ਆਖ ਛੱਡਣ ਦੇ ਸਿਵਾਇ ਕੋਈ ਵੀ ਖੇਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਤੀਜੇ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੀ। ਨਤੀਜਿਆਂ ਦਾ ਚਾਹਵਾਨ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਅਕਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਦੇ ਪੂਰੀ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕੁਦਰਤੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਆਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਅਮਲੀ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ।

(2) ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਕੀ ਮਨੋਰਥ ਸਮੇਂ? ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਸੱਲੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ?

ਇਹ ਬੋਸ਼ੱਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਵਾਲ ਹੈ ਤੇ ਹਰੇਕ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਉੱਤਰ ਲੱਭਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ; ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਗਲਤ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅੱਧ-ਗਲਤ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਠੀਕ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅੱਧ-ਠੀਕ, ਉੱਤਰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਏਥੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਤਜਰਬੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਕਿਨਾ ਚਿਰ ਮੈਂ ਚੰਗੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਜਾ ਸਿਆਣੇ ਆਦਮੀਆਂ ਤੋਂ ਸੂਣ ਕੇ ਜੀਵਨ-ਮਨੋਰਥ ਬਣਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਈਸਵਰ-ਭਜਨ, ਪਵਿੱਤਰ ਜੀਵਨ, ਲੋਕ ਸੇਵਾ, ਅਗਲੇ ਜੀਵਨ ਲਈ ਪੁੰਨਾਂ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ, ਆਦਿ। ਸਾਰੇ ਜਤਨ ਮੈਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਪਰ ਇਹ ਵਾਧਾ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਸੰਭਵ ਹੈ- ਉਸ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਇੱਕ ਕੁਦਰਤੀ ਵਾਕਿਆ ਤੋਂ ਸਾਪੂਰਿ ਹੋ ਸਕੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਤੇਲ ਖੂਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਟ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਉਦੋਂ ਇਹਨਾਂ ਖੂਹਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦੀ ਸਤਹ ਉਤੇ ਤੇਲ ਦੀਆਂ ਛੱਪਤੀਆਂ ਵੇਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੀ! ਇਹਨਾਂ ਛੱਪੜੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ

ਬਤਾ ਬੋੜ੍ਹਾ ਤੇਲ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਮਸਾਂ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਆਦਮੀ ਉਸ ਤੇਲ ਨੂੰ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਖੂਹ ਪੁੱਟ ਲਏ ਗਏ, ਤਾਂ ਦੁਨੀਆ ਸਾਰੀ ਉਤੇ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਭਰ ਕੇ ਤੇਲ ਪਹੁੰਚਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਮੇਰਾ ਭਾਵ ਇਹ ਦੱਸਣ ਤੋਂ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਜੀਵਨ-ਮਨੋਰਥ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਢੂੰਡਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਏ, ਸਾਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਬੜੀ ਮਾਮੂਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਲੱਭਿਆ ਜਾਏ ਤਾਂ ਕੋਈ ਤੋਟ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਤੇ ਬੜੀ ਨੂੰਘੀ ਤਸੱਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਝਾਤੀ ਮਾਰਿਆਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਤਿੰਨ ਭਾਗ ਹਨ- 1. ਖਾਹਿਸ਼ 2. ਵਲਵਲੇ, 3. ਖਿਆਲ

ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦੇ ਇਕ-ਸੁਰ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਤਸੱਲੀ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਅੰਜੋਤਤਾ ਜੇ ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਲਗਾਤਾਰ ਰਹੇ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਏਡਾ ਬੇ-ਮਨੋਰਥ ਜਾਪਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਨ-ਅੰਤ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਰੀ ਮਨ ਵਿੱਚੋਂ ਫਿਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਏਥੋਂ ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਭਾਵੇਂ ਕੁੱਝ ਵੀ ਹੋਵੇ ਮੇਰੀ ਸੁਖਸੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਜ਼ਰੂਰ ਖਾਹਿਸ਼, ਵਲਵਲੇ ਤੇ ਖਿਆਲ ਦੀ ਇਕਸੁਰਤਾ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਮੈਂ ਕਈ ਉਚੇਰੇ ਮਨੋਰਥ ਬਣਾਏ, ਪਰ ਤਸੱਲੀ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਜਦੋਂ ਵੀ ਆਈਆਂ ਤਿੰਨਾਂ ਰਹੀਂ ਹੀ ਆਈਆਂ।

ਤੇ ਇੱਕ ਗੱਲ ਮੈਂ ਹੋਰ ਦਿੜ੍ਹੁ ਕਰ ਲਈ, ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਵੇਖੋ-ਵੇਖੀ ਜਾਂ ਸੁਣਿਆਂ, ਕਦੇ ਉਚੇ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਅਰਥਾਤ ਰੱਬ ਜੇਡਾ ਮਨੋਰਥ ਬਣਾ ਵੀ ਲਿਆ - ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਬਣਾਇਆ ਹੈ- ਤਾਂ ਏਸ ਮਨੋਰਥ ਨੇ ਓਨਾ ਚਿਰ ਜਗ ਵੀ ਖੇਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਤਸੱਲੀ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਸੀ।

{ਅਗਲੇ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਸਹਿਯੋਗ: ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ 98145 28282

ਵਿਰਸੇ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ

ਗੁਰਸੇਵਕ ਸਿੰਘ ਬੀੜ

ਕਵਿਤਾਵਾਨ

ਵਿਰਸੇ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ - ੧

ਬੱਤਾ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ
ਲਟੈਣ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !
ਕੀਪ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ
ਤੇ ਕੈਣ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !!

ਭੁੱਬਲ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਆ
ਤੇ ਧੂਆਂ ਕੀਹਨੀ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !
ਲਾਗਰ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਆ ਤੇ
ਚੂਆ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !!

ਭੱਠੀ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ
ਤੇ ਹਾਰਾ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !
ਮਿੰਟੀ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ ਤੇ
ਗਾਰਾ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !!

ਕਾਹੜਨੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਆ
ਡਿਓਡ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ
ਬਨੇਰਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਏ
ਤੇ ਲਿਓਡ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !!

ਊਖਲੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਆ
ਤੇ ਮੁਹੂਰਲੀ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !
ਓਕ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ
ਤੇ ਚੂਲੀ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !!

ਸੱਬਰੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਆ
ਤੇ ਗਰਨਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਏ !
ਮਨਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਏ ਤੇ
ਡਰਨਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਏ !!

ਕਾਹੜਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਏ
ਤੇ ਪਾਣਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਏ !
ਪਣ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਆ ਤੇ
ਤਣਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਏ !!

ਮਚਾਕ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਏ
ਤੇ ਘਣ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ !
ਸੇਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਏ ਤੇ

ਮਣ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ !!

ਫਲਾ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ
ਤੇ ਬੀਡੀ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ !
ਛਿਕਲੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਆ ਤੇ
ਫੀਡੀ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ !!

ਮੰਡਲੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਆ
ਤੇ ਘਾੜਾਂ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !
ਛਾਓਰ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ
ਖਲਪਾਤਾਂ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !!

ਗਹੀਰਾ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ
ਤੇ ਰੂਝੀ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !
ਪਲੋਂ ਕੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤੇ
ਤੁੜੀ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !!

ਮਾਰ ਲਈ ਝਾਤੀ ਅੱਜ
ਬੋਡੀ ਪਿਛੇ ਵੱਲ !
ਸੇਵਕਾ ਓ ਬਾਕੀ ਫੇਰ
ਕਰਦੇ ਅਂ ਗੱਲ !!

ਵਿਰਸੇ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ - ੨

ਭਰੀ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ
ਤੇ ਪੰਡ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !
ਲੁਸ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ
ਤੇ ਝੱਡ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !!

ਗੱਭ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ
ਤੇ ਡੋਕਾ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ
ਸੰਨੀ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ
ਤੇ ਟੋਕਾ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !!

ਮਹਿਰੂ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ
ਤੇ ਗੋਕਾ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !
ਲਾਂਅ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ
ਤੇ ਬੋਕਾ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !!
ਵਤਰ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਆ
ਤੇ ਭਲ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !

ਪਿੰਡੇ ਉਤੇ ਜੰਮੀ ਹੋਈ
ਖਲ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !!
ਐਥ ਪਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ
ਤੇ ਦਸੇਰਾ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !
ਤੇਕਤ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ
ਲਵੇਰਾ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !!

ਆਡ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ
ਤੇ ਡੰਡੀ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !
ਮੀਟਾ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ
ਤੇ ਲੰਡੀ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !!

ਬੀਲਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਏ
ਤੇ ਸੂਲ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !!
ਟੇਟੂਆ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਏ
ਤੇ ਚੂਲ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !!

ਰੇਹਡਾ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ
ਤੇ ਗੱਡਾ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !
ਬੱਡੀ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ
ਐਡਾ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !!

ਗਲੀ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ
ਤੇ ਪਾਲੀ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !
ਅਫੇਵਾਂ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਤੇ
ਯੁਗਾਲੀ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !!

ਵਾਸਨੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਆ
ਝੋਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ !
ਦੇਹਲੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਆ
ਤੇ ਕਾਓਲਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ !!

ਮੋਘਾਂ ਕੀ ਹੁੰਦੀਆਂ
ਤੇ ਸਥਜੇ ਕੀ ਹੁੰਦੇ ਆ !
ਕਬਜ਼ੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਆ
ਤੇ ਕਬਜ਼ੈ ਕੀ ਹੁੰਦੇ ਆ !!

ਟਿਬੇ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ
ਤੇ ਬੁਰ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !
ਮੁਤਕਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਤੇ
ਸਰੂਰ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !!

ਵਿਰਸੇ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ - ੩

ਟਾਕੀ ਕੀਹਨੂੰ ਆ
ਭਰਿਆਤ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !
ਠੁਲ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ
ਗਵਾੜ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !!
ਅਟੇਰਨ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਏ ਤੇ
ਉਰਾ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !
ਖੇਸ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇਆ ਤੇ
ਭੂਰਾ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !!

ਲੋ ਟ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ
ਤੇ ਮੱਟ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !
ਬੁੱਚ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ ਤੇ
ਪੱਟ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !!

ਬੋਦੀ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ
ਤੇ ਵਿਡੀ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !
ਬੰਸਰ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ
ਤੇ ਝਿੜੀ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !!

ਵੱਗ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ
ਤੇ ਮਾਲ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !
ਫੰਨੇ ਦੋਣੇ ਟੋਕਣੀ ਤੇ
ਸ਼ਾਲ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !!

ਤੋਰੀ ਚੱਲ ਸੇਵਕਾ ਓ
ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ !
ਮਿਲਿਆ ਜੇ ਸਮਾਂ ਬਾਕੀ
ਗੱਲਾਂ ਭਾਈ ਕੱਲ ਨੂੰ !!

ਵਿਰਸੇ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ - ੪

ਲੱਭ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ
ਤੇ ਭੇਲੀ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !
ਡਲ ਪੱਣੀ ਸਾਬਤੀ ਤੇ
ਡੇਹਲੀ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !!

ਕੋਹਲੂ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਤੇ
ਕੁਲਤੀ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !
ਸੰਲਘ ਜੱਡਾ ਤੰਗਲੀ
ਕੁਹਾੜੀ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !!

ਰਿਤਕਣਾ ਤੌਤੀ ਅਤੇ
ਲੋਟ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !
ਸੱਕ ਖਤਸੱਕ ਅਤੇ
ਫੋਟ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !!

ਬਸਤੇ ਸਲੇਟ ਅਤੇ
ਕਾਨੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਓ !
ਫੱਟੀ ਤੇ ਦਬਾਤ ਹੋਈ
ਬਿਗਾਨੀ ਵਾਰੇ ਦੱਸਿਓ !!

ਪੈਂਦ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ
ਸਿਰਹਣਾ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !
ਕੈਚੀ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ
ਨਿਆਣਾ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ !!

ਸੇਵਕਾ ਉਦੇ ਛੇੜ ਕੇ ਕੀ
ਬਹਿ ਗਿਓ ਕਹਾਣੀਆਂ !
ਚੰਗੀਆਂ ਲੱਗਣ ਗੱਲਾਂ
ਤੇਰੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ !!

ਬੀਹੀ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ
ਤੇ ਪਿੜ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !
ਜਾਨ ਵਾਰਨਾ ਏ ਕੀ
ਅਤੇ ਕਿਤ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !!

ਜਾਘੀਆ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਤੇ
ਲੰਗੋਟ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !
ਠੇਡਾ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ
ਤੇ ਚੋਟ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !!

ਸੱਗੀ ਢੁੱਲ ਕੋਕਰੂ ਤੇ
ਹੁੰਦੀਆਂ.ਕੀ ਵਾਲੀਆਂ !
ਕੈਠੇ ਅਤੇ ਨੱਤੀਆਂ ਵੀ
ਪਈਆਂ ਨੇ ਸੰਭਾਲੀਆਂ !!

ਚੂਡੀ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ
ਤੇ ਠੋਲਾ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !
ਛਿਤਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਏ
ਤੇ ਪੌਲਾ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ !!

ਸਬਦ ਪੁਰਾਣੇ ਅੱਜ
ਚੇਤੇ ਜਾਂਦੇ ਆਈ ਆ !
ਸੇਵਕ ਨੇ ਬਾਤ ਤਾਂਹੀ
ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਪਾਈ ਆ !!

ਮੇਰਾ ਸਫ਼ਾ

ਐਸ ਬਲਵੰਤ

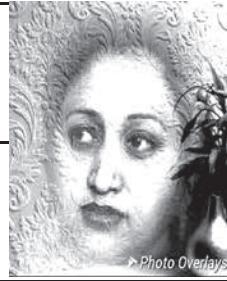

Photo Overlays

1)

ਪੁਸ਼ਤ ਦਰ ਪੁਸ਼ਤ ਕਿਸਤ ਚੁਕਾਈ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ,
ਕਰਜ਼ ਦੇ ਖੂਹ ਦਾ ਤਲ ਭਰੇ ਦਾ ਭਰਿਆ ਈ ਰਿਹਾ,
ਵਾਲਾਂ ਦੀ ਕਾਲਸ ਸਿਆਹ ਤੋਂ ਸਫੇਦੀ ਧਾਰ ਗਈ,
ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਸਿਰ ਵਿਰਾਸਤੀ ਬੋਝ ਚਤੁਅਆ ਈ ਰਿਹਾ!
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਗਮਲੇ ਵਿਚ ਬੀਜੇ ਨੇ ਸੁੱਖ-ਦੁੱਖ,
ਮੁੱਹਬਤ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਤਰੌਤ,
ਉਮੀਦ ਦੀ ਖਾਦ ਨਾਲ ਲਬਾਲਬ,
ਆਹ! ਬੂਟਾ ਜਾਨਦਾਰ ਨਿਕਲੇ!!

2)

ਛਾਸਲਿਆਂ ਦੇ ਵਧਦੇ ਕਦਮਾਂ ਨੇ
ਰੋਕ ਦਿਤੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਉਪਜ਼,
ਵਰਨਾ
ਐ ਦੁਨੀਆਂ! ਤੇਰੀ ਕੀ ਮਜਾਲ ਸੀ
ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਹਸਤੀ 'ਤੇ ਠਾਕਾ ਮਾਰਦੀ!!!
ਮੁੜ ਕੇ ਪਛਾਉਣ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗਾ,
ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਬੋਲੋ।
ਜਿਥੇ; ਜਿਨੀ ਲੋਤ ਆ,
ਇਨਾ ਹੀ ਬੋਲੋ!!!!
ਆਪਣਿਆਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰੋ,
ਇਜ਼ਤ ਦਿਤੀ, ਇਜ਼ਤ ਲਈ,
ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰੋ
ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝੋ!!!!

3)

ਐ ਜ਼ਿੰਦਗੀ!
ਤੂੰ ਬੜੇ ਰੰਗ ਵਟਾਏ ਨੇ,
ਕੁਝ ਕੱਲ੍ਹ ਦਿਖਾਏ ਸੀ,
ਕੁਝ ਅੱਜ ਦਿਖਾਏ ਨੇ.....
ਮੁੱਖਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ-ਆਕਾਰ ਬਦਲਦੇ,
ਕੁਝ ਕੱਲ੍ਹ ਦਿਖਾਏ ਸੀ, ਕੁਝ ਅੱਜ ਦਿਖਾਏ ਨੇ.....
ਸੋਹਣੇ-ਕੋਹਣੇ ਹਿਰਦੇ,
ਤਿਲਕਦੇ-ਸੰਭਲਦੇ,
ਕੁਝ ਕੱਲ੍ਹ ਦਿਖਾਏ ਸੀ, ਕੁਝ ਅੱਜ ਦਿਖਾਏ ਨੇ.....
ਫਰੇਬ-ਬਦਸ਼ਹਾਨੀ, ਉਲੜਦੇ ਰਿਸਤੇ,
ਕੁਝ ਕੱਲ੍ਹ ਦਿਖਾਏ ਸੀ, ਕੁਝ ਅੱਜ ਦਿਖਾਏ ਨੇ.....
ਧੀਆਂ-ਪੁਤਰਾਂ ਤੋਂ ਉਤੇ
ਕੋਈ ਸੱਚਾ ਰਿਸਤਾ ਨਹੀਂ,
ਅਟਲ ਸੱਚ ਦੇ ਸਬਕ,
ਕੁਝ ਕੱਲ੍ਹ ਸਿਖਾਏ ਸੀ, ਕੁਝ ਅੱਜ ਸਿਖਾਏ ਨੇ.....

4)

ਵਕਤ ਹੈ ਨਹੀਂ ਅੱਜ ਰਿਸਤਿਆਂ ਲਈ
ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਇਕੱਲੇ ਹਾਂ
ਮਾਂ ਕੋਲ ਧੀ ਲਈ
ਪਿਛ ਕੋਲ ਪੁੱਤ ਲਈ
ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਬੀਵੀ ਲਈ
ਬੀਵੀ ਕੋਲ ਸਾਹਿਬ ਲਈ
ਵੱਡੇ ਕੋਲ ਵੱਡੇ ਲਈ
ਛੋਟੇ ਕੋਲ ਵੱਡੇ ਲਈ
ਦੋਸਤ ਕੋਲ ਦੋਸਤਾਂ ਲਈ
ਮੇਲੀ ਕੋਲ ਮੇਲਿਆਂ ਲਈ
ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਮੇਰੇ ਲਈ
ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤੇਰੇ ਲਈ
ਤਰਸੀ ਜਾਂਦੇ ਅਸੀਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਈ
ਸਿਰਫ਼ ਹੈਲਲੋ - ਹਾਇ ਰਹਿ ਗਈ
ਬਾਕੀ ਸਭ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ
ਓਹਦੇ ਕੋਲ ਸਭ ਹੈ
ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਓਹ ਸਭ ਨਹੀਂ
ਇਸੇ ਦੌੜ-ਭੜ ਨੇ ਦੂਰ ਕਰ 'ਤਾ
ਰਿਸਤਿਆਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਲਈ
ਹਰ ਦਿਨ ਸੋਚਦੀ ਹਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਰੁਕੇਗਾ
ਕੋਈ ਪੁੱਛੇਗਾ
ਜਿਉਂਦੀ ਜਾਂ ਮਰ ਗਈ
ਪਰ ਪੁੱਛਣ ਦਾ ਵੀ ਵਕਤ ਨਹੀਂ
ਜਿਸ ਦਿਨ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਬੁਲਾਵਾ ਆ ਜਾਣਾ
ਹਰ ਇਕ ਰਿਸਤੇ ਨੇ ਆ ਜਾਣਾ
ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ ਵੱਡਾ ਦਿਲ ਦਿਖਾਉਣ ਦੇ ਲਈ
ਜਿਉਂਦੇ ਦੀ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਮਰੇ ਨੂੰ ਪਰਚਾਉਣ ਦੇ ਲਈ
ਕਦਰ ਕਰਨੀ ਤਾਂ ਕਰੋ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀ
ਅੱਖਾਂ ਮੀਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਭ ਜੋ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਓਹ ਹੁੰਦਾ
ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਣ ਦੇ ਲਈ
ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਢੁਕ ਹੀ ਆਉਣਾ ਚੁੱਕ ਕੇ, ਫਿਰ
ਕਾਹਦੇ ਭੋਗ ਤੇ ਕਾਹਦੇ ਇਕੱਠ ਤੇ ਕਿਸ ਦੇ ਲਈ ?
ਰੱਖੋ ਦਿਲਾਂ ਤੇ ਹੱਥ ਤੇ ਖਾਓ ਕਸਮ ਇਕ ਵਾਰ
ਜੇ ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਮਿਲਾਣਾ, ਤਾਂ
ਮਰੇ ਤੋਂ ਵੀ ਨਾ ਆਉਣਾ ਲੋਕ-ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਨ ਲਈ
ਅੱਜ ਵਕਤ ਹੈ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹਾਲ ਪਤਾ ਕਰਨ ਦਾ
ਫਿਰ ਕਾਹਦਾ ਰਿਸਤਾ ਤੇ ਕਾਹਦੀਆਂ ਰਿਸਤੇਦਾਰੀਆਂ
ਲੋਕ ਦਿਖਾਵਾ ਹੈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣ ਦੇ ਲਈ !

5)

ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੋਂਦੇ ਵਾਸੋਂ
ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਲੋਂ
ਹਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ
ਜਿੰਨਾ ਮਰਜ਼ੀ
ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣ ਲਓ
ਕਈ ਸੋਚਾਂ ਫਿਰ ਵੀ
ਤਾਰ ਤਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ

6)

ਰੋਂਦਾ ਹੈ ਅਸਮਾਨ ਆਪਣੀ ਜਮੀਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ
ਕਮਲੇ ਲੋਕ ਇਸਨੂੰ ਬਰਸਾਤ ਸਮਝ ਲੈਂਦੇ ਨੇ
ਤੱਤ ਹੈ ਚਮਕਦੀ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਗੱਤ-ਗੱਤ ਦੇ ਅੰਦਰ
ਕਮਲੇ ਲੋਕ ਇਸਨੂੰ ਮੀਂਹਾਂ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਸਮਝ ਲੈਂਦੇ ਨੇ
ਵਗਦੇ ਹੋ ਹੈਂਤੂ ਕਿਸੇ ਆਪਣੇ ਦੇ ਵਿਛੜਨ ਕਰਕੇ
ਕਮਲੇ ਲੋਕ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਸਮਝ ਲੈਂਦੇ ਨੇ
ਬਾਂਵਰਾ ਹੋਇਆ ਫਿਰਦਾ ਸੀ ਓਹ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਕਿਸੇ
ਦੀ ਗਲਿਓ ਗਲੀ
ਕਮਲੇ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਫ਼ਕੀਰ ਸਮਝ ਲੈਂਦੇ ਨੇ
ਹਿੰਮਤ ਹਾਰ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਗੁਆਚੇ ਸੇ ਕੁਝ
ਕਮਲੇ ਲੋਕ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤਕਦੀਰ ਸਮਝ ਲੈਂਦੇ ਨੇ
ਛੱਡ ਮਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ
ਕਮਲੇ ਲੋਕ ਤਾਂ
ਤੇਰੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵੀ ਦਲੀਲ ਸਮਝ ਲੈਂਦੇ ਨੇ

7)

ਇਨਸਾਨੀ ਰਿਸਤਿਆਂ ਦੀ ਅੱਜ ਕਲ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ
ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਰਹੀ
ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਬਾਜ਼ਾਰੀਕਰਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ
ਰਿਸਤਿਆਂ ਵਿਚ ਨਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਿਹਾ ਨਾ ਆਪਣਾਪਨ-
ਉਲੜ ਗਏ ਨੇ
ਇਨਸਾਨ ਜਦੋਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਰਿਸਤਿਆਂ ਨੂੰ ਰੂਪ ਦੇ ਦਿੰਦਾ
ਜਦੋਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਰਿਸਤਿਆਂ ਦਾ ਮਜਾਕ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ
ਜਦੋਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਲੋਤ ਹੈ ਤਾਂ ਰਿਸਤੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ
ਜਦੋਂ ਲੋਤ ਨਹੀਂ
ਕੋਈ ਕਦਰ ਨਹੀਂ
ਕੀ ਬਣ੍ਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ
ਸੋਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵਾਹੇਗੁਰੂ ਜਾਣੇ ਹੋ।

Pinndon Aaya Hae Paani Meray - A Partition Story

Farrukh Mehboob Khan

There were once two brothers, Talib Hussain and Manzoor Ahmad, who lived in a small town called Sujanpur, situated at a distance of twenty five miles north east of Gurdaspur in India. Travelling four miles further north, you reach Madhopur where the British built the famous hydel headworks on the river Ravi and from where flowed the Upper Bari Doab canal, the first of its kind in British Punjab for controlled irrigation. In addition to the headworks, this area later became famous for Osho's Ashram and its strategic location, being the only road link between the disputed state of Jammu & Kashmir and the rest of India. Some say, due to this strategic importance, Lord Louis Mountbatten prevailed upon the Radcliff Boundary Commission to award all but one tehsil - Shakargarh - of Gurdaspur district to India at the time of partition. Sujanpur is also not far from the beautiful foothills of Jammu, Kangra, Chamba and Dalhousie. Travellers on their way to these and other Himalayan destinations pass by Sujanpur, as does the Upper Bari Doab canal but on its 450 mile journey in the opposite direction to inundate into river Chenab at a point that became the border between India and Pakistan. Talib Hussain and Manzoor Ahmad were not real brothers; they were cousins belonging to a clan of Sulehria Rajputs who had settled in Sujanpur during Ranjeet Singh's reign, where they had migrated from their ancestral lands in Jammu. This was the largest landowning clan in Sujanpur with their agricultural lands situated in the nearby moza of Sauli Bhauli. In the rural Punjabi culture even cousins are called brothers despite the fact that those who share land, tend to also call each other shareek – literally translated

as someone who shares something with you but culturally quite akin to being synonymous with the word enemy. The younger of the two, Manzoor Ahmad, was orphaned at a very young age. Both of his parents died on the same day, becoming victims of the great influenza pandemic of 1918 that swept through India, killing more than 17 million people. His real sister, an infant, also died in the most tragic of circumstances – neglected by the extended family, lying helpless in her own piss and faeces, she succumbed to rodent bites! The young Manzoor Ahmad would also have been killed by his shareeks had it not been for the strict vigilance of his grandfather Budhey Khan, who had two sons from his first wife, the kind Fateh Mohammad and the devious, opium eating army veteran, Sardar Khan. After Budhey Khan passed away, the role of guardian angel for Manzoor Ahmad was taken over by Fateh Mohammad, who brought up Manzoor Ahmad just as he would his own son, Talib Hussain. Sardar Khan kept advocating the young boy's killing or at least disinheritance, as the customs of land division among the clan members would have given the boy a much bigger share of land than either Fateh Mohammad or Sardar Khan. But Fateh Mohammad

would not listen to Sardar Khan. The brothers thus grew up in the same household under the kind guardianship of Fateh Muhammad, who put them through the local school. Talib Hussain went on to complete his matriculation, and later a diploma in homeopathy, but Manzoor Ahmad dropped out after grade eight to work at the farm lands full time. Both got married one after the other, as they came of age to start families of their own. During their spare time, the brothers would go and sit by the Upper Bari Doab canal that flowed by their village to enjoy the scenic view of the setting sun or to enjoy the delicious mangos being sold by the hawkers who would immerse the fruit in the snow melted canal water for cooling. Not to mention an occasional bottle of rum smuggled out of the nearby distillery owned by a British gentleman from whom the family borrowed working capital and grew sugarcane in return. Life for the brothers was just about starting to fall into a comfortable, pastoral pattern when the Radcliff boundary award came. Their village was no longer theirs. It was to go to India. They did not want to leave. They were made to leave. Staying on would have meant to pay with their and their families' lives. Bands of Sikh marauders were attacking Muslims in nearby villages and could reach them any time. Most of the

4 ਜੁਲਾਈ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਨਾਵਿਲਸਟ ਦੇ
121 ਵੈਂ ਜਨਮਦਿਨ ਦੀ ਵਧਾਈ!

Influences of Hinduism on Punjabi Sufis

Farrukh Mehboob Khan

extended family, led by a police officer cousin, had already left for Pakistan. Barely able to save their lives and that of their wives and children, with the help of a Hindu friend, named Yagdat (Yagya Dutt?-Ed), who kept them hidden in his house for several days and then handed them over to a party of Baloch Regiment who were looking for firewood in the area. Not before Yagdat's father had threatened to expose their presence, most likely to save his own family from retribution lest the Muslims be discovered hiding in his house. Yagdat was Talib Hussain's best friend who not only saved their lives but also kept in touch for many years after the partition. (Periodically, he would come to meet his friend at the Wagha border and brought with him local delicacies from Sujanpur.) After a day's journey in the army truck, the family was dropped off at a refugee camp in Lahore. During their stay in Lahore, the uprooted brothers, found a temporary residence near Brandreth road, famous even to this day for its steel and hardware market, in jarring contrast to the serenity of their homeland. Unable to cope with the hard and bewildering pace of life in Lahore and not having any real affinity with this way of life, the two brothers found a way to link up with their pastoral moorings. They would walk all the way from their temporary residence to the fabled canal that presently cuts through Lahore but at that time was situated at the outskirts of the city. There they would sit on the canal bank, touching the water lovingly, in the fond knowledge that the water in the canal came from Madhopur headworks through the Upper Bari Doab canal that flowed past their home in India. The government of India had not yet stopped the water of that canal from entering into Pakistan.

Shumita Didi Sandhu
{Saanjhey Ranng Punjab De

The coming of Sufi Islam to Punjab was a veritable homecoming of essentially Indian ideas. It gave shape to a way of contemplating about the universe that has been with us for centuries and is still so dearly close to the hearts of the people of Punjab, be it a pot-smoking malang at a shrine or a guitar bearing rocker on the sets of Coke Studio!

The Islam that came to India, wrote Intizaar Hussain in one of his weekly columns in Dawn, had already undergone many a cultural transformations by virtue of having come to us via the Perso-Turkic spiritual traditions and Sufi orders. It was no longer the basic, strict, disciplinary order of the desert hardened Arabs but the product of an intercourse with more appealing theories and practices of the culturally rich inhabitants of Tabriz, Shiraz, Isfahan, Samarkand and Bukhara.

One of the most fundamental differences was that Arabs, and for that matter all the other Judaic people, had difficulty conceiving God as a non-personal reality. God, for Arabs, not only had a personality but was also separate from the rest of the universe. It was neither an avatar of nor a reality which was immanent in everything. It was a separate creative force which preceded everything in the universe and created the universe and everything in it as an act of volition. Human beings and other forms of existence, thus, did not grow out of the universe but were brought into it by God.

On the other hand, the philosophical thoughts which developed among the so-called Aryan races of Persian, Greek and Indian origins always had this underlying theme about everything

being interconnected and having originated from one reality. Hindus particularly have always had a very organic relationship with the universe. Nothing, not even God, is held separate from the universe.

In his fascinating analysis, Wahdat ul Wajood Te Punjabi Shaeri, Syed Ali Abbas Jalalpuri, has traced influences of Indian thought on Greek philosophers through missionary Buddhists, and of Greek thought on Sufis via the Persians, prior to arriving in the Punjab and the Gangetic planes to give rise to Indian Sufi thought. Of particular importance was the familiarity of ajmi (non-Arab or Persian) Sufis with the Greek neo-Platonic concepts[1] that were strikingly similar to Hindu concepts such as Buddhism and Vedanta. Jalalpuri also writes that these ideas had also travelled to the Sufis of Islamic world through interactions with newly converted Sindhi Muslims in places such as Baghdad. These ideas then came back to India through various orders of Sufism, especially the Qadria and the Chishtia, which are by far the most popular Sufi orders in the Indo-Gangetic plains.

As a result, this transformed version of Islam did not have much difficulty in resonating with the spiritual practices and thought of various mystics of India. Due to their relative amenability to absorb new influences, Sufi Islam and Hindu mysticism could so beautifully assimilate with each other. Indian philosophical thoughts and culture could do away with their strict codes of caste and untouchability with Islamic concepts of universal equality. The Sufis adopted song and dance as the means to convey their message, which was and is still to this day, a form of expression and experience that is universally appealing

NOW THIS

Garbage to beauty Egypt
see video
<https://www.facebook.com/NowThisHer/videos/1291049517692587/>

21 ਜੁਲਾਈ 4 ਵਜੇ ਅਮਰਿਤਸਰ 5 ਕਿਲਾਂ ਦਾ ਸਾਵਨ ਜਸ਼ਨ ! ਤੇ
ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਲਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਰੇ ਅਮਰ ਕਵਿਤਾ ਦਾ !
ਆਓ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਪਾਓ ! ਜੁਗਨੀ _ ਸ਼ਸ਼ੀ ਸ਼ੁੰਦਰਾ, ਗਵਾਚੀਆਂ ਗੱਲਾਂ
_ ਅਨਵਰ ਅਲੀ, ਤੂੰ ਘਰ ਚਲਾ ਜਾ _ ਮਕਸੂਦ ਸਿਕਾਬ, ਇਕ ਕਥਾ
ਦੀ ਵਾਰ _ ਅਲੀ ਅਰਸਦਮੀਰ, ਚਿੱਤ ਚੇਤਾ _ ਕਾਨਾ ਸਿੰਘਾ।

Preetlari & ਮਾਝਾ ਹਾਊਸ, 489 ਬਸੰਤ ਏਵਾਂ

to the people of Punjab.

The philosophical and social ground for this mutually beneficial intercourse was laid already laid down by the followers of Gorakhnath and Bhakti movements, we are told by Ishtiaq Ahmad in his The Punjab, Bloodied, Partitioned and Cleansed (2012, OUP, Pakistan). The first of these movements sought a synthesis between Hinduism (the cult of Shiva) and Buddhism while the latter believed in a single God and was an act of resistance against the caste system by lower caste Hindus of the South that found its way to the North also. Gorakhnathi movement originated in Northern India, primarily, the Punjab.

Contrary to popular information, pre-Islamic Hindu philosophers/religious teachers were quite advanced in their thinking and conclusions about the universe and human beings' place in it. The beauty of Hinduism lay in its openness to absorb new ideas. This openness comes from the fact that there is no central church or shariah like authority to guard it from outside influences. It is often asserted, especially by its opponents, that Hinduism is not a religion but a set of religious ideas which is practiced by the people of India not as an integrated whole but whatever is eclectically adopted in a particular cult they follow, e.g., followers of Shiva, Vishnu and Krishna have separate temples and rituals. In this assertion they try to juxtapose these cultist beliefs with religious monoliths such as Islam and find them to be deficient as overarching philosophies of life. When seen like this, their statements about Hindu religion are correct to a large degree, but what they miss out is the religio-philosophical background against which these cultist rituals are put together.

This background is made of a few fundamental beliefs:

there is an all pervasive, transcendent creative energy in the universe which is not precedent or apart from it; the universe has neither a beginning nor an end, it is an endless cycle of creation, preservation and destruction; through karma (thoughts, speech and actions) each individual creates its own destiny; every soul is destined to undergo a cycle of many births and deaths until it achieves liberation from this cycle; no one religion or system of thought is absolute in the sense of being the only path to salvation, every such system deserves tolerance and understanding and might turn out to have in it some hitherto unseen facets of the creative energy.

The theme of liberation from the impermanence and the resulting sorrow, crystallized most prominently in two off shoots of Hindu thought that the world knows as Buddhism and Vedanta, despite their differences in details of the method whereby liberation is pursued. "... both of them assert that the universe shows a periodical succession of arising, existing and vanishing, and that this process is without beginning and end. They believe in the causality which binds the result of an action to its cause (karma), and in rebirth conditioned by that nexus. Both are convinced of the transitory, and therefore sorrowful character, of individual existence in the world; they hope to attain gradually to a redeeming knowledge through renunciation and meditation and they assume the possibility of a blissful and serene state, in which all worldly imperfections have vanished forever".

The above themes, albeit in a rather passionate and philosophically (word meaning folksy -ed.) manner, are

very prominently apparent in the works of Baba Guru Nanak Dev, Bhagat Kabeer Das, Ameer Khusro, Madho Laal Shah Hussain, Sarmad Kashani, Prince Dara Shikoh, Bulleh Shah and Khwaja Ghulam Fareed, to name only a few.

The question which arises now is that given these influences and amalgamations that took place in the great melting pot of Indus valley, would it be fair to Sufis, and for that matter to mainstream Islam, to classify the Sufis as being Muslim? They might have Islamic references but their definitions of these references are quite different from mainstream interpretation of Islam. Jalalpuri has given ample evidence by quoting verses from poetry of prominent Sufis that would strongly suggest that Punjabi Sufis were giving a message that was highly influenced by Buddhists and Vendantic Hindus. And that this shift away from the mainstream version of Islam, which was adhered to and promoted by the Omayyad caliphate, found its first resistance from the Persians, who having been vanquished and even converted to Islam, looked for another source of mystical connection with Mohammad and Allah through Ali. Sufism, and hence Islam, as it came to the Punjab, was therefore, an ajmi or non-Arab phenomenon that underwent yet another transformation when it came in contact with the Hindus.

The reason for not declaring Sufism to be a formal break from Islam, could have been much more mundane: survival at the periphery of a society where Islam was on an ascendancy politically and the populace was Hindu. And that true expression of their inner teachings could have led to worst possible troubles. As it did for Hussain ibn Mansoor Al Hallaj in Baghdad and Sarmad Kashani

Reading an article in the Sunday Times Magazine, I find myself enraged and dismayed. In the article, a girl gives an account of what it's like to be a waitress/hostess at Royal Ascot, where people pay £400-£500 for a day of continuous alcohol, a five star lunch and cream team. Leers, jeers, sexual harassment galore, a flash of penises, propositions and the utmost in appalling male Neanderthal behaviour is what she and her colleagues have to endure all week. Her recourse? None. It's in their contract not to rise to the behaviour, just to smile and to never take off their high heels. I'm just left appalled and flabbergasted that this still goes on.

Nishita Sharma, London

and Prince Dara Shikoh in India. Sufis were not hermits entirely. They considered themselves liberators of others. Their shrines were sanctuaries for those who said no to the social game and sought more than just the ordinary ways of life. These shrines also had and still uphold, the tradition of feeding the hungry and the poor. For which and the sustenance of the inner circle of Sufis centered around the Master, they were dependent on the donations of their devotees in towns and cities close to which these shrines were established. Maintaining an ambiguous stance rather than positive rejection of Islam or Hinduism worked better for the Sufis' survival and also conveyed their quintessential rejection of both to people outside their inner circles.

NOTE [1] "According to neo-Platonism, God is conceived as the source and goal of everything; from him everything comes, to him all things return; he is the alpha and omega, the beginning, middle and end. Communion with God or absorption in God, therefore, is the real purpose of all our strivings, and religion the heart-beat of the universe. The principal doctrine of Plotinus stated that there is just one exalted God, that is a supreme power, the final cause, the cosmic force. God is the highest spiritual, and creative Being.

Although the world proceeds from God, he did not create it; the universe is an emanation from God, an inevitable overflow of his infinite power or actuality. Plotinus employs several metaphors to suggest the meaning of emanation. God is a spring from which the spring flows without exhausting its infinite source; or, God is the sun from which the light radiates without loss to the sun. The absolute being (God) is

higher than beauty, truth, goodness, consciousness, and will, for all these depend on him. The farther we are from the sun, the source of light, the nearer we are to darkness (matter). Beauty is in the structure of divine existence. Other types of existence such as matter and body are not beautiful in themselves, but rather they are beautiful as a reflection of God's beauty. Among all beings in the universe human beings are the closest to the divine essence because they have souls that strive to turn in the direction of pure thought. The truthfulness, beauty or goodness of a human being depend on its soul's actions within its body; the closer the soul of a human being gets to the source of light, the more it acquires the qualities such as truth, goodness, and beauty. Human beings reflect the appearance of God in themselves more than other life forms, and consequently they are the highest in the scale of being."

It is rather unclear, whether Plotinus had directly learned from Indian teachers but there certainly was an effort on his part to go to Persia with the army of emperor Gordian III and learn from Persian and Indian scholars. In the wake of Gordian's failed expedition, Plotinus found himself stranded in Persia for the next two years before coming to Rome to set up his school. He might have learned of Indian teachings that eventually formed the body of thought known as Vedanta. The Sufis learned about neo-Platonic ideas through the great translation movement of Baghdad under the Abbasid caliphs in which all major Greek works of philosophy were meticulously translated into Arabic and their Islamic interpretations were established, which in turn became prominent features of Muslim and Sufi thought.

{ Posted in his blog 15/01/2014

A WELCOME COMPLIMENT FROM PROF PRITAM SINGH, OXFORD

I had a very emotionally enriching, almost spiritual, experience today that I want to share because of its social significance. I talked on phone to a teacher of mine who had taught me in a state funded middle school in a small (though very prosperous) village in Punjab. He taught us many subjects but his specialisation was in Punjabi language. He was a very competent and caring teacher. When I was just about 13 years old, he gave a subscription for me for a Punjabi monthly Preet Lari (the string of love), and this monthly played a critical role in orienting my thinking at that formative age towards left-wing progressive ideas. He is now over 80 but he remembered my marks in individual subjects. I felt deeply touched. He told me that the marks I had received in one subject ('social studies') no one had ever scored before. He said that he has kept in safe custody all the letters I had written to him at different stages, and that he intends to write his autobiography and would want to use the contents of those letters. He talked about my other class mates. Such teachers are priceless jewels. I hope that Punjab still has such teachers. The care, love, affection and even respect that such teachers gave me has shaped my attitude towards my students though I am not able to reach those heights. I am sure that this is true of many others who had teachers like him. I hope that such teacher-student bonds are able to have the strength to withstand the forces of privatisation and market penetration that are trying to erode these almost spiritual bonds.

ਇੰਡਸਟਰੀ / ਅਦਾਰਾ ਨਸ਼ੇੜੀ ਨਾਲ ਇਓਂ ਸਿੱਝੋ

ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦੀਆਂ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਘਾਟਾਂ ਨੂੰ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰ ਕੇ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਇਹ ਹੋਵੇ:

- ਉਹ ਖਾਸ ਤਾਰੀਖਾਂ ਜਦੋਂ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਹੋਈ ਜਾਂ ਛੁੱਟੀ ਲਈ ਗਈ
- ਕਿਸ ਖਾਸ ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।
- ਕੰਮ ਵਿਚ ਛੱਡੀਆਂ/ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਗਲਤੀਆਂ/ਕਸਰਾਂ।

ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਸਿਰਫ਼ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਉਸਦੀ ਘਟ ਰਹੀ ਕਾਰਜ-ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਉਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦ੍ਰਤ ਰੱਖੋ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੇ ਉਸਦੀ ਕਾਰਜ-ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਅਤੇ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਸੁਧਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੋ। ਜੇ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਮਾੜੀ ਹੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਪਰਸੌਨਲ/ਵੈਲਫੇਅਰ ਮਹਿਕਮੇ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿਓ। ਉਹ ਇਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮਾਹਿਰ ਇਲਾਜ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਅਸਲ ਵਿਚ, ਕਿਸੇ ਨਸ਼ੇੜੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਇਲਾਜ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜਣਾ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਇੱਕ ਉਪਜਾਊ/ਕੰਮ ਦਾ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਬਨਾਉਣਾ ਸਚਮੁਚ ਹਰ ਇੱਕ ਦੇ ਛਾਇਦੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਇੱਕ ਇੰਡਸਟ੍ਰੀ/ ਅਦਾਰੇ ਵਜੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਛਾਇਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਇਸਦਾ।
ਅਜਿਹੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰੀ ਜਾਣ ਦੀ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਿਉਣ ਦੀ ਆਦਤ ਪਾ ਲੈਣ ਦੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਫੈਕਟਰੀ/ ਦਫਤਰ/ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਮਹੱਲ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਨੂੰ ਮਾਣ ਸਕੋਗੇ।

ਤੁਸੀਂ ਖੂਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕੋਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਵਿਖਾਈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਸ਼ੇੜੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕੇ ਹੋ।

{TTK, Chennai}

{ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਵਾਸਤੇ ਫਿਕਰ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਕਨੇਡਾ ਰਹਿੰਦੇ ਪਾਠਕ ਦੀ ਨਿੱਕੀ ਬੱਚੀ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਇਥੇ ਡਾਫਿਆ। ਆਪ ਵੀ ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਓ। - ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ }

PARKASH HOSPITAL

A Multi Super
Speciality Hospital

Dr. Parkash S. Dillion

M.S, M.Ch. (Orthopaedics)

Bone & Joint Specialist

Mob.: 9501811077

Joint Replacement Centre

- ★ Total Knee Replacement
- ★ Total Hip Replacement
- ★ Shoulder Replacement
- ★ All Types of Trauma Care Centre
- ★ Deformities Correction Centre

Ex-Servicemen
Are Also Given
Treatment Here.

G.T. ROAD, PUTLIGHAR, AMRITSAR.

Contact :- 0183-2211177

Email: parkashdhillion@gmail. Website: info@parkshhospital